«ئىنجىل 4-قىسىم»

«يۇھاننا بايان قىلغان خۇش خەۋەر»

© مۇقەددەس كىتاب 2012
CC BY-SA 4.0
www.mukeddeskalam.com
«ئۇيغۇرچە كالام تەرجىمىسى»

ئىنجىل 4-قىسىم

«يۇھاننا بايان قىلغان خۇش خەۋەر»

كىرىش سۆز

روسۇل يۇھاننانىڭ ئەيسانىڭ تەرجىمىھالىنى تەسۋىرلىگەن مەزكۇر بايانى توغرۇلۇق ئىنجىلدىكى «تۆت بايان»غا بولغان كىرىش سۆزىمىزنى ئاۋۋال كۆرۈڭ. مۇشۇ يەردە بىز پەقەت ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئېسىگە سالىمىزكى، يۇھاننا رەببىمىزنىڭ ئون ئىككى روسۇلىدىن بىرى ئىدى. ھالبۇكى، ئۇنىڭ بۇ يازغان بايانىدا ئۆزىنى ئىسمى بىلەن كۆرسەتمەيدۇ، پەقەت ئۆزىنى «ئەيسا سۆيگەن مۇخلىس» دەپ چاقىرىدۇ. بۇنىڭدىن، بۇ ئۇنىڭ مەسىھنىڭ ئۇنىڭغا ئالاھىدە ئامراق ئىكەنلىكىنى، ياكى مەلۇم جەھەتتىن ئۇنى باشقا مۇخلىسلاردىن ئەۋزەل كۆرىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ، دەپ ئويلاپ قالساق بولمايدۇ (چۈنكى خۇدا ھېچقانداق ئادەمگە يان باسمايدۇ). بەلكى ئۇنىڭ ئەيسا تەرىپىدىن سۆيۈلگەنلىكى ئۇنىڭغا شۇنچە مۆجىزىلىك ۋە تىلسىمات بولغانكى، بۇ ئىش ئۇنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدىغا ئۇزۇلۈكسىز تولغانىدى. ھەتتا ئاتمىش يىلدىن كېيىن، بۇ «بايان»نى يازغان ۋاقتىدىمۇ، بۇ ئىش ئۇنىڭدا يەنىلا چوڭقۇر تەئەججۈپلىنەرلىك ئىز قالدۇرۇلغانىدى.

ئوقۇرمەنلەر ئۈچۈن ئىنجىلدىكى «كىرىش سۆز»ىمىزدىن مۇشۇ يەردە يەنە سۆز كەلتۈرىمىز: —

«يۇھاننانىڭ بايانىدىكى بىرىنچى ئايەتنى ئوقۇغاندا، ئۇنىڭ يېزىش نۇقتىئىنەزىرىنىڭ باشقا بايانچىلارنىڭكى بىلەن پۈتۈنلەي ئوخشىمايدىغانلىقىنى بىلىپ يېتىمىز. ماركۇس بايانىنى چۈمۈلدۈرگۈچى يەھيانىڭ «تارىخ سەھنىسىگە تۇيۇقسىز چىقىش»ى بىلەن باشلايدۇ («مار.» 1:1-18). ماتتا بايانىنى ئىبراھىمنىڭ ۋە داۋۇتنىڭ ئەيسانىڭ ئەجدادلىرى

ئىكەنلىكى بىلەن باشلايدۇ («مات.» 1:1ـ17). لۇقا باياننى ئەيسانىڭ ھەقىقىي ئىنسان ئىكەنلىكىنى تەكىتلەپ، ئەيسانىڭ نەسەبنامىسىنى ئادەمئاتىمىز بىلەن باشلايدۇ («لۇقا» 3:23ـ38). يۇھاننا بولسا باياننى بۇلار بىلەن ئەمەس، بەلكى «دەسلەپتە» يەنى «ھەممىدىن بۇرۇن» بولغان ئىشلار بىلەن باشلايدۇ: ــ «ھەممىدىن بۇرۇن «كالام» (سۆز) مەۋجۇت ئىدى. ئۇ خۇدا بىلەن بىللە ئىدى ھەم ئۆزى خۇدا ئىدى» («يۇھ.» 1:1). روشەنكى، ئۇ ئۆز باياندا كىتابخانلىرىم ئالللقاچان ماتتا، ماركۇس ياكى لۇقانىڭ بايانلىرىنى ھەتتا باشقىلارنىڭكىنى ئوقۇپ ئۆزلەشتۈرگەنلىكى تۇرغان گەپ دەپ ئويلايدۇ. ئۇشبۇ باياندا ئۇ مەسىھنىڭ تولۇقراق بىر تەرجىمىھالىنى يېزىشنى مەقسەت قىلغان ئەمەس؛ بەلكى ئۇ ئۆزى بىزگە ئۇقتۇرغاندەك، مەسىھنىڭ بىرنەچچە ئالاھىدە سۆپەتلىرىنى ئايان قىلىدىغان، ئۆزى زور ئەھمىيەتكە ئىگە دەپ قارىغان مەلۇم ۋەقەلەر (ئالامەت بەلگىلەر» «مۆجىزىلىك ئالامەتلەر» ياكى «كارامەت بەلگىلەر»)نى ۋە ۋەز-تەلىملەرنى تالللۇۋېلىپ، ئۇلارنى بىز ئۈچۈن خاتىرىلەيدۇ. مانا ئۇنىڭ باياندىكى ئەڭ ئاخىردىن ئېلىنغان بىر جۈملە: ــ «ئەيسا مۇخلىسلىرىنىڭ ئالدىدا بۇ كىتابتا خاتىرىلەنمىگەن باشقا نۇرغۇن مۆجىزىلىك ئالامەتلەرنىمۇ كۆرسەتتى. لېكىن مۇشۇلار سىلەرنى ئەيسانىڭ مەسىھ، شۇنداقلا خۇدانىڭ ئوغلى ئىكەنلىكىگە ئىشەنسۇن ھەم بۇ ئارقىلىق ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلىپ، ئۇنىڭ نامى ئارقىلىق ھاياتلىققا ئېرىشسۇن، دەپ يېزىلدى» (20:30ـ31). شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ باياننى مۇقەددەس يازمىلار ئىچىدە ئاساسەن تېخى ئېتىقاد قىلمىغانلار ئۈچۈن يېزىلغان بىردىنبىر قىسىم، دېگىلى بولىدۇ.

شۇڭا بۇ بايان ئۇنىڭ خۇدا ئالدىدا ئۆزۈن ئىستىقامەت قىلىپ، تولىمۇ ئەستايىدىللىق ۋە ئېھتىيات بىلەن (شۇنداقلا ئىشىنىمىزكى، مۇقەددەس روھنىڭ كۆرسەتمىسى بىلەنمۇ) مەسىھنىڭ ئىچكى ھاياتى ۋە تەلىمىنىڭ جەۋھىرىنى ئايان قىلىدىغان ۋەقەلەر ۋە بايانلار توغرۇلۇق چوڭقۇر ئويلىنىپ تالللىشىنىڭ نەتىجىسىدۇر.

2-باپتا، مەسىھ سۇنى شارابقا ئايلاندۇرغان مۆجىزىنى يارىتىدۇ. ئالتە چوڭ ئىدىش سۇ بىلەن تولدۇرۇلغان بولۇپ، ئىچىدىكى سۇ ئۇسۇلۇپ مېھمانلارغا تۇتۇلغاندا، شارابقا ئايلاندى. شاراب مۇقەددەس يازمىلاردا مول، خۇشال ھاياتنىڭ سىمۋولىدۇر («زەبۇر» 104:15): ــ

«ئۇ (خۇدا) ئادەمنىڭ كۆڭلىنى خۇش قىلىدىغان شارابنى،
ئىنسان يۈزىنى پارقىرىتىدىغان ماينى چىقىرىدۇ؛
ئىنسانىنىڭ يۈرىكىگە نان بىلەن قۇۋۋەت بېرىدۇ»).

يۇھاننانىڭ باياندا، مەسىھ بىلەن ئۇچراشقانلىقى ئارقىلىق ھاياتى پۈتۈنلەي ئۆزگەرتىلگەن ئالتە شەخس ئالاھىدە تەسۋىرلىنىدۇ. كۆپ مەسىھىي ئالىملار يۇھاننانى «سۇ شارابقا ئايلاندۇرۇلغان ئالتە ئىدىش»نى شۇ ئالتە شەخسكە ئوخشىتىدۇ، دەپ قارايدۇ. دەرۋەقە شۇ ئالتە شەخسنىڭ «سۇ»دەك تەمسىز ھاياتى ئەيسا بىلەن ئۇچرىشىش بىلەن «شاراب»دەك ھاياتقا ئايلانغان.

ئۇ ئالتە شەخس بولسا: —

(1) پەرىسىي نىكودىمۇس (3:1ـ21)
(2) سامارىيەلىك ئايال (4:4ـ42)
(3) بەيت-ئەسدادىكى پالەچ ئادەم (5:1ـ16)
(4) زىنا ئۈستىدە تۇتۇلغان ئايال (8:1ـ11)
(5) يېرۇسالېمدىكى كور ئادەم (9:1ـ41)
(6) لازارۇس (ئۆلۈمدىن تىرىلگەن) (11:1ـ57)

يۇھاننا پەقەت مەسىھنىڭ ئۇلۇغلۇقى ياكى ئەمىلىنىڭ مەلۇم تەرىپىنى ئالاھىدە كۆرسەتكەن يەتتە كارامەتنى («مۆجىزىلىك ئالامەت»نى) تاللاپ خاتىرىلەيدۇ: —

(1) توي زىياپىتىدە سۇنى شارابقا ئايلاندۇرۇش (2:1ـ11) (مەسىھ خۇشاللىق كەلتۈرگۈچىدۇر)

(2) ھۆكۈمدارنىڭ ئوغلىنى ساقايتىش (4:46ـ54) (مەسىھ يىراق يەرلەرنىڭمۇ ئىگىسىدۇر)

(3) بەيت-ئەسدادىكى پالەچنى ساقايتىش (5:1ـ16) (مەسىھ شىپانىڭ ئىگىسىدۇر — پالەچ 38 يىل ماگالمىغان ئىدى)

(4) بەش مىڭ ئادەمنى تويدۇرۇش (6:1ـ14) (مەسىھ ئۆزى بىز ئۈچۈن «ھاياتلىق نان»دۇر).

(5) مۇخلىسلار كېمىدە ئۆلتۈرغاندا ئۇلارنىڭ يېنىغا سۇ ئۈستىدە مېڭىپ بېرىش (6:15ـ21) (مەسىھ ئالەمنىڭ شەيئىلىرىنىڭ ئىگىسىدۇر)

(6) يېرۇسالېمدىكى كور ئادەمنى ساقايتىش (9:1-41) (مەسىھ «دۇنيانىڭ نۇرى»دۇر)

(7) لازارنى ئۆلۈمدىن تىرىلدۈرۈش (11:1-57) (مەسىھ «تىرىلىش ۋە ھايات»تۇر)

بۇ مۆجىزىلەرنىڭ ھەممىسىنىڭ ھاياتىمىزغا مەڭگۈ روھىي ئەھمىيىتى باردۇر. يۇھاننانىڭ مەقسىتى بىزنى بۇ ئىشلار توغرۇلۇق ئويلاندۇرۇش، ئەلۋەتتە!

بۇ مۆجىزىلەرنىڭ ھەممىسگە ئەڭ چوڭىنى قوشۇش كېرەك:

(8) مەسىھنىڭ تىرىلىشى!

«مس.» 15:3-16دە پەرۋەردىگارنىڭ نامى «مەن ئۆزۈمدۇرمەن» دەپ ئايان قىلىنىدۇ. «يۇھاننا»دا مەسىھنىڭ بۇ نام بىلەن ئۆزىنى ئايان قىلىشتىكى يەتتە مۇھىم باياني خاتىرىلەنگەن: —

(1) «مەن ھاياتلىق ناندۇرمەن» (35:6)

(2) «مەن دۇنيانىڭ نۇرىدۇرمەن» (12:8، 5:9)

(3) «مەن ئىشىكدۇرمەن» (7:10، 9)

(4) «مەن ياخشى باققۇچىدۇرمەن» (11:10)

(5) «مەن تىرىلىش ۋە ھاياتتۇرمەن» (25:11)

(6) «مەن يول، ھەقىقەت ۋە ھاياتتۇرمەن» (6:14)

(7) «مەن ھەقىقىي ئۈزۈم تېلىدۇرمەن» (1:15)

بۇ قىسقا تونۇشتۇرۇش سۆزى ئىچىدە يەنە شۇنى كۆرسىتىش بەك مۇھىمكى، يۇھاننا بىزنىڭ ئەيسانىڭ ھەم يۈز پىرسەنت ئىنسان ھەم يۈز پىرسەنت خۇدانىڭ تەبىئىتىدە بولغانلىقىنى چۈشىنىشىمىزنى خالايدۇ. بۇ، ئەيسانىڭ ئىنسان تەبىئىتىدە بولغانلىقىنى ئايدىڭ قىلىپ كۆرسەتكەن ئايەتلەردىن (مەسىلەن 14:1) ھەمدە ئۇنىڭ چارچاپ كەتكەنلىكىنى، ئۇسساپ كەتكەنلىكىنى كۆرسەتكەن ئايەتلەردىنمۇ كۆرۈنىدۇ (6:4-7، 28:19).

يۇھاننا بۇ باياننى قاچان يازغان؟ تۈرلۈك تارىخىي ئىسپاتلاردىن قارىغاندا، بۇ باياننى بىرىنچى ئەسىرنىڭ ئاخىرىدا، بەلكىم مىلادىيە 90-95-يىللار ئارىلىقىدا يازغان. دېمەك، ئۇ بۇ ۋەقەلەرنى يۈز بېرىپ ئاتمىشچە يىلدىن كېيىن، قېرىغان ۋاقتىدا يازغان. شۇڭا بەزى ئېتىقادسىز ئادەملەر مەسخىرە قىلىپ: «بۇ قېرى ئادەم بۇ ۋەقەلەرنىڭ ھەممىسىنى قانداق ئېسىگە كەلتۈرەلەيدۇ» دەپ گۇماننى بىلدۈرىدۇ. تەرجىمانلاردىن بىرى بىر قېتىم سەكسەن ياشقا كىرگەن بىر پروفېسسورنىڭ «يۇھاننا» توغرۇلۇق لېكسىيە ئوقۇغانلىقىنى، شۇنداقلا دەل شۇ مەسىلىنى تىلغا ئالغانلىقىنى ئەسلەيدۇ. ئۇ پروفېسسور 80 ياشقا كىرگەن بولۇپ، ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ بىرىنچى يىللىقتىكى ساۋاقداشلىرىنىڭ ئىسىملىكىنى يوقلىمىدىكى تەرتىپ بويىچە ھەممىسىنى يادلاپ بەرگەن ئاندىن: — «مەن 80 ياشقا كىرگەن بولساممۇ، شۇنداق ئۇششاق-چۈششەك ئىشلارنى ئېسىمدىن چىقارمىغان يەردە، روسۇل يۇھاننانىڭ ئۆز ھاياتىنى مۇتلەق ئۆزگەرتكەن، ئۆزىنى خۇدانىڭ پادىشاھلىقىغا ئېلىپ بارغان مۇشۇنداق كۆچلۈك ۋەقەلەرنى ئېسىدە تۇتۇشنى ئەجەبلىنەرلىك ئىش ھېسابلىغىلى بولامدۇ؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە، يۇھاننا ئۆزى بىز ئۈچۈن مەسىھنىڭ «ياردەمچى، يەنى مۇقەددەس روھ سىلەرگە ھەممىنى ئۆگىتىدۇ ھەم مېنىڭ ئېيتقان ھەممە سۆزلىرىمنى ئېسىڭلارغا كەلتۈرىدۇ» دېگەن ۋەدىسىنى خاتىرىلەيدۇ» — دېدى.

مەزمۇن: ـ

1. ئەيسا مەسىھ ــ خۇدانىڭ كالامدۇر (1:1ـ18)
2. يەھيا پەيغەمبەرنىڭ ئەيساغا گۇۋاھلىق بېرىشى (1:19ـ34)
3. ئەيسانىڭ دەسلەپكى مۇخلىسلىرى (1:35ـ51)
4. ئەيسانىڭ «يەتتە مۆجىزىلىك ئالامەت»ى (2ـ11ـ بابلار)
5. ئەيسانىڭ بۇ دۇنيادىكى هاياتىنىڭ ئاخىرقى ھەپتىسى. ئاخىرقى ئاخشامدىكى سۆھبەت (12ـ17ـ بابلار)
6. ئەيسانىڭ تۇتۇلۇشى، سوراقتا تارتىلىشى، ئۆلۈشى، دەپنە قىلىنىشى (18ـ19ـ بابلار)
7. ئەيسانىڭ تىرىلىشى ۋە مۇخلىسلىرىغا كۆرۈنۈشى (20ـ21ـ بابلار)

«يۇھاننا بايان قىلغان خۇش خەۋەر»

ئەيسا مەسىھنىڭ ئەينى سالاھىيىتى — «خۇدانىڭ كالامى»دۇر

1

1 مۇقەددەمدە[1] «كالام»[2] بار ئىدى؛ كالام خۇدا بىلەن بىللە[3] ئىدى
ھەم كالام خۇدا ئىدى[4]. 2 ئۇ مۇقەددەمدە خۇدا بىلەن بىللە ئىدى.
3 ئۇ ئارقىلىق بارلىق مەۋجۇداتلار يارىتىلدى ۋە بارلىق يارىتىلغانلارنىڭ ھېچبىرى
ئۇنىڭسىز يارىتىلغان ئەمەس[5]. 4 ئۇنىڭدا ھاياتلىق بار ئىدى ۋە شۇ ھاياتلىق
ئىنسانلارغا نۇر ئېلىپ كەلدى[6]. 5 ۋە نۇر قاراڭغۇلۇقتا پارلايدۇ ۋە قاراڭغۇلۇق
بولسا نۇرنى ھېچ بېسىپ چۈشەلىگەن ئەمەس[7].

---

1 باشقا بىر ئىپادىلىنىشى «ھەممىدىن بۇرۇن» («ئالەم يارىتىلىشتىن بۇرۇنلا») كالام (ئاللىقاچان) بار ئىدى».

2 كالام ــ «سۆز»، شۇنداقلا «خۇدانىڭ سۆزى» دېگەن مەنىدە بولۇپ، ئەيسانىڭ بىر نامىدۇر؛ كۆرسىتىدىغان مەنىسى ئىنتايىن چوڭقۇردۇر. «قوشۇمچە سۆز»نىمىزنى كۆرۈڭ.

3 مۇشۇ يەردىكى «بىلەن بىللە» دېگەن گرېك تىلىدا يەنە «ئىنتايىن يېقىن مۇناسىۋەتتە»، «(خۇداغا) قاراپ ئۇنى سۆيىدىغان» دېگەن مەنىنىمۇ پۈرىتىدۇ.

4 «...ھەم كالام خۇدا ئىدى» ــ بۇ ئىنتايىن مۇھىم بايان كالامنىڭ خۇدالىق تەبىئىتىنى كۆرسىتىدۇ.

5 «ئۇ ئارقىلىق بارلىق مەۋجۇداتلار يارىتىلدى ۋە بارلىق يارىتىلغانلارنىڭ ھېچبىرى ئۇنىڭسىز يارىتىلغان ئەمەس» — بۇ يەردە كۆزدە تۇتۇلغىنى كالام ئۆزى ھېچ يارىتىلغان ئەمەس، بەلكى ئەزەلدىن خۇدا بىلەن بىللە مەۋجۇت ئىكەنلىكىدۇر. «يارىتىلغان» گرېك تىلىدا، مۇشۇ يەردە «بارلىققا كەلتۈرۈلگەن» «ۋۇجۇدقا كەلتۈرۈلگەن» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. شۇنىڭدەك باشقا خىل ئىپادىلىنىشى: — «ھەممە نەرسە ئۇنىڭ ۋاستىسى بىلەن بولدى ۋە بولغان نەرسىلەردىن ھېچ بىرى ئۇنىڭسىز بولمىدى»

6 «شۇ ھاياتلىق ئىنسانلارغا نۇر ئېلىپ كەلدى» — ياكى «شۇ ھاياتلىق ئىنسانلارنىڭ نۇرى ئىدى».

7 «ھېچ بېسىپ چۈشەلىگەن ئەمەس» دېگەن سۆز ئىككى بىسلىق سۆز بولۇپ، يەنى «ھېچ چۈشەنگەن ئەمەس» ياكى «قوبۇل قىلغان ئەمەس» دېگەننىمۇ بىلدۈرىدۇ.

6 بىر ئادەم خۇدادىن كەلدى[8]. ئۇنىڭ ئىسمى يەھيا ئىدى[9]. 7 ئۇ گۇۋاھلىق
بېرىش ئۈچۈن، يەنى ھەممە ئىنسان ئۆزى ئارقىلىق ئىشەندۈرۈلسۇن، دەپ
نۇرغا گۇۋاھچى بولۇشقا كەلگەنىدى. 8 يەھيانىڭ ئۆزى شۇ نۇر ئەمەس، بەلكى
پەقەت شۇ نۇرغا گۇۋاھلىق بېرىشكە كەلگەنىدى. 9 ھەقىقىي نۇر، يەنى پۈتكۈل
ئىنساننى يورۇتقۇچى نۇر دۇنياغا كېلىۋاتقانىدى[10].
10 ئۇ دۇنيادا بولغان ۋە دۇنيا ئۇ ئارقىلىق بارلىققا كەلتۈرۈلگەن بولسىمۇ،
لېكىن دۇنيا ئۇنى تونۇمىدى. 11 ئۇ ئۆزىنىڭكىلەرگە[11] كەلگەن بولسىمۇ، بىراق
ئۇنى ئۆز خەلقى[12] قوبۇل قىلمىدى. 12 شۇنداقتىمۇ، ئۇ ئۆزىنى قوبۇل قىلغانلار،
يەنى ئۆز نامىغا ئېتىقاد قىلغانلارنىڭ ھەممىسىگە خۇدانىڭ پەرزەنتى بولۇش
ھوقۇقىنى ئاتا قىلدى. 13 ئۇنى قوبۇل قىلغان مۇشۇلار يا قاندىن، يا ئەتلەردىن،
يا ئىنسان ئىرادىسىدىن ئەمەس، بەلكى خۇدادىن تۆرەلگەن بولىدۇ[13].

---

8 گرېك تىلىدا «خۇدادىن ئەۋەتىلدى».

9 يەھيا پەيغەمبەرنى كۆرسىتىدۇ. «يەھيا» دېگەن ئىسىم گرېك تىلىدا ھەم ئىبرانىي تىلىدا «يۇھاننا» ــ «پەرۋەردىگارنىڭ مېھىر-شەپقىتى» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ.

10 «كېلىۋاتقانىدى» ــ «كېلىۋاتقان» دېگەننى قانداق يول بىلەن چۈشەنگىلى بولىدۇ؟ بىزنىڭچە، بۇ بىر جەرياننى كۆرسىتىدۇ ــ يەنى بەلكىم ئاۋۋال مەريەمنىڭ بالىياتقۇسىغا پەيدا بولۇپ، تۇغۇلۇپ ئاندىن يەھيا پەيغەمبەرنىڭ ئۆزىگە بولغان گۇۋاھلىقى بىلەن ئۆزىنىڭ خىزمىتىگە كىرىش جەرياني ئارقىلىق «كېلىۋاتاتتى». باشقا بىرخىل تەرجىمىسى «بۇ بولسا دۇنياغا كېلىدىغان ھەربىر ئىنساننى يورۇتىدىغان ھەقىقىي نۇردۇر».

11 «ئۆزىنىڭكىلەر» — ئالەم ۋە ئۇنىڭدا بار بولغان نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى كۆرسىتىدۇ. ھەممىسى مەسىھنىڭكىدۇر، چۈنكى خۇدا ئالەمنىڭ ھەممىسىنى ئۇ ئارقىلىق ياراتقانىدى، شۇنداقلا ئۇنىڭ باشقۇرۇشىغا تاپشۇرغانىدى.

12 «ئۆز خەلقى» (يەنى يەھۇدىي خەلقى) ــ گرېك تىلىدا «ئۆزىدىكىلەر» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

13 (1) «قاندىن ... تۆرەلگەن ئەمەس» (گرېك تىلىدا «قانلاردىن ئەمەس») — دېمەك، مەلۇم بىر مىللەتتىن بولغانلىقىدىن ئەمەس. مەسىلەن، بەزى ئادەملەر: «مەن خۇدا ئالاھىدە تاللىغان خەلق بولغان يەھۇدىيلاردىن (ياكى «كاھىن ئائىلىسى» قاتارلىقلاردىن) بولغاچقا خۇدانىڭ پەرزەنتىمەن» دەپ خاتا ئويلايدۇ («روس.» 26:17نى كۆرۈڭ).
(2) «ئەتلەردىن ... تۆرەلگەن ئەمەس» ــ بىزنىڭچە بۇ ئىبارە ئىنساننىڭ ئۆز تىرىشىش-تىرمىششلىرىنى كۆرسىتىدۇ. مەسىلەن كۆپ ئادەملەر: «مەن خۇدانىڭ مۇسا پەيغەمبەرگە چۈشۈرگەن قانۇنىغا ئەمەل قىلىشقا تىرىشىپ، خۇدانىڭ پەرزەنتى بولىمەن» دەپ خاتا ئويلايدۇ. «رىملىقلارغا»دىكى «كىرىش سۆز»ىمىزدىكى «ئەتلەر» توغرۇلۇق ئىزاھاتىمىزنى كۆرۈڭ.

14 كالام ئىنسان[14] بولدى ھەم ئارىمىزدا ماكانلاشتى[15] ۋە بىز ئۇنىڭ شان-
شەرىپىگە قارىدۇق؛ ئۇ شان-شەرەپ بولسا، ئاتىنىڭ[16] يېنىدىن كەلگەن،
مېھىر-شەپقەت ۋە ھەقىقەتكە تولغان بىردىنبىر يېگانە ئوغلىنىڭكىدۇر. 15(يەھيا
ئۇنىڭغا گۇۋاھلىق بېرىپ: ــ مانا، مەن سىلەرگە: «مەندىن كېيىن كەلگۈچى
مەندىن ئۈستۈندۇر، چۈنكى ئۇ مەن دۇنياغا كېلىشتىن بۇرۇنلا بولغانىدى»[17]
دېگىنىم دەل مۇشۇ كىشىدۇر! ــ دەپ جار قىلدى) 16 چۈنكى ھەممىمىز
ئۇنىڭدىكى تولۇپ تاشقانلاردىن ئىلتىپات ئۈستىگە ئىلتىپات ئالدۇق[18].
17 چۈنكى تەۋرات قانۇنى مۇسا پەيغەمبەر ئارقىلىق يەتكۈزۈلگەنىدى؛
لېكىن مېھىر-شەپقەت ۋە ھەقىقەت ئەيسا مەسىھ[19] ئارقىلىق يەتكۈزۈلدى.
18خۇدانى ھېچكىم كۆرۈپ باقمىغان ئەمەس؛ بىراق ئاتىنىڭ قۇچىقىدا تۇرغۇچى،
يەنى بىردىنبىر ئوغۇل ئۇنى ئايان قىلدى[20].

(3) «ئىنسانىنىڭ (گرېك تىلىدا «ئەركەك ئىنسان»نىڭ) خاھىشىدىن ... تۇغۇلغان ئەمەس» ـــ دېمەك، ھەرقانداق بىر ئىنسان (مەيلى پەيغەمبەر، مەيلى كاھىن مەيلى جامائەتتىكى بىرەر ئەرباب بولۇشىدىن قەتئىينەزەر)، باشقا بىر ئىنساننى خۇدانىڭ پەرزەنتى قىلالمايدۇ. ئۇنىڭدىن باشقا، ھېچكىم «ئۆز ئىرادىسى بىلەن» ئۆزىنى خۇدانىڭ پەرزەنتى قىلالمايدۇ.
(4) «خۇدادىن تۇرىلىش»، يەنى «قايتا تۇغۇلۇش» توغرۇلۇق 3:1-22-ئايەتنى كۆرۈڭ.
14 «ئىنسان» مۇشۇ يەردە «ئەت ئىگىسى» ياكى «تەن» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.
15 گرېك تىلىدا «كالام تەن (ئەت) بولدى ۋە ئارىمىزدا چېدىر تىكتى». «چېدىر» دېگەن سۆز مۇشۇ يەردە شۈبھىسىزكى، ئەيسانىڭ ئىنسانلارنىڭ ئارىسىدا ھازىر بولۇشى مۇسا پەيغەمبەرنىڭ دەۋرىدە خۇدا ئۆزىنىڭ «مۇقەددەس چېدىر»دا تۇرۇپ، ئۆز خەلقى ئارىسىدا ھازىر بولغىنىغا ئوخشاش ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.
16 «ئاتا» مۇشۇ يەردە خۇدائاتىنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە.
17 دېمىسەكمۇ، يەھيا پەيغەمبەر ئەيسا مەسىھدىن ئالتە ئاي بۇرۇن تۇغۇلغان («لۇقا» 26:1-45نى كۆرۈڭ)؛ لېكىن مەسىھ «ئۇنىڭ بولغىنىدىن ئىلگىرى بولغان».
18 «ھەممىمىز ئۇنىڭدىكى تولۇپ تاشقانلىرىدىن...» دېگەننىڭ مەنىسى بەلكىم «ئۇنىڭدىكى تولۇپ تاشقان مېھىر-شەپقەت ۋە ھەقىقەتتىن...». 17-ئايەتنى كۆرۈڭ. «ئىلتىپات ئۈستىگە ئىلتىپات» دېگەن ئىبارە مۇسانىڭ «مىس.» 3:33دە ئېيتقان سۆزىدىن ئېلىنغان.
19 مەسىھ ــ پەيغەمبەرلەرنىڭ ئالدىن ئېيتىشىچە، خۇدا تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن، ھامان بىر كۈنى كېلىپ مەڭگۈ ھۆكۈمرانلىق قىلىدىغان پادىشاھنى ۋە قۇتقۇزغۇچى-نىجاتكارنى كۆرسىتىدۇ. «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭلار.
20 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «ئاتىنىڭ قۇچىقىدا تۇرغۇچى، يەنى ئۆزى بىردىنبىر خۇدا بولغۇچى

يەھيا پەيغەمبەرنىڭ گۇۋاھلىقى

19 يېرۇسالېمدىكى يەھۇدىيلار يەھيادىن «سەن كىمسەن؟»[21] دەپ
سوراۋشتە قىلىشقا كاھىنلار بىلەن لاۋىيلارنى ئۇنىڭ يېنىغا ئەۋەتكەندە، ئۇنىڭ
ئۇلارغا جاۋابەن بەرگەن گۇۋاھلىقى مۇنداق ئىدى[22]: ــ
20 ــ ئۇ ئېتىراپ قىلىپ، ھېچ ئىككىلەنمەي[23]: ــ «مەن مەسىھ
ئەمەسمەن» ــ دەپ ئېنىق ئېتىراپ قىلدى.
21 ئۇلار ئۇنىڭدىن:
ــ ئۇنداقتا ئۆزۈڭ كىم بولىسەن؟ ئىلياس پەيغەمبەرمۇسەن؟ ــ دەپ سورىدى.
ــ ياق، مەن ئۇ ئەمەسمەن، ــ دېدى ئۇ.
ــ ئەمىسە، سەن ھېلىقى پەيغەمبەرمۇسەن؟[24] ــ دەپ سورىدى ئۇلار.
ئۇ يەنە: ــ ياق! ــ دېدى.
22 شۇڭا ئۇلار ئۇنىڭدىن:
ــ ئۇنداقتا، سەن زادى كىم بولىسەن؟ بىزنى ئەۋەتكەنلەرگە جاۋاب بېرىشىمىز
ئۈچۈن، بىزگە ئېيتقىن، ئۆزۈڭ توغرۇلۇق نېمە دەيسەن؟ ــ دەپ سورىدى.

ئۇنى ئايان قىلدى» دېيىلىدۇ. بۇ ئىككى ۋارىيانتنىڭ ئەمەلىيەتتە چوڭ پەرقى يوق (1:1-4نى كۆرۈڭ. «خۇدانىڭ ئوغلى»دا نېمىلا بولمىسۇن خۇدالىق تەبىئىتى باردۇر.

21 «يېرۇسالېمدىكى يەھۇدىيلار» ــ بەلكىم يەھۇدىيلارنىڭ ئاقساقاللىرى ۋە مۆتىۋەرلىرىنى كۆرسىتىدۇ.
«سەن كىمسەن؟» دېگەن سوئالنىڭ «سەن ئۆزۈڭ توغرۇلۇق نېمە دەيسەن؟ پەيغەمبەرمۇسەن ياكى خۇدا ئەۋەتىدىغان مەسىھ-قۇتقۇزغۇچىمۇسەن» دېگەندەك ئىچكى مەنىسى بار ئىدى. لېكىن ئۇلار ئۇنىڭ بەرگەن جاۋابىغا ئىشىنىشكە تەييار ئەمەس ئىدى. مەسىلەن، «مات.» 21:25-27نى كۆرۈڭ.

22 «كاھىنلار» ئىبادەتخانىدا قۇربانلىق خىزمىتىنى قىلغۇچىلار ئىدى؛ «لاۋىيلار» («لاۋىي» قەبىلىسىدىن بولغانلار) كاھىنلارغا ياردەمچى رولدا ئىدى. «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭ.

23 «ھېچ ئىككىلەنمەي» گرېك تىلىدا «ئىنكار قىلماي» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

24 «سەن ھېلىقى پەيغەمبەرمۇسەن؟» دېگەن سوئال مۇسا پەيغەمبەر ئالدىنئالا ئېيتقان، ئۆزىنىڭ ئورنىنى باسىدىغان، شۇنداقلا ئۆزىدىن يۇقىرى تۇرغان پەيغەمبەرنى كۆرسىتىدۇ. ئەمەلىيەتتە بولسا، مۇسانىڭ «شۇ پەيغەمبەر» توغرۇلۇق بېشارىتى مەسىھنىڭ ئۆزىدە ئەمەلگە ئاشۇرۇلدى («قان.» 18:15-22نى كۆرۈڭ).

23 يەھيا مۇنداق جاۋاب بەردى:
– يەشايا پەيغەمبەر بۇرۇن ئېيتقاندەك، چۆلدە «رەبنىڭ يولىنى تۈز قىلىڭلار»[25] دەپ توۋلايدىغان ئاۋازدۇرمەن!
25-24 ئەمدى يېرۇسالېمدىن ئەۋەتىلگەنلەر پەرىسىيلەردىن[26] ئىدى. ئۇلار يەنە يەھيادىن:
– سەن يا مەسىھ، يا ئىلياس ياكى ھېلىقى پەيغەمبەر بولمىساڭ، نېمە دەپ كىشىلەرنى سۇغا چۆمۈلدۈرىسەن؟[27] – دەپ سورىدى.
26 يەھيا ئۇلارغا مۇنداق دەپ جاۋاب بەردى:
– مەن كىشىلەرنى سۇغىلا چۆمۈلدۈرىمەن، لېكىن ئاراڭلاردا تۇرغۇچى سىلەر تونۇمىغان بىرسى بار؛ 27 ئۇ مەندىن كېيىن كەلگۈچى بولۇپ، مەن ھەتتا ئۇنىڭ كەشىنىڭ بوغقۇچىنى يېشىشكىمۇ لايىق ئەمەسمەن!
28 بۇ ئىشلار ئىئوردان دەرياسىنىڭ شەرقىي قىتئەدىكى بەيت-ئانىيا يېزىسىدا، يەنى يەھيا پەيغەمبەر كىشىلەرنى سۇغا چۆمۈلدۈرۈۋاتقان يەردە يۈز بەرگەندى.

---

[25] يەشايا ئۆز كىتابىدىكى 3:40-ئايەتتە بايان قىلغان «پەرۋەردىگارنىڭ يولى» ياكى «رەبنىڭ يولى» بولسا، قۇتقۇزغۇچى-مەسىھنىڭ يولىنى كۆرسىتىدۇ. دېمەك، يەھيانىڭ خىزمىتى رەب ئەيسا ئۈچۈن توۋا قىلدىغان خەلقنى تەييارلاشتىن ئىبارەت ئىدى. ئۇ ھەتتا كەمتەرلىك بىلەن ئۆزى توغرۇلۇق «مەن «پەيغەمبەر» دېمەيدۇ، مەن ناھايىتى بىر ئاۋازمەن، خالاس» دەيدۇ.
[26] پەرىسىيلەر – يەھۇدىي دىنىغا تەۋە بولغان، تەۋرات تۈزۈملىرىگە قاتتىق رىئايە قىلىشقا تىرىشىدىغان مەزھەپتىكى كىشىلەر.
[27] يەھۇدىي خەلق ئارىسىدىكى «راببىلار» (ئۇستازلار) خېلى بۇرۇن مۇنداق بىر ئادەت بېكىتكەنىكى، ئەگەر بۇتپەرەس مىللەتلەر («يات ئەللەر»)دىن بولغانلار «تەۋرات-زەبۇر ئېتىقادى»نى قوبۇل قىلاي دېسە، ئاۋۋال خەتنە قىلىنىشى، ئاندىن نىرخىل «سۇغا چۆمۈلدۈرۈش»نى قوبۇل قىلىشى كېرەك. لېكىن ھازىر «سۇغا چۆمۈلدۈرۈش»نى قوبۇل قىلىشى كېرەك بولغانلار بۇتپەرەس «يات ئەللەر» ئەمەس، بەلكى ئۆزلىرى قوبۇل قىلىشى كېرەك!
يەھيا پەيغەمبەر يۈرگۈزگەن «سۇغا چۆمۈلدۈرۈش» كىشىلەرنىڭ ئۆز گۇناھلىرىغا بولغان ئىقرار-تۆۋىسىنى، شۇنداقلا قۇتقۇزغۇچى-مەسىھنىڭ كېلىشىگە بولغان ئېتىقادىنى ئىپادىلەش يولى ئىدى (مەسىلەن، «مات.» 3:1-12نى كۆرۈڭ).

خۇدانىڭ قوزىسى

29 ئەتىسى، يەھيا ئەيسانىڭ ئۆزىگە قاراپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ مۇنداق
دېدى:
— مانا، پۈتكۈل دۇنيانىڭ گۇناھلىرىنى[28] ئېلىپ تاشلايدىغان خۇدانىڭ
قوزىسى![29] 30 مانا، مەن سىلەرگە: «مەندىن كېيىن كەلگۈچى بىرسى بار،
ئۇ مەندىن ئۈستۈندۇر، چۈنكى ئۇ مەن دۇنيادا بولۇشتىن بۇرۇنلا بولغانىدى»[30]
دېگىنىم دەل مۇشۇ كىشىدۇر! 31 مەن بۇرۇن ئۇنى بىلمىسەممۇ، لېكىن ئۇنى
ئىسرائىلغا ئايان بولسۇن دەپ، كىشىلەرنى سۇغا چۆمۈلدۈرگىلى كەلدىم.
32 يەھيا يەنە گۇۋاھلىق بېرىپ مۇنداق دېدى:
— مەن روھنىڭ[31] پاختەك ھالىتىدە ئاسماندىن چۈشۈپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە
قونغانلىقىنى كۆردۈم. 33 مەن ئەسلىدە ئۇنى بىلمىگەنىدىم؛ لېكىن مېنى
كىشىلەرنى سۇغا چۆمۈلدۈرۈشكە ئەۋەتكۈچى[32] ماڭا: «سەن روھنىڭ[33]
چۈشۈپ، كىمنىڭ ئۈستىگە قونغانلىقىنى كۆرسەڭ، ئۇ كىشىلەرنى مۇقەددەس
روھقا چۆمۈلدۈرگۈچى بولىدۇ![34]» دېگەنىدى. 34 مەن دەرۋەقە شۇ ئىشنى كۆردۈم،
شۇڭا ئۇنىڭ ھەقىقەتەن خۇدانىڭ ئوغلى[35] ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بەردىم!

---

28 گرېك تىلىدا «گۇناھى».

29 تەۋراتتىكى قۇربانلىقلار مەسىھ بىلەن ئاخىرلىشىدۇ، چۈنكى ئۇ ئەڭ ئاخىرقى «قۇربانلىق قوزا»دۇر. بۇ توغرۇلۇق «يار.» 22:7-8، «مىس.» 12:3-13، «يەش.» 53:7 ۋە تەۋراتتىكى باشقا يەرلەردە بېشارەت بېرىلگەن.

30 دېمىسەكمۇ، يەھيا پەيغەمبەر ئەيسا مەسىھدىن ئالتە ئاي بۇرۇن تۇغۇلغان («لۇقا» 1:26-45نى كۆرۈڭ)؛ لېكىن مەسىھ «ئۇنىڭ بولغىنىدىن ئىلگىرى بولغان».

31 «روھ» — خۇدانىڭ مۇقەددەس روھى.

32 «يەھيانى سۇغا چۆمۈلدۈرۈشكە ئەۋەتكۈچى» — خۇدادۇر؛ «مۇقەددەس روھ» — خۇدانىڭ مۇقەددەس روھى.

33 «روھ» — خۇدانىڭ مۇقەددەس روھى.

34 يەھيانىڭ مۇشۇ گۇۋاھلىقى مەسىھنى كۆرسىتىدۇ؛ چۈنكى مەسىھ مۇقەددەس روھنى تۆكۈشى بىلەن نىجات ئېلىپ كېلىدىغان «يېڭى ئەھدە»نى تۈزگۈچىدۇر («يەر.» 31:31-34، «ئەز.» 36:25-27، «يەش.» 32:15-20 ۋە باشقىلار).

35 ياكى «خۇدانىڭ تاللىغىنى». «خۇدانىڭ ئوغلى» — بۇ نام ھەرگىزمۇ خۇدا بىلەن ئەيسا

ئەيسانىڭ دەسلەپكى مۇخلىسلىرى

35 ئەتىسى، يەھيا ئىككى مۇخلىسى بىلەن يەنە شۇ يەردە تۇراتتى. 36 ئۇ
ئۇ يەردىن مېڭىپ كېتىۋاتقان ئەيسانى كۆرۈپ:
ــ قاراڭلار! خۇدانىڭ قوزىسى! ــ دېدى.
37 ئۇنىڭ بۇ سۆزىنى ئاڭلىغان ئىككى مۇخلىس ئەيسانىڭ كەينىدىن
مېڭىشتى. 38 ئەيسا كەينىگە بۇرۇلۇپ، ئۇلارنىڭ ئەگىشىپ كېلىۋاتقىنىنى
كۆرۈپ ئۇلاردىن:
ــ نېمە ئىزدەيسىلەر؟ ــ دەپ سورىدى.
ئۇلار:
ــ رابىي (بۇ ئىبرانىيچە سۆز بولۇپ، «ئۇستاز» دېگەن مەنىدە)، قەيەردە
تۇرىسەن؟ ــ دېدى.
39 بېرىپ كۆرۈڭلار، ــ دېدى ئۇ. شۇنىڭ بىلەن، ئۇلار بېرىپ ئۇنىڭ قەيەردە
تۇرىدىغانلىقىنى كۆردى ۋە ئۇ كۈنى ئۇنىڭ بىلەن بىللە تۇردى (بۇ ۋاقىت شۇ
كۈنىنىڭ ئونىنچى سائىتى ئىدى[36]).
40 يەھيا پەيغەمبەرنىڭ يۇقىرىقى سۆزىنى ئاڭلاپ، ئەيسانىڭ كەينىدىن ماڭغان
ئىككىيلەننىڭ بىرى سىمون پېترۇسنىڭ ئىنىسى ئاندرىياس ئىدى. 41 ئاندرىياس
ئاۋۋال ئۆز ئاكىسى سىموننى تېپىپ، ئۇنىڭغا:
ــ بىز «مەسىھ»نى تاپتۇق! ــ دېدى («مەسىھ» ئىبرانىيچە سۆز بولۇپ،
گرېك تىلىدا «خرىستوس» دەپ تەرجىمە قىلىنىدۇ[37]) 42 ۋە ئاكىسىنى
ئەيسانىڭ ئالدىغا ئېلىپ باردى. ئەيسا ئۇنىڭغا قاراپ:

ئوتتۇرىسىدىكى جىسمانىي جەھەتتىكى ئاتا-بالىلىق مۇناسىۋەتنى ئەمەس، بەلكى روھىي جەھەتتىكى مۇناسىۋەتنى بىلدۈرىدۇ. «تەبىرلەر»نىمۇ كۆرۈڭ.

36 «ئونىنچى سائەت» ــ يۇھاننا بايانىدا «رىم ۋاقتى»نى ئىشلىتىدۇ (بۇنىڭغا ئىسپات بار). شۇڭا بۇ ۋاقىت ئەتىگەن سائەت ئون بولسا كېرەك.

37 «خرىستوس» دەرۋەقە گرېك تىلىدا «مەسىھ قىلىنغان»، «ماي سۈرۈلگەن» دېگەن مەنىدە. كېيىن، دۇنياۋى ئېتىقادچى جامائەتنىڭ بەزلىرى ئەيسانى «ئەيسا مەسىھ»، باشقا بەزلىرى (گرېك تىلىدىكى تەلەپپۇزغا ئەگىشىپ) «يەيسۇس خرىستوس» دەيدۇ. يەھۇدىي ئېتىقادچىلار: «يەشۇئا مېشىياھ» دەيدۇ.

— سەن يۇنۇسنىڭ[38] ئوغلى سىمون؛ بۇنىڭدىن كېيىن «كىفاس» دەپ ئاتىلىسەن، — دېدى (مەنىسى «تاش»تۇر)[39].

فىلىپ ۋە ناتانىيەلنىڭ چاقىرتىلىشى

43 ئەتىسى، ئەيسا گالىلىيە ئۆلكىسىگە يول ئالماقچى ئىدى. ئۇ فىلىپنى تېپىپ، ئۇنىڭغا:

— ماڭا ئەگىشىپ ماڭ! — دېدى 44 (فىلىپ بەيت-سائىدالىق بولۇپ، ئاندىرىياس بىلەن پېترۇسنىڭ يۇرتدىشى ئىدى). 45 فىلىپ ناتانىيەلنى[40] تېپىپ، ئۇنىڭغا:

— مۇسا پەيغەمبەر تەۋراتتا ۋە باشقا پەيغەمبەرلەرمۇ يازمىلىرىدا بېشارەت قىلىپ يازغان زاتنى تاپتۇق. ئۇ بولسا يۈسۈپنىڭ ئوغلى ناسارەتلىك ئەيسا ئىكەن! — دېدى.

46 بىراق ناتانىيەل:

— ناسارەت دېگەن جايدىن ياخشى بىرنېمە چىقامدۇ؟! — دېدى.

— كېلىپ كۆرۈپ باق! — دېدى فىلىپ.

47 ئەيسا ناتانىيەلنىڭ ئۆزىنىڭ ئالدىغا كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇ توغرۇلۇق:

— مانا، ئىچىدە قىلچە ھىيلە-مىكرىسى يوق ھەقىقىي بىر ئىسرائىللىق! — دېدى.

48 ناتانىيەل: — مېنى قەيەردىن بىلدىڭ؟ — دەپ سورىدى.

ئەيسا ئۇنىڭغا جاۋاب بېرىپ: — فىلىپ سېنى چاقىرىشتىن ئاۋۋال، سېنىڭ ئەنجۈر دەرىخىنىڭ تۈۋىدە ئولتۇرغانلىقىڭنى كۆرگەنىدىم، — دېدى.

---

38 «يۇنۇس» — گرېك تىلىدا «يوناھ». بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «يۇھاننا» شەكلىدە كۆرۈلىدۇ.

39 «كىفاس» ئىبرانىيچە سۆز بولۇپ، گرېك تىلىدا «پېترۇس» دەپ تەرجىمە قىلىنىدۇ؛ لېكىن «كىفاس» ئىبرانىي تىلىدا ھەر تۈرلۈك تاشنى بىلدۈرىدۇ، «پېتروس» گرېك تىلىدا ھەرخىل كىچىك تاشنى بىلدۈرىدۇ.

40 «ناتانىيەل» ئىنجىلدىكى باشقا باياناتلاردا «بارتولوماي» (تولماينىڭ ئوغلى) دەپ ئېلىنىدۇ.

49 ناتانىيەل جاۋابەن: ــ ئۇستاز[41]، سەن خۇدانىڭ ئوغلى، ئىسرائىلنىڭ
پادىشاھىسەن! ــ دېدى.
50 ئەيسا ئۇنىڭغا جاۋابەن:
ــ سېنى ئەنجۈر دەرىخىنىڭ تۈۋىدە كۆرگەنلىكىمنى ئېيتقانلىقىم ئۈچۈن
ئىشىنىۋاتامسەن؟ بۇنىڭدىنمۇ چوڭ ئىشلارنى كۆرىسەن! ــ دېدى 51 ۋە يەنە:
ــ بەرھەق، بەرھەق سىلەرگە ئېيتىپ قويايكى، سىلەر ئاسمانلار ئېچىلىپ،
خۇدانىڭ پەرىشتىلىرىنىڭ ئىنسانئوغلىنىڭ[42] ئۈستىدىن چىقىپ-چۈشۈپ
يۈرىدىغانلىقىنى كۆرىسىلەر![43] ــ دېدى.

كانا يېزىسىدىكى توي زىياپىتى

2

1 ئۈچىنچى كۈنى، گالىلىيەدىكى كانا يېزىسىدا بىر توي بولدى.
ئەيسانىڭ ئانىسى مەريەم ئۇ يەردە ئىدى 2 ھەم ئەيسا ۋە ئۇنىڭ
مۇخلىسلىرىمۇ تويغا تەكلىپ قىلىنغانىدى.
3 تويدا شاراب تۈگەپ قالغاندا، ئەيسانىڭ ئانىسى ئۇنىڭغا:
ــ ئۇلارنىڭ شارابلىرى تۈگەپ قاپتۇ[44]، ــ دېدى.

---

41 «ئۇستاز» ــ گرېك تىلىدا «راببى».

42 مۇقەددەس يازمىلاردا (تەۋراتتا) «ئىنسانئوغلى» دېگەن ئىبارە ئالدىن ئېيتىلغان، دۇنيانى قۇتقۇزۇشقا كېلىدىغان «مەسىھ»نى كۆرسىتىدىكەنىدى (مەسىلەن، «دان.» 7:13-14). تەۋرات-زەبۇر بويىچە، بۇ ئەۋەتىلگۈچىنىڭ خۇدانىڭ كۈچ-قۇدرىتى ۋە شان-شەرىپى بىلەن ئەرشتىن چۈشۈپ، پۈتكۈل ئىنسانلارنى مەڭگۈ باشقۇرىدىغانلىقى ئالدىن ئېيتىلغان. ئۇنىڭدىن مۇھىمى، بىزنىڭچە، ئەيسا مەسىھنىڭ بۇ نامنى ئۆزى ھەققىدە كۆپ ئىشلىتىشى ئۆزىنىڭ تولۇق ئىنسان ئىكەنلىكىنى، ئىنسانىيەت بىلەن بىر ئىكەنلىكىنى تەكىتلەش ئۈچۈن ئىدى. چۈنكى ئەرش تەرىپىدىن ئېيتقاندا ئاجايىب ئىش شۇكى، گەرچە ئۇ ئەزەلدىن «خۇدانىڭ ئوغلى» بولغان بولسىمۇ، ئۇ ھازىر يەنە «ئىنساننىڭ ئوغلى»مۇ ئىدى. «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭ.

43 مۇشۇ يەردە بىزنىڭچە مەسىھ «يار.» 12:28نى كۆزدە تۇتىدۇ. ھەزرىتى ياقۇپ ئالامەتلىك بىر چۈشنى كۆرگەن. چۈشتە ئۇ يەر ئۈستىدە تۇرۇپ ئاسمانغا يېتىدىغان بىر پەلەمپەينى كۆرگەن، پەرىشتىلەر ئۇنىڭ ئۈستىدىن «چىقىپ-چۈشۈپ تۇراتتى». دېمەك، ئەيسا مەسىھ ئۆزى دەل شۇ «ئاسمانغا يېتىدىغان پەلەمپەي»دۇر.

44 مۇشۇنداق ئىش توي ئىگىسىنى چوڭقۇر خىجالەتكە قويۇپلا قالماي، گاھى ئەھۋاللاردا قىز تەرەپتىكىلەر يىگىت تەرەپتىكىلەرنىڭ ئۈستىدىن دەۋا قىلىشى مۇمكىن ئىدى.

4 ئەيسا ئۇنىڭغا: ــ خانىم، مېنىڭ سەن بىلەن نېمە كارىم؟[45] مېنىڭ
ۋاقتى-سائىتىم[46] تېخى كەلمىدى، ــ دېدى.
5 ئانىسى چاكارلارغا:
ــ ئۇ سىلەرگە نېمە قىل دېسە، شۇنى قىلىڭلار، ــ دېدى.
6 ئەمدى شۇ يەردە يەھۇدىيلارنىڭ تاھارەت ئادىتى بويىچە ئىشلىتىلىدىغان،
ھەربىرىگە ئىككى-ئۈچ تۇڭدىن[47] سۇ سىغىدىغان ئالتە تاش كۆپ قويۇلغانىدى.
7 ئەيسا چاكارلارغا:
ــ كۆپلەرگە سۇ تولدۇرۇڭلار، ــ دېدى.
ئۇلار كۆپلەرنى ئاغزىغىچە تولدۇرۇشتى. 8 ئاندىن ئۇ ئۇلارغا يەنە:
ــ ئەمدى بۇنىڭدىن ئۇسۇپ توي باشقۇرغۇچىغا بېرىڭلار، ــ دېدى.
ئۇلار ئۇنى ئاپىرىپ بەردى.
9 توي باشقۇرغۇچى شارابقا ئايلاندۇرۇلغان سۇدىن تېتىپ كۆرگەندە (ئۇ
ئۇنىڭ قەيەردىن كەلتۈرۈلگەنلىكىنى بىلمىدى، ئەمما بۇنى سۇ توشۇغان چاكارلار
بىلەتتى) توي باشقۇرغۇچى تويى بولۇۋاتقان يىگىتنى چاقىرىپ، 10 ئۇنىڭغا:

45 «خانىم، مېنىڭ سەن بىلەن نېمە كارىم؟» دېگەن سۆز بىزنى ھەيران قالدۇرۇشى مۇمكىن. نېمىشقا ئەيسا ئۆز ئانىسىغا شۇنداق گەپ قىلىدۇ؟
مەريەم ئۆز ئوغلىنىڭ مەسىھ ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. لېكىن ئۇ بەلكىم: «بۇ مېنىڭ ئوغلۇم، مەن ئۇنىڭ ئانىسى، چوقۇم مېنىڭ تەلىپىمنى ئورۇنلىشى كېرەك» دەپ ئويلىشى مۇمكىن ئىدى. لېكىن خۇدانىڭ پادىشاھلىقى ئىچىدە بىزنىڭ خۇدانىڭ مەلۇم ئادىمى بىلەن بولغان بىرەر «جىسمانىي مۇناسىۋەت»نىڭ ھېچقانداق ئىناۋىتى يوقتۇر؛ پەقەت خۇدانىڭ مەسىھدە بولغان مېھرى-شەپقىتىگە ئىمان-ئىشەنچ باغلىساق، ئاندىن ئۇنىڭدىن بىرەر نەرسە تەلەپ قىلىشقا بولىدۇ. مەريەمنىڭ خاپا بولماسلىقى ۋە 5-ئايەتتىكى ئىمانلىق سۆزلەرنى ئېيتىشى ئۇنىڭ بۇ مۇھىم نۇقتىنى ئوبدان چۈشىنىپ يەتكەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ.
46 «مېنىڭ ۋاقتى-سائىتىم» ــ بۇ ئىبارە ئادەتتە مەسىھنىڭ ئۆلۈمى، تىرىلىشى ۋە ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈشىنى كۆرسىتىدۇ. كۆزدە تۇتۇلغىنى ئەيسانىڭ بۇ ئىشلار ئارقىلىق «ئۇلۇغلاندۇرۇلۇشى»دۇر ــ 23:12، 27، 28، 31نى كۆرۈڭ. شۇڭا مۇشۇ يەردە بەلكىم «مەن ئاشكارە قىلىنىدىغان ۋاقىت تېخى كەلمىدى» دېگەندەك مەنىدە بولۇشى مۇمكىن. «يۇھ.» 21:4، 23، 25:5، 28، 29، 30:7، 20:8، 23:12، 27، 28، 31، 31:13، 26:16، 1:17نى كۆرۈڭ.
47 «ئىككى-ئۈچ تۇڭ» ــ گرېك تىلىدا «ئىككى-ئۈچ «مېترېت»». ھەربىر كۆپكە 80-100 لىتر سۇ سىغىدۇ، جەمئىي 480-720 لىتر سۇ بار ئىدى.

ـ ھەربىر توي قىلغۇچى ياخشى شارابنى توينىڭ بېشىدا قويىدۇ، ئاندىن مېھمانلار قانغۇچە ئىچكەندىن كېيىن، ناچىرىنى قويىدۇ. ئەجەبا، سەن ياخشى شارابنى مۇشۇ چاغقىچە ساقلاپسەن! ـ دېدى.

11 بۇ بولسا، ئەيسا كۆرسەتكەن مۆجىزىلىك ئالامەتلەرنىڭ دەسلەپكىسى[48] بولۇپ، گالىلىيەنىڭ كانا يېزىسىدا كۆرسىتىلگەنىدى. بۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۆزىنىڭ شان-شەرىپىنى ئايان قىلدى، ۋە ئۇنىڭ مۇخلىسلىرى ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلدى[49]. 12 بۇ ئىشتىن كېيىن ئۇ، ئانىسى، ئىنىلىرى ۋە مۇخلىسلىرى بىلەن كەپەرناھۇم شەھىرىگە چۈشۈپ، ئۇ يەردە بىرنەچچە كۈن تۇردى.

سودا-سېتىق قىلغۇچىلارنىڭ ئىبادەتخانىدىن قوغلىنىشى

13 يەھۇدىيلارنىڭ «ئۆتۈپ كېتىش ھېيتى»غا[50] يېقىن قالغاندا، ئەيسا يېرۇسالېمغا باردى. 14 ئۇ ئىبادەتخانا[51] ھويلىلىرىدا كالا، قوي ۋە كەپتەر-پاختەك ساتقۇچىلارنى[52] ھەم ئۇ يەردە ئولتۇرغان پۇل تېگىشكۈچىلەرنى كۆردى. 15 ئۇ تانىدىن قامچا ياساپ، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى قوي-كالىلىرى بىلەن

48 «يۇھاننا»دا ئالاھىدە خاتىرىلەنگەن «مۆجىزىلىك ئالامەت» ياكى «مۆجىزىلىك بەلگە»لەر جەمئىي يەتتە بولۇپ، ھەربىرى ئەيسا مەسىھنىڭ ھەقىقىي سالاھىيىتىدىن بىر تەرىپىنى كۆرسىتىدىغان مۆجىزىدۇر.

49 «ئۇنىڭ مۇخلىسلىرى ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلدى». شۇنداق دېيىلگىنى بىلەن، كېيىنكى نۇرغۇن ئىشلار مۇخلىسلارنىڭ بۇ ئېتىقادىنىڭ مۇقىم ئەمەس، بەلكى ئىنتايىن نازۇك ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ، ئەلۋەتتە.

50 «ئۆتۈپ كېتىش ھېيتى» («پاسخا» ھېيتى) ــ بۇ يەھۇدىيلارنىڭ مۇسا پەيغەمبەرنىڭ يېتەكلىشى ئارقىلىق ئۆزلىرىنىڭ مىسىردىكى قۇللۇق ھاياتىدىن قۇتۇلغان كۈنىنى خاتىرىلەش ھېيتى بولۇپ، ئەينى ۋاقىتتا يەھۇدىي ئەرلەرنىڭ ھەممىسى يېرۇسالېمغا بېرىپ، ئىبادەتخانىدا قۇربانلىقلىرىنى سويۇپ، ھېيتنى شۇ يەردە ئۆتكۈزۈشى كېرەك ئىدى. «مىس.» 12-بابنى كۆرۈڭ.

51 «ئىبادەتخانا» — پەقەت يېرۇسالېمدىكى مۇقەددەس ئىبادەتخانىنى كۆرسىتىدۇ. بۇ ئىبادەتخانىنى سۇلايمان پادىشاھ بىرىنچى بولۇپ مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 950-يىلى قۇرغانىدى؛ ئاندىن يەھۇدىيلار پارس ئىمپېرىيەسى تەرىپىدىن سۈرگۈن بولۇشىدىن قايتىپ كەلگەندە، يەنى مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 520-يىلى قايتا قۇرغانىدى. بۇ ئىبادەتخانىنى ھېرود پادىشاھ بۇرۇنقىدىنمۇ ھەيۋەتلىك قىلىپ قۇرۇپ چىققانىدى. خۇدانىڭ ئەمرى بويىچە، پەقەت يېرۇسالېمدىكى بۇ ئىبادەتخانىدىلا قۇربانلىق قىلىشقا بولاتتى.

52 «كالا، قوي ۋە كەپتەر-پاختەك» — بۇلارنى قۇربانلىقلار ئۈچۈن ساتاتتى.

قوشۇپ ئىبادەتخانىدىن ھەيدەپ چىقاردى. پۇل تېگىشكۈچىلەرنىڭ پۇللىرىنى
چېچىپ، شىرەلىرىنى ئۆرۈۋەتتى 16 ۋە پاختەك-كەپتەر ساتقۇچىلارغا:
— بۇ نەرسىلەرنى بۇ يەردىن ئېلىپ كېتىش! ئاتامنىڭ ئۆيىنى سودا-سېتىق
ئۆيى قىلىشقۇالما![53] — دېدى.
17 بۇنى كۆرگەن مۇخلىسلىرى زەبۇردا مۇنداق پۈتۈلگەننى ئېسىگە ئېلىشتى:
«سېنىڭ مۇقەددەس ئۆيۈڭگە بولغان ئوتلۇق مۇھەببىتىم ئۆزۈمنى
چۇلغىۋالدى!».[54]
18 شۇنىڭ بىلەن يەھۇدىيلار ئۇ ئىشلارغا ئىنكاس بىلدۈرۈپ ئۇنىڭدىن:
— بۇنداق ئىشلارنى قىلغانىكەنسەن، قېنى، بىزگە نېمە مۆجىزىلىك
ئالامەتنى كۆرسىتىپ بېرىسەن؟! — دەپ سورىدى.
19 ئەيسا ئۇلارغا جاۋاب بېرىپ:
— ئۇشبۇ ئىبادەتخانىنى چۇۋۇۋېتسەڭلار، مەن ئۈچ كۈن ئىچىدە ئۇنى
يېڭىۋاشتىن قۇرۇپ چىقىمەن[55]، — دېدى.
20 شۇنىڭ بىلەن بۇ يەھۇدىيلار يەنە ئۇنىڭغا:
— بۇ ئىبادەتخانىنى ياساۋاتقىلى ھازىرغىچە قىرىق ئالتە يىل بولغان تۇرسا،
سەن ئۇنى قانداقسىگە ئۈچ كۈندىلا قۇرۇپ چىقالايسەن؟! — دېدى. 21ھالبۇكى،
ئۇنىڭ «ئىبادەتخانا» دېگىنى ئۇنىڭ ئۆز تېنىنى كۆرسەتكەنىدى. 22 شۇڭا،
ئۇ ئۆلۈمدىن تىرىلگەندىن كېيىن، مۇخلىسلىرى ئۇنىڭ بۇ دېگىنىنى ئېسىگە
ئالدى ۋە شۇنداقلا مۇقەددەس يازمىلاردىكى بۇ ھەقتىكى بېشارەتكە ھەمدە
ئەيسانىڭ ئېيتقان سۆزىگە ئىشەندى.
23 ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىدا، نۇرغۇن كىشىلەر ئۇنىڭ يېرۇسالېمدا كۆرسەتكەن
مۆجىزىلىك ئالامەتلەرنى كۆرگەن بولۇپ، ئۇنىڭ نامىغا ئېتىقاد قىلىشتى.
24لېكىن ئەيسا پۈتكۈل ئىنسانلارنىڭ قەلبىنىڭ قانداق ئىكەنلىكىنى

53 «زەك.» 20:14-21نى كۆرۈڭ.
54 «زەب.» 9:69نى كۆرۈڭ.
55 ئەيسا ئېيتقان بۇ ئالامەت ئۇ كېيىن ئېيتقان «يۇنۇس پەيغەمبەردە كۆرۈلگەن ئالامەت-كارامەت»كە ئوخشاش بولۇپ، ئۆزىنىڭ ئۆلۈمى ۋە تىرىلىشىنى كۆرسىتىدۇ (مەسىلەن، «مات.» 39:12نى كۆرۈڭ).

بىلگەچكە، ئۆزىنى ئۇلارغا تاپشۇرمايتتى[56]. 25 ئىنسان توغرۇلۇق ھېچكىمنىڭ
ئۇنىڭغا گۇۋاھلىق بېرىشىنىڭ ھاجىتى يوق ئىدى؛ چۈنكى ئۇ ئىنسانلارنىڭ
قەلبىدە نېمە بار ئىكەنلىكىنى ئۆزى بىلەتتى.

قايتىدىن تۆرىلىش

3 1 يەھۇدىيلار كېڭەشمىسىنىڭ پەرىسىيلەردىن بولغان نىكودىم
ئىسىملىك بىر يولباشچىسى بار ئىدى. 2 بۇ ئادەم بىر كېچىسى
ئەيسانىڭ ئالدىغا كېلىپ:
— ئۇستاز[57]، سىنىڭ خۇدادىن كەلگەن تەلىم بەرگۈچى ئىكەنلىكىڭنى
بىلىمىز. چۈنكى خۇدا ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولمىسا، ھېچكىمنىڭ سەن
كۆرسەتكەن بۇ مۆجىزىلىك ئالامەتلەرنى كۆرسىتىشى قەتئىي مۇمكىن ئەمەس،
— دېدى.
3 ئەيسا ئۇنىڭغا جاۋابەن:
— بەرھەق، بەرھەق، مەن ساڭا شۇنى ئېيتىپ قويايكى، ھېچكىم يۇقىرىدىن[58]
تۇغۇلمىغىچە، خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنى كۆرەلمەس! — دېدى.
4 نىكودىم:
— ئادەم قېرىغىنىدا قانداقمۇ قايتىدىن تۇغۇلسۇن؟ ئانىسىنىڭ قورسىقىغا
قايتا كىرىپ تۇغۇلۇشى مۇمكىنمۇ؟! — دەپ سورىدى.
5 ئەيسا مۇنداق جاۋاب بەردى:
— بەرھەق، بەرھەق، مەن ساڭا شۇنى ئېيتىپ قويايكى، ھەم سۇدىن، ھەم
روھتىن تۇغۇلمىغىچە، ھېچكىم خۇدانىڭ پادىشاھلىقىغا كىرەلمەس! 6 ئەتتىن

56 بۇ باياندىن «خۇش خەۋەر»دىكى ئاخىرقى مەقسەتنى كۆرگىلى بولىدۇ. ئەيسا مەسىھ ئىنسانلارغا بەخت-بەرىكەت ئەمەس، بەلكى ئۆزىنى ئاتا قىلىشنى ياكى «تاپشۇرۇش»نى خالايدۇ. لېكىن ئىنسان ئۆزى تۈپتىن ئۆزگەرتىلمىسە، تېخى كونا گۇناھىي تەبىئەتتە بولسا، «ئۆزىنى تاپشۇرۇش» قەتئىي مۇمكىن بولمايتتى. ھەربىر ئىنسان روھتا «قايتا تۇغۇلۇشى» كېرەك — بۇ 3-بابنىڭ چوڭ تېمىسىدۇر.

57 ئىبرانىي تىلىدا «راببى» — «ئۇستاز» دېگەن مەنىدە.

58 «يۇقىرىدىن» دېگەن سۆز گرېك تىلىدا يەنە «قايتىدىن» دېگەنىنمۇ بىلدۈرىدۇ ۋە شۈبھىسىزكى، مۇشۇ يەردە بۇ ئىككى مەنىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

تۇغۇلغان بولسا ئەتتۇر؛ روھتىن تۇغۇلغان بولسا روھتۇر. 7 ساڭا: «يۇقىرىدىن
تۇغۇلۇشۇڭلار كېرەك» دېگىنىمگە ھەيران قالما. 8 شامال[59] خالىغان تەرەپكە
سوقىدۇ، سەن ئۇنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلايسەن، لېكىن قەيەردىن كېلىپ، قەيەرگە
بارىدىغىنىنى بىلمەيسەن. روھتىن تۇغۇلغان ھەربىرىمۇ شۇنداقتۇر[60].
9 نىكودىم يەنە جاۋابەن ئەيساغا:
— بۇ ئىشلار قانداقمۇ مۇمكىن بولار؟ — دېدى.
10 ئەيسا ئۇنىڭغا جاۋابەن مۇنداق دېدى:
— «سەن ئىسرائىلنىڭ ئۆلىماسى[61] تۇرۇپ، بۇنىمۇ بىلمەمسەن؟ 11 بەرھەق،
بەرھەق، مەن ساڭا شۇنى ئېيتىپ قويايكى، بىز بىلگىنىمىزنى ئېيتىمىز ۋە
كۆرگىنىمىزگە گۇۋاھلىق بېرىمىز، لېكىن سىلەر بىزنىڭ گۇۋاھلىقىمىزنى قوبۇل
قىلمايسىلەر[62]. 12 سىلەرگە زېمىندىكى ئىشلارنى ئېيتسام ئىشەنمىگەن
يەردە، ئەرشتىكى ئىشلارنى ئېيتسام قانداقمۇ ئىشىنىسىلەر؟ 13 ئۆزى
ئەرشتە بولۇپ،[63] ئەرشتىن چۈشكۈچىدىن، يەنى ئىنسانئوغلىدىن باشقا
ھېچكىم ئەرشكە چىقمىدى. 14 مۇسا چۆلدە تۈچ يىلاننى كۆتۈرگەندەك،
ئىنسانئوغلىمۇ ئوخشاشلا شۇنداق ئېگىز كۆتۈرۈلۈشى كېرەك[64]. 15 شۇنداق

59 گرېك تىلىدا «شامال» ۋە «روھ» بىرلا سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

60 ئەيسانىڭ بۇ كۆچلۈك سۆزلىرىنى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە بىر-بىرلەپ شەرھلەيمىز.

61 «ئىسرائىلنىڭ ئۆلىماسى» دېگەن بۇ سۆز بەلكىم نىكودىمنىڭ ئىسرائىل ئىچىدە سەۋىيىسى ئەڭ يۇقىرى تەۋرات ئۇستازى ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىشى مۇمكىن.

62 نېمىشقا ئەيسا نىكودىمغا شۇنچە ئېغىر تەنبىھ بېرىدۇ؟ ئۇنىڭ بۇ بايانىدىن ئىككى مۇھىم سوئال چىقىدۇ: «بىز» كىم؟، «سىلەر» كىم؟ بۇلار توغرىسىدا «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە توختىلىمىز.

63 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «ئۆزى ئەرشتە بولۇپ» دېگەن سۆز تېپىلمايدۇ.

64 ئوقۇرمەنلەر تىلغا ئېلىنغان بۇ ۋەقەنىڭ تەپسىلاتلىرىنى «چۆل.» 21:4-9دە تاپالايدۇ. ئىسرائىللار گۇناھ سادىر قىلغاندا، خۇدا ئۇلارغا تەربىيە بېرىش ئۈچۈن ئارىسىغا يىلانلارنى ئەۋەتكەن. يىلانلار نۇرغۇن ئادەملەرنى چاققان، مۇسا خۇدانىڭ يوليورۇقى بىلەن تۈچتىن بىر يىلان ياساپ، ئۇنى ھاسىغا بېكىتىپ، ھاسىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ ئىسرائىلنىڭ بارگاھىنى ئايلىنىپ ماڭغان. يىلانلارنىڭ زەھىرىدىن ئۆلەي دەپ قالغانلار ئەگەر ئىمان بىلەن شۇ تۈچ يىلانغا قارىسا ساقايغان.
بۇ ۋەقە ئەيسانىڭ كرېستتە كۆتۈرۈلۈشىگە بېشارەت بولىدۇ. گۇناھدىن ئۆلەي دېگەنلەر ئەيساغا ئىمان بىلەن قارىسا (ئەيسا بىز ئۈچۈن گۇناھنىڭ ئۆزى قىلىنغان، «2كور.» 5:21) گۇناھتىن ساقايتىلىدۇ ــ دېمەك، مەڭگۈلۈك ھاياتقا ئېرىشىدۇ.

بولغاندا، ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلغانلارنىڭ ھەممىسى ھالاك بولماي، مەڭگۈلۈك
ھاياتقا ئېرىشەلەيدۇ»[65].
16 چۈنكى خۇدا دۇنيادىكى ئىنسانلارنى شۇ قەدەر سۆيدۇكى[66]، ئۆزىنىڭ
بىردىنبىر يېگانە ئوغلىنى پىدا بولۇشقا بەردى. مەقسىتى، ئۇنىڭغا ئېتىقاد
قىلغان ھەربىرىنىڭ ھالاك بولماي، مەڭگۈلۈك ھاياتقا ئېرىشىشى ئۈچۈندۇر.
17 خۇدا ئوغلىنى دۇنيادىكى ئىنسانلارنى گۇناھقا بېكىتىش ئۈچۈن ئەمەس،
بەلكى ئۇلارنىڭ ئۇ ئارقىلىق قۇتقۇزۇلۇشى ئۈچۈن دۇنياغا ئەۋەتتى. 18 كىمكى
ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلغۇچى بولسا، گۇناھقا بېكىتىلمەيدۇ؛ لېكىن ئېتىقاد
قىلمىغۇچى بولسا ئاللىقاچان گۇناھقا بېكىتىلگەندۇر؛ چۈنكى ئۇ خۇدانىڭ
يەككە-يېگانە ئوغلىنىڭ نامىغا ئېتىقاد قىلمىغان. 19 ۋە گۇناھقا بېكىتىش
سەۋەبى مانا شۇكى، نۇر دۇنياغا كەلگەن بولسىمۇ، ئىنسانلار نۇرنى ئەمەس،
بەلكى قاراڭغۇلۇقنى ياخشى كۆردى؛ چۈنكى ئۇلارنىڭ ئەمەللىرى رەزىل ئىدى.
20 چۈنكى رەزىللىك قىلغۇچى ھەربىرى نۇرنى يامان كۆرۈپ ۋە ئۆزىنىڭ قىلغان-
ئەتكەنلىرىنىڭ ئاشكارا قىلىنماسلىقى ئۈچۈن نۇرغا كەلمەيدۇ؛ 21 لېكىن
ھەقىقەتنى يۈرگۈزگۈچى بولسا، ئەمەللىرىنى خۇداغا تايىنىپ قىلغانلىقى[67]
ئايان بولسۇن دەپ، نۇرغا كېلىدۇ.

يەھيا پەيغەمبەر يەنە گۇۋاھلىق بېرىدۇ

22 بۇ ئىشلاردىن كېيىن، ئەيسا مۇخلىسلىرى بىلەن يەھۇدىيە زېمىنىغا
باردى؛ ئۇ ئۇ يەردە ئۇلار بىلەن بىللە تۇرۇپ، كىشىلەرنى چۆمۈلدۈردى. 23 شۇ
چاغدا يەھيا پەيغەمبەرمۇ سالىم يېزىسىنىڭ يېنىدىكى ئاينون دېگەن يەردە
كىشىلەرنى چۆمۈلدۈرۈۋاتاتتى. چۈنكى ئۇ يەرنىڭ سۈيى مول ئىدى. كىشىلەر
ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىشىپ، چۆمۈلدۈرۈشنى قوبۇل قىلىشاتتى 24 (چۈنكى شۇ

65 بۇ كىمنىڭ سۆزى؟ مەسىھنىڭ سۆزلىرى بەلكىم 15-ئايەتتە توختايدۇ. 16-21-ئايەتلەرنى روسۇل يۇھاننا مۇقەددەس روھنىڭ تۈرتكە-يوليورۇقى بىلەن يازغان، دەپ ئىشىنىمىز.

66 «شۇ قەدەر سۆيدۇكى،...» گرېك تىلىدا يەنە «شۇ يول بىلەن سۆيدۇكى،...» دېگەن مەنىنىمۇ بىلدۈرىدۇ.

67 «خۇداغا تايىنىپ قىلغانلىقى» گرېك تىلىدا «خۇدادا قىلغانلىقى» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

چاغدا يەھيا تېخى زىندانغا تاشلانمىغانىدى).

25 شۇ ۋاقىتلاردا يەھيانىڭ مۇخلىسلىرى بىر يەھۇدىي كىشى بىلەن تاھارەت قائىدىلىرى توغرىسىدا بەس-مۇنازىرە قىلىشىپ قالدى. 26 ئاندىن مۇخلىسلار يەھيانىڭ يېنىغا كېلىپ:

— ئۇستاز[68]، ئىئوردان دەرياسىنىڭ ئۇ قېتىدا سەن بىلەن بىرگە بولغان، ئۆزۈڭ تەرىپلەپ گۇۋاھلىق بەرگەن ھېلىقى كىشى مانا ھازىر ئۆزى كىشىلەرنى چۆمۈلدۈرۈۋاتىدۇ، ۋە ھەممە ئادەم ئۇنىڭ يېنىغا كېتىشىۋاتىدۇ[69]، — دېدى.

27 يەھيا مۇنداق جاۋاب بەردى:

— ئەگەر ئۇنىڭغا ئەرشتىن ئاتا قىلىنمىغان بولسا، ئىنسان ھېچنەرسىگە ئىگە بولالمايدۇ. 28 مېنىڭ سىلەرگە: «مەن مەسىھ ئەمەس، پەقەت ئۇنىڭ ئالدىدا ئەۋەتىلگەنمەن» دېگىنىمگە ئۆزۈڭلار گۇۋاھچىسىلەر. 29 كېلىنچەكنى ئەمرىگە ئالغۇچى يىگىتتۇر؛ قولدىشى يىگىتنىڭ ئاۋازىنى كۈتىدۇ؛ قولداش ئۇنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ، قەلبىدە تولىمۇ خۇرسەن بولىدۇ. شۇنىڭغا ئوخشاش، مەندىمۇ خۇرسەنلىك تولۇپ تاشىدۇ[70]. 30 ئۇنىڭ يۈكسىلىشى، مېنىڭ ئاجىزلىشىشىم مۇقەررەردۇر[71].

---

68 «ئۇستاز» گرېك تىلىدا «رابىي».

69 نېمىشقا يەھيانىڭ مۇخلىسلىرى شۇ يەھۇدىي كىشى بىلەن بەس-مۇنازىرە قىلىپ (25-ئايەت) بۇ سوئالنى تۇغدۇرغان؟ يەھيا بولسا تەۋرات دەۋرىدىكى ئەڭ ئاخىرقى، شۇنداقلا ئەڭ ئۇلۇغ پەيغەمبەر ھېسابلىنىدۇ. يەھيا شۇ سالاھىيىتىدە تەۋرات («كونا ئەھدە»)تىكى تاھارەت ئىشلىرىنى تېخىچە ساقلاپ كەلگەنىدى. لېكىن مەسىھ «ئىچكى تازىلىق»نى تەكىتلەيدىغان تەلىمى بىلەن «يېڭى ئەھدە»نى تونۇشتۇرۇۋاتقانىدى. شۇنىڭ بىلەن شۇ بەس-مۇنازىرىدە يەھيانىڭ تەلىملىرى ۋە ئەيسانىڭ تەلىملىرى ئوتتۇرىسىدىكى پەرقلەر تۈگىشى مۇمكىن ئىدى. يەھيانىڭ مۇخلىسلىرىنىڭ «خەلق «سەندىن ۋاز كېچىپ، بۇ «يېڭى ئادەم»نىڭ قېشىغا بارىدۇ» دېيىشىنىڭ مەقستى يەھيانىڭ ئىناۋەت-ئابرۇيىنى قوغداش ئىدى، ئەلۋەتتە. لېكىن يەھيانىڭ (27-31-ئايەتتىكى) جاۋابى «بۇنداق ئويلاپ كېتىشنىڭ ھاجىتى يوق، ئەكسىچە خۇشال بولۇشىمىز لازىم» ئىدى.

70 مۇشۇ سۆزلەر بىلەن يەھيا پۈيغەمبەر ئەيسا مەسىھنى توي يىگىتكە ئوخشىتىدۇ ۋە: ئۆزۈم بولسام پەقەت توي يىگىتنىڭ قولدىشىمەن، خالاس، دەيدۇ.

71 يەھيانىڭ سۆزلىرى مۇشۇ يەردە تۈگەيدۇ، 31-36-ئايەتلەرنى يۇھاننا مۇقەددەس روھنىڭ تۈرتكە-يوليورۇقى بىلەن يازغان، دېگەن پىكىرگە مايىلمىز. بەزى ئالىملار 32-34- ياكى 32-36-ئايەتلىرىنىمۇ يەھيا پەيغەمبەرنىڭ سۆزلىرى، دەپ قارايدۇ.

31 ئۈستۈندىن كەلگۈچى ھەممىدىن ئۈستۈندۇر. زېمىندىن كەلگۈچى زېمىنغا تەۋە بولۇپ زېمىندىكى ئىشلارنى سۆزلەيدۇ. ئەرشتىن كەلگۈچى ھەممىدىن ئۈستۈندۇر؛ 32 ئۆزىنىڭ ئەرشتە كۆرگەن ۋە ئاڭلىغانلىرى بولسا، ئۇ بۇلار توغرۇلۇق گۇۋاھلىق بېرىدۇ؛ بىراق ھېچكىم ئۇنىڭ گۇۋاھلىقىنى قوبۇل قىلمايدۇ. 33 ھالبۇكى، كىمكى ئۇنىڭ گۇۋاھلىقىنى قوبۇل قىلغان بولسا، خۇدانىڭ ھەق ئىكەنلىكىگىمۇ مۆھۈرىنى باسقان بولىدۇ[72]. 34 چۈنكى خۇدا ئەۋەتكىنى خۇدانىڭ سۆزلىرىنى سۆزلەيدۇ؛ چۈنكى خۇدا روھنى ئۇنىڭغا ئۆلچەم بىلەن كەملەپ بەرمەس[73]. 35 ئاتا[74] ئوغۇلنى[75] سۆيىدۇ ۋە ھەممە ئىشلارنى ئۇنىڭ قولىغا تاپشۇرغاندۇر. 36 ئوغۇلغا ئېتىقاد قىلغۇچى مەڭگۈلۈك ھاياتقا ئىگىدۇر. لېكىن ئوغۇلغا ئىتائەت قىلمىغۇچى ھاياتنى ھېچ كۆرمەيدۇ، بەلكى خۇدانىڭ غەزىپى شۇنداقلارنىڭ ئۈستىدە تۇرىدۇ.

72 «خۇدا ھەق» دېگەن سۆزدە كۆزدە تۇتۇلغىنى نېمە؟ شۈبھىسىزكى، خۇدانىڭ ئەسلىدە قۇتقۇزغۇچى-مەسىھ ئەۋەتىمەن، دەپ بەرگەن نۇرغۇن ۋەدىلىرى ھازىر ئەيسادا تولۇق ئەمەلگە ئاشۇرۇلغان، دېگەنلىك بولىدۇ.
«مۆھۈرىنى باسقان» ــ بىرىنچىدىن، باشقىلارغا «خۇدا ھەقتۇر» دەپ ئېنىق گۇۋاھلىق بېرىدىغان ۋە ئىككىنچىدىن، خۇدانىڭ گۇۋاھلىقىنى قوبۇل قىلغۇچى ئۆز ھاياتىدا شۇ گۇۋاھلىقنى تەستىقلايدىغان خۇدانىڭ روھىنىڭ ئىسپاتىنى كۆرىدۇ، شۇڭا «خۇدا ھەق» دەپ تېخىمۇ كۈچلۈك گۇۋاھچى بولىدۇ.
73 «روھ» ــ خۇدانىڭ مۇقەددەس روھى. دېمەك، خۇدا پەيغەمبەرلىرىگە ئۆز روھىدىن «ئۆلچەم بىلەن كەملەپ» ئاتا قىلغىنى بىلەن، مەسىھكە بولسا ئۆلچىمەي بەرمەكتە.
باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «خۇدا روھنى ھازىر ئۆلچەم بىلەن كەملەپ بەرمەس» ــ دېمەك، ئىنجىل دەۋرىدە خۇدا مەسىھ ئارقىلىق مۇقەددەس روھنى ھەممە ئېتىقادچىغا ئۆلچىمەي ئاتا قىلىدۇ.
74 «ئاتا» مۇشۇ يەردە خۇدانى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە.
75 «ئوغۇل» ــ خۇدانىڭ ئۆز ئوغلى، ئەلۋەتتە؛ «يۇھاننا»دا «ئوغۇل» كۆپ ئىشلىتىلىدۇ؛ چۈنكى خۇدانىڭ ئوغلى بىردىنبىردۇر.

ئەيسا بىلەن سامارىيەلىك ئايال

4 1 ئەمدى پەرىسىيلەرنىڭ «ئەيسانىڭ مۇخلىس قىلىپ
چۆمۈلدۈرگەنلىرى يەھيانىڭكىدىن كۆپ ئىكەن» دېگەن خەۋەرنى
ئاڭلىغىنىنى رەب ئۇققاندىن كېيىن 2 (ئەمەلىيەتتە ئەيسا ئۆزى ئەمەس،
مۇخلىسلىرى چۆمۈلدۈرەتتى) 3 ئۇ يەھۇدىيە ئۆلكىسىدىن چىقىپ يەنە
گالىلىيەگە كەتتى. 4 ئەمدى ئۇ يول ئۇستىدە سامارىيە ئۆلكىسىدىن ئۆتۈشى
كېرەك ئىدى[76]. 5 شۇنىڭ بىلەن ئۇ ياقۇپ ئۆز ئوغلى يۈسۈپكە بەرگەن يەرگە
يېقىن بولغان سامارىيەنىڭ سىخار دېگەن بىر شەھىرىگە كەلدى. 6 شۇ
يەردە «ياقۇپنىڭ قۇدۇقى»[77] بار ئىدى. ئەيسا سەپەردە چارچىغىنىدىن
قۇدۇقنىڭ قېشىغا كېلىپ ئولتۇردى. بۇ تەخمىنەن ئالتىنچى سائەت ئىدى.[78]
7-8 ئەيسانىڭ مۇخلىسلىرى يېمەكلىك سېتىۋېلىش ئۈچۈن شەھەرگە كىرىپ
كەتكەنىدى. شۇ چاغدا، سامارىيەلىك بىر ئايال سۇ ئالغىلى كەلدى. ئەيسا
ئۇنىڭغا:
ــ ماڭا ئىچكىلى سۇ بەرگىن، ــ دېدى.
9 ئايال ئۇنىڭدىن:
ــ ئۆزىڭىز يەھۇدىي تۇرسىڭىز، مەندەك سامارىيەلىك بىر ئايالدىن
قانداقلارچە ئىچكىلى سۇ تەلەپ قىلىپ قالدىڭىز؟ ــ دەپ سورىدى (چۈنكى
يەھۇدىيلار سامارىيەلىكلەر بىلەن ھېچقانداق باردى-كەلدى قىلمايتتى)[79].

---

76 «ئۇ يول ئۇستىدە سامارىيە ئۆلكىسىدىن ئۆتۈشى كېرەك ئىدى» ــ يەھۇدىيلار سامارىيەلىكلەرگە ئۆچ بولغاچقا، ئۇلار يەھۇدىيەدىن گالىلىيەگە ماڭغاندا، سامارىيەدىن ئەمەس، دائىم ئىئوردان دەرياسىنى بويلاپ ماڭاتتى. شۇڭا «سامارىيە ئۆلكىسىدىن ئۆتۈشى كېرەك» دېگەن سۆز مۇشۇ يەردە ئەيسانىڭ بۇ يول بىلەن مېڭىشى خۇدانىڭ ئىرادىسى ئىكەنلىكىنى بىلگەنلىكىنى ئايان قىلىدۇ.

77 گرېك تىلىدا «ياقۇپنىڭ بۇلىقى». ئۇ يەر ئاستىدىكى بۇلاق بولغاچقا، «قۇدۇق» ئىدى.

78 ياكى ئەتىگەندە سائەت ئالتىدە ياكى چۈشتىن كېيىن ئالتىنچى سائەتتە (4:5دىكى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ).

79 يەھۇدىيلار سامارىيەلىكلەرنى كاپىر دەپ، ھەتتا ئۇلارنىڭ چىنە-قاچىلىرىنىمۇ ئىشلەتمەيتتى. يەھۇدىي خەلقى ئەنئەنىلىرى بويىچىمۇ «شۇ كاپىرلارغا قەرزدار بولۇشقا قەتئىي بولمايدۇ» دەپ سامارىيەلىكلەردىن ھېچنېمە سورىماتتى. ئۇنىڭ ئۇستىگە يەھۇدىي ئەركەكلەر سىرتلاردا بولغاندا ھېچقاچان ناتونۇش بىر ئايال بىلەن (ھەتتا بەزىدە تونۇش ئاياللار بىلەنمۇ) سۆزلەشمەيتتى. 27-ئايەتنى كۆرۈڭ.

10 ئەيسا ئۇنىڭغا جاۋابەن:
— ئەگەر سەن خۇدانىڭ سوۋغىتىنىڭ نېمىلىكى ۋە سەندىن سۇ
سورىغۇچىنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى بىلسەڭىدى، ئۇنداقتا سەن ئۇنىڭدىن
تىلەيتتىڭ ۋە ئۇ ساڭا ھاياتلىق سۈيىنى بېرەتتى.
11 ئايال ئۇنىڭدىن:
— تەقسىر، سۇ تارتقۇدەك ھېچنەرسىڭىز بولمىسا، ئۇنىڭ ئۈستىگە قۇدۇق
چوڭقۇر تۇرسا، ھاياتلىق سۈيىنى نەدىن ئالىسىز؟ 12 ئەجەبا، بۇ قۇدۇقنى بىزگە
مىراس قالدۇرغان ئاتىمىز ياقۇپتىن ئۇلۇغمۇسىز؟ بۇ قۇدۇقتىن ئۆزى، ئوغۇللىرى
ۋە مال-ۋارانلىرىمۇ سۇ ئىچكەن — دېدى[80].
13 ئەيسا ئۇنىڭغا جاۋابەن:
— بۇ سۇنى ئىچكەن ھەركىم يەنە ئۇسسايدۇ. 14 ئەمما مەن بېرىدىغان سۇنى
ئىچكۈچى ھەركىم مەڭگۈگە ئۇسسىمايدىغان بولىدۇ ۋە بەلكى مەن ئۇنىڭغا
بېرىدىغان سۇ ئۇنىڭ ئىچىدە ئۇنى مەڭگۈلۈك ھاياتلىققا ئېلىپ بارىدىغان،
ئۇرغۇپ چىقىدىغان بىر بۇلاق بولىدۇ، — دېدى.
15 ئايال: تەقسىر، ماڭا بۇ سۇدىن بەرگەيسىزكى، مەن يەنە ئۇسسىمايدىغان
ۋە مۇشۇ يەرگە سۇ تارتقىلى ئىككىنچى كەلگۈچى بولمايدىغان بولاي![81] —
دېدى.
16 ئەيسا:
— بېرىپ ئېرىڭنى بۇ يەرگە چاقىرىپ كەلگىن، — دېدى.
17 ئېرىم يوق، — دەپ جاۋاب بەردى ئايال.
— ئېرىم يوق دەپ، راست ئېيتتىڭ. 18 چۈنكى بەش ئەرگە تەگدىڭ ۋە ھازىر
سەندە بولغىنى سېنىڭ ئېرىڭ ئەمەس. بۇنى توغرا ئېيتتىڭ! — دېدى ئەيسا.

---

80 ئايالنىڭ بۇ سۆزىنىڭ ئىچكى مەنىسى بەلكىم «قۇدۇق كولاپ سۇ تېپىش ئاسان ئەمەس. پەقەت ناھايىتى بىلىملىك ئادەملەر شۇنداق قىلالايدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە ھەتتا ئۇلۇغ ياقۇپ ئۆزىمۇ مۇشۇ سۇدىن ئىچكەن، ئۇنىڭدىن ياخشى سۇ تاپالمىغان. سىز ئۇنىڭدىن ئۇلۇغمۇسىز، ياقۇپ ئىچكەن سۇدىن ئەۋزەل سۈيۈڭ بارمۇ؟!» دېگەنلىك بولسا كېرەك.

81 ئايالنىڭ تەلەپپۇزى بەلكىم كىنايىلىكرەك ياكى گۇمانلىقراق بولسا كېرەك. بىزنىڭچە پەقەت ئەيسا ئايالنىڭ ئۆز ئەرلىرى توغرۇلۇق بېشارەتلىك سۆز قىلغاندا (18-ئايەت)، ئاندىن ئايال ئۇنىڭ ھەقىقىي مەسىھ ئىكەنلىكىنى بىلىپ يېتىدۇ.

19 ئايال ئۇنىڭغا: ـ تەقسىر، ئەمدى كۆردۈمكى، سىز ئەسلىدە پەيغەمبەر
ئىكەنسىز! 20 ئاتا-بوۋىلىرىمىز بۇ تاغدا[82] ئىبادەت قىلىپ كەلگەن، لېكىن سىلەر
يەھۇدىيلار «ئىبادەتنى يېرۇسالېمدا قىلىش كېرەك!» دەۋالىسىلەرغۇ؟[83] ـ دېدى.
21 ئەيسا ئۇنىڭغا مۇنداق دېدى:
ـ خانىم، ماڭا ئىشەنگىن، شۇنداق بىر ۋاقتى-سائىتى كېلىدۇكى، سىلەرنىڭ
ئاتىغا ئىبادەت قىلىشىڭلار ئۈچۈن نە بۇ تاغدا ياكى نە يېرۇسالېمدا بولۇشۇڭلارنىڭ
هاجىتى قالمايدۇ. 22 سىلەر ئىبادەت قىلغىنىڭلارنى بىلمەيسىلەر؛ بىراق بىز
كىمگە ئىبادەت قىلغىنىمىزنى بىلىمىز. چۈنكى نىجات-قۇتقۇزۇلۇش يەھۇدىيلار
ئارقىلىق بولىدۇ[84]. 23 لېكىن شۇنداق بىر ۋاقىت كېلىدۇ ـ ۋە شۇنداقلا هازىر
كەلدىكى، ھەقىقىي ئىبادەت قىلغۇچىلار ئاتىغا روھ ۋە ھەقىقەت بىلەن[85]
ئىبادەت قىلىدۇ. ئاتا ئۆزىگە ئەنە شۇنداق ھەقىقىي ئىبادەت قىلغۇچىلارنى
ئىزدىمەكتە. 24 خۇدا روھتۇر ۋە ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلغۇچىلار روھ ۋە ھەقىقەت
بىلەن ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىشى كېرەكتۇر.
25 ئايال ئۇنىڭغا:
ـ مەسىھنىڭ، يەنى «خرىستوس» دېگەننىڭ[86] كېلىدىغانلىقىنى بىلىمەن.
ئۇ كەلگەندە، بىزگە ھەممە ئىشلارنى ئېيتىپ بېرىدۇ ـ دېدى.
26 ئەيسا ئۇنىڭغا: ـ سەن بىلەن سۆزلىشىۋاتقۇچى مەن دەل شۇدۇرمەن!
ـ دېدى.

---

82 «بۇ تاغ» ـ گەرىزىم تېغى. سامارىيەلىكلەر شۇ يەردە ئۆز ئىبادەتخانىسىنى قۇرغانىدى.

83 دېمىسەكمۇ، ئايالنىڭ بۇ سۆزى ئەمەلىي بىر سوئالدۇر، يەنى: ـ نېمىشقا شۇنداق؟ بۇ توغرىمۇ؟
ـ دېگەندەك.

84 «نىجات-قۇتقۇزۇلۇش يەھۇدىيلار ئارقىلىق بولىدۇ» ـ چۈنكى (1) خۇدا ھەقىقىي سۆز-
كالامىنى ئەسلىدە يەھۇدىي خەلقىگە ئالاھىدە تاپشۇرغان؛ (2) ھەممىدىن مۇھىمى، خۇدانىڭ
ۋەدىلىرىگە ئاساسەن مەسىھ يەھۇدىيلاردىن چىقىدۇ.

85 «روھ ۋە ھەقىقەت بىلەن .. ئىبادەت قىلىدۇ» ـ دېمەك، (1) خۇدانىڭ مۇقەددەس روھى
ئارقىلىق؛ (2) ھەربىر ئىبادەت قىلغۇچى ئىنسان ئۆزىنىڭ پۈتكۈل روھى بىلەن؛ (3) خۇدا
ئىنسانلارغا تاپشۇرغان ھەقىقەت (ئۆز سۆز-كالامى) بويىچە؛ (4) ھەرقانداق يالغانچىلىقنى
تاشلىغان ھالدا ئىبادەت قىلىشتۇر.

86 «خرىستوس» ـ گرېك تىلىدىكى سۆز بولۇپ، «مەسىھ»، يەنى «مەسىھ قىلىنغان (زات)»
دېگەننى بىلدۈرىدۇ.

27 شۇ چاغدا ئۇنىڭ مۇخلىسلىرى قايتىپ كەلدى. ئۇلار ئۇنىڭ بىر ئايال
بىلەن سۆزلىشىۋاتقانلىقىغا ھاڭ-تاڭ قېلىشتى؛ لېكىن ھېچقايسىسى
ئۇنىڭدىن: «ئۇنىڭدىن نېمە ئىزدەيسەن؟» ياكى «نېمىشقا ئۇنىڭ بىلەن
سۆزلىشىسەن؟» دەپمۇ سورىمىدى.
28 شۇنىڭ بىلەن ئايال كوزىسىنى تاشلاپ قويۇپ، شەھەرگە قايتىپ
بېرىپ، كىشىلەرگە:
29 يۈرۈڭلار، ھاياتىمدا قىلغانلىرىمنىڭ ھەممىسىنى ماڭا ئېيتىپ بەرگەن
بىر كىشىنى كۆرۈپ كېلىڭلار. ئەجەبا، مەسىھ شۇمىدۇ؟ — دېدى.
30 بۇنىڭ بىلەن خالايىق شەھەردىن چىقىپ، ئەيسانىڭ ئالدىغا كېلىشتى.
31 شۇ ئارىلىقتا مۇخلىسلىرى ئۇنىڭغا:
— ئۇستاز، بىر نەرسە يەۋالساڭچۇ؟ — دەپ ئۆتۈنۈشتى.
32 لېكىن ئۇ ئۇلارغا:
— مېنىڭ سىلەر بىلمەيدىغان بىر يېمەكلىكىم بار، — دېدى.
33 مۇخلىسلار بىر-بىرىگە:
— ئەجەبا، بىرسى ئۇنىڭغا يېگىلى بىر نەرسە ئەكېلىپ بەرگەنمىدۇ؟ —
دېيىشتى.
34 ئەيسا ئۇلارغا مۇنداق دېدى: — مېنىڭ يېمەكلىكىم — مېنى
ئەۋەتكۈچىنىڭ ئىرادىسىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ۋە ئۇنىڭ ماڭا تاپشۇرغان
خىزمىتىنى تاماملاشتۇر.
35 سىلەر: «ھوسۇل يىغىشقا يەنە تۆت ئاي قالدى» دەۋاتمامسىلەر؟[87]
مانا، سىلەرگە ئېيتايكى، بېشىڭلارنى كۆتۈرۈپ ئېتىزلارغا قاراڭلار، زىرائەتلەر
سارغىيىپ ئورۇشقا تەييار بولدى![88] 36 ۋە ئورمىچى ئىش ھەققىنى ئالدۇ

---

87 شۇ ۋاقىت بەلكىم ئونىنچى ياكى ئونبىرىنچى ئاي ئىدى.

88 شۇبھىسىزكى، ئەيسا مۇشۇ يەردە تەسۋىرلەنگەن «ھوسۇل» ھازىر شەھەردىن چىقىپ ئۆزىنىڭ يېنىغا كېلىۋاتقانلارنى، شۇنداقلا ئۆزىگە ئېتىقاد قىلماقچى بولغانلارنى كۆزدە تۇتىدۇ — «خۇددى زىرائەتلەر سارغىيىپ ئورۇشقا تەييار بولغاندەك، بۇ كىشىلەرمۇ ئېتىقاد قىلىشقا تەييار بولدى» دېگەندەك.

ۋە مەڭگۈلۈك ھاياتقا توپلانغان ھوسۇلنى يىغىدۇ[89]، شۇنىڭ بىلەن تېرىغۇچى
بىلەن ئورمىچى تەڭ شادلىنىدۇ[90]. 37 چۈنكى بۇ ئىشتا «بىرى تېرىيدۇ، يەنە
بىرى يىغىدۇ» دېگەن سۆز ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدۇ. 38 مەن سىلەرنى ئۆزۈڭلار
ئەمگەك سىڭدۈرمىگەن ھوسۇلنى يىغىشقا ئەۋەتتىم؛ باشقىلار ئەمگەك قىلدى
ۋە سىلەر ئۇلارنىڭ ئەمگىكىنىڭ مېۋىسىنى ئېلىشقا نېسىپ بولدۇڭلار[91].
39 شۇ شەھەردىكى نۇرغۇن سامارىيەلىكلەر ھېلىقى ئايالنىڭ: «ئۇ ھاياتىمدا
قىلغانلىرىمنىڭ ھەممىسىنى ماڭا ئېيتىپ بەردى» دېگەن گۇۋاھلىق سۆزىنى
ئاڭلاپ، ئەيساغا ئېتىقاد قىلدى. 40 شۇڭا، ئۇلار ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ، ئۇنىڭ
ئۆزلىرى بىلەن بىللە تۇرۇشىنى ئۆتۈنۈشكىلى تۇردى؛ شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۇ يەردە
ئىككى كۈن تۇردى.
41 ئۇنىڭ سۆز-كالامى ئارقىلىق تېخىمۇ كۆپ ئادەم ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلدى.
42 ئۇلار ئايالغا:
— بىزنىڭ ئېتىقاد قىلىشىمىز ئەمدى سېنىڭ سۆزلىرىڭ سەۋەبىدىن
ئەمەس، چۈنكى ئۆزىمىز ئۇنى ئاڭلىدۇق ۋە بىلدۇقكى، دۇنيانىڭ قۇتقۇزغۇچىسى
دەل شۇ كىشىدۇر! — دېيىشتى.

[89] «ئورمىچى»لار خۇدانىڭ كىشىلەرنى ئۆز خۇش خەۋىرىگە ئىشەندۈرۈشتىكى ئاخىرقى ۋاستىسى بولغانلارنى كۆرسىتىدۇ. خۇش خەۋەرنى قوبۇل قىلغانلار مەڭگۈلۈك ھاياتقا ئېرىشىدۇ. مۇشۇلار بولسا دەل خۇدا ئۆز كالامى بولغان ئەيسا مەسىھنىڭ قۇربانلىقىدىن كۈتكەن ھوسۇلدۇر (مەسىلەن، «رىم.» 8:29-30، «1كور.» 3:5-9، «ئىبر.» 2:10نى كۆرۈڭ).

[90] «تېرىغۇچى» خۇدانىڭ سۆز-كالامىنى كىشىلەرگە بىرىنچى بولۇپ يەتكۈزگۈچى بولىدۇ.

[91] كىم «ئەمگەك قىلىپ» تېرىغان؟ بىزنىڭچە ئۇلار: (1) تەۋرات دەۋرىدىكى خۇدانىڭ مۇقەددەس بەندىلىرى، بولۇپمۇ پەيغەمبەرلەر؛ (2) پەيغەمبەرلەرنىڭ بېشارەتلىرىنى ئەتىۋارلاپ ئۇلارنى ئىسرائىللارغا (شۇنداقلا سامارىيەلىكلەرگە) ئۆگەتكەن، خۇداغا سادىق بولغان تەۋرات ئۇستازلىرى؛ (3) يەھيا پەيغەمبەر ۋە مۇخلىسلىرى. بۇ ئۈچ تۈركۈم كىشىلەر خەلققە خۇدانىڭ سۆز-كالامىنى قالدۇرۇپ، ئۇلارنى مەسىھنىڭ كېلىشىگە، شۇنداقلا ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلىشقا تەييارلىغانىدى. (4) مەسىھنىڭ ئۆزى «تېرىغان». «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە يەنە بۇنىڭ ئۈستىدە توختىلىمىز.

بىر ئەمەلدارنىڭ ئوغلىنىڭ ساقايتىلىشى

43 بۇ ئىككى كۈندىن كېيىن ئۇ شۇ يەردىن چىقىپ گالىلىيەگە قاراپ
ماڭدى 44 (چۈنكى ئەيسا ئۆزى: «ھېچبىر پەيغەمبەرنىڭ ئۆز يۇرتىدا
ئىززىتى يوقتۇر» دەپ گۇۋاھلىق بەرگەنىدى). 45 شۇنىڭ بىلەن ئۇ گالىلىيەگە
كەلگىنىدە، گالىلىيەلىكلەر ئۇنىڭ ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىدا يېرۇسالېمدا قىلغان
ئەمەللىرىنىڭ ھەممىسىنى كۆرگەچكە[92]، ئۇنى قارشى ئېلىشتى (چۈنكى
ئۇلارمۇ ھېيتقا چىققانىدى)[93]. 46 ئەمدى ئەيسا بۇ قېتىم گالىلىيەدىكى كانا
يېزىسىغا يەنە باردى (ئۇ دەل شۇ يەردە سۇنى شارابقا ئايلاندۇرغانىدى).
شۇ كۈنلەردە، كەپەرناھۇم شەھىرىدە ئوغلى كېسەل بولۇپ ياتقان بىر ئوردا
ئەمەلدارى بار ئىدى. 47 ئۇ ئەيسانىڭ يەھۇدىيەدىن گالىلىيەگە كەلگەنلىكىنى
ئاڭلاپ، ئۇنىڭ ئالدىغا باردى ۋە:
— ئۆيۈمگە چۈشۈپ[94]، سەكراتتا ياتقان ئوغلۇمنى ساقايتىپ بەرگەيلا! —
دەپ توختىماي ئىلتىجا قىلدى.
48 شۇنىڭ بىلەن، ئەيسا ئۇنىڭغا:
— سىلەر گالىلىيەلىكلەر مۆجىزىلىك ئالامەتلەر ۋە كارامەتلەرنى كۆرمىگۈچە،
ھېچ ئېتىقاد قىلمايسىلەر! — دېدى.
49 ئوردا ئەمەلدارى ئەيساغا:
— تەقسىر، بالام ئۆلمەستە چۈشكەيلا! — دېدى.
50 ئەيسا ئۇنىڭغا : — بارغىن، ئوغلۇڭ ھايات قالدى! — دېدى.
ھېلىقى ئادەم ئەيسانىڭ ئېيتقان سۆزىگە ئىشىنىپ، ئۆيىگە قاراپ ماڭدى.
51 يولدا كېتىپ بارغىنىدا، ئۇنىڭ قۇللىرى ئالدىغا چىقىپ، بالىلىرى ھايات،

---

92 «ئۇنىڭ... يېرۇسالېمدا قىلغان ئەمەللىرىنىڭ ھەممىسىنى كۆرگەچكە» 2:23نى كۆرۈڭ.
93 ئۇلار ئۇنى ... قارشى ئېلىشتى» دېگەن سۆزلەر 44-ئايەت بىلەن كۆرۈنۈشتە سەل زىترەك بولغىنى بىلەن، 48-ئايەتتە گالىلىيەدىكىلەرنىڭ ئەمەلىي ئەھۋالى كۆرسىتىلىدۇ. ئۇلار ئەمەلىيەتتە ئاخىر بېرىپ (6-باپتا) ئۇنىڭ سۆزلىرىنى رەت قىلىپ ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ كېتىدۇ. شۇڭا ئۇلار ئۇنىڭ ھەقىقىي ھۆرمىتىنى قىلمىدى.
94 كەپەرناھۇمدىن كاناغا بارىدىغان يولنىڭ 33 كىلومېتىرى داۋانغا چىقىدىغان يول.

دەپ ئۇقتۇردى.
52 ئەمەلدار ئۇلاردىن ئوغلىنىڭ قايسى سائەتتىن باشلاپ ياخشىلىنىشقا يۈزلەنگەنلىكىنى سورىۋىدى، ئۇلار:
— تۈنۈگۈن يەتتىنچى سائەتتە[95] قىزىتمىسىياندى، — دېيىشتى.
53 بالىنىڭ ئاتىسى بۇنىڭ دەل ئەيسانىڭ ئۆزىگە: «ئوغلۇڭ ھايات قالدى!» دېگەن سائەت ئىكەنلىكىنى بىلىپ يەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۆزى پۈتكۈل ئائىلىسىدىكىلەر بىلەن بىللە ئېتىقاد قىلىشتى.
54 بۇ ئەيسانىڭ يەھۇدىيەدىن گالىلىيەگە كەلگەندىن كېيىنكى كۆرسەتكەن ئىككىنچى مۆجىزىلىك ئالامىتى ئىدى[96].

كۆلچەك بويىدىكى پالەچنىڭ ساقايتىلىشى

5 1 بۇ ئىشلاردىن كېيىن، يەھۇدىيلارنىڭ بىر ھېيتى يېتىپ كەلدى ۋە ئەيسا يېرۇسالېمغا چىقتى. 2 يېرۇسالېمدىكى «قوي دەرۋازىسى»نىڭ يېنىدا ئىبرانىي تىلىدا «بەيت-ئەسدا» دەپ ئاتىلىدىغان بىر كۆلچەك بولۇپ، ئۇنىڭ ئەتراپىدا بەش پېشايۋان بار ئىدى. 3 بۇ پېشايۋانلار ئاستىدا بىر توپ بىمارلار، يەنى قارىغۇ، توكۇر ۋە پالەچلەر[97] يېتىشاتتى. ئۇلار ئۇ يەردە يېتىپ كۆلچەكنىڭ سۈيىنىڭ چايقىلىشىنى كۈتەتتى. 4 چۈنكى بىر پەرىشتە مەلۇم ۋاقىتلاردا كۆلچەككە چۈشۈپ سۇنى ئۇرغۇتىدىكەن؛ سۇ ئۇرغۇغاندا كۆلچەككە بىرىنچى بولۇپ چۈشكەن كىشى ئۆزىنى باسقان ھەرقانداق كېسەلدىن

---

95 «يەتتىنچى سائەت» — بۇ «رىم ۋاقتى» بويىچە ئەتىگەن ياكى كەچ سائەت يەتتىنى كۆرسەتسە كېرەك. بىزنىڭچە كەچ سائەت يەتتە بولۇشى مۇمكىن.
96 ئۇقۇرمەنلەر شۇنى كۆرەلەيدۇكى، بۇ ئەيسانىڭ « ياراتقان ئىككىنچى مۆجىزىسى» ئەمەس، بەلكى پەقەت ئۇنىڭ «يەھۇدىيەدىن گالىلىيەگە كەلگەندىن كېيىنكى» ياراتقان ئالامىتى ئىدى. «ئالامەت» بولسا، مەسىھنىڭ سالاھىيىتىنىڭ بىر تەرىپىنى ئېنىق ۋە ئالاھىدە ھالدا كۆرسەتكەن بىر مۆجىزىدۇر.
97 ياكى «يىگىلگەنلەر».

ساقىيىدىكەن[98]. 5 ئەمدى ئۇ يەردە ئوتتۇز سەككىز يىلدىن بېرى ئاغرىق ئازابى
تارتقان بىر بىمار بار ئىدى. 6 ئەيسا بۇ ئادەمنىڭ شۇ يەردە ياتقىنىنى كۆردى ۋە
ئۇنىڭ ئۇزۇندىن شۇ ھالەتتە ئىكەنلىكىنى بىلىپ، ئۇنىڭدىن:
— ساقىيىشنى خالامسەن؟ — دەپ سورىدى.
7 بىمار ئۇنىڭغا جاۋابەن:
— تەقسىر، سۇ چايقالغاندا مېنى سۇغا چۈشۈرىدىغان ئادىمىم يوق. مەن
چۈشەي دېگۈچە، باشقىلار مېنىڭ ئالدىمدا چۈشۈۋالىدۇ، — دېدى.
8 ئەيسا ئۇنىڭغا:
— ئورنۇڭدىن تۇر، ئورۇن-كۆرپەڭنى يىغىشتۇرۇپ ماڭغىن! — دېدى.
9 ھېلىقى ئادەم شۇئان ساقىيىپ، ئورۇن-كۆرپىسىنى يىغىشتۇرۇپ كۆتۈرۈپ
ماڭدى. شۇ كۈنى شابات كۈنى[99] ئىدى. 10 شۇڭا بەزى يەھۇدىيلار ساقايغان
كىشىگە:
— بۈگۈن شابات كۈنى تۇرسا، ئورۇن-كۆرپەڭنى كۆتۈرۈش تەۋراتتا ساڭا مەنئى
قىلىنغان! — دېدى.
11 لېكىن ئۇ ئۇلارغا جاۋابەن:
— مېنى ساقايتقان كىشى ئۆزى ماڭا: «ئورۇن-كۆرپەڭنى يىغىشتۇرۇپ
ماڭغىن» دېگەنىدى! — دېدى.
12 ئۇلار ئۇنىڭدىن: — ئەمدى ساڭا: «ئورۇن-كۆرپەڭنى يىغىشتۇرۇپ
ماڭغىن» دېگەن كىشى كىم ئىكەن؟ — دەپ سوراشتى.
13 بىراق ساقايغان ئادەم ئۇنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى بىلمەيتتى. چۈنكى ئۇ يەردە
ئادەم كۆپ بولغانلىقتىن، ئەيسا ئۆزىنى دالدىغا ئېلىپ، ئاستىغىنا كېتىپ قالدى.
14 بۇ ئىشلاردىن كېيىن ئەيسا ھېلىقى ئادەمنى ئىبادەتخانىدا تېپىپ ئۇنىڭغا:

98 3-ئايەتتىكى «ئۇلار يېتىپ... 4-ئايەتتىكى «...ئۆزىنى باسقان ھەرقانداق كېسەلدىن ساقىيىدىكەن» دېگەن سۆزلەرگىچە بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە تېپىلمايدۇ. ئەمما بىزنىڭچە، بۇ سۆزلەر 7-ئايەتتىكى سۆزلەرنى چۈشەندۈرگەنلىكى ئۈچۈن بۇ سۆزلەرنى چوقۇم ئەسلىدىكى تېكىستنىڭ بىر قىسمى دەپ قارايمىز.

99 «شابات كۈنى» — يەھۇدىيلارنىڭ ئىبادەت قىلىدىغان، دەم ئالىدىغان مۇقەددەس كۈنىنى كۆرسىتىدۇ. ئۇ كۈنى ئىشلەش قەتئىي مەنئى قىلىنغان. «تەبىرلەر»نىمۇ كۆرۈڭ.

ــ مانا، ساقايدىڭ. ئەمدى قايتا گۇناھ سادىر قىلما، بېشىڭغا تېخىمۇ ئېغىر
كۈلپەت چۈشۈپ قالمىسۇن! ــ دېدى.
15 ھېلىقى ئادەم يەھۇدىيلارنىڭ قېشىغا بېرىپ، ئۆزىنى ساقايتقان ئەيسا
ئىكەنلىكىنى ئۇقتۇردى. 16 ئەيسا بۇ ئىشلارنى شابات كۈنى قىلغانلىقى ئۈچۈن،
يەھۇدىيلار ئۇنىڭغا زىيانكەشلىك قىلىشقا باشلىدى[100]. 17 لېكىن ئەيسا
ئۇلارغا:
ــ ئاتام تا ھازىرغىچە توختىماستىن ئىش قىلىپ كەلمەكتە، مەنمۇ
ئىشلەيمەن![101] ــ دېدى.
18 شۇ سەۋەبتىن يەھۇدىيلار ئۇنى ئۆلتۈرۈشكە تېخىمۇ ئۇرۇناتتى؛ چۈنكى ئۇ
شابات كۈنىنىڭ قائىدىسىنى بۇزۇپلا قالماستىن، يەنە خۇدانى «ئاتام» دەپ
چاقىرىپ، ئۆزىنى خۇداغا باراۋەر قىلغانىدى.

ئەيسانىڭ ھوقۇقى

19 شۇڭا ئەيسا ئۇلارغا جاۋابەن مۇنداق دېدى:
ــ بەرھەق، بەرھەق، مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، ئوغۇل ئۆزلۈكىدىن ھېچنېمە قىلالمايدۇ، بەلكى پەقەت ئاتىنىڭ نېمە قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئاندىن شۇ ئىشنى قىلىدۇ. ئاتا نېمە ئىش قىلسا، ئوغۇلمۇ شۇ ئىشنى

100 «يەھۇدىيلار» مۇشۇ يەردە بەلكىم يەھۇدىي چوڭلار، ھۆكۈمدارلارنى كۆرسىتىشى مۇمكىن. بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «ۋە ئۇنى ئۆلتۈرۈشنى قەستلەشكە باشلىدى» دەپ قوشۇلىدۇ.

101 «ئاتام تا ھازىرغىچە توختىماستىن ئىش قىلىپ كەلمەكتە، مەنمۇ ئىشلەيمەن!» ــ ياكى «ئاتام تا ھازىرغىچە توختىماستىن ئىش قىلىپ كەلمەكتە، مەنمۇ ئىشلەپ كەلمەكتىمەن!». «ئاتام» ــ خۇدا، ئەلۋەتتە. ئەيسا يەھۇدىي ھۆكۈمدارلارنىڭ «نېمە ئۈچۈن شابات كۈنى ئىش قىلىسەن» دېگەن سوئالىغا بەرگەن جاۋاب قىسقا بولغىنى بىلەن بۇ يەھۇدىي ئۆلىمالىرىغا تۆۋەندىكىدەك مەنىنى بىلدۈرىدۇ: ــ «خۇدا ئۆزى ھەردائىم، جۈملىدىن شابات كۈنىدە ئىشلىمەمدۇ؟ ئۇ دائىم ئۆز قانۇنىيەتلىرى بويىچە پۈتكۈل ئالەمنى ئۆز-ئۆزىگە تۇتاشتۇرۇپ، ھەممە مەۋجۇداتلارنى بىر-بىرىگە باغلاندۇرۇپ تۇرمامدۇ؟ ئۇ شابات كۈنىدىمۇ بەزى ئىنسانلارنىڭ جېنىنى ئېلىپ، بەزىلىرىنى ساقايتىپ، بەزىلىرىگە ھايات بەرمەمدۇ؟ ئۇ مېنىڭ ئاتام بولغانىكەن، مەن ئۇنىڭغا ھەمكارلاشمىسام بولمايدۇ!». يەھۇدىيلار ئۇنىڭ بۇ جاۋابىدىن ئۇنىڭ خۇدا بىلەن ئاتا-ئوغۇللۇق زىچ مۇناسىۋەتتە دېگىنىنى توغرا چۈشەنگىنى بىلەن، لېكىن بۇ سۆزىنى «كۇپۇرلۇق» دەپ قارىدى (18-ئايەت).

ئوخشاشلا قىلىدۇ. 20 چۈنكى ئاتا ئوغۇلنى سۆيىدۇ ۋە ئۆزىنىڭ قىلىدىغان
بارلىق ئىشلىرىنى ئۇنىڭغا ئايان قىلىدۇ ھەم سىلەرنى ھەيران قالدۇرۇشقا
بۇلاردىن تېخىمۇ زور ۋە ئۇلۇغ ئىشلارنى ئۇنىڭغا ئايان قىلىدۇ[102]. 21 چۈنكى
ئۆلگەنلەرنى ئاتا قانداق تىرىلدۈرۈپ، ئۇلارغا ھاياتلىق ئاتا قىلغان بولسا،
ئوغۇلمۇ شۇنىڭغا ئوخشاش ئۆزى خالىغان كىشىلەرگە ھاياتلىق ئاتا قىلىدۇ[103].
22 شۇنىڭدەك، ئاتا ئۆزى ھېچكىمنىڭ ئۈستىدىن ھۆكۈم چىقارمايدۇ، بەلكى
بارلىق ھۆكۈم ئىشلىرىنى ئوغۇلغا تاپشۇرغان. 23 بۇنىڭدىن مەقسەت، ـ
ئىنسانلارنىڭ ھەممىسى ئاتىغا ھۆرمەت قىلغاندەك، ئوغۇلغىمۇ ئوخشاشلا
ھۆرمەت قىلىشى ئۈچۈندۇر. كىمكى ئوغۇلنى ھۆرمەتلىمىسە، ئۇنى ئەۋەتكۈچى
ئاتىنىمۇ ھۆرمەتلىمىگەنلەردىن بولىدۇ. 24 بەرھەق، بەرھەق، مەن سىلەرگە
شۇنى ئېيتىپ قويايكى، سۆزۈمنى ئاڭلاپ، مېنى ئەۋەتكۈچىگە ئىشەنگەن
ھەركىم مەڭگۈلۈك ھاياتقا ئېرىشكەن بولىدۇ؛ ئۇ ئادەم سوراققا تارتىلمايدۇ،
بەلكى ئۆلۈمدىن ھاياتلىققا ئۆتكەن بولىدۇ.
25 بەرھەق، بەرھەق، مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، ئۆلۈكلەرنىڭ
خۇدانىڭ ئوغلىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلايدىغان ۋاقىت-سائىتى يېتىپ كەلمەكتە،
شۇنداقلا ھازىر كەلدىكى، ئاڭلىغانلار ھاياتلىققا ئىگە بولىدۇ[104]. 26 چۈنكى
ئاتا ئۆزىدە قانداق ھاياتلىققا ئىگە بولسا، ئوغۇلغىمۇ ئۆزىدە شۇنداق ھاياتلىققا
ئىگە بولۇشنى ئاتا قىلدى[105] 27 ۋە يەنە ئۇنىڭغا سوراق قىلىش ھوقۇقىنىمۇ
بەردى، چۈنكى ئۇ ئىنسانئوغلىدۇر. 28 بۇنىڭغا تەئەججۈپ قىلماڭلار؛ چۈنكى

---

[102] شۈبھىسىزكى، «تېخىمۇ زور ۋە ئۇلۇغ ئىشلار» ئوغۇلغا ئايان قىلىنىدۇ ۋە شۇنداقلا ئۇنىڭ ئارقىلىق باشقىلارغىمۇ ئايان قىلىنىدۇ. بۇ «ئۇلۇغ ۋە زور (گرېك تىلىدا بىرلا سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ) ئىشلار» 21-22-ئايەتلەردە بايان قىلىنىدۇ؛ ئۇ ئوغۇل سۆيپىتىدە بولغاچقا، خالىسا بۇ ئىشلارنى (خۇدا ئۆزى قىلىدىغاندەك) شابات كۆڭۈندىمۇ قىلىش ھوقۇقى بار.

[103] شۈبھىسىزكى، بۇ سۆزلەر ھەم جىسمانىي ھەم روھىي مەنىدە ئېيتىلىدۇ.

[104] بۇ سۆزلەر، شۈبھىسىكى، بولۇپمۇ روھىي جەھەتتىكى ئۆلۈكلەرنى كۆرسىتىدۇ («ۋاقىت-سائىتى يېتىپ كەلمەكتە، شۇنداقلا ھازىر كەلدىكى،...»). چۈنكى 28-ئايەتتە جىسمانىي ئۆلۈكلەر ئايرىم كۆرسىتىلىدۇ.

[105] باشقا بىرخىل ياخشى تەرجىمىسى «چۈنكى ئاتا ئۆزى قانداق ھاياتلىق مەنبەسى بولسا، ئوغۇلنىمۇ شۇنداق ھاياتلىق مەنبەسى قىلدى».

بارلىق گۆردە ياتقانلار ئۇنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلايدىغان ۋاقىت كېلىدۇ 29 ۋە ئۇلار
شۇئان يەرلىكلىرىدىن چىقىشىدۇ، ياخشىلىق قىلغانلار ھاياتقا تىرىلىدۇ،
يامانلىق قىلغانلار سوراققا تارتىلىشقا تىرىلىدۇ. 30 مەن ئۆزلۈكۈمدىن ھېچنېمە
قىلالمايمەن، پەقەت ئاتامدىن ئاڭلىغىنىم بويىچە ھۆكۈم قىلىمەن؛ ۋە مېنىڭ
ھۆكۈمۈم ھەققانىيدۇر، چۈنكى مېنىڭ ئىزدىگىنىم ئۆزۈمنىڭ ئىرادىسى ئەمەس،
بەلكى مېنى ئەۋەتكۈچىنىڭ ئىرادىسىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشتۇر.

ئەيسانىڭ خۇدا ئەۋەتكىنى بولغىنىغا تۆت گۇۋاھلىق

31 ئەگەر ئۆزۈم ئۈچۈن ئۆزۈم گۇۋاھلىق بەرسەم گۇۋاھلىقىم ھەقىقەت
ھېسابلانمايدۇ[106]. 32 لېكىن مەن ئۈچۈن گۇۋاھلىق بېرىدىغان باشقا
بىرسى بار. ئۇنىڭ ماڭا بېرىدىغان گۇۋاھلىقىنىڭ راستلىقىنى بىلىمەن[107].
33 سىلەر يەھياغا ئەلچى ئەۋەتكىنىڭلاردا، ئۇ ھەقىقەتكە گۇۋاھلىق بەرگەن
34 (ئەمەلىيەتتە، ماڭا ئىنساننىڭ گۇۋاھلىقىنى قوبۇل قىلىشىمنىڭ كېرىكى
يوق[108]؛ مېنىڭ يەھيا توغرۇلۇق شۇنداق ئېيتىۋاقىنىم پەقەتلا سىلەرنىڭ
قۇتقۇزۇلۇشۇڭلار ئۈچۈندۇر[109]). 35 يەھيا بولسا كۆيۈپ نۇر چېچىپ تۇرغان بىر
چىراغ ئىدى ۋە سىلەر ئۇنىڭ يورۇقىدا بىر مەزگىل شادلىنىشقا رازى بولدۇڭلار.
36 لېكىن يەھيانىڭ مەن ئۈچۈن بەرگەن گۇۋاھلىقىدىنمۇ ئۇلۇغ بىر گۇۋاھلىق بار.
ئۇ بولسىمۇ، ئاتا ماڭا ئادا قىلىشقا تاپشۇرغان ئەمەللەر، يەنى مەن قىلىۋاتقان
ئەمەللەر، بۇلار[110] مېنىڭ توغرامدا ئاتىنىڭ مېنى ئەۋەتكىنىگە گۇۋاھلىق
بېرىدۇ. 37 ۋە مېنى ئەۋەتكەن ئاتا ئۆزىمۇ مەن ئۈچۈن گۇۋاھلىق بەرگەندۇر.

---

106 گرېك تىلىدا «ھەقىقەت ئەمەس».

107 ئەيسا ئېيتقان بۇ مۇھىم «گۇۋاھلىق بېرىدىغان باشقا بىرسى» يەھيا پەيغەمبەر ئەمەس، بەلكى خۇدائاتىسى ئۆزىدۇر. 34-ئايەتنى كۆرۈڭ («ماڭا ئىنساننىڭ گۇۋاھلىقىنى قوبۇل قىلىشىمنىڭ كېرىكى يوق»).

108 گرېك تىلىدا «ئۆزۈم توغرۇلۇق ئىنسانلارنىڭ گۇۋاقلىقىنى قوبۇل قىلمايمەن».

109 دېمەك، سىلەر پەرىيسىلەر يەھيا پەيغەمبەرنىڭ ئۆزۈم توغرۇلۇق («مانا مەسىھ-قۇتقۇزغۇچى!» دېگەن) گۇۋاھلىقىنى قوبۇل قىلساڭلار، نىجات تاپالايسىلەر.

110 «مەن قىلىۋاتقان ئەمەللەر» — يەنى ئەيسا يارىتىۋاتقان كۆپ مۆجىزىلەردىن ئىبارەت.

سىلەر ھېچقاچان ئۇنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىمىدىڭلار، قىياپىتىنى كۆرمىدىڭلار 38 ۋە
ئۇنىڭ سۆز-كالامى سىلەرنىڭ ئىچىڭلاردىن ئورۇن ئالمىدى؛ چۈنكى ئۇنىڭ
ئەۋەتكىنى بولسا، ئۇنىڭغا ئىشەنمەيسىلەر.
39 مۇقەددەس يازمىلارنى قېتىرقىنىپ ئوقۇپ ئولتۇرىسىلەر؛ چۈنكى ئۇلاردىن
مەڭگۈلۈك ھاياتقا ئىگە بولدۇق، دەپ قارايسىلەر. دەل بۇ يازمىلار مەن ئۈچۈن
گۇۋاھلىق بەرگۈچىدۇر. 40 شۇنداقتىمۇ سىلەر يەنىلا ھاياتلىققا ئېرىشىش
ئۈچۈن مېنىڭ يېنىمغا كېلىشنى خالىمايسىلەر.
41 مەن ئىنسانلارنىڭ ماختىشىنى قوبۇل قىلمايمەن؛ 42 لېكىن مەن سىلەرنى
بىلىمەنكى، ئىچىڭلاردا خۇدانىڭ مۇھەببىتى يوق[111]. 43 مەن ئاتامنىڭ نامى
بىلەن كەلگەنمەن، ئەمما سىلەر مېنى قوبۇل قىلمايسىلەر. ھالبۇكى، باشقا
بىرسى ئۆز نامى بىلەن كەلسە، سىلەر ئۇنى قوبۇل قىلىسىلەر[112]. 44 سىلەر
بىر-بىرىڭلاردىن ئىززەت-شۆھرەت قوبۇل قىلىسىلەر-يۇ، يېگانە خۇدادىن
كەلگەن ئىززەت-شۆھرەتكە ئىنتىلمىسەڭلەر، ئۇنداقتا سىلەر قانداقمۇ ئېتىقاد
قىلالايسىلەر؟!
45 بىراق مېنى ئۈستىمىزدىن ئاتىغا شىكايەت قىلىدۇ، دەپ ئويلىماڭلار.
ئۈستۈڭلاردىن شىكايەت قىلغۇچى مەن ئەمەس، بەلكى سىلەر ئۈمىد
باغلىغان مۇسا پەيغەمبەردۇر. 46 چۈنكى ئەگەر سىلەر راستتىن مۇسا
پەيغەمبەرگە ئىشەنگەن بولساڭلار، ماڭىمۇ ئىشەنگەن بولاتتىڭلار. چۈنكى ئۇ
مۇقەددەس يازمىلاردا مەن توغرۇلۇق پۈتكەندۇر. 47 لېكىن ئۇنىڭ پۈتكەنلىرىگە
ئىشەنمىسەڭلار، مېنىڭ سۆزلىرىمگە قانداقمۇ ئىشىنىسىلەر؟!

111 ياكى «خۇداغا بولغان مۇھەببىتىڭلار يوق».
112 «باشقا بىرسى» ــ شۈبھىسىزكى، بۇ سۆز كۆپ «ساختا مەسىھ»لەرنى، بولۇپمۇ ئاخىرقى زاماندا پەيدا بولغان دەججالنى كۆرسىتىدۇ. بۇنىڭدىن بىر مىسال، مىلادىيە 135-يىلى ئۆزىنى «مەسىھ بولىمەن» دېگەن، «بار-قوقبا» ئىسىملىك دەججالدەك بىر شەخس پەلەستىندە پەيدا بولغان ۋە نۇرغۇن يەھۇدىي خەلقى ئۇنىڭ تەرىپىدىن ئالدانغان. ئۇلار ئۇنىڭغا ئەگىشىپ، رىم ئىمپېرىيەسى بىلەن قارشىلىشىشقا چىقىپ، ئاخىر بېرىپ رىمنىڭ قوشۇنلىرى تەرىپىدىن يوقىتىلغان.

بەش مىڭ ئادەمنىڭ تويدۇرۇلۇشى

6

1 بۇ ئىشلاردىن كېيىن، ئەيسا گالىلىيە دېڭىزى (تىبېرىياس دېڭىزى
دەپمۇ ئاتىلىدۇ)نىڭ ئۇ قېتىغا ئۆتتى[113]. 2 زور بىر توپ خالايىق ئۇ
كېسەللەرنى ساقايتقان مۆجىزىلىك ئالامەتلىرىنى كۆردى ۋە ئۇنىڭ كەينىدىن
ئەگىشىپ ماڭدى. 3 ئەيسا تاغقا چىقىپ، ئۇ يەردە مۇخلىسلىرى بىلەن
بىللە ئولتۇردى. 4 ئۇ چاغدا يەھۇدىيلارنىڭ ھېيتى، يەنى «ئۆتۈپ كېتىش
ھېيتى»غا ئاز قالغان ۋاقىت ئىدى. 5 ئەيسا بېشىنى كۆتۈرۈپ، زور بىر توپ
خالايىقنىڭ ئۆزىنىڭ ئالدىغا كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، فىلىپتىن[114]:
— بۇلارغا يەيدىغانغا ناننى نەدىن ئالىمىز؟ — دەپ سورىدى 6 (لېكىن
ئۇ بۇ سۆزنى فىلىپنى سىناش ئۈچۈن ئېيتقانىدى. چۈنكى ئۇ ئۆزىنىڭ نېمە
قىلىدىغانلىقىنى بىلەتتى).
7 فىلىپ جاۋابەن:
— ئىككى يۈز دىنارغا نان ئالساقمۇ، ھەربىرىگە كىچىككىنە بىر چىشلەمدىن
يېيىشكىمۇ يەتمەيدۇ![115]
8 مۇخلىسلاردىن بىرى، يەنى سىمون پېترۇسنىڭ ئىنىسى ئاندرىياس
ئەيساغا:
9 بۇ يەردە كىچىك بىر ئوغۇل بالا بار، ئۇنىڭدا بەش ئارپا نان بىلەن ئىككى
كىچىك بېلىق بار. لېكىن شۇنچە كۆپ خەلققە بۇ نېمە بولىدۇ؟! — دېدى.
10 ئەيسا: — كۆپچىلىكنى ئولتۇرغۇزۇڭلار، — دېدى (ئۇ يەردە ئوت-چۆپ مول
ئۆسكەنىدى). شۇنىڭ بىلەن ئەركىشىلەر ئولتۇردى؛ ئۇلارنىڭ سانى بەش مىڭچە
بار ئىدى. 11 ئەيسا نانلارنى قولىغا ئېلىپ، خۇداغا تەشەككۈر ئېيتقاندىن كېيىن،
ئولتۇرغانلارغا ئۈلەشتۈرۈپ بەردى. بېلىقلارنىمۇ شۇنداق قىلدى؛ كۆپچىلىك
خالىغانچە يېدى. 12 ھەممەيلەن يەپ تويۇنغاندا، ئۇ مۇخلىسلىرىغا:

---

113 «گالىلىيە دېڭىزى» بولسا ئىسرائىلىيەنىڭ شىمال تەرىپىدىكى چوڭ بىر كۆل. خەرىتىلەرنى كۆرۈڭ.
114 فىلىپ شۇ يەرلىك ئادەم ئىدى (1:44نى كۆرۈڭ).
115 بىر دىنار ياكى «دىنارىئۇس» بولسا ئادەتتە بىر ئىشچىنىڭ بىر كۈنلۈك ھەققىگە توغرا كېلەتتى. 200 دىنار بولسا، ئاددىي ئىشچىنىڭ يېرىم يىللىق كىرىمىدىن ئارتۇقراق بولىدۇ.

ــ ئاشقان پارچىلارنى يىغىڭلار، ھېچ نەرسە زايە بولمىسۇن، ــ دېدى.
13 شۇنىڭ بىلەن ئۇلار بەش ئارپا نېنىدىن يەپ ئاشقان پارچىلىرىنى ئون
ئىككى سېۋەتكە(116) تولدۇرۇپ يىغىۋالدى. 14 ئەمدى خالايىق ئەيسانىڭ
كۆرسەتكەن بۇ مۆجىزىلىك ئالامىتىنى كۆرۈپ: «دۇنياغا كېلىشى مۇقەررەر
بولغان پەيغەمبەر ھەقىقەتەن مۇشۇ ئىكەن!(117)» دېيىشتى. 15 شۇنىڭ بىلەن
ئەيسا ئۇلارنىڭ كېلىپ ئۆزىنى پادىشاھ بولۇشقا زورلىماقچى بولغانلىقىنى
بىلىپ، ئۇلاردىن ئايرىلىپ، قايتىدىن تاغقا يالغۇز چىقىپ كەتتى.

ئەيسانىڭ سۇ ئۈستىدە مېڭىشى

16 كەچقۇرۇن، ئەيسانىڭ مۇخلىسلىرى دېڭىز بويىغا چۈشۈشتى. 17 ئۇلار
بىر كېمىگە ئولتۇرۇپ، دېڭىزنىڭ ئۇ قېتىدىكى كەپەرناھۇم شەھىرىگە قاراپ يول
ئېلىشتى (قاراڭغۇ چۈشۈپ كەتكەنىدى ۋە ئەيسا تېخىچە ئۇلارنىڭ يېنىغا
كەلمىگەنىدى). 18 قاتتىق بوران چىقىپ، دېڭىز دولقۇنلاپ كۆتۈرۈلۈۋاتاتتى.
19 مۇخلىسلار پالاق ئۇرۇپ ئون-ئون بىر چاقىرىمچە(118) ماڭغاندا، ئەيسانىڭ
دېڭىزنىڭ ئۈستىدە مېڭىپ كېمىگە يېقىنلىشىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، قورقۇشۇپ
كەتتى. 20 لېكىن ئۇ ئۇلارغا:
ــ بۇ مەن، قورقماڭلار! ــ دېدى.
21 شۇنى ئاڭلاپ ئۇلار ئۇنى كېمىگە چىقىرىۋالغۇسى كەلدى؛ ئۇ كېمىگە
چىقىپلا، كېمە دەرھال ئۇلار بارىدىغان يەرگە يېتىپ باردى(119).

116 گرېك تىلىدا «قول سېۋەت»، بەلكىم ئىككى قوللاپ كۆتۈرىدىغان سېۋەتنى كۆرسىتىدۇ.

117 مۇسا پەيغەمبەرنىڭ بۇ پەيغەمبەر توغرۇلۇق ئالدىن ئېيتقان بېشارىتى «چۆل.» 15:18دە تېپىلىدۇ.

118 گرېك تىلىدا «يىگىرمە بەش ياكى ئوتتۇز «ستادىيون»چە». بىر ستادىيون 185 مېتىر، شۇڭا ئۇلار قىرغاقتىن 5-6 كىلومېتىر ماڭغانىدى (بىر چاقىرىم 500 مېتىر ئەتراپىدۇ). دېڭىزنىڭ ئۇزۇنلۇقى 20 كىلومېتىر، كەڭلىكى 12 كىلومېتىر بولۇپ، ئۇلار دېڭىز ئوتتۇرىسىغا يەتكەن بولسا كېرەك.

119 «زەب.» 23:107-31نى كۆرۈڭ.

ئەيسا ــ ھەقىقىي روھىي ئوزۇقتۇر

22 ئەتىسى دېڭىزنىڭ ئۇ تەرىپىدە قالغان خالايىق ئالدىنقى كۈنى ئۇ يەردە
ئەيسانىڭ مۇخلىسلىرى چىققان كېمىدىن باشقا كېمىنىڭ يوقلۇقىنى،
ئەيسانىڭ مۇخلىسلىرى شۇ كېمىگە چىققاندا، ئەيسانىڭ ئۇلار بىللە
چىقمىغانلىقىنى، بەلكى مۇخلىسلىرىنىڭ ئۆزلىرىلا كەتكەنلىكىنى كۆرگەنىدى.
23 ھالبۇكى، بىرنەچچە كېمە-قولۋاق تىبېرىياس شەھىرىدىن رەب تەشەككۈر
ئېيتقاندىن كېيىن خەلق نان يېگەن يەرگە يېقىن كېلىپ توختىدى. 24
شۇنىڭ بىلەن خالايىق ئەيسانىڭ ۋە مۇخلىسلىرىنىڭ ئۇ يەردە يوقلۇقىنى
كۆرۈپلا، كېمىلەرگە ئولتۇرۇپ، ئەيسانى ئىزدىگىلى كەپەرناھۇم شەھىرىگە
ماڭدى. 25ئۇلار ئۇنى دېڭىزنىڭ ئۇ تەرىپىدە تېپىپ ئۇنىڭغا:
ــ ئۇستاز[120]، بۇ يەرگە قاچان كەلدىڭ؟ ــ دەپ سوراشتى.
26 ئەيسا ئۇلارغا جاۋابەن:
ــ بەرھەق، بەرھەق، مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، سىلەر مېنى
مۆجىزىلىك ئالامەتلەرنى كۆرگەنلىكىڭلار ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى نانلاردىن
يەپ تويۇنغىنىڭلار ئۈچۈن ئىزدەيسىلەر. 27 بۇزۇلۇپ كېتىدىغان پانىي ئوزۇقلۇققا
ئەمەس، بەلكى مەڭگۈ ھاياتلىققا باقىي قالىدىغان ئوزۇقلۇققا ئىنتىلىپ
ئىشلەڭلار؛ بۇنى ئىنسانئوغلى سىلەرگە بېرىدۇ؛ چۈنكى ئۇنى ئاتا، يەنى خۇدا
ئۆزى مۆھۈرلەپ تەستىقلىغان، ــ دېدى.
28 شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئۇنىڭدىن:
ــ نېمىگە ئىنتىلىپ ئىشلىسەك ئاندىن خۇدانىڭ ئىش-خىزمىتىدە
ئىشلىگەن بولىمىز؟ ــ دەپ سوراشتى.
29 ئەيسا ئۇلارغا جاۋاب بېرىپ: ــ خۇدانىڭ ئىش-خىزمىتى دەل شۇكى،
ئۇ ئەۋەتكەنگە ئېتىقاد قىلىشىڭلاردۇر، ــ دېدى.
30 شۇنىڭ بىلەن ئۇلار يەنە:

---

120 گرېك تىلىدا «رابىي».

— ئۇنداق بولسا سەن بىزنى كۆرۈپ ئۆزۈڭگە ئىشەندۈرگۈدەك قانداق
مۆجىزىلىك ئالامەت يارىتىسەن؟ زادى نېمە ئىش قىلىپ بېرىسەن؟ 31 ئاتا-
بوۋىلىرىمىز چۆلدە يۈرگەندە، زەبۇردا: «ئۇ ئۇلارغا ئەرشتىن چۈشۈرۈلگەن نان
تەقدىم قىلدى»[121] دەپ پۈتۈلگەندەك، «ماننا»نى يېگەن[122] — دېيىشتى.
32 ئەيسا ئۇلارغا مۇنداق دېدى:
— بەرھەق، بەرھەق، مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، سىلەرگە
ئاسماندىن چۈشكەن ناننى بەرگۈچى مۇسا ئەمەس، بەلكى مېنىڭ ئاتامدۇر؛ ئۇ
ھازىرمۇ سىلەرگە ئاسماندىن چۈشكەن ھەقىقىي ناننى بېرىۋاتىدۇ. 33 چۈنكى
خۇدانىڭ نېنى بولسا پۈتكۈل دۇنياغا ھاياتلىق ئاتا قىلىدىغان، ئەرشتىن
چۈشكۈچىدۇر.
34 تەقسىر، ھەمىشە بىزگە شۇ ناننى بېرىپ تۇرغايسەن! — دېيىشتى
ئۇلار.
35 ئەيسا ئۇلارغا مۇنداق دېدى:
— ھاياتلىق نېنى ئۆزۈمدۇرمەن! مېنىڭ يېنىمغا كەلگەن ھەركىم ھېچقاچان
ئاچ قالمايدۇ، ماڭا ئېتىقاد قىلغان ھەركىم ھېچقاچان ئۇسسىمايدۇ. 36لېكىن
سىلەرگە ئېيتقىنىمدەك، سىلەر مېنى كۆرگەن بولساڭلارمۇ، ئېتىقاد
قىلمايۋاتىسىلەر.
37 ئاتا ماڭا تاپشۇرغانلارنىڭ ھەربىرى يېنىمغا كېلىدۇ ۋە مېنىڭ يېنىمغا
كەلگەنلەردىن ھېچقايسىسىنى ھەرگىز تاشلىۋەتمەيمەن. 38 چۈنكى ئۆز
ئىرادەمنى ئەمەس، بەلكى مېنى ئەۋەتكۈچىنىڭ ئىرادىسىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش
ئۈچۈن ئەرشتىن چۈشتۈم. 39 مېنى ئەۋەتكۈچىنىڭ ئىرادىسى بولسا دەل
شۇكى، ئۇنىڭ ماڭا تاپشۇرغانلىرىدىن ھېچبىرىنى يىتتۈرمەي، بەلكى ئاخىرقى

121 «زەب.» 24:78.

122 ئۇلارنىڭ بۇنى ئەيساغا دېگىنىدە كۆزدە تۇتقىنى: «سەن مۇسا پەيغەمبەرگە ئوخشاش «دۇنياغا كېلىشى مۇقەررەر بولغان» شۇ پەيغەمبەر ياكى مەسىھ بولساڭ، ئەمدى مۇساغا ئوخشاش ئاسماندىن نان («ماننا») چۈشۈرۈشۈڭگە توغرا كەلمەمدۇ؟» دېگەندەك مەنە ئىدى. ئەيسا ئۇلارغا «بۇ نان بەرگۈچى مۇسا ئەمەس، خۇدادۇر» دەپ خاتالىقنى تۈزەتكەندىن كېيىن (32-ئايەت) ئۆزىنىڭ «ئاسماندىن چۈشكەن ھەقىقىي نان» ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرىدۇ.

كۈنى[123] ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى تىرىلدۈرۈشۈمدىن ئىبارەت. 40 چۈنكى مېنىڭ
ئاتامنىڭ ئىرادىسى شۇكى، ئوغۇلغا كۆز تىكىپ قاراپ، ئۇنىڭغا ئېتىقاد
قىلغانلارنىڭ ھەربىرىنى مەڭگۈلۈك ھاياتقا ئېرىشتۈرۈشتۇر؛ ۋە مەن ئاخىرقى
كۈنى ئۇلارنى تىرىلدۈرىمەن.
41 ئەمدى يەھۇدىيلار ئەيسانىڭ: «ئەرشتىن چۈشكەن نان ئۆزۈمدۇرمەن!»
دېگىنى ئۈچۈن ئۇنىڭغا نارازى بولۇپ غوتۇلدىششىقا باشلىدى: 42 «بۇ
يۈسۈپنىڭ ئوغلى ئەيسا ئەمەسمۇ؟ ئاتىسىنىمۇ، ئانىسىنىمۇ تونۇيدىغان
تۇرساق، يەنە قانداقلارچە: ــ «ئەرشتىن چۈشتۈم!» دېسۇن؟» ــ دېيىشەتتى
ئۇلار.
43 ئەيسا جاۋابەن ئۇلارغا مۇنداق دېدى: ــ مېنىڭ توغرامدا ئۆزئارا
غوتۇلداشماڭلار. 44 مېنى ئەۋەتكەن ئاتا ئۆزى كىشىلەرنىڭ قەلبىنى
تارتقۇزمىسا، ھېچكىم مېنىڭ يېنىمغا كېلەلمەيدۇ؛ مېنىڭ يېنىمغا كەلگەن
ھەربىرىنى ئاخىرقى كۈنى تىرىلدۈرىمەن. 45 پەيغەمبەرلەرنىڭ يازمىلىرىدا:
«ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە خۇدا تەرىپىدىن ئۆگىتىلىدۇ» دەپ پۈتۈلگەندۇر.
شۇڭا، ئاتىنىڭ سۆزىنى تىڭشىغان ۋە ئۇنىڭدىن ئۆگەنگەن ھەربىرى مېنىڭ
يېنىمغا كېلىدۇ. 46 بىراق بۇ بىرەركىم ئاتىنى كۆرگەن دېگەنلىك ئەمەس؛ پەقەت
خۇدانىڭ يېنىدىن كەلگۈچى بولسا، ئۇ ئاتىنى كۆرگەندۇر[124].
47 بەرھەق، بەرھەق، مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، ماڭا ئېتىقاد
قىلغۇچى مەڭگۈلۈك ھاياتقا ئىگىدۇر. 48 ھاياتلىق نېنى ئۆزۈمدۇرمەن. 49 ئاتا-
بوۋىلىرىڭلار چۆللەردە «ماننا» يېگىنى بىلەن يەنىلا ئۆلدى. 50 لېكىن مانا،
ئەرشتىن چۈشكەن نان دەل شۇنداقكى، بىرسى ئۇنىڭدىن يېگەن بولسا
ئۆلمەيدۇ[125]. 51 ئەرشتىن چۈشكەن ھاياتلىق نېنى ئۆزۈمدۇرمەن؛ كىمدەكىم

123 «ئاخىرقى كۈنى» — قىيامەت كۈنى.
124 بەزى ئالىملار بۇ ئايەتتىكى سۆزلەرنى ئەيسا ئەمەس، بەلكى روسۇل يۇھاننا چۈشەندۈرۈش يولىدا قوشۇپ يازغان، دەپ قارايدۇ. بىز ئۇنىڭ ئۈچۈن ئانچە ئىسپات كۆرمىگەچكە، يەنىلا ئەيسانىڭ ئۆز سۆزى، دەپ ئويلايمىز.
125 ياكى «لېكىن مانا، بىرسى ئۇنىڭدىن يېگەن بولسا ئۆلمەيدىغان، ئەرشتىن چۈشكەن نان مۇشۇ يەردىدۇر».

بۇ ناندىن يېسە، ئەبەدىلئەبەدگىچە ياشايدۇ. مەن بېرىدىغان شۇ نان بولسا
مېنىڭ ئەت-تېنىمدۇر، پۈتكۈل دۇنيادىكىلەر ھاياتقا ئىگە بولسۇن دەپ، مەن
ئۇنى ئاتىماقچىمەن.
52 بۇ سۆز بىلەن يەھۇدىيلار ئۆزئارا تالاش-تارتىش قىلىشقا باشلاپ:
— بۇ ئادەم بىزنىڭ يېيىشىمىزگە ئۆزىنىڭ ئەت-تېنىنى قانداق بېرەلىسۇن؟!
— دېيىشەتتى.
53 شۇڭا ئەيسا ئۇلارغا مۇنداق دېدى:
— بەرھەق، بەرھەق، مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، سىلەر
ئىنسانئوغلىنىڭ ئەت-تېنىنى يېمىگۈچە ۋە قېنىنى ئىچمىگۈچە، سىلەردە
ھاياتلىق بولمايدۇ. 54 ئەت-تېنىمنى يېگۈچى[126] ۋە قېنىمنى ئىچكۈچى
مەڭگۈلۈك ھاياتقا ئېرىشكەن بولىدۇ ۋە مەن ئۇنى ئاخىرقى كۈنى تىرىلدۈرىمەن.
55 چۈنكى ئەت-تېنىم ھەقىقىي ئوزۇقلۇق، قېنىم بولسا ھەقىقىي ئىچىملىكتۇر.
56 ئەت-تېنىمنى يېگۈچى[127] ۋە قېنىمنى ئىچكۈچى مەندە ياشايدۇ ۋە
مەنمۇ ئۇنىڭدا ياشايمەن. 57 ھايات ئاتا مېنى ئەۋەتكەن ۋە مەن ئاتىنىڭ
بولغانلىقىدىن ياشاۋاتقىنىمدەك، مېنى يېگۈچى كىشى ھەم مېنىڭ ۋاستەم
بىلەن ياشايدۇ. 58 مانا بۇ ئەرشتىن چۈشكەن ناندۇر. بۇ نان ئاتا-بوۋىلىرىڭلار
يېگەن «ماننا»دەك ئەمەس؛ چۈنكى ئۇلار «ماننا»نى يېيىشى بىلەن ئۆلدى؛
بىراق بۇ ناننى ئىستېمال قىلغۇچى بولسا مەڭگۈ ياشايدۇ!
59 بۇ سۆزلەرنى ئۇ كەپەرناھۇمدىكى سىناگوگدا تەلىم بەرگىنىدە ئېيتقانىدى.
60 شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ مۇخلىسلىرىدىن نۇرغۇنلىرى بۇنى ئاڭلىغاندا:
— بۇ تەلىم بەك ئېغىر ئىكەن! بۇنى كىم ئاڭلاپ كۆتۈرەلىسۇن؟ — دېيىشتى.
61 بىراق ئۆز ئىچىدە مۇخلىسلىرىنىڭ بۇ توغرىسىدا غوتۇلداشقىنىنى
بىلگەن ئەيسا ئۇلارغا:
— بۇ سۆزۈم سىلەرنى تايدۇردىمۇ؟ 62 ئەمدى مۇبادا ئىنسانئوغلىنىڭ ئەسلى
كەلگەن جايغا كۆتۈرۈلۈۋاتقىنىنى كۆرسەڭلار، قانداق بولار؟! 63 ئىنسانغا

126 ياكى «ئەت-تېنىمنى ئىستېمال قىلغۇچى».
127 ياكى «ئىستېمال قىلغۇچى».

ھاياتلىق بەرگۈچى ـ روھتۇر[128]. ئىنساننىڭ ئەتلىرى[129] بولسا ھېچقانداق
پايدا بەرمەيدۇ. مەن سىلەرگە ئېيتقان سۆزلىرىم بولسا ھەم روھتۇر ۋە ھەم
ھاياتلىقتۇر[130]. 64 لېكىن ئاراڭلاردىن ئېتىقاد قىلمىغان بەزىلەر بار، ـ دېدى
(چۈنكى ئەيسا ئېتىقاد قىلمىغانلارنىڭ ۋە ئۆزىگە ساتقۇنلۇق قىلىدىغاننىڭ كىم
ئىكەنلىكىنى باشتىلا بىلەتتى).
65 شۇنىڭ بىلەن ئۇ مۇنداق دېدى: ـ مەن شۇ سەۋەبتىن سىلەرگە شۇنى
ئېيتتىمكى، ئاتامدىن ئاتا قىلىنمىسا، ھېچكىم مېنىڭ يېنىمغا كېلەلمەيدۇ!
66 شۇ ۋاقىتتىن تارتىپ مۇخلىسلىرىدىن خېلى كۆپى چېكىنىپ چىقىپ،
ئۇنىڭ بىلەن يەنە ماڭمايدىغان بولدى. 67 شۇڭا ئەيسا ئون ئىككىيلەندىن:
ـ سىلەرمۇ، ھەم مەندىن كېتىشنى خالامسىلەر؟ ـ دەپ سورىدى.
68 سىمون پېترۇس ئۇنىڭغا جاۋاب قىلىپ:
ـ ئى رەب، بىز كىمنىڭ يېنىغا كېتەتتۇق؟ مەڭگۈ ھاياتلىق سۆزلىرى
سەندىلىدۇر! 69 ۋە شۇنىڭغا ئىشەندۇق ۋە شۇنى بىلىپ يەتتۇقكى، سەن
خۇدانىڭ مۇقەددەس بولغۇچىسىدۇرسەن! ـ دېدى.
70 ئەيسا ئۇلارغا جاۋابەن:
ـ مەن سىلەر ئون ئىككىڭلارنى تاللىدىم ئەمەسمۇ، بىراق ئاراڭلاردا بىرسى
ئىبلىستۇر[131]! ـ دېدى 71 (ئۇنىڭ بۇ دېگىنى ئىشقارىيوتلۇق سىموننىڭ ئوغلى
يەھۇدانى[132] كۆرسەتكەندى، چۈنكى يەھۇدا ئون ئىككىيلەننىڭ بىرى بولغىنى
بىلەن، كېيىن ئۆزىگە ساتقۇنلۇق قىلىدۇ).

128 مۇشۇ يەردە «روھ»، شۈبھىسىزكى، خۇدانىڭ روھىنى كۆرسىتىدۇ.

129 «ئىنساننىڭ ئەتلىرى» — خۇداغا تايانمايدىغان ئىنسانلارنى كۆرسىتىدۇ. «رىملىقلارغا»دىكى كىرىش سۆزىمىزدە «ئەت\ئەتلەر» توغرۇلۇق بولغان ئىزاھاتىمىزنى كۆرۈڭ.

130 دېمەك، روھىي مەنىدە، ئادەمنىڭ روھىغا ھايات كىرگۈزىدىغان، مەڭگۈلۈك ھايات يەتكۈزىدىغان.

131 ياكى «دۈشمەندۇر». «ئىبلىس» دېگەن سۆزنىڭ ئۆز مەنىسى «دۈشمەن، ياۋ».

132 ياكى «سىموننىڭ ئوغلى يەھۇدا ئىشقارىيوتنى...».

ئەيسانىڭ ئىنىلىرىنىڭ ئۇنىڭغا قارشى تۇرۇشى

7
1 بۇ ئىشلاردىن كېيىن، ئەيسا گالىلىيەدە ئايلىنىپ يۈردى. ئۇ
يەھۇدىيەدە ئايلىنىپ يۈرۈشنى خالىمايتتى، چۈنكى شۇ يەردىكى
يەھۇدىيلار ئۇنىڭغا قەست قىلماقچى ئىدى. 2 بۇ چاغدا، يەھۇدىيلارنىڭ
«كەپىلەر ھېيتى»غا ئاز قالغانىدى. 3 شۇڭا ئەيسانىڭ ئىنىلىرى ئۇنىڭغا:
ــ مۇشۇ يەردىن ئايرىلىپ يەھۇدىيەگە بارغىن، شۇنىڭ بىلەن
مۇخلىسلىرىڭمۇ كارامەت ئەمەللىرىڭنى كۆرەلەيدۇ![133] 4 چۈنكى ئۆزىنى
خەلق-ئالەمگە تونۇتماقچى بولغان ھېچكىم يوشۇرۇن جايدا ئىش قىلمايدۇ.
بۇ ئەمەللەرنى قىلىۋاتقانىكەنسەن، ئۆزۈڭنى دۇنياغا كۆرسەت! ــ دېيىشتى. 5
چۈنكى ئۇنىڭ ئىنىلىرىمۇ ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلمىغانىدى.
6 شۇڭا ئەيسا ئۇلارغا:
ــ مېنىڭ ۋاقىت-سائىتىم تېخى كەلمىدى. لېكىن سىلەرگە نىسبەتەن
ھەرۋاقىت مۇناسىپتۇر[134]. 7 بۇ دۇنيادىكى كىشىلەر سىلەرگە ھەرگىز ئۆچ
بولمايدۇ؛ لېكىن مېنى ئۆچ كۆرىدۇ. چۈنكى مەن ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنى رەزىل
دەپ گۇۋاھلىق بېرىۋاتىمەن. 8 سىلەر بۇ ھېيتقا بېرىۋېرىڭلار. مەن ھازىرچە بۇ

---

133 ئەيسانىڭ ئىنىلىرىنىڭ بۇ سۆزىنىڭ ئىچكى مەنىسى بەلكىم: «مۇھىم مۆتىۋەر كىشىلەرنىڭ كۆپى گالىلىيە دېگەن مۇشۇ نامرات، پىنھان جايدىن ئەمەس، بەلكى پايتەخت يېرۇسالېمدىدۇر؛ سەن شۇ يەردە ئۆزۈڭنى كۆرسىتىشىڭ كېرەك؛ شۇنىڭ بىلەن ھەقىقىي نام-ئىناۋىتىڭ ۋە ھەيۋىتىڭ بولىدۇ» دېگەندەك بولسا كېرەك. سەل غەلىتە ئىش شۇكى، ئۇلار ئۇنىڭغا ئىشەنمىگىنى بىلەن (5-ئايەتنى كۆرۈڭ): «ئىسرائىلنىڭ پادىشاھى بولاي دېسەڭ، كارامەت ئەمەللىرىڭنى ئوچۇق مەيداندا كۆرسىتىشىڭ كېرەك» دېگەن گۇمانىي نەسىھەتنى بەرگەن (4-ئايەتنى كۆرۈڭ).

134 «سىلەرگە نىسبەتەن ھەرۋاقىت مۇناسىپتۇر» دېگەن سۆزنىڭ ئىچكى مەنىسى بەلكىم ئىنتايىن ئاددىيدۇر. خۇدانىڭ ئىرادىسىگە كۆڭۈل بۆلىدىغان ئادەم خۇدانىڭ يېتەكچىلىكىنى ۋە باشپاناھلىقىنى ئىزدەپ يۈرىدۇ؛ لېكىن پەقەت ئۆز ئىرادىسىگە قارايدىغان كىشى خۇدانىڭ يېتەكچىلىكىنىڭ ۋە باشپاناھلىقىنىڭ كېرىكى يوق دەپ يۈرىدۇ ۋە شۇنداقلا، بۇ دۇنيادىكىلەردىن ھېچقانداق قارشىلىققا ياكى ئۆچمەنلىككە ئۇچرىمايدۇ، خالىغان يەرگە بېرىۋېرىدۇ. لېكىن خۇدانىڭ ئىرادىسىنى ئىزدىگەن كىشى تەبىئىي ھالدا بۇ دۇنيادىكىلەرنىڭ قىلمىشلىرىنى ئاشكارە قىلغاچقا، ئۇلارنىڭ نەپرىتىگە ئۇچرايدۇ (7-ئايەتنى كۆرۈڭ).

ھېيتقا بارمايمەن[135]، چۈنكى مېنىڭ ۋاقىت-سائىتىم تېخى يېتىپ كەلمىدى،
— دېدى.
9 ئەيسا بۇ سۆزلەرنى قىلىپ، گالىلىيەدە قالدى.

كەپىلەر ھېيتىدا

10 ئەيسانىڭ ئىنىلىرى ھېيتقا چىققاندىن كېيىن، ئۇ ئۆزىمۇ ئۇنىڭغا باردى.
ئەمما ئاشكارا ئەمەس، يوشۇرۇن باردى. 11 ھېيتتا يەھۇدىيلار ئۇنى ئىزدەپ:
«ئۇ قەيەردىدۇر؟» دەپ سوراۋاتاتتى.
12 كىشىلەر ئارىسىدا ئۇنىڭ توغرىسىدا كۆپ غۇلغۇلا بولدى. بەزىلەر ئۇنى:
«ياخشى ئادەم!» دېسە، يەنە بەزىلەر: «ياق، ئۇ خالايىقنى ئازدۇرۇۋاتىدۇ!»
دېيىشتى. 13 بىراق يەھۇدىي چوڭلىرىدىن قورقۇپ[136]، ھېچكىم ئوچۇق-
ئاشكارە ئۇنىڭ گېپىنى قىلمايتتى.
14 ھېيتنىڭ يېرىمى ئۆتكەندە، ئەيسا ئىبادەتخانا ھويلىلىرىغا كىرىپ[137]
خەلققە تەلىم بېرىشكە باشلىدى. 15 يەھۇدىيلار[138]:
— بۇ ئادەم ھېچقانداق تەلىم ئالمىغان تۇرۇقلۇق، ئۇنىڭ قانداقمۇ مۇنچە كۆپ
بىلىمى بولسۇن؟ — دەپ ھاڭ-تاڭ قېلىشتى.
16 ئەيسا ئۇلارغا:
— بۇ تەلىملەر مېنىڭ ئەمەس، بەلكى مېنى ئەۋەتكۈچىنىڭكىدۇر. 17 ئۇنىڭ
ئىرادىسىگە ئەمەل قىلىشقا ئۆز ئىرادىسىنى باغلىغان ھەركىم بۇ تەلىم توغرۇلۇق
— ئۇنىڭ خۇدادىن كەلگەنلىكىنى ياكى ئۆزلۈكۈمدىن ئېيتىۋاتقانلىقىمنى

135 كۆپ كونا كۆچۈرمىلەردە «تېخى» ياكى «ھازىرچە» دېگەن سۆز تېپىلىدۇ. بۇ سۆزلەر ئەسلىدە بولسۇن، بولمىسۇن، بەربىر ئايەتنىڭ مەنىسى ئاساسەن ئوخشاشتۇر؛ چۈنكى ئەيسا ئىنىلىرى ھېيتقا چىققاندىن كېيىن ئاستىرتىن باردى (10-ئايەت). «ھازىرچە» دېگەننى بىز چۈشەندۈرۈش يولىدا كىرگۈزدۇق.

136 گرېك تىلىدا «يەھۇدىيلاردىن قورقۇپ» دېيىلىدۇ. مۇشۇ يەردە «يەھۇدىيلار» چوقۇم ئۇلارنىڭ چوڭلىرىنى كۆرسىتىدۇ.

137 «..كىرىپ» — گرېك تىلىدا «..چىقىپ».

138 «يەھۇدىيلار» — بەلكىم يەھۇدىي چوڭلار.

بىلىدۇ. 18 ئۆز ئالدىغا سۆزلىگەن كىشى ئۆز شان-شەرىپىنى ئىزدەيدۇ، لېكىن ئۆزىنى ئەۋەتكۈچىنىڭ شان-شەرىپىنى ئىزدەيدىغان كىشى ھەق-سادىقتۇر، ئۇنىڭدا ھەققانىيسىزلىق يوقتۇر. 19 مۇسا پەيغەمبەر سىلەرگە تەۋرات قانۇنىنى تاپشۇرغان ئەمەسمۇ؟ لېكىن ھېچقايسىڭلار بۇ قانۇنغا ئەمەل قىلمايۋاتىسىلەر! نېمىشقا مېنى ئۆلتۈرمەكچى بولىسىلەر؟[139] — دېدى.
20 كۆپچىلىك:
— ساڭا جىن چاپلىشىپتۇ! سېنى ئۆلتۈرمەكچى بولغان كىم ئىكەن؟[140]
— دېيىشتى.
21 ئەيسا ئۇلارغا مۇنداق جاۋاب بەردى: — مەن بىر كارامەتنى يارىتىشىم بىلەن ھەممىڭلار ھاڭ-تاڭ قېلىشتىڭلار[141]. 22 ئەمدى مۇسا پەيغەمبەر سىلەرگە خەتنە قىلىش توغرۇلۇق ئەمر قالدۇرغان (ئەمەلىيەتتە بولسا خەتنە قىلىش مۇسا پەيغەمبەردىن ئەمەس، ئاتا-بوۋىلاردىن قالغان[142])، شۇڭا سىلەر شابات كۈنىگە توغرا كېلىپ قالسىمۇ شۇ كۈندە ئادەمنىڭ خەتنىسىنى قىلىۋېرىسىلەر[143]. 23 ئەمدى تەۋرات قانۇنىغا خىلاپلىق قىلىنمىسۇن دەپ

139 ياكى «ئۆلتۈرگىلى ئىزدەيسىلەر؟».
140 ياكى «سېنى ئۆلتۈرگىلى ئىزدەيدىغان كىم؟».
141 بۇ «بىر كارامەت»، شۈبھىسىزكى، ئۇ ئالدىنقى قېتىم يېرۇسالېمدا بولغاندا شابات كۈندە پالەچ ئادەمنى ساقايتقانلىقىنى كۆرسىتىدۇ (23-ئايەت ۋە 5-بابنى كۆرۈڭ). ئەيسانىڭ سۆزىگە قارىغاندا، گەرچە بۇ مۆجىزە بىرنەچچە ئاي ئىلگىرى كۆرسىتىلگەن بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ ئېسىدە تېخىچە بار ئىدى. شۇ ۋەجىدىن ئۇلار ئەيسانى ئۆلتۈرۈۋەتمەكچى بولىدۇ. 22-24-ئايەتلەردە ئەيسا «شابات كۈندە ئادەمنى ساقايتىش تەۋرات قانۇنىغا خىلاپ»، دېگەن خىيالغا قاتتىق رەددىيە بېرىدۇ. بىزنىڭچە ئۇ ئەسلىدە ئۇلارنى بۇ مەسىلە توغرۇلۇق ئويلاندۇرۇش ئۈچۈن بۇ مۆجىزىنى قەستەن شابات كۈندە ياراتقاندى.
142 «خەتنە قىلىش... ئاتا-بوۋىلىرىدىن قالغان». «خەتنە قىلىش»نى خۇدا ئەسلىدە ئىبراھىم پەيغەمبەرگە (مۇسا پەيغەمبەردىن ئىلگىرى، ئەلۋەتتە) ئۆزىنىڭ ئىبراھىم ۋە ئەۋلادلىرى بىلەن بولغان ئەھدىنىڭ سىمۋولى بولسۇن دەپ تاپشۇرغانىدى («يار.» 17-باب).
143 شۇ ئەمر بولسا «بالا تۇغۇلۇپ سەككىزىنچى كۈنى خەتنىسىنى قىلىش كېرەك» («يار.» 13:17). شۇنىڭ بىلەن «سەككىزىنچى كۈن» شابات كۈنىگە توغرا كېلىپ قالسىمۇ (ۋە شابات كۈنى «ئىشلەش»كە بولمايدۇ) بالىنى سۈننەت قىلىۋېرىش كېرەك. بولمىسا تەۋرات قانۇنىغا خىلاپلىق بولىدۇ.

شابات كۈنىدە ئادەم خەتنە قىلىنغان يەردە، مەن شابات كۈنىدە بىر ئادەمنى
سەللىمازا ساقايتسام، سىلەر نېمە دەپ ماڭا ئاچچىقلىنىسىلەر؟ 24 سىرتقى
قىياپەتكە قاراپ ھۆكۈم قىلماڭلار، بەلكى ھەققانىي ھۆكۈم قىلىڭلار!

ئەيسا قۇتقۇزغۇچى-مەسىھمىدۇ؟

25 ئۇ ۋاقىتتا يېرۇسالېملىقلارنىڭ بەزىلىرى:
– چوڭلار ئۆلتۈرمەكچى بولغان كىشى بۇ ئەمەسمىدى؟ 26 ئاشكارا
سۆزلەۋاتسىمۇ، ئۇنىڭغا قارشى ھېچ نەرسە دېمىدىغۇ! دەرۋەقە، ئاقساقاللارنىڭ
ئۇنىڭ مەسىھ ئىكەنلىكىنى بىلىپ يەتكەنمۇ؟ 27 ھالبۇكى، بۇ ئادەمنىڭ
قەيەردىن كەلگەنلىكىنى بىز ئېنىق بىلىمىز[144] . لېكىن مەسىھ كەلگەندە،
ئۇنىڭ قەيەردىن كەلگەنلىكىنى ھېچكىم بىلمەستىغۇ[145]، – دېيىشتى.
28 شۇڭا ئەيسا ئىبادەتخانا ھويلىسىدا تەلىم بېرىۋېتىپ، يۇقىرى ئاۋاز بىلەن
مۇنداق دېدى:
– سىلەر مېنى تونۇيمىز ھەمدە مېنىڭ قەيەردىن كەلگەنلىكىمنىمۇ بىلىمىز،
دەۋاتىسىلەر[146]؟! بىراق مەن ئۆزلۈكۈمدىن ئەمەس، مەن مېنى ئەۋەتكۈچىدىن
كەلدىم، ئۇ ھەقتۇر؛ بىراق سىلەر ئۇنى تونۇمايسىلەر. 29 مەن ئۇنى تونۇيمەن.
چۈنكى مەن ئۇنىڭ يېنىدىن كەلدىم، مېنى ئۇ ئەۋەتتى.
30 شۇڭا ئۇلار[147] ئۇنى تۇتۇش يولىنى ئىزدەيتتى، لېكىن ھېچكىم ئۇنىڭغا
قول سالمىدى؛ چۈنكى ئۇنىڭ ۋاقىت-سائىتى تېخى يېتىپ كەلمىگەنىدى.
31لېكىن خالايىق ئارىسىدىكى نۇرغۇن كىشىلەر ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلدى. ئۇلار:

---

144 ئۇلار ئۇنى گالىلىيەلىك دەپ بىلەتتى. ئەمەلىيەتتە ئۇ بەيت-لەھەمدە تۇغۇلغان، ئەلۋەتتە.

145 خالايىقنىڭ بۇ سۆزلىرى ئانچە توغرا ئەمەس ئىدى؛ بۇ كىشىلەر پەيغەمبەرلەرنىڭ مەسىھ توغرۇلۇق بېشارەتلىك يازمىلىرىنى تولۇق بىلمىگەن بولسا كېرەك. بەلكىم ئۇلارنىڭ كۆزدە تۇتقىنى پەقەت مەسىھنىڭ تۇيۇقسىز نامايان بولىدىغانلىقىنى كۆرسەتكەن بېشارەتلەرلا ئىدى.

146 بۇ سۆز ئەيسانىڭ ئۇلارنىڭ «بۇ ئادەمنىڭ... قەيەردىن كەلگەنلىكىنى ئېنىق بىلىمىز» دېگىنىگە رەددىيە قىلغان جاۋابى ئىدى. ئەگەر ئۇلار خۇدانى تونۇغان بولسا ئەيسانىڭ قەيەردىن كەلگەنلىكىنى بىلگەن بولاتتى، لېكىن ئۇلار خۇدانى تونىمايتتى (ئايەتتىكى ئاخىرقى سۆزگە قاراڭ).

147 «ئۇلار» بەلكىم يەنىلا چوڭلارنى كۆرسىتىدۇ.

«مەسىھ كەلگەندە بۇ كىشى كۆرسەتكەن مۆجىزىلىك ئالامەتلەردىن ئارتۇق
مۆجىزە يارىتالارمۇ؟!» دېيىشتى.

ئەيسانى تۇتۇش ئۈچۈن قاراۋۇللارنىڭ ئەۋەتىلىشى

[32] پەرىسىيلەر خالايىقنىڭ ئۇ توغرۇلۇق غۇلغۇلا بولۇۋاتقان بۇ گەپ-سۆزلىرىنى
ئاڭلىدى؛ شۇنىڭ بىلەن پەرىسىيلەر بىلەن باش كاھىنلار ئۇنى تۇتۇش ئۈچۈن
بىرنەچچە قاراۋۇللارنى[(148)] ئەۋەتتى. [33] شۇنىڭ بىلەن ئەيسا:
— يەنە بىرئاز ۋاقىت سىلەر بىلەن بىللە بولىمەن، ئاندىن مېنى
ئەۋەتكۈچىنىڭ يېنىغا كېتىمەن. [34] مېنى ئىزدەيسىلەر، لېكىن تاپالمايسىلەر.
مەن بارىدىغان يەرگە بارالمايسىلەر، — دېدى.
[35] بۇنىڭ بىلەن، يەھۇدىيلار بىر-بىرىگە:
— ئۇ بىز تاپالمىغۇدەك قەيەرلەرگە بارار؟ گرېكلەر ئارىسىدىكى تارقاق يەھۇدىي
مۇھاجىرلارنىڭ يېنىغا بېرىپ، گرېكلارغا تەلىم بېرەمدىغاندۇ؟[(149)] [36] «مېنى
ئىزدەيسىلەر، لېكىن تاپالمايسىلەر. مەن بارىدىغان يەرگە بارالمايسىلەر»
دېگىنى نېمىسىدۇ؟ — دېيىشتى.

ھاياتلىق سۈيى

[37] ھېيتنىڭ ئاخىرقى ھەم ئەڭ كاتتا كۈنى، ئەيسا ئورنىدىن تۇرۇپ، يۇقىرى
ئاۋاز بىلەن: —
— كىمدەكىم ئۇسسىسا، مېنىڭ يېنىمغا كېلىپ ئىچسۇن![(150)] [38] ماڭا
ئېتىقاد قىلغۇچى كىشىنىڭ خۇددى مۇقەددەس يازمىلاردا ئېيتىلغىنىدەك،
ئىچ-باغرىدىن ھاياتلىق سۈيىنىڭ دەريالىرى ئېقىپ چىقىدۇ! — دەپ

---

[148] ياكى «بىرنەچچە ئىبادەتخانا قاراۋۇللىرى». لېكىن بىزنىڭچە 30- ۋە 44-ئايەتلەر (لاۋىيلاردىن بولغان) مۇشۇ كىشىلەرنى ئايرىم كۆرسىتىدۇ.
[149] بۇ ئايەتتىكى «گرېكلەر» پەلەستىننىڭ سىرتىدا تۇرغان بارلىق يات ئەللىكلەرگە ۋەكىللىك قىلىدۇ.
[150] ئەيسا بۇ سۆزلەرنى ھېيتنىڭ ئاخىرقى كۈنى، يەنى دەل خۇدانىڭ ئىسرائىل خەلقى چۆلدىكى ۋاقىتىدا مۇسا پەيغەمبەر ئارقىلىق ئۇلارنى سۇ بىلەن تەمىنلىگەن مۆجىزە ياراتقان خاتىرە كۈنىدە ئېيتقان.

جاكارلىدى[151] 39 (ئۇ بۇ سۆزنى ئۆزىگە ئېتىقاد قىلغانلارغا ئاتا قىلىنىدىغان
مۇقەددەس روھقا قارىتا ئېيتقانىدى. خۇدانىڭ روھى تېخى ھېچكىمگە ئاتا
قىلىنمىغانىدى، چۈنكى ئەيسا تېخى شان-شەرىپىگە كىرمىگەنىدى).

خەلقنىڭ بۆلۈنۈپ كېتىشى

40 خالايىق ئىچىدە بەزىلەر بۇ سۆزنى ئاڭلاپ:
— كېلىشى مۇقەررەر بولغان پەيغەمبەر ھەقىقەتەن مۇشۇ ئىكەن![152]! —
دېيىشتى.
41 بەزىلەر: «بۇ مەسىھ ئىكەن!» دېيىشەتتى. يەنە بەزىلەر بولسا: «ياق،
مەسىھ گالىلىيەدىن كېلەتتىمۇ؟ 42 مۇقەددەس يازمىلاردا، مەسىھ پادىشاھ
داۋۇتنىڭ نەسلىدىن ھەم داۋۇتنىڭ يۇرتى بەيت-لەھەم يېزىسىدىن كېلىدۇ،
دېيىلمىگەنمىدى؟» — دېيىشتى.
43 بۇنىڭ بىلەن، خالايىق ئۇنىڭ ۋەجىدىن ئىككىگە بۆلۈنۈپ كەتتى.
44 بەزىلىرى ئۇنى تۇتايلى دېگەن بولسىمۇ، لېكىن ھېچكىم ئۇنىڭغا قول سالمىدى.

يەھۇدىي ئاقساقاللىرىنىڭ ئېتىقادسىزلىقى

45 قاراۋۇللار ئىبادەتخانىدىن باش كاھىنلار بىلەن پەرىسىيلەرنىڭ يېنىغا
قايتىپ كەلگەندە، ئۇلار قاراۋۇللارغا:
— نېمە ئۈچۈن ئۇنى تۇتۇپ كەلمىدىڭلار؟ — دەپ سوراشتى.
46 قاراۋۇللار:
— ھېچكىم ھېچقاچان بۇ ئادەمدەك سۆزلىگەن ئەمەس! — دەپ جاۋاب
بېرىشتى.

---

151 «مۇقەددەس يازمىلاردا ئېيتىلغاندەك» — «يەش.» 11:58 ۋە «ئەز.» 47:1-12نى كۆرۈڭ.
«زەب.» 78:15-16، «پەند.» 4:23، «يەش.» 44:3، 55:1، «ئەز.» 47:1-12، «يو.» 18:3،
«زەكەرىيا» 13:1، 14:8مۇ بەلكىم «مۇقەددەس روھنىڭ تۆكۈلۈشى» بىلەن مۇناسىۋەتلىكتۇر.
152 مۇسا پەيغەمبەرنىڭ بۇ پەيغەمبەر توغرۇلۇق ئالدىن ئېيتقان بېشارىتى «قان.» 18:15دە تېپىلىدۇ.

47 پەرىسىيلەر ئۇلارغا جاۋابەن:
– سىلەرمۇ ئازدۇرۇلدۇڭلارمۇ؟ 48 ئاقساقاللاردىن ياكى پەرىسىيلەردىن
ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلغانلار بولغانمۇ؟! 49 لېكىن تەۋرات قانۇنىنى بىلمەيدىغان بۇ
چۈپرەندىلەر(153) لەنەتكە قالىدۇ! – دېيىشتى.
50 ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن بىرى، يەنى بۇرۇن ئاخشامدا ئەيسانىڭ ئالدىغا
كەلگەن نىكودىم ئۇلارغا:
51 تەۋرات قانۇنىمىز ئاۋۋال كىشىنىڭ نېمە قىلغىنىنى ئۆزىدىن ئاڭلاپ
بىلمەي تۇرۇپ، ئۇنىڭغا ھۆكۈم چىقىرامدۇ!
52 ئۇلار جاۋاب قىلىپ: – سەنمۇ گالىلىيەدىنمۇ؟ مۇقەددەس يازمىلارنى كۆر،
قېتىرقىنىپ ئوقۇپ باق، گالىلىيەدىن ھېچقانداق پەيغەمبەر چىقمايدۇ!(154) –
دېدى.
53 شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ ھەربىرى ئۆز ئۆيىگە كەتتى(155).

زىنا ئۈستىدە تۇتۇلغان ئايال

8

1 ئەيسا بولسا زەيتۇن تېغىغا چىقىپ كەتتى. 2 ئەتىسى سەھەردە،
ئۇ يەنە ئىبادەتخانا ھويلىلىرىغا كىردى ۋە خالايىقنىڭ ھەممىسى
ئۇنىڭ يېنىغا كېلىشكەندى. ئۇ ئولتۇرۇپ، ئۇلارغا تەلىم بېرىشكە باشلىدى.
3 شۇ چاغدا، تەۋرات ئۇستازلىرى بىلەن پەرىسىيلەر زىنا قىلىپ تۇتۇلۇپ
قالغان بىر ئايالنى ئۇنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كېلىشتى(156). ئۇلار ئايالنى ئوتتۇرىغا

153 «چۈپرەندىلەر» – ئاددىي خەلقنى كۆرسىتىدۇ. ئاقساقاللار ۋە پەرىسىيلەر ئۇلارنى ئىنتايىن كەمسىتەتتى.

154 ئۇلارنىڭ بۇ سۆزىدە گالىلىيەلىك بولغان يۇنۇس پەيغەمبەرنى قەستەن ئۇنتۇغانىدى. چۈنكى تەۋراتنىڭ «يۇنۇس پەيغەمبەر» دېگەن قىسمىدا، خۇدانىڭ يەھۇدىي ئەمەسلەرگە نىجات يۈرسىتىنى يەتكۈزگەنلىكى ئېنىق خاتىرىلىنىدۇ. ئۇلار يەنە «يەش.» 12:8دىكى بېشارەت، يەنى مەسىھنىڭ ئۆز خىزمىتىنى گالىلىيەدە باشلايدىغانلىقى توغرۇلۇق بېشارەتنى قەستەن ئۇنتۇغان ئوخشايدۇ.

155 «ھەربىرى ئۆز ئۆيىگە كەتتى» – بەلكىم نىكودىمنىڭ سوئالى ئۇلارنىڭ ۋىجدانىغا سانجىلغان بولسا كېرەك.

156 «زىنا قىلىپ تۇتۇلۇپ قالغان» ئايال بار ئىدى، لېكىن ئەركەك قېنى؟

چىقىرىپ، 4 ئىنىڭدىن:
— ئۇستاز، بۇ ئايال دەل زىنا ئۈستىدە تۇتۇۋېلىندى. 5 مۇسا پەيغەمبەر تەۋرات
قانۇنىدا بىزگە مۇشۇنداق ئاياللارنى چالما-كېسەك قىلىپ ئۆلتۈرۈشنى ئەمر
قىلغان[157]. ئەمدى سەنچە، ئۇنى قانداق قىلىش كېرەك؟ — دەپ سوراشتى.
6 ئەمدى ئۇلارنىڭ بۇنداق دېيىشتىكى نىيىتى، ئۇنى تۇزاققا چۈشۈرۈپ، ئۇنىڭ
ئۈستىدىن ئەرز قىلغۇدەك بىرەر باھانە ئىزدەش ئىدى[158]. ئەمما ئەيسا
ئېڭىشىپ، بارمىقى بىلەن يەرگە بىر نېمىلەرنى يازغىلى تۇردى. 7 ئۇلار شۇ
سوئالنى توختىماي سوراۋاتاتتى، ئۇ رۇسلىنىپ ئۇلارغا:
— ئاراڭلاردىكى كىم گۇناھسىز بولسا، بۇ ئايالغا بىرىنچى تاشنى ئاتسۇن!
— دېدى.
8 ئاندىن ئۇ يەنە ئېڭىشىپ، يەرگە يېزىشنى داۋاملاشتۇردى. 9 ئۇلار بۇ
سۆزنى ئاڭلاپ[159]، ئالدى بىلەن ياشانغانلىرى، ئاندىن قالغانلىرى بىر-بىرلەپ
ھەممىسى ئۇ يەردىن چىقىپ كېتىشتى. ئاخىرىدا ئەيسا ئوتتۇرىدا ئۆرە تۇرغان
ھېلىقى ئايال بىلەن يالغۇز قالدى. 10 ئەيسا رۇسلىنىپ تۇرۇپ، شۇ ئايالدىن
باشقا ھېچكىمنى كۆرمىگەن بولۇپ، ئۇنىڭدىن:
— خانىم، ساڭا ھېلىقى شىكايەت قىلغانلار قېنى؟ سېنى گۇناھقا
بېكىتىدىغان ھېچكىم چىقمىدىمۇ؟ — دەپ سورىۋىدى، 11 ھەزرەتلىرى،
ھېچكىم چىقمىدى، — دېدى ئايال.
ئەيسا:

157 قىزىق يېرى شۇكى، ئۇلار پەقەت «ئاياللار»نى تىلغا ئالدۇ. ئەمەلىيەتتە تەۋرات قانۇنى بويىچە زىنا قىلغان ئەركەكلەرنىمۇ ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلىش كېرەك ئىدى.

158 ئەگەر ئەيسا «بۇ ئايالغا رەھىم قىلىش كېرەك» دېسە، ئۇلار دەرھال «سەن مۇسا پەيغەمبەرگە چۈشۈرۈلگەن قانۇنغا خىلاپلىق قىلىشنى ئۈندەيسەن، دەيتتى. باشقا بىر تەرەپتىن، شۇ چاغدا يەھۇدىي خەلقى رىم ئىمپېرىيەسىنىڭ قانۇنى ئاستىدا تۇرغاچقا، يەھۇدىيلار ئۆزلىرى ھېچكىمگە ئۆلۈم جازاسىنى بەجا كەلتۈرۈش ھوقۇقى يوق ئىدى. شۇڭا ئەگەر ئەيسا «چالما-كېسەك قىلىنسۇن» دېسە، ئۇ چاغدا ئۇلار رىملىقلارغا «مۇشۇ كىشى رىم ئىمپېرىيەسىگە قارشى چىقتى!» دېگەندەك شىكايەت قىلاتتى.

159 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە: «ۋىجدانىنىڭ ئەيىبلىشى بىلەن» دېگەن سۆز تېپىلىدۇ.

– مەنمۇ سېنى گۇناھقا بېكىتمەيمەن. بارغىن، بۇنىڭدىن كېيىن يەنە گۇناھ
قىلمىغىن! – دېدى.[160]

ئەيسا دۇنيانىڭ نۇرىدۇر

12 شۇڭا ئەيسا يەنە كۆپچىلىككە سۆز قىلىپ:
– دۇنيانىڭ نۇرى ئۆزۈمدۇرمەن. ماڭا ئەگەشكەنلەر قاراڭغۇلۇقتا ماڭمايدۇ،
ئەكسىچە ھاياتلىق نۇرىغا ئېرىشىدۇ، – دېدى.
13 پەرىسىيلەر:
– سەن ئۆزۈڭگە ئۆزۈڭ گۇۋاھلىق بېرىۋاتىسەن. شۇڭا سېنىڭ گۇۋاھلىقىڭ
راست ھېسابلانمايدۇ، – دېيىشتى.
14 ئەيسا ئۇلارغا جاۋابەن مۇنداق دېدى:
– ھەتتا مەن ئۆزۈمگە گۇۋاھلىق بەرسەممۇ، گۇۋاھلىقىم ھەقتۇر، چۈنكى مەن
ئۆزۈمنىڭ قەيەردىن كەلگەنلىكىمنى ۋە قەيەرگە بارىدىغانلىقىمنى بىلىمەن. لېكىن
سىلەر قەيەردىن كەلگەنلىكىمنى ۋە قەيەرگە بارىدىغانلىقىمنى بىلمەيسىلەر.
15 سىلەر ئەت ئىگىلىرىنىڭ ئۆلچىمى بويىچە[161] ھۆكۈم قىلىسىلەر. بىراق مەن
ھېچكىمنىڭ ئۈستىگە ھۆكۈم قىلمايمەن. 16 مەن ھۆكۈم قىلساممۇ، ھۆكۈمۈم
ھەقىقىيدۇر[162]؛ چۈنكى مەن يالغۇز ئەمەس، بەلكى مېنى ئەۋەتكەن ئاتا بۇ ئىشتا

160 53:7-11:8-ئايەتلەر بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە تېپىلمايدۇ. بىزنىڭچە، بۇنىڭ سەۋەبى، بۇ «زىنا گۇناھىنىڭ كەچۈرۈم قىلىنىشى» توغرىسىدىكى ئايەتلەر بەزى كۆچۈرگۈچىلەرنىڭ زىتىغا قاتتىق تەگكەن بولسا كېرەك.

161 «ئەت ئىگىلىرىنىڭ ئۆلچىمى بويىچە». ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئېسىدە بولسۇنكى، ئىنجىلدا «ئەت» ياكى «ئەتلەر» كۆپ يەرلەردە ئىنسانلارنىڭ خۇداغا تايانماي ئۆزلۈكىدىن ئىش قىلغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. «رىملىقلارغا»دىكى «كىرىش سۆز»نىمۇ كۆرۈڭ.

162 ئەيسا مەسىھ بۇ دۇنيادا تۇرغاندا كىشىلەرنىڭ ئۈستىگە ھۆكۈم قىلمايتتى (سوراققا تارتمايتتى)، بەلكى ئۇلارنىڭ ئىش-ھەرىكەتلىرىنىڭ ئۈستىگە، توغرا، توغرا ئەمەس، دەپ ھۆكۈم قىلاتتى. پەقەت ئاخىرەتتە كەلگەندە ئاندىن ئۇ بارلىق كىشىلەرنى سوراققا تارتىپ، ئۇلارنىڭ ئۈستىدىن ھۆكۈم چىقىرىدۇ، ئەلۋەتتە. پەرىسىيلەر بولسا ئۆزلىرىنى سوراقچى، مەسىھنى سوراققا تارتىش ھوقۇقىمىز بار دەپ قارايتتى.

مەن بىلەن بىللىدۇر.[163] 17 سىلەرگە تەۋە بولغان تەۋرات قانۇنىدا[164]: «ئىككى
ئادەمنىڭ گۇۋاھلىقى بولسا راست ھېسابلىنىدۇ»[165] دەپ پۈتۈلگەندۇر. 18
راست، مەن ئۆزۈم توغرامدا ئۆزۈم گۇۋاھلىق بېرىمەن، ۋە مېنى ئەۋەتكەن ئاتىمۇ
مېنىڭ توغرامدا گۇۋاھلىق بېرىدۇ.
19 ئۇلار ئۇنىڭدىن: ــ ئاتاڭ قەيەردە؟ ــ دەپ سورىشتى.
ئەيسا ئۇلارغا جاۋاب بېرىپ: ــ سىلەر يا مېنى تونۇمايسىلەر، يا ئاتامنى
تونۇمايسىلەر. مېنى تونۇغان بولساڭلار، ئاتامنىمۇ تونۇيتتۇڭلار، ــ دېدى.
20 ئەيسا بۇ سۆزلەرنى ئىبادەتخانىدا تەلىم بەرگىنىدە، سەدىقە ساندۇقىنىڭ
ئالدىدا[166] تۇرۇپ ئېيتقانىدى. بىراق ھېچكىم ئۇنى تۇتمىدى، چۈنكى ئۇنىڭ
ۋاقىت-سائىتى تېخى يېتىپ كەلمىگەنىدى.

ئەيسانىڭ ئېتىقادسىزلارغا ئاگاھ بېرىشلىرى

21 شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۇلارغا يەنە:
ــ مەن بۇ يەردىن كېتىمەن؛ سىلەر مېنى ئىزدەيسىلەر، لېكىن ئۆز
گۇناھىڭلار ئىچىدە ئۆلىسىلەر. مەن كېتىدىغان يەرگە سىلەر بارالمايسىلەر،
ــ دېدى.
22 بۇنىڭ بىلەن يەھۇدىيلار:
ــ ئۇ: «مەن كېتىدىغان يەرگە سىلەر بارالمايسىلەر» دەيدۇ. بۇ ئۇنىڭ
ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالىمەن دېگىنىمىدۇ؟ ــ دېيىشتى.
23 ئەيسا ئۇلارغا:

---

163 «بۇ ئىشتا» دېگەن سۆزلەر ئەينى تېكىستتە بولمىسىمۇ، مەنىسى دەل «مېنىڭ ھۆكۈم قىلغىنىم پەقەت ئۆزۈمدىن ئەمەس، بۇنىڭدا ئاتا مەن بىلەن بىللىدۇر» دېگەندەكتۇر.
164 گرېك تىلىدا «سىلەرنىڭ تەۋرات قانۇنىڭلاردا» دېيىلىدۇ. بۇ ھەجۋىي، كىنايىلىك گەپتۇر. پەرىسىيلەر دائىم: «تەۋرات قانۇنىنى تىرىشىپ-تىرمىشىپ، ھەقىقىي مەنىسى بىلەن ئۆزلەشتۈرگۈچىلەر پەقەت بىزلەرمىز» دەپ ھالىنى چوڭ قىلىپ يۈرۈشەتتى. ئەمەلىيەتتە «تەۋرات قانۇنى» خۇدانىڭ بارلىق خەلقىگە تەۋە ئىدى، ئەلۋەتتە. 34:10 ۋە 25:15نىمۇ كۆرۈڭ.
165 «قان.» 6:17.
166 ياكى «خەزىنىدە».

— سىلەر تۆۋەندىندۇرسىلەر، مەن يۇقىرىدىندۇرمەن. سىلەر بۇ
دۇنيادىندۇرسىلەر، مەن بۇ دۇنيادىن ئەمەسمەن. 24 شۇنىڭ ئۈچۈن سىلەرگە:
«گۇناھلىرىڭلار ئىچىدە ئۆلىسىلەر» دېدىم. چۈنكى سىلەر مېنىڭ «ئەزەلدىن
بار بولغۇچى» ئىكەنلىكىمگە(167) ئىشەنمىسەڭلار، گۇناھلىرىڭلار ئىچىدە
ئۆلىسىلەر، — دېدى.
25 سەن زادى كىم؟ — دەپ سوراشتى ئۇلار.
ئەيسا ئۇلارغا: — باشتا سىلەرگە نېمە دېگەن بولسام، مەن شۇ. 26 ئۆزۈمنىڭ
سىلەرنىڭ توغراڭلاردا ۋە ئۈستۈڭلاردىن ھۆكۈم قىلىدىغان نۇرغۇن سۆزلىرىم بار؛
لېكىن مېنى ئەۋەتكۈچى ھەقتۇر ۋە مەن ئۇنىڭدىن نېمىنى ئاڭلىغان بولسا،
بۇلارنىلا دۇنيادىكىلەرگە ئۇقتۇرۇپ ئېيتىمەن(168)، — دېدى.
27 ئۇلار ئۇنىڭ ئۆزلىرىگە ئېيتقانلىرىنىڭ ئاتا(169) توغرۇلۇق ئىكەنلىكىنى
چۈشىنەلمىدى. 28 شۇڭا ئەيسا مۇنداق دېدى:
— سىلەر ئىنسانئوغلىنى كۆتۈرگەندىن كېيىن(170)، مېنىڭ «ئەزەلدىن بار
بولغۇچى»(171) ئىكەنلىكىمنى بىلىسىلەر ۋە شۇنداقلا ھېچ ئىشنى ئۆزلۈكۈمدىن
قىلمىغانلىقىمنى، پەقەت ئاتىنىڭ ماڭا ئۆگەتكىنىنىلا سۆزلىگەنلىكىمنىمۇ

167 ياكى ««مەن بولىمەن» ئىكەنلىكىمگە...». «ئەزەلدىن بار بولغۇچى» ياكى «مەن بولىمەن» — بۇ خۇدانىڭ مۇسا پەيغەمبەرگە ئاشكارىلىغان نامى بولۇپ («مىس.» 14:3)، ئەيسامۇ بۇ نامنى ئۆزىگە قوللانغان. باشقا بىر تەرجىمىسى: «مېنىڭ ئۇ (يەنى، مەسىھ) ئىكەنلىكىمگە...». لېكىن «يۇھاننا»دا ئوخشاش شۇ ئىبارە تېپىلىدىغان كۆپ باشقا ئايەتلەر بىلەن سېلىشتۇرغاندا (مەسىلەن، 28-، 58-ئايەت) بۇ تەرجىمىمىز توغرا بولۇشى كېرەك.

168 مەسىھنىڭ پەرىسىيلەرگە ئېيتقان باشقا كۆپ سۆزلىرىگە ئوخشاش، بۇ سۆزى ئىنتايىن ئىخچامدۇر. بىزنىڭچە ئومۇمىي مەنىسى: «سىلەر توغرۇلۇق نۇرغۇن ئەيىبلەيدىغان سۆزلىرىم بار. بۇ سۆزلىرىمنى قوبۇل قىلماسلىقىڭلار مۇمكىن. لېكىن مېنىڭ بۇ سۆزلىرىم ئەمەلىيەتتە ئۆزۈمدىن ئەمەس، بەلكى مېنى ئەۋەتكەن ئاتامدىندۇر؛ شۇڭا ئىشىنىشىڭلار كېرەك؛ چۈنكى نېمىنى ئۇنىڭدىن ئاڭلىسام، شۇنى دۇنياغا ئېيتىمەن» دېگەندەك بولسا كېرەك.

169 «ئاتا» — ئۆز ئاتىسى خۇدا، ئەلۋەتتە. دېمىسەكمۇ، مەسىھنىڭ نېمىشقا بەزىدە پەقەت «ئاتا» ۋە باشقا يەرلەردە «ئاتام» دېيىشىنى تەتقىق قىلىش بەك پايدىلىق ئىشتۇر.

170 «ئىنسانئوغلىنىڭ كۆتۈرۈلۈشى» ئاۋۋال ئەيسانىڭ كرېستلىنىشى، ئاندىن ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈپ خۇدانىڭ ئوڭ تەرىپىدە ئولتۇرۇشىنىمۇ كۆرسىتىدۇ. 32:12-34نىمۇ كۆرۈڭ.

171 24-ئايەتتىكى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.

بىلىسىلەر. 29 مېنى ئەۋەتكۈچى مەن بىلەن بىللىدۇر، ئۇ مېنى ئەسلا يالغۇز
قويمىدى، چۈنكى مەن ھەمىشە ئۇنى خۇرسەن قىلىدىغان ئىشلارنى قىلىمەن.
30 ئەيسا بۇ سۆزلەرنى قىلىۋاتقان چاغنىڭ ئۆزىدە، نۇرغۇن كىشىلەر ئۇنىڭغا
ئېتىقاد قىلدى.

ھەقىقىي ئەركىنلىك توغرۇلۇق

31 ئەيسا ئۆزىگە ئېتىقاد قىلغان يەھۇدىيلارغا:
— ئەگەر مېنىڭ سۆز-كالامىمدىن چىقماي تۇرساڭلار، مېنىڭ ھەقىقىي
مۇخلىسلىرىم بولغان بولىسىلەر، 32 ۋە ھەقىقەتنى بىلىسىلەر ۋە ھەقىقەت
سىلەرنى ئازادلىققا ئېرىشتۈرىدۇ، — دېدى.
33 ئۇلار جاۋابەن: — بىز ئىبراھىمنىڭ نەسلىمىز، — ھېچقاچان ھېچكىمنىڭ
قۇللۇقىدا بولمىدۇق. سەن قانداقسىگە: ئازادلىققا ئېرىشىسىلەر، دەيسەن؟ —
دېدى.
34 ئەيسا ئۇلارغا جاۋاب بېرىپ: — بەرھەق، بەرھەق، مەن سىلەرگە شۇنى
ئېيتىپ قويايكى، گۇناھ سادىر قىلغان كىشى گۇناھنىڭ قۇلىدۇر. 35 قۇل
ئائىلىدە مەڭگۈ تۇرمايدۇ، لېكىن ئوغۇل مەڭگۈ تۇرىدۇ[172]. 36 شۇنىڭ ئۈچۈن
ئوغۇل سىلەرنى ئازاد قىلسا، ھەقىقىي ئازاد بولىسىلەر[173]. 37 سىلەرنىڭ
ئىبراھىمنىڭ نەسلى ئىكەنلىكىڭلارنى بىلىمەن. بىراق مېنى ئۆلتۈرمەكچى
بولۇۋاتىسىلەر، چۈنكى مېنىڭ سۆزۈم ئىچىڭلاردىن ئورۇن ئالمىدى. 38 مەن
ئاتامنىڭ يېنىدا كۆرگەنلىرىمنى ئېيتىۋاتىمەن؛ سىلەر بولساڭلار ئۆز ئاتاڭلاردىن

---

172 دېمەك، بىرسى «قۇل» بولسا (مۇشۇ يەردە «گۇناھنىڭ قۇلى») ھەرقانداق ئۆي ئىگىسى بىلەن مەڭگۈلۈك مۇناسىۋەتتە بولمايدۇ، ئۇنىڭ ئائىلە ئەزاسى بولالمايدۇ؛ پەقەت ئۆي ئىگىسىنىڭ ئۆز ئائىلىسىدىكىلەر بىلەنلا مەڭگۈلۈك مۇناسىۋەتتە بولىدۇ؛ ئۆي ئىگىسىنىڭ ئوغلى ئۆي ئىگىسىنىڭ ھوقۇقىغا ئىگە بولىدۇ، ئەلۋەتتە. ئەمدى «ئۆي ئىگىسى» خۇدا بولسا، ئۇنىڭ ئوغلىمۇ تولۇق ھوقۇقلۇق بولىدۇ، ئەلۋەتتە. بۇ ئىش 36-ئايەتتىكى ھەقىقەت بىلەن زىچ باغلىنىدۇ.

173 يۇقىرىقى ئىزاھاتنىمۇ كۆرۈڭ. «قۇل» «قۇل»نى ئازاد قىلمايدۇ، «قۇل»نى ئازاد قىلالايدىغان پەقەت ئۆزى ئازاد بولغان كىشى، ئەلۋەتتە. ئەمدى بۇ دۇنيادا كىم گۇناھدىن ئازادتۇر؟ مەسىھدىن باشقا ھەربىر كىشى گۇناھنىڭ قۇلىدۇر، ھەقىقىي ئازاد بولغان كىشى پەقەت «ئوغۇل»، يەنى مەسىھدۇر؛ شۇنىڭ بىلەن ئۇ باشقىلارنى (ئۇلاردا ئېتىقاد بولسا) گۇناھنىڭ كۈچىدىن ئازاد قىلالايدۇ.

كۆرگەنلىرىڭلارنى[174] قىلغۇۋاتىسىلەر!
39 ئۇلار جاۋاب بېرىپ: ــ بىزنىڭ ئاتىمىز ئىبراھىمدۇر، ــ دېدى.
ئەيسا ئۇلارغا: ــ ئەگەر ئىبراھىمنىڭ پەرزەنتلىرى بولساڭلار، ئىبراھىمنىڭ
ئەمەللىرىنى قىلغان بولاتتىڭلار!
40 بىراق ھازىر ئەكسىچە مېنى، يەنى خۇدادىن
ئاڭلىغان ھەقىقەتنى سىلەرگە يەتكۈزگەن ئادەمنى ئۆلتۈرۈشكە قەستلەيسىلەر.
ئىبراھىم ئۇنداق ئىشنى قىلمىغان.
41 سىلەر ئۆز ئاتاڭلارنىڭ[175] قىلغىنىنى
قىلىۋاتىسىلەر! ــ دېدى.
ــ بىز ھارامدىن بولغان ئەمەسمىز![176] بىزنىڭ پەقەت بىرلا ئاتىمىز بار، ئۇ
بولسا خۇدادۇر! ــ دېيىشتى ئۇلار.
42 ئەيسا ئۇلارغا: ــ ئاتاڭلار خۇدا بولغان بولسا، مېنى سۆيگەن بولاتتىڭلار؛
چۈنكى مەن خۇدانىڭ باغرىدىن[177] چىقىپ، بۇ يەرگە كەلدىم. مەن ئۆزلۈكۈمدىن
كەلگەن ئەمەسمەن، بەلكى ئۇنىڭ تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەنمەن.
43 سۆزلىرىمنى
نېمىشقا چۈشەنمەيسىلەر؟ ئېنىقكى، مېنىڭ سۆز-كالامىمنى قۇلىقىڭلارغا
كىرمەيۋاتىدۇ!
44 سىلەر ئاتاڭلار ئىبلىستىن بولغانسىلەر ۋە ئۇنىڭ ئارزۇ-
ھەۋەسلىرىگە ئەمەل قىلىشنى خالايسىلەر. ئۇ ئالەم ئاپىرىدە بولغاندىن تارتىپ
قاتىل ئىدى ۋە ئۇنىڭدا ھەقىقەت بولمىغاچقا، ھەقىقەتتە تۇرمىغان. ئۇ يالغان
سۆزلىگەندە، ئۆز تەبىئىتىدىن سۆزلەيدۇ، چۈنكى ئۇ يالغانچى ۋە شۇنداقلا
يالغانچىلىقنىڭ ئاتىسىدۇر[178].
45 لېكىن مەن ھەقىقەتنى سۆزلىگىنىم ئۈچۈن،
ماڭا ئىشەنمەيسىلەر.
46 قايسىڭلار مېنى گۇناھى بار دەپ دەلىللىيەلەيسىلەر،
قېنى؟ ھەقىقەتنى سۆزلىسەم، نېمە ئۈچۈن ماڭا ئىشەنمەيسىلەر؟
47 خۇدادىن
بولغان كىشى خۇدانىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلايدۇ؛ سىلەر ئۇلارنى ئاڭلىمايسىلەر،
چۈنكى سىلەر خۇدادىن بولغان ئەمەسسىلەر!

174 ياكى «ئاڭلىغانلىرىڭلارنى».

175 «ئۆز ئاتاڭلار» — ئىبلىسنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە. 44-ئايەتنى كۆرۈڭ.

176 «بىز ھارامدىن بولغان ئەمەسمىز!» — بۇ دارىتما گەپ. ئۇلار ئەيسانىڭ مەريەمدىن تۇغۇلۇشىنى «بىر ئاتىنىڭ ۋاستىسى بىلەن ئەمەس»، بەلكى «ھارامدىن بولغان» دەپ پۈرىتىپ، ئۇنىڭدىن ئېيۋەن تاپماقچى ئىدى.

177 گرېك تىلىدا «خۇدانىڭ ئىچىدىن».

178 ياكى «پىرىدۇر».

48 يەھۇدىيلار ئۇنىڭغا جاۋابەن:
– ئەجەبا، بىزنىڭ سېنى: «سامارىيەلىك[179] ھەم جىن چاپلاشقان
ئادەم»سەن دېگىنىمىز توغرا ئەمەسمۇ؟ – دېيىشتى.
49 ئەيسا جاۋابەن: – ماڭا جىن چاپلاشقىنى يوق، بەلكى مەن ئاتامنى
ھۆرمەت قىلىمەن؛ لېكىن سىلەر ماڭا ھۆرمەتسىزلىك قىلىۋاتىسىلەر. 50 مەن ئۆز
شان-شەرىپىمنى ئىزدىمەيمەن؛ لېكىن بۇنى ئىزدىگۈچى ھەم ئۇنىڭ ئۈستىدىن
ھۆكۈم قىلغۇچى بىرسى بار. 51 بەرھەق، بەرھەق، مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ
قويايكى، مېنىڭ سۆز-كالامىمنى تۇتىدىغان كىشى ئەبەدىلئەبەد ئۆلۈم كۆرمەيدۇ.
52 شۇنىڭ بىلەن يەھۇدىيلار ئۇنىڭغا:
– ساڭا دەرۋەقە جىن چاپلاشقانلىقىنى ئەمدى بىلدۇق! ھەتتا ھەزرىتى
ئىبراھىم ۋە پەيغەمبەرلەرمۇ ئۆلگەن تۇرسا، سەن قانداقسىگە: «مېنىڭ
سۆز-كالامىمنى تۇتىدىغان كىشى ئەبەدىلئەبەد ئۆلۈم تېتىمايدۇ» دەيسەن؟
53 ئەجەبا، سەن ئاتىمىز ئىبراھىمدىن ئۇلۇغمۇسەن؟ ئۇ ئۆلدى، پەيغەمبەرلەر
ھەم ئۆلدى!؟ سەن ئۆزۈڭنى كىم قىلماقچىسەن؟
54 ئەيسا جاۋابەن مۇنداق دېدى:
– ئەگەر مەن ئۆزۈمنى ئۇلۇغلىسام، ئۇنداقتا ئۇلۇغلۇقۇم ھېچنەرسە
ھېسابلانمايتتى. بىراق مېنى ئۇلۇغلىغۇچى – سىلەر «ئۇ بىزنىڭ خۇدايىمىز»
دەپ ئاتايدىغان ئاتامنىڭ ئۆزىدۇر. 55 سىلەر ئۇنى تونۇمىدىڭلار، لېكىن مەن
ئۇنى تونۇيمەن. ئۇنى تونۇمايمەن دېسەم، سىلەردەك يالغانچى بولاتتىم؛ بىراق
مەن ئۇنى تونۇيمەن ۋە ئۇنىڭ سۆز-كالامىنى تۇتىمەن. 56 ئاتاڭلار ئىبراھىم
مېنىڭ كۈنۈمنى كۆرىدىغانلىقىدىن يايراپ-ياشنىدى ھەم دەرۋەقە ئۇنى
ئالدىنئالا كۆرۈپ شادلاندى[180].

179 سامارىيەلىكلەر – يەھۇدىيلار كۆزگە ئىلمايدىغان بىر خەلق بولۇپ، ئۇلارنىڭ كۆزقارىشىچە سامارىيەلىكلەر خۇدانىڭ سۆزىنى بۇرمىلىغان كاپىرلار ۋە جىن تەگكەنلەردۇر.

180 ئەيسانىڭ «مېنىڭ كۈنۈم» دېگىنى نېمىنى كۆرسىتىدۇ؟ بىزنىڭچە بۇ ئىبارە: (1) ئۇنىڭ دۇنياغا كېلىشىنى كۆرسىتىدۇ؛ (2) ئۇنىڭ شان-شەرەپ ئىچىدە قايتىپ كېلىدىغان كۈنىنىمۇ كۆرسىتىدۇ. ئىبراھىم قاچان ئالدىنئالا بۇنى كۆرگەن؟ يەھۇدىي «راببىلار»نىڭ كۆپىنچىسى «ئىبراھىم ئىسھاقنى قۇربانلىق قىلىشقا سۇنغان ۋاقىتتا باقىي ئالەم ئۇنىڭغا ئايان قىلىنغان» دەپ قارايتتى ۋە بىزمۇ بۇ پىكىرگە مايىلمىز.

57 سەن تېخى ئەللىك ياشقا كىرمەي تۇرۇپ، ئىبراھىمنى كۆردۈڭمۇ؟ ــ
دېيىشتى ئۇلار.
58 ئەيسا ئۇلارغا:
ــ بەرھەق، بەرھەق، مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، ئىبراھىم
تۇغۇلماستىلا، مەن بار بولغۇچىدۇرمەن![181] ــ دېدى.
59 بۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئۇنى چالما-كېسەك قىلغىلى قوللىرىغا يەردىن
تاش ئالدى؛ لېكىن ئەيسا ئۇلارغا كۆرۈنمەي، ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىدىن ئۆتۈپ
ئىبادەتخانىدىن چىقىپ كەتتى[182].

ئەيسانىڭ تۇغما قارىغۇنى ساقايتىشى

9
1 ۋە ئۇ يولدا كېتىۋېتىپ، تۇغما قارىغۇ بىر ئادەمنى كۆردى.
2 مۇخلىسلىرى ئۇنىڭدىن:
ــ ئۇستاز[183]، كىم گۇناھ قىلىپ ئۇنىڭ قارىغۇ تۇغۇلغىنىغا سەۋەب بولغان؟
ئۇ ئۆزىمۇ يا ئاتا-ئانىسىمۇ؟ ــ دەپ سوراشتى.
3 ئەيسا مۇنداق جاۋاب بەردى:
ــ ئۆزى ياكى ئاتا-ئانىسىنىڭ گۇناھ سادىر قىلغانلىقىدىن ئەمەس، بەلكى
خۇدانىڭ ئۆز ئەمەللىرى ئۇنىڭدا ئايان قىلىنىشى ئۈچۈن شۇنداق بولغان.

---

181 «مەن بار بولغۇچىدۇرمەن» دېگىنى يەنىلا «مىس.» 14:3دە، مۇسا پەيغەمبەرگە ۋەھىي قىلىنغان، خۇدانىڭ «مەن ئۆزۈمدۇرمەن»، ياكى بولمىسا «مەن ئەزەلدىن بار بولغۇچىدۇرمەن» دېگەن ئۇلۇغ نامىنى كۆرسىتىدۇ. ئەيسانىڭ بۇ نامنى ئۆزىگە ئالغىنى ئۇنىڭ خۇدالىق تەبىئىتىنى كۆرسىتىدۇ. يەھۇدىيلار ئۇنىڭ بۇ گېپىنى توغرا چۈشىنىدۇ، لېكىن قەتئىي ئىنكار قىلىدۇ (59-ئايەتنى كۆرۈڭ).

182 يەھۇدىي خەلقى ئۇنىڭ سۆزىنىڭ مەنىسىنى توغرا چۈشەنگەنىدى، لېكىن ئىشەنمەي «كۇپۇرلۇق قىلغۇچى!» دەپ ئۇنى ئۆلتۈرمەكچى ئىدى.
بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «لېكىن ئەيسا ئۇلارغا كۆرۈنمەي، ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىدىن ئۆتۈپ ئىبادەتخانىدىن چىقىپ كەتتى» پەقەت «لېكىن ئەيسا ئۆزىنى دالدىغا ئېلىپ، ئىبادەتخانىدىن چىقىپ كەتتى» دېيىلىدۇ.

183 گرېك تىلىدا «راببى».

4 كۈننىڭ يورۇقىدا، مېنى ئەۋەتكۈچىنىڭ ئەمەللىرىنى ئادا قىلىشىم[184] كېرەك.
كەچ كىرسە، شۇ چاغدا ھېچكىم ئىش قىلالمايدۇ[185]. 5 مەن دۇنيادا تۇرغان
ۋاقتىمدا، دۇنيانىڭ نۇرى ئۆزۈمدۇرمەن.
6 بۇ سۆزلەرنى قىلغاندىن كېيىن، ئۇ يەرگە تۈكۈرۈپ، تۈكۈرۈكتىن لاي قىلىپ،
لاينى ھېلىقى ئادەمنىڭ كۆزلىرىگە سۈرۈپ قويدى 7 ۋە ئۇنىڭغا: «سىلوئام[186]
كۆلچىكى»گە بېرىپ يۇيۇۋەتكىن» دېدى («سىلوئام» ئىبرانىيچە سۆز بولۇپ،
«ئەۋەتىلگەن» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ). شۇنىڭ بىلەن ھېلىقى ئادەم بېرىپ
يۇيۇۋىدى، كۆزى كۆرىدىغان بولۇپ قايتىپ كەلدى[187]. 8 قوشنىلىرى ۋە ئۇ
ئىلگىرى تىلەمچىلىك قىلغىنىدا ئۇنى كۆرگەنلەر:
– بۇ ئولتۇرۇپ تىلەمچىلىك قىلىدىغان ھېلىقى ئادەم ئەمەسمۇ؟ –
دېيىشىپ كەتتى.
9 بەزىلەر: «ھەئە، شۇ ئىكەن» دېسە، يەنە بەزىلەر: «ياق، ئۇ ئەمەس،
لېكىن ئۇنىڭغا ئوخشايدىكەن» دېيىشتى.
بىراق ئۇ ئۆزى:
– مەن دەل شۇ كىشى بولىمەن! – دېدى.
10 ئۇنداقتا كۆزلىرىڭ قانداق ئېچىلدى؟ – دەپ سوراشتى ئۇلار.
11 ئۇ جاۋابەن مۇنداق دېدى:
– ئەيسا ئىسىملىك بىر كىشى تۈكۈرۈكىدىن لاي قىلىپ كۆزلىرىمگە سۈرۈپ
قويۇۋىدى، ماڭا: «سىلوئام كۆلچىكىگە بېرىپ يۇيۇۋەتكىن» دېگەنىدى. مەن
بېرىپ يۇيۇۋىدىم، كۆرەلەيدىغان بولدۇم.

184 ياكى «قىلىشىمىز».

185 ئەيسانىڭ يەر يۈزىدە بولىدىغان خىزمىتىگە بەلكىم پەقەت ئالتە ئاي قالغان بولسا كېرەك.

186 ئىبرانىي تىلىدا «سىلوھا».

187 بۇ كور ئادەم ئىبادەتخانىغا يېقىن جايدا تىلەمچىلىك قىلىپ ئولتۇرغان بولسا، ئىبادەتخانىدىن «سىلوئام كۆلچىكى»گە بىر كىلومېتىردەك كېلەتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ سەپەر كور ئادەمنىڭ ئىشەنچىگە نىسبەتەن خېلى بىر سىناق ئىدى. لاي قاتتىقلاشقاندىن كېيىن ئۇ كۆزلىرىنى ھېچ ئاچالمىغان ھالدا مۇشۇ ئۇزۇن يولنى مېڭىشى كېرەك ئىدى. بۇ كور ئادەم ئۈچۈن ئىنتايىن ئېغىر ئىدى، ئەلۋەتتە. ئۇنىڭ ئۈستىگە يولنى بىكار ماڭسا كۆپ «تىلەمچىلىك ۋاقتى» ئىسراپ بولۇپ كېتەتتى.

12 ئۇ ھازىر قەيەردە؟ ــ دەپ سوراشتى ئۇلار.
ــ بىلمەيمەن، ــ دېدى ئۇ.

پەرىسىيلەرنىڭ مۆجىزىنى سۈرۈشتۈرۈشى

13 خالايىق ئىلگىرى قارىغۇ بولغان بۇ ئادەمنى پەرىسىيلەرنىڭ ئالدىغا ئېلىپ بېرىشتى 14 (ئەسلىدە ئەيسا لاي قىلىپ بۇ ئادەمنىڭ كۆزلىرىنى ئاچقان كۈن دەل شابات كۈنى ئىدى). 15 شۇنىڭ بىلەن پەرىسىيلەر قايتىدىن بۇ ئادەمدىن قانداق كۆرەلەيدىغان بولغىنىنى سورىشىدى، ئۇ ئۇلارغا: ــ ئۇ كۆزلىرىمگە لاي سۈرۈپ قويدى، مەن يۇيۇۋىدىم ۋە مانا، كۆرەلەيدىغان بولدۇم! ــ دېدى.
16 شۇنىڭ بىلەن پەرىسىيلەردىن بەزىلىرى:
ــ ئۇ ئادەم خۇدانىڭ يېنىدىن كەلگەن ئەمەس، چۈنكى ئۇ شابات كۈنىنى تۇتمايدۇ[188]، ــ دېيىشتى.
يەنە بەزىلىرى:
ــ ئۇ گۇناھكار ئادەم بولسا، قانداقلارچە بۇنداق مۆجىزىلىك ئالامەتلەرنى يارىتالايتتى؟ ــ دېيىشتى.
بۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدا بۆلۈنۈش پەيدا بولدى. 17 ئۇلار قارىغۇ ئادەمدىن يەنە:
ــ ئۇ كۆزلىرىڭنى ئېچىپتۇ، ئەمدى سەن ئۇ توغرۇلۇق نېمە دەيسەن؟ ــ دەپ سوراشتى.
ئۇ: ــ ئۇ بىر پەيغەمبەر ئىكەن، ــ دېدى.
18 يەھۇدىيلار كۆرەلەيدىغان قىلىنغان كىشىنىڭ ئاتا-ئانىسىنى تېپىپ كەلمىگۈچە، بۇرۇن ئۇنىڭ قارىغۇ ئىكەنلىكىگە ۋە ھازىر كۆرەلەيدىغان قىلىنغانلىقىغا ئىشەنمەيتتى. شۇڭا ئۇلار ئۇنىڭ ئاتا-ئانىسىنى چاقىرتىپ،

---

188 ئۇلار «ئۇ شابات كۈنىنى تۇتمايدۇ» دەيدۇ. چۈنكى ئۇلار ئەيسانىڭ تۇكۇرۇكىدىن لاي قىلىشنى «ئەمگەك قىلىش»، شۇنداقلا شاباتنىڭ «دەم ئېلىش پرىنسىپى»نى بۇزۇش، دەپ قارايتتى. ئەيسا بولسا «ئاتامنىڭ ئەمەللىرىنى ئادا قىلىشىم كېرەك» دېگەنىدى (4-ئايەت). دېمەك، «ئىش قىلغۇچى» ياكى «ئەمەل قىلغۇچى» ئەسلىدە خۇدا ئۇزىدۇر. ئۇنىڭدىن باشقا كىم شۇنداق مۆجىزە يارىتايتتى؟

19 ئۇلار ردىن:
ــ بۇ سىلەرنىڭ ئوغلۇڭلارمۇ؟ تۇغما قارىغۇ، دەۋاتاتتىڭلار؟ ئەمدى ھازىر قانداقلارچە كۆرەلەيدىغان بولۇپ قالدى؟ ــ دەپ سوراشتى.
20 ئاتا-ئانىسى ئۇلارغا: ــ ئۇنىڭ بىزنىڭ ئوغلىمىز ئىكەنلىكى، شۇنداقلا تۇغۇلۇشىدىنلا قارىغۇ ئىكەنلىكىنى بىلىمىز؛ 21 لېكىن ھازىر قانداقلارچە كۆرەلەيدىغان بولۇپ قالغانلىقىنى، كۆزلىرىنى كىم ئاچقانلىقىنى بىلمەيمىز. ئۇ چوڭ ئادەم تۇرسا، بۇنى ئۆزىدىن سوراڭلار، ئۇ ئۆزى دەپ بەرسۇن، ــ دەپ جاۋاب بەردى.
22 ئاتا-ئانىسىنىڭ شۇنداق دېيىشى يەھۇدىيلاردىن قورققانلىقى ئۈچۈن ئىدى؛ چۈنكى يەھۇدىيلار كىمدەكىم ئەيسانى مەسىھ دەپ ئېتىراپ قىلسا، ئۇ سىناگوگ جامائىتىدىن قوغلاپ چىقىرىلسۇن دەپ قارار قىلغانىدى[189].
23 شۇ سەۋەبتىن ئۇنىڭ ئاتا-ئانىسى: «ئۇ چوڭ ئادەم تۇرسا، بۇنى ئۆزىدىن سوراڭلار» دېگەنىدى.
24 پەرىسىيلەر ئەسلىدە قارىغۇ بولغان ئادەمنى يەنە چاقىرىپ ئۇنىڭغا:
ــ خۇداغا شان-شەرەپ بېرىپ قەسەم قىل! بىز بۇ ئادەمنىڭ گۇناھكار ئىكەنلىكىنى بىلىمىز[190]، ــ دېيىشتى.
25 ئۇ مۇنداق جاۋاب بەردى:
ــ ئۇ گۇناھكارمۇ، ئەمەسمۇ، بىلمەيمەن. بىراق مەن شۇ بىرلا ئىشنى بىلىمەنكى، قارىغۇ ئىدىم، ھازىر كۆرەلەيدىغان بولدۇم.
26 ئۇلار ئۇنىڭدىن يەنە بىر قېتىم:
ــ ئۇ سېنى قانداق قىلدى؟ كۆزلىرىڭنى قانداق ئاچتى؟ ــ دەپ سوراشتى.
27 ئۇ جاۋابەن:

---

189 «سىناگوگتىن چىقىرىلىش»نىڭ نەتىجىسى، جەمئىيەتتىكىلەردىن ھېچكىم سىناگوگتىن چىقىرىلغان كىشى بىلەن باردى-كەلدى قىلمايتتى.

190 «خۇداغا شان-شەرەپ بېرىپ قەسەم قىل» — ئەسلىدە گرېك تىلىدا «قەسەم قىل» دېگەن سۆز يوق ئىدى. بۇ ئايەتتە شۇ سۆز بولمىسىمۇ، شۇ مەنە چىقىپ تۇرىدۇ (مەسىلەن «يەشۇئا» 19:7نى كۆرۈڭ). شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ جۈملىنىڭ مەنىسى «ئەيساغا ئەمەس، بەلكى خۇداغا شان-شەرەپ بەر» دېگەنلىك ئەمەس، بەلكى «خۇدانى ئۇلۇغلاش ئۈچۈن راست گەپ قىل، بۇ مۆجىزە ئەسلىدە چوڭ بىر ئالدامچىلىق ئەمەسمۇ؟» دېگەندەك.

ــ سىلەرگە ئاللىقاچان ئېيتتىم، بىراق قۇلاق سالمىدىڭلار. سىلەر نېمە دەپ قايتىدىن ئاڭلاشنى خالاپ قالدىڭلار؟ سىلەرمۇ ئۇنىڭ مۇخلىسلىرى بولاي دەۋاتامسىلەر؟! ــ دېدى.
28 بۇنىڭ بىلەن، ئۇلار ئۇنى قاتتىق تىللاپ:
ــ سەن ھېلىقىنىڭ مۇخلىسى! بىز بولساق مۇسا پەيغەمبەرنىڭ مۇخلىسلىرىمىز.
29 خۇدانىڭ مۇساغا سۆزلىگەنلىكىنى بىلىمىز؛ لېكىن بۇ نېمىنىڭ بولسا قەيەردىن كەلگەنلىكىنىمۇ بىلمەيمىز، ــ دېيىشتى.
30 ھېلىقى ئادەم ئۇلارغا مۇنداق جاۋاب قايتۇردى:
ــ ئاجايىپ ئىشقۇ بۇ! گەرچە سىلەر ئۇنىڭ قەيەردىن كەلگەنلىكىنى بىلمىگىنىڭلار بىلەن، ئۇ مېنىڭ كۆزلىرىمنى ئاچتى.
31 بىز بىلىمىزكى، خۇدا گۇناھكارلارنىڭ تىلەكلىرىنى ئاڭلىمايدۇ؛ بىراق ئۇزىگە ئىخلاسمەن بولۇپ ئىرادىسىگە ئەمەل قىلغۇچىلارنىڭكىنى ئاڭلايدۇ.
32 دۇنيا ئاپىرىدە بولغاندىن تارتىپ، بىرەرسىنىڭ تۇغما قارىغۇنىڭ كۆزىنى ئاچقانلىقىنى ئاڭلاپ باققان ئەمەس.
33 ئەگەر بۇ ئادەم خۇدادىن كەلمىگەن بولسا، ھېچنېمە قىلالمىغان بولاتتى.
34 ئۇلار ئۇنى:
ــ سەن تۇپتىن گۇناھ ئىچىدە تۇغۇلغان تۇرۇقلۇق، بىزگە تەلىم بەرمەكچىمۇسەن؟ ــ دېيىشىپ، ئۇنى سىناگوگتىن قوغلاپ چىقىرىۋېتىشتى[191].

روھىي قارىغۇلۇق

35 ئەيسا ئۇلارنىڭ ئۇنى سىناگوگتىن قوغلاپ چىقارغانلىقىنى ئاڭلاپ، ئۇنى ئىزدەپ تېپىپ:
ــ سەن، خۇدانىڭ ئوغلىغا[192] ئېتىقاد قىلامسەن؟ ــ دەپ سورىدى.
36 ئۇ جاۋابەن: ــ تەقسىر، ئۇ كىم؟ مەن ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلاي، ــ دېدى.
37 سەن ھەم ئۇنى كۆردۈڭ ھەم مانا، ھازىر سەن بىلەن سۆزلىشىۋاتقان دەل شۇنىڭ ئۆزى، ــ دېدى ئەيسا ئۇنىڭغا.

191 22-ئايەت ۋە ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.
192 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «ئىنسانئوغلىغا» دەپ پۈتۈلگەن.

38 ھېلىقى ئادەم:
― ئى رەب، ئېتىقاد قىلىمەن! ― دەپ، ئۇنىڭغا سەجدە قىلدى.
39 مەن كورلارنى كۆرىدىغان بولسۇن، كۆرىدىغانلارنى كور بولسۇن دەپ بۇ
دۇنياغا ھۆكۈم چىقىرىشقا كەلدىم[193]، ― دېدى ئەيسا[194].
40 ئۇنىڭ يېنىدىكى بەزى پەرىسىيلەر بۇ سۆزلەرنى ئاڭلاپ ئۇنىڭدىن:
― بىزمۇ كورمۇ؟ ― دەپ سوراشتى.
41 ئەيسا ئۇلارغا: ― كور بولغان بولساڭلار، گۇناھكار بولمايتتىڭلار؛ لېكىن سىلەر
ھازىر «كۆرۈۋاتىمىز» دېگىنىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە گۇناھ ھېسابلىنىۋېرىدۇ، ― دېدى.

ئەيسا سۆزىنى داۋام قىلىدۇ ― «مەن ياخشى قوي باققۇچىدۇرمەن»

10
1 بەرھەق، بەرھەق، مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، قوي
قوتىنىغا ئىشىكتىن كىرمەي، باشقا يەردىن يامىشىپ كىرگەن
كىشى ئوغرى ۋە قاراقچىدۇر. 2 ئىشىكتىن كىرىدىغان كىشى بولسا قويلارنىڭ
پادىچىسىدۇر. 3 ئىشىك باقار ئۇنىڭغا ئىشىكنى ئېچىپ بېرىدۇ ۋە قويلار
ئۇنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ تونۇيدۇ؛ ئۇ ئۆز قويلىرىنىڭ ئىسىملىرىنى بىر-بىرلەپ
چاقىرىپ ئۇلارنى سىرتقا باشلاپ چىقىدۇ[195]. 4 ئۇ قويلىرىنىڭ ھەممىسىنى

193 «ھۆكۈم چىقىرىشقا كەلدىم» ― بۇ «ھۆكۈم» توغرۇلۇق «يەش.»1:42 ۋە ئۇنىڭدىكى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ. بۇ قانداق «ھۆكۈم»؟ بىزنىڭچە يەشايا پەيغەمبەرنىڭ بېشارىتىدە ئېيتىلغاندەك ئاز دېگەندە بۇ «ھۆكۈم»نىڭ ئۈچ تەرىپى باردۇر: (1) ئېتىقادچىلارغا توغرا كۆزقاراشلارنى يەتكۈزۈش؛ (2) خۇدانىڭ كۆپ ئىشلار ئۈستىدىكى ھۆكۈملىرىنى بىلدۈرۈش؛ (3) مەسىھنىڭ خەۋىرى كىشىلەرنىڭ قەلبىنى ياكى يورۇق ياكى تېخىمۇ قاراڭغۇ، كور قىلىش؛ خۇددى يەشايا پەيغەمبەر ئۆز ۋاقتىدا خۇدانىڭ سۆز-كالامىنى ئىسرائىلغا يەتكۈزگەندە، ئىسرائىلنىڭ ئەھۋالى «سىلەر ئاڭلاشنى ئاڭلايسىلەر، بىراق چۈشەنمەيسىلەر؛ كۆرۈشنى كۆرۈسىلەر، بىراق بىلىپ يەتمەيسىلەر» («يەش.» 9:6-10) دېگەندەك بولغانغا ئوخشاش.
194 «يەش.» 9:6-10، 18:44نى كۆرۈڭ.
195 «ئىشىك باقار» بەلكىم چۈمۈلدۈرگۈچى يەھيانى كۆرسىتىشى مۇمكىن. بۇ ئايەت ھەم 4-ئايەتكە مۇناسىۋەتلىك، «مىك.» 13:2 ۋە ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.

سىرتقا چىقىرىپ بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئالدىدا ماڭىدۇ، قويلارمۇ ئۇنىڭ كەينىدىن
ئەگىشىپ مېڭىشىدۇ؛ چۈنكى ئۇلار ئۇنىڭ ئاۋازىنى تونۇيدۇ[196]. 5 لېكىن ئۇلار
يات ئادەمنىڭ كەينىدىن ماڭمايدۇ، بەلكى ئۇنىڭدىن قاچىدۇ؛ چۈنكى ئۇلار
ياتلارنىڭ ئاۋازىنى تونۇمايدۇ.
6 ئەيسا بۇ تەمسىلنى ئۇلارغا سۆزلەپ بەرگىنى بىلەن، لېكىن ئۇلار ئۇنىڭ
ئۆزلىرىگە نېمە دەۋاتقانلىقىنى ھېچ چۈشەنمىدى. 7 شۇڭا ئەيسا ئۇلارغا يەنە
مۇنداق دېدى:
— بەرھەق، بەرھەق، مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، قويلارنىڭ
ئىشىكى ئۆزۈمدۇرمەن[197]. 8 مەندىن ئىلگىرى كەلگەنلەرنىڭ ھەممىسى
ئوغرى ۋە قاراقچىدۇر،[198] لېكىن قويلار ئۇلارغا قۇلاق سالمىدى. 9 ئىشىك
ئۆزۈمدۇرمەن. مەن ئارقىلىق كىرگىنى قۇتقۇزۇلىدۇ ھەم كىرىپ-چىقىپ، ئوت-
چۆپلەرنى تېپىپ يېيەلەيدۇ. 10 ئوغرى بولسا پەقەت ئوغرىلاش، ئۆلتۈرۈش[199]
ۋە بۇزۇش ئۈچۈنلا كېلىدۇ. مەن بولسام ئۇلارنى ھاياتلىققا ئېرىشسۇن ۋە شۇ
ھاياتلىقى مول بولسۇن دەپ كەلدىم.
11 ياخشى پادىچى ئۆزۈمدۇرمەن. ياخشى پادىچى قويلار ئۈچۈن ئۆز جېنىنى
پىدا قىلىدۇ[200]. 12 لېكىن مەدىكار ئۇنداق قىلمايدۇ. ئۇ بەلكى نە قويلارنىڭ

196 دېمىسەكمۇ، ئوتتۇرا شەرقتىكى قويچىلار دەل شۇنداق يول بىلەن قويلارنى باقىدۇ. قويچى بارلىق قويلارغا ئىسىم قويۇپ ئۇلارنى بۇ ئىسىم بىلەن چاقىرىدۇ. ئۇ دائىم «قويلىرىنى باشلايدۇ»، ئۇلار ئۇنىڭ ئاۋازى بىلەن ئەگىشىپ ماڭىدۇ. ئادەتتە قويچىنىڭ قويلارنى «ھەيدەش»نىڭ ھېچ ھاجىتى يوق.

197 «قويلارنىڭ ئىشىكى ئۆزۈمدۇرمەن» — ئوتتۇرا شەرقتە پادىچىلار كېچىدە قويلارنى قوغداش ئۈچۈن قوتاننىڭ ئاغزىدا توغرىسىغا يېتىپ ئۇخلايدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئۆزلىرىنى «قويلارنىڭ ئىشىكى» دەيدۇ. ئۇنداق قويچىلار ھەركۈنى «ئۆز قويلىرى ئۈچۈن جېنىنى پىدا قىلىدۇ».

198 بۇ يەردە ئەيسانىڭ كۆزدە تۇتقىنى تەۋراتتىكى پەيغەمبەرلەر ئەمەس، بەلكى ئۆزلىرىنى «ئىسرائىلنى باقۇچىلار» دەپ ئاتىۋالغانلار — يەنى پەرىسىيلەر، باش كاھىنلار، تەۋرات ئۇستازلىرى، يەھۇدىي ئاقساقاللىرى، شۇنداقلا ئۆزىدىن ئىلگىرى پەيدا بولغان «ساختا مەسىھلەر» (مەسىلەن، «روس.» 5:36-37)دىن ئىبارەت. ئىسرائىلغا باقۇچى بولۇش كېرەك بولغانلار ئەكسىچە پادىدىن پايدا-مەنپەئەت ئالدىغانلارغا ئايلاندۇرۇلغان («يەر.» 23-باب، «ئەز.» 34-بابنى كۆرۈڭ).

199 گرېك تىلىدا «بوغۇزلاش».

200 «ياخشى پادىچى» بولغاندىن كېيىن باشقا خىل پادىچىلار بولامدۇ؟ بۇ توغرىسىدا «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.

ئىگىسى نە پادىچىسى بولمىغاچقا، بۆرىنىڭ كەلگىنىنى كۆرسە، قويلارنى
تاشلاپ قاچىدۇ ۋە بۆرە كېلىپ قويلارنى تىتىپ[201] تىرىپىرەن قىلىۋېتىدۇ. 13
ئەمدى مەدىكار بولسا پەقەت ھەققىنى دەپ ئىشلەپ، قويلارغا كۆڭۈل بۆلمەي
بەدەر قاچىدۇ.
15-14 ياخشى پادىچى ئۆزۈمدۇرمەن. ئاتا مېنى تونىغىنىدەك مەن ئاتىنى
تونۇغىنىمدەك، مەن ئۆزۈمنىڭكىلەرنى تونۇيمەن ۋە ئۆزۈمنىڭكىلەرمۇ مېنى
تونۇيدۇ؛ قويلار ئۈچۈن جېنىم پىدا. 16 بۇ قوتاندىن بولمىغان باشقا قويلىرىممۇ
بار. ئۇلارنىمۇ ئېلىپ باشلىشىم كېرەك ۋە ئۇلارمۇ ئاۋازىمنى ئاڭلايدۇ؛ شۇنىڭ
بىلەن بىر پادا بولىدۇ، شۇنداقلا ئۇلارنىڭ بىر پادىچىسى بولىدۇ.[202]
17 ئاتا مېنى شۇ سەۋەبتىن سۆيىدۇكى، مەن جېنىمنى قايتۇرۇۋېلىشىم
ئۈچۈن ئۇنى پىدا قىلىمەن. 18 جېنىمنى ھېچكىم مەندىن ئالالمايدۇ،
مەن ئۇنى ئۆز ئىختىيارىم بىلەن پىدا قىلىمەن. مەن ئۇنى پىدا قىلىشقا
ھوقۇقلۇقمەن ۋە شۇنداقلا ئۇنى قايتۇرۇۋېلىشقىمۇ ھوقۇقلۇقمەن؛ بۇ ئەمرنى
ئاتامدىن تاپشۇرۇۋالغانمەن.
19 بۇ سۆزلەر تۈپەيلىدىن يەھۇدىيلار ئارىسىدا يەنە بۆلۈنۈش پەيدا بولدى.
20ئۇلاردىن كۆپ ئادەملەر:
— ئۇنىڭغا جىن چاپلىشىپتۇ، ئۇ جۆيلۈۋاتىدۇ، نېمە ئۈچۈن ئۇنىڭ سۆزىگە
قۇلاق سالغۇدەكسىلەر؟ — دېيىشتى.
21 يەنە بەزىلەر بولسا:
— جىن چاپلاشقان ئادەمنىڭ سۆزلىرى بۇنداق بولمايدۇ. جىن قانداقمۇ
قارىغۇلارنىڭ كۆزلىرىنى ئاچالىسۇن؟! — دېيىشتى.

---

201 ياكى «تۇتۇۋېلىپ».
202 ھېچقانداق شۈبھە يوقكى، مۇشۇ يەردە «بۇ قوتاندىن بولمىغان»لار مەسىھكە ئېتىقاد
قىلىدىغان يەھۇدىي ئەمەسلەرنى كۆرسىتىدۇ.

ئەيسانىڭ چەتكە قېقىلىشى

22 قىش پەسلى بولۇپ، يېرۇسالېمدا «قايتا بېغىشلاش ھېيتى»[203]
ئۆتكۈزۈلۈۋاتاتتى. 23 ئەيسا ئىبادەتخانىدىكى «سۇلايماننىڭ پېشايۋىنى»دا
ئايلىنىپ يۈرەتتى. 24 يەھۇدىيلار ئۇنىڭ ئەتراپىغا ئولىشىۋېلىپ:
— بىزنى[204] قاچانغىچە تىت-تىت قىلىپ تۇتۇقلۇقتا قالدۇرماقچىسەن؟
ئەگەر مەسىھ بولساڭ، بىزگە ئوچۇقنى ئېيت، — دېيىشتى.
25 ئەيسا مۇنداق جاۋاب بەردى:
— مەن سىلەرگە ئېيتتىم، لېكىن ئىشەنمەيسىلەر. ئاتامنىڭ نامى بىلەن
قىلغان ئەمەللىرىمنىڭ ئۆزى ماڭا گۇۋاھلىق بېرىدۇ. 26 بىراق مەن سىلەرگە
ئېيتقىنىمدەك، سىلەر ئېتىقاد قىلمىدىڭلار، چۈنكى مېنىڭ قويلىرىمدىن
ئەمەسسىلەر. 27 مېنىڭ قويلىرىم مېنىڭ ئاۋازىمنى ئاڭلايدۇ، مەن ئۇلارنى
تونۇيمەن ۋە ئۇلار ماڭا ئەگىشىدۇ. 28 مەن ئۇلارغا مەڭگۈلۈك ھايات ئاتا
قىلىمەن؛ ئۇلار ئەسلا ھالاك بولمايدۇ. ھېچكىم ئۇلارنى قولۇمدىن تارتىۋالالمايدۇ.
29 ئۇلارنى ماڭا تەقدىم قىلغان ئاتام ھەممىدىن ئۇستۇندۇر ۋە ھېچكىم ئۇلارنى
ئاتامنىڭ قولىدىن تارتىۋالالمايدۇ. 30 مەن ۋە ئاتا ئەسلىدىنلا بىردۇرمىز[205].
31 بۇنىڭ بىلەن يەھۇدىيلار يەنە ئۇنى چالما-كېسەك قىلىشماقچى بولۇپ،
يەردىن قوللىرىغا تاش ئېلىشتى.
32 ئەيسا ئۇلارغا: — ئاتامدىن كەلگەن نۇرغۇن ياخشى ئەمەللەرنى
سىلەرگە كۆرسەتتىم. بۇ ئەمەللەرنىڭ قايسىسى ئۈچۈن مېنى چالما-كېسەك
قىلماقچىسىلەر؟ — دېدى.
33 سېنى ياخشى بىر ئەمەل ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى كۇپۇرلۇق قىلغىنىڭ

[203] (ئىبادەتخانىنى) «قايتا بېغىشلاش ھېيتى» بولسا مىلادىيەدىن ئىلگىرى 164-يىلى «يەھۇدا ماككابىئۇس» ئىبادەتخانىنى يۇنانلىقلارنىڭ بۇتپەرەسلىكىدىن قايتۇرۇۋېلىپ، ئۇنى قايتىدىن خۇدانىڭ يولىغا ئاتاپ بېغىشلىغانلىقىنى تەبرىكلەيدىغان ھېيت. بۇ ھېيت يەھۇدىيلار ئارىسىدا ھازىرغىچە «خانۇكاھ» دەپ ئاتىلىدۇ.
[204] گرېك تىلىدا «جېنىمىزنى».
[205] «قان» 39:32نى كۆرۈڭ. مۇشۇ يەردە مەسىھنىڭ «بىر» دېگىنى، يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان ئىشلىرىدا ئۆزىنىڭ خۇدائاتا بىلەن بىرگە بىر بولغانلىقىنى تەكىتلەيدۇ.

ئۈچۈن چالما-كېسەك قىلمىز. چۈنكى سەن بىر ئىنسان تۇرۇقلۇق، ئۆزۈڭنى
خۇدا قىلىپ كۆرسەتتىڭ! ــ دېدى يەھۇدىيلار جاۋابەن.
34 ئەيسا ئۇلارغا مۇنداق جاۋاب بەردى:
ــ سىلەرگە تەۋە مۇقەددەس قانۇندا[206] «مەن ئېيتتىم، سىلەر
ئىلاھلارسىلەر» دەپ پۈتۈلگەن ئەمەسمۇ؟[207] 35 خۇدا ئۆز سۆز-كالامىنى
يەتكۈزگەنلەرنى «ئىلاھلار» دەپ ئاتىغان يەردە (ۋە مۇقەددەس يازمىلاردا
ئېيتىلغىنى ھەرگىز كۈچتىن قالمايدۇ) 36 نىمە ئۈچۈن ئاتا ئۆزىگە خاس-
مۇقەددەس قىلىپ پانىي دۇنياغا ئەۋەتكەن زات «مەن خۇدانىڭ ئوغلىمەن»
دېسە، ئۇ توغرۇلۇق «كۇپۇرلۇق قىلدىڭ!» دەيسىلەر؟[208] 37 ئەگەر ئاتامنىڭ
ئەمەللىرىنى قىلمىسام، ماڭا ئىشەنمەڭلار. 38 بىراق قىلسام، ماڭا ئىشەنمىگەن
ھالەتتىمۇ، ئەمەللەرنىڭ ئۆزلىرىگە ئىشىنىڭلار. بۇنىڭ بىلەن ئاتىنىڭ مەندە
ئىكەنلىكىنى، مېنىڭمۇ ئاتىدا ئىكەنلىكىمنى ھەق دەپ بىلىپ ئېتىقاد
قىلىدىغان بولىسىلەر.[209]
39 بۇنىڭ بىلەن ئۇلار يەنە ئۇنى تۇتماقچى بولدى، بىراق ئۇ ئۇلارنىڭ قوللىرىدىن
قۇتۇلۇپ، ئۇ يەردىن كەتتى. 40 ئاندىن ئۇ يەنە ئىئوردان دەرياسىنىڭ ئۇ قېتىغا،
يەنى يەھيا پەيغەمبەر دەسلىپىدە ئادەملەرنى چۆمۈلدۈرگەن جايغا بېرىپ، ئۇ
يەردە تۇردى.
41 نۇرغۇن كىشىلەر ئۇنىڭ يېنىغا كەلدى. ئۇلار:

---

[206] 17:8 ۋە ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.

[207] بۇ سۆزلەر «زەب.» 6:82دە تېپىلىدۇ. تولۇق ئېيتساق «مەن ئېيتتىم: ــ سىلەر ئىلاھلار ئىكەنسىلەر؛ ھەممىڭلار ھەممىدىن ئالىي بولغۇچىنىڭ ئوغۇللىرىسىلەر» دېگەن بولۇپ، بۇ سۆز ئەسلىدە سوت مەجلىسىگە قاتناشقان «ئىلاھلار»غا، يەنى خۇدانىڭ خەلقىگە سوراقچى بولغان ياكى ئۆز خەلقى ئارىسىدا ھەرقانداق ھوقۇق-مەسئۇلىيىتى بار ئادەملەرگە ئېيتىلغانىدى. ئۇلار مۇشۇ ئىشتا، ھەممىنى سوراق قىلغۇچى خۇداغا ئوخشاپ كەتكەچكە، «ئىلاھلار» دېيىلىدۇ. 35-36-ئايەت ۋە ئىزاھاتنى كۆرۈڭ. «زەب.» 1:82دىكى ئىزاھاتنىمۇ كۆرۈڭ.

[208] 36-ئايەت بويىچە، خۇدا «زەبۇر»دا «خۇدانىڭ سۆز-كالامى يەتكۈزۈلگەنلەر»نى «ئىلاھلار» دەپ ئاتىغان يەردە، خۇدانىڭ سۆز-كالامىنىڭ ئۆزى دۇنياغا كەلگەندە، «خۇدانىڭ ئوغلىمەن» دېسە، بۇ قانداقمۇ كۇپۇرلۇق بولىدۇ؟

[209] «ئېتىقاد قىلىدىغان بولىسىلەر» ــ بەزى كونا تېكىستلەردە «چۈشىنىدىغان بولىسىلەر» دېيىلىدۇ.

– يەھيا ھېچ مۆجىزىلىك ئالامەت كۆرسەتمىگەن، لېكىن ئۇنىڭ بۇ ئادەم
توغرىسىدا بارلىق ئېيتقانلىرى راست ئىكەن! – دېيىشتى. 42 شۇنىڭ بىلەن
نۇرغۇنلىغان كىشىلەر بۇ يەردە ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلدى.

لازارۇسنىڭ ئۆلۈمى

11

1 لازارۇس دېگەن بىر ئادەم كېسەل بولۇپ قالغانىدى. ئۇ
مەريەم ۋە ھەدىسى مارتا تۇرغان، بەيت-ئانىيا دېگەن كەنتتە
تۇراتتى 2 (بۇ مەريەم بولسا، رەبگە خۇشبۇي ماينى سۈركىگەن، پۇتلىرىنى ئۆز
چاچلىرى بىلەن ئېرتىپ قۇرۇتقان ھېلىقى مەريەم ئىدى؛ كېسەل بولۇپ ياتقان
لازارۇس ئۇنىڭ ئىنىسى ئىدى)[210].
3 لازارۇسنىڭ ھەدىلىرى ئەيساغا خەۋەرچى ئەۋەتىپ: «ئى رەب، مانا
سەن سۆيگەن دوستۇڭ كېسەل بولۇپ قالدى» دەپ يەتكۈزدى.
4 لېكىن ئەيسا بۇنى ئاڭلاپ:
– بۇ كېسەلدىن ئۆلۈپ كەتمەيدۇ، بەلكى بۇ ئارقىلىق خۇدانىڭ ئوغلى
ئۇلۇغلىنىپ، خۇدانىڭ شان-شەرىپى ئايان قىلىنىدۇ – دېدى.
5 ئەيسا مارتا، سىڭلىسى ۋە لازارۇسنى تولىمۇ سۆيەتتى. 6 شۇڭا ئۇ
لازارۇسنىڭ كېسەل ئىكەنلىكىنى ئاڭلىغان بولسىمۇ، ئۆزى تۇرۇۋاتقان جايدا
يەنە ئىككى كۈن تۇردى[211]. 7 ئاندىن كېيىن ئۇ مۇخلىسلىرىغا:
– يەھۇدىيەگە قايتا بارايلى! – دېدى.
8 مۇخلىسلىرى ئۇنىڭغا:

210 بۇ ئىش دەسلەپتە «مات.» 26:6-13 ۋە «مار.» 14:3-9دە ۋە كېيىن «يۇھ.» 12:3-8دە خاتىرىلىنىدۇ. يۇھاننا ئوقۇرمەنلەر بۇ ئىشتىن ئىنجىلدىكى باشقا «بايانلار» ئارقىلىق ئاللىقاچان خەۋەر تاپقان، دەپ پەرەز قىلىدۇ.

211 بۇ ئايەتتىكى «شۇڭا» بەلكىم ئوقۇرمەنلەرنى ھەيران قالدۇرىدۇ. بىزدە قىلچە شۈبھە يوقكى، خۇدا ئۆزىنى سۆيگەنلەرنىمۇ ئىنتايىن سۆيگەچكە، ئۇلارنىڭ خۇدانىڭ ھەقىقىي شان-شەرىپى ۋە ئۇلۇغلۇقىنى كۆرۈپ چۈشىنىشى، شۇنداقلا ئېتىقادىنىڭ كۈچەيتىلىشى ئۈچۈن بەزىدە بېشىمىزدىن بۇ ئىشقا ئوخشاش كېتىدىغان ئازابلىق ئىشلارنى ئۆتكۈزىدۇ (15-ئايەتنى كۆرۈڭ).

ــ ئۇستاز[212]، يېقىندىلا ئۇ يەردىكى يەھۇدىيلار سېنى چالما-كېسەك قىلماقچى بولغان تۇرسا، يەنە ئۇ يەرگە قايتا بارامسەن؟ ــ دېيىشتى.
9 ئەيسا مۇنداق دېدى:
ــ كۈندۈزدە ئون ئىككى سائەت بار ئەمەسمۇ؟ كۈندۈزى يول ماڭغان كىشى پۇتلاشماس، چۈنكى ئۇ بۇ دۇنيانىڭ يورۇقىنى كۆرىدۇ. 10 لېكىن كېچىسى يول ماڭغان كىشى پۇتلىشار، چۈنكى ئۇنىڭدا يورۇقلۇق يوقتۇر.
11 بۇ سۆزلەرنى ئېيتقاندىن كېيىن، ئۇ:
ــ دوستىمىز لازارۇس ئۇخلاپ قالدى؛ مەن ئۇنى ئويغۇتۇشقا كېتىۋاتىمەن، ــ دەپ قوشۇپ قويدى.
12 شۇڭا مۇخلىسلار ئۇنىڭغا:
ــ ئى رەب، ئۇخلىغان بولسا، ياخشى بولۇپ قالىدۇ، ــ دېدى.
13 ھالبۇكى، ئەيسا لازارۇسنىڭ ئۆلۈمى توغرۇلۇق ئېيتقانىدى، لېكىن ئۇلار ئۇ دەم ئېلىشتىكى ئۇيقۇنى دەۋاتىدۇ، دەپ ئويلاشتى. 14 شۇڭا ئەيسا ئۇلارغا ئوچۇقىنى ئېيتىپ:
ــ لازارۇس ئۆلدى، ــ دېدى. 15 بىراق سىلەرنى دەپ، سىلەرنىڭ ئېتىقاد قىلىشىڭلار ئۈچۈن، ئۇنىڭ قېشىدا بولمىغانلىقىمغا خۇشالمەن. ئەمدى ئۇنىڭ يېنىغا بارايلى، ــ دېدى.
16 «قوشكېزەك»[213] دەپ ئاتىلىدىغان توماس باشقا مۇخلىسداشلىرىغا:
ــ بىزمۇ ئۇنىڭ بىلەن بىللە بارايلى ھەم ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئۆلەيلى، ــ دېدى.

ئەيسانىڭ لازارۇسنى تىرىلدۈرۈشى

17 ئەيسا مۇخلىسلىرى بىلەن بەيت-ئانىياغا بارغاندا، لازارۇسنىڭ يەرلىككە قويۇلغىنىغا ئاللىقاچان تۆت كۈن بولغانلىقى ئۇنىڭغا مەلۇم بولدى.
18 بەيت-ئانىيا يېرۇسالېمغا يېقىن بولۇپ، ئۇنىڭدىن ئالتە چاقىرىمچە[214]

212 گرېك تىلىدا «رابىي».
213 گرېك تىلىدا «دىدىموس».
214 «ئالتە چاقىرىم» گرېك تىلىدا «ئون بەش ستادىيون». بىر «ستادىيون» 185 مېتر ئىدى.

يىراقلىقتا ئىدى، [19] شۇنىڭ بىلەن نۇرغۇن يەھۇدىيلار مارتا بىلەن مەريەمگە
ئىنىسى توغرىسىدا تەسەللى بەرگىلى ئۇلارنىڭ يېنىغا كەلگەنىدى. [20] مارتا
ئەمدى ئەيسانىڭ كېلىۋاتقىنىنى ئاڭلاپلا، ئۇنىڭ ئالدىغا چىقتى. لېكىن
مەريەم بولسا ئۆيدە ئولتۇرۇپ قالدى.
[21] مارتا ئەمدى ئەيساغا: ــ ئى رەب، بۇ يەردە بولغان بولساڭ، ئىنىم
ئۆلمىگەن بولاتتى. [22] ھېلىھەم خۇدادىن نېمىنى تىلىسەڭ، ئۇنىڭ ساڭا شۇنى
بېرىدىغانلىقىنى بىلىمەن، ــ دېدى.
[23] ئىنىڭ قايتا تىرىلىدۇ، ــ دېدى ئەيسا.
[24] مارتا:
ــ ئاخىرقى كۈندە، يەنە تىرىلىش كۈنىدە ئۇنىڭ جەزمەن تىرىلىدىغانلىقىنى
بىلىمەن، ــ دېدى.
[25] ئەيسا ئۇنىڭغا: ــ تىرىلىش ۋە ھاياتلىق مەن ئۆزۈمدۇرمەن؛ ماڭا ئېتىقاد
قىلغۇچى كىشى ئۆلسىمۇ، ھايات بولىدۇ؛ [26] ۋە ھايات تۇرۇپ، ماڭا ئېتىقاد
قىلغۇچى ئەبەدىلئەبەد ئۆلمەس؛ بۇنىڭغا ئىشىنەمسەن؟
[27] ئۇ ئۇنىڭغا: ــ ئىشىنىمەن، ئى رەب؛ سېنىڭ دۇنياغا كېلىشى مۇقەررەر
بولغان مەسىھ، خۇدانىڭ ئوغلى ئىكەنلىكىڭگە ئىشىنىمەن.
[28] بۇنى دەپ بولۇپ، ئۇ بېرىپ سىڭلىسى مەريەمنى ئاستىغىنا چاقىرىپ:
ــ ئۇستاز كەلدى، سېنى چاقىرىۋاتىدۇ، ــ دېدى.
[29] مەريەم بۇنى ئاڭلاپ، دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۇنىڭ ئالدىغا باردى
[30] (شۇ پەيتتە ئەيسا تېخى يېزىغا كىرمىگەن بولۇپ، مارتا ئۇنىڭ ئالدىغا
مېڭىپ، ئۇچرىشىپ قالغان يەردە ئىدى). [31] ئەمدى مەريەمگە تەسەللى
بېرىۋاتقان، ئۆيدە ئۇنىڭ بىلەن ئولتۇرغان يەھۇدىيلار ئۇنىڭ ئالدىراپ قوپۇپ
سىرتقا چىقىپ كەتكىنىنى كۆرۈپ، ئۇنى قەبرىگە بېرىپ شۇ يەردە يىغا-زار
قىلغىلى كەتتى، دەپ ئويلاپ، ئۇنىڭ كەينىدىن مېڭىشتى.
[32] مەريەم ئەمدى ئەيسا بار يەرگە بارغاندا ئۇنى كۆرۈپ، ئايىغا ئۆزىنى
ئېتىپ:
ــ ئى رەب، بۇ يەردە بولغان بولساڭ، ئىنىم ئۆلمىگەن بولاتتى! ــ دېدى.
[33] ئەيسا مەريەمنىڭ يىغا-زار قىلغىنىنى، شۇنداقلا ئۇنىڭ بىلەن بىللە

كەلگەن يەھۇدىي خەلقنىڭ يىغا-زار قىلىشقىنىنى كۆرگەندە، روھىدا قاتتىق
پىغان چېكىپ، كۆڭلى تولىمۇ بىئارام بولدى[215] ۋە: 34 ئۇنى قەيەرگە قويدۇڭلار؟
— دەپ سورىدى.
— ئى رەب، كېلىپ كۆرگىن، — دېيىشتى ئۇلار.
35 ئەيسا كۆز يېشى قىلدى[216]. 36 يەھۇدىي خەلقى: — قاراڭلار، ئۇ ئۇنى
قانچىلىك سۆيگەن! — دېيىشتى. 37 ۋە ئۇلاردىن بەزىلىرى:
— قارىغۇنىڭ كۆزىنى ئاچقان بۇ كىشى كېسەل ئادەمنى ئۆلۈمدىن ساقلاپ
قالالماسمىدى؟ — دېيىشتى.
38 ئەيسا ئىچىدە يەنە قاتتىق پىغان چېكىپ، قەبرىنىڭ ئالدىغا باردى.
قەبرى بىر غار ئىدى؛ ئۇنىڭ كىرىش ئاغزىغا چوڭ بىر تاش قويۇقلۇق ئىدى.
39 ئەيسا:
— تاشنى ئېلىۋېتىڭلار! — دېدى.
ئۆلگۈچىنىڭ ھەدىسى مارتا:
— ئى رەب، يەرلىككە قويغىلى تۆت كۈن بولدى، ھازىر ئۇ پۇراپ كەتكەندۇ،
— دېدى.
40 ئەيسا ئۇنىڭغا:
— مەن ساڭا: «ئېتىقاد قىلساڭ، خۇدانىڭ شان-شەرىپىنى كۆرىسەن»
دېگەنىدىمغۇ! — دېدى.
41 بۇنىڭ بىلەن خالايىق تاشنى ئېلىۋەتتى. ئەيسا كۆزلىرىنى ئاسمانغا
تىكىپ مۇنداق دۇئا قىلدى:
— ئى ئاتا، تىلىكىمنى ئاڭلىغىنىڭ ئۈچۈن ساڭا تەشەككۇر ئېيتىمەن.
42 تىلەكلىرىمنى ھەمىشە ئاڭلايدىغانلىقىڭنى بىلىمەن؛ لېكىن شۇنداق
بولسىمۇ، ئەتراپىمدىكى مۇشۇ خالايىق سېنىڭ مېنى ئەۋەتكەنلىكىڭگە

215 «روھىدا قاتتىق پىغان چېكىپ، كۆڭلى تولىمۇ بىئارام بولدى» ئەيسا نېمىگە شۇنداق ئېنكاس قايتۇردى؟ بىزنىڭچە، بۇ ئۇنىڭ گۇناھنىڭ ئىنسانلارنى ئۆلۈمگە ۋە ھالاكەتكە، جۇملىدىن شەيتاننىڭ ئىلكىگە ئېلىپ بارغانلىقى تۈپەيلىدىن بولغان پاراكەندىچىلىك ۋە پىغان-قايغۇغا قاراپ، بۇ ئىشلاردىن قاتتىق ھاياجانلانغانلىقى ۋە بەلكىم غەزەپلەنگەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

216 ئەيسانىڭ كۆز ياشلىرى توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە توختالمىساق بولمايدۇ.

ئىشەنسۇن دەپ، بۇنى ئېيتىۋاتىمەن!
43 بۇ سۆزلەرنى قىلغاندىن كېيىن، ئۇ يۇقىرى ئاۋازدا:
ــ لازارۇس، تاشقىرىغا چىق! ــ دەپ توۋلىدى.
44 ئۆلگۈچى قول-پۇتلىرى كېپەنلەنگەن، ئىڭىكى تېڭىلغان ھالدا تاشقىرىغا
چىقتى. ئەيسا ئۇلارغا:
ــ كېپەننى يېشىۋېتىپ، ئۇنى ئازاد قىلىڭلار! ــ دېدى.

ئەيسانى ئۆلتۈرۈش سۇيىقەستى

45 مەريەمنىڭ يېنىغا پەتە قىلىپ كېلىپ، ئۇنىڭ ئەمەللىرىنى كۆرگەن
يەھۇدىيلار ئىچىدىن نۇرغۇنلىرى ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلدى. 46 لېكىن ئۇلارنىڭ
ئىچىدە بەزىلىرى پەرىسىيلەرنىڭ يېنىغا بېرىپ، ئەيسانىڭ قىلغان ئىشلىرىنى
مەلۇم قىلىشتى. 47 شۇڭا پەرىسىيلەر ۋە باش كاھىنلار يەھۇدىيلارنىڭ بىر
كېڭەشمىسىنى يىغىپ:
ــ قانداق قىلىشىمىز كېرەك؟ بۇ ئادەم نۇرغۇن مۆجىزىلىك ئالامەتلەرنى
يارىتىۋاتىدۇ. 48 ئۇنىڭغا شۇنداق يول قويۇپ بېرىۋەرسەك، ھەممە ئادەم
ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلىپ كېتىدۇ. شۇنداق بولغاندا، رىملىقلار كېلىپ بۇ بىزنىڭ
جايىمىز[217] ۋە قوۋمىمىزنى ۋەيران قىلىۋېتىدۇ! ــ دېيىشتى.
49 ئۇلارنىڭ ئىچىدە بىرى، يەنى شۇ يىلى باش كاھىن بولغان قاياپا:
ــ سىلەر ھېچنېمىنى بىلمەيدىكەنسىلەر! 50 پۈتۈن خەلقنىڭ ھالاك
بولۇشىنىڭ ئورنىغا، بىرلا ئادەمنىڭ ئۇلار ئۈچۈن ئۆلۈشىنىڭ ئەۋزەللىكىنى
چۈشەنمەيتىسلەر، ــ دېدى 52-51 (بۇ سۆزنى ئۇ ئۆزلۈكىدىن
ئېيتمىغانىدى؛ بەلكى ئۇ شۇ يىلى باش كاھىن بولغانلىقى ئۈچۈن، ئەيسانىڭ
يەھۇدىي خەلقى ئۈچۈن، شۇنداقلا پەقەت ئۇ خەلق ئۈچۈنلا ئەمەس، بەلكى

217 «بۇ بىزنىڭ جايىمىز» ــ بىزنىڭچە ئىبادەتخانىنى كۆرسەتسە كېرەك. ئېنىقكى، بۇ ئادەملەرنىڭ ئىبادەتخانىنى «خۇدانىڭ» دېمەيدۇ، بەلكى «بىزنىڭ» دەيدۇ. ئۇلارنىڭ گېپىدىن روشەنكى، ئۆزىنىڭ مەنپەئەتىنى بىرىنچى ئورۇنغا قويىدۇ، ئۆز خەلقىنىڭ تىنچ-ئامانلىقىنى ئىككىنچى ئورۇنغا قويىدۇ.

باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «بىزنىڭ بۇ ئورنىمىز» (دېمەك، مەنسىپىمىز).

خۇدانىڭ ھەر يانغا تارقىلىپ كەتكەن پەرزەنتلىرىنىڭ ھەممىسىنى بىر قىلىپ ئۇيۇشتۇرۇش ئۈچۈن ئۆلىدىغانلىقىدىن ئالدىن بېشارەت بېرىپ شۇنداق دېگەنىدى)[218].
53 شۇنىڭ بىلەن ئۇلار مەسلىھەتلىشىپ، شۇ كۈندىن باشلاپ ئەيسانى ئۆلتۈرۈۋېتىشنى قەستلىدى. 54 شۇنىڭ ئۈچۈن ئەيسا ئەمدى يەھۇدىيلار ئارىسىدا ئاشكارا يۈرمەيتتى، ئۇ ئۇ يەردىن ئايرىلىپ چۆلگە يېقىن رايوندىكى ئەفرائىم ئىسىملىك بىر شەھەرگە بېرىپ، مۇخلىسلىرى بىلەن ئۇ يەردە تۇردى.
55 ئەمدى يەھۇدىيلارنىڭ «ئۆتۈپ كېتىش ھېيتى»غا ئاز قالغانىدى. نۇرغۇن كىشىلەر تاھارەتنى ئادا قىلىش ئۈچۈن[219]، ھېيتتىن ئىلگىرى يېزىلاردىن يېرۇسالېمغا كېلىشتى[220]. 56 شۇنىڭ بىلەن بىللە شۇ كىشىلەر ئەيسانى ئىزدەشتى. ئۇلار ئىبادەتخانىدا يىغىلغاندا بىر-بىرىگە:
— قانداق ئويلاۋاتىسىلەر؟ ئۇ ھېيت ئۆتكۈزگىلى كەلمەسمۇ؟ — دېيىشتى.
57 باش كاھىنلار بىلەن پەرىسىيلەر بولسا ئۇنى تۇتۇش ئۈچۈن، ھەركىمنىڭ ئۇنىڭ قەيەردىلىكىنى بىلسە، مەلۇم قىلىشى توغرۇلۇق پەرمان چىقارغانىدى.

مەريەمنىڭ ئەيسانى ئەتىرلىشى

12

1 ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىدىن ئالتە كۈن ئىلگىرى، ئەيسا ئۆزى ئۆلۈمدىن تىرىلدۈرگەن لازارۇس تۇرۇۋاتقان جاي — بەيت-ئانىياغا كەلدى. 2 شۇ ۋەجىدىن ئۇلار ئۇ يەردە ئۇنىڭغا زىياپەت بەردى.

218 دېمەك، گەرچە ئۇ ئۆزى خۇداسىز ئادەم بولسىمۇ، تەۋرات بېكىتكەن ئورۇندا تۇرغاچ، مۇقەددەس روھ ئۇنىڭ ئارقىلىق (ئۆزىنىڭ دەۋاتقىنىنىڭ مەنىسىنى تولۇق چۈشەنمىگەن ھالدا) بېشارەت بەردى.
219 «تاھارەت» — مۇسا پەيغەمبەرگە چۈشۈرۈلگەن قانۇن بويىچە، بىرسى ئۆلۈك بىر نەرسىگە، قانغا ياكى مەلۇم كېسەل يارىسىغا تېگىپ كەتكەن بولسا، «ناپاك» دەپ ھېسابلىناتتى ۋە شۇنداقلا پاك ھېسابلىنىش ئۈچۈن يۇيۇنۇشى كېرەك ۋە يەنە بەزى ئەھۋاللاردىمۇ قۇربانلىق قىلىشى كېرەك ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە پەرىسىيلەر ۋە «تەۋرات ئۇستازلىرى» ئۆزلۈكىدىن بۇ ئىشلارغا نۇرغۇن باشقا مۇرەككەپ قائىدىلەرنى قوشۇۋالغانىدى. مەسىلەن، «مار.» 3:7-4نى كۆرۈڭ. شۇڭا «تاھارەت»نى ئۆتكۈزۈشكە بەزىدە خېلى ۋاقىت كېرەك بولغان.
220 «يېرۇسالېمغا كېلىشتى» — گرېك تىلىدا «يېرۇسالېمغا چىقىشتى».

مارتا مېھمانلارنى كۈتۈۋاتاتتى؛ لازارۇس بولسا ئەيسا بىلەن ھەمداستىخان
بولغانلارنىڭ بىرى ئىدى. 3 مەريەم ئەمدى ناھايىتى قىممەت باھالىق ساپ
سۇمبۇل ئەتىردىن بىر قاداق[221] ئەكىلىپ، ئەيسانىڭ پۇتلىرىغا قۇيدى ئاندىن
چاچلىرى بىلەن پۇتلىرىنى ئېرتىپ قۇرۇتتى[222]. ئەتىرنىڭ خۇش پۇرىقى ئۆينى
بىر ئالدى. 4 لېكىن ئۇنىڭ مۇخلىسلىرىدىن بىرى، يەنى ئۇنىڭغا پات ئارىدا
ساتقۇنلۇق قىلغۇچى، سىموننىڭ ئوغلى يەھۇدا ئىشقارىيوت:
5 نېمىشقا بۇ قىممەت باھالىق ئەتىر كەمبەغەللەرگە سەدىقە قىلىپ
بېرىلىشكە ئۈچ يۈز دىنارغا سېتىلمىدى؟[223] — دېدى 6 (ئۇ بۇ سۆزنى
كەمبەغەللەرنىڭ غېمىنى يېگەنلىكى ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى ئوغرى بولغانلىقى
ئۈچۈن دېگەنىدى؛ چۈنكى ئۇ مۇخلىسلارنىڭ ئورتاق ھەميانىنى ساقلىغۇچى
بولۇپ، دائىم ئۇنىڭغا سېلىنغىنىدىن ئوغرىلىۋالاتتى).
7 ئەمدى ئەيسا: — ئايالنى ئۆز ئىختىيارىغا قويغىن! چۈنكى ئۇ بۇنى مېنىڭ
دەپنە كۈنۈم ئۈچۈن تەييارلىق قىلىپ ساقلىغاندۇر؛[224] 8 چۈنكى كەمبەغەللەر
ھەمىشە سىلەر بىلەن بىللە بولىدۇ، لېكىن مەن ھەمىشە سىلەر بىلەن بىللە
بولمايمەن، — دېدى.

باش كاھىنلارنىڭ لازارۇسنى ئۆلتۈرۈش سۈيىقەستى

9 زور بىر توپ يەھۇدىيلار ئۇنىڭ شۇ يەردە ئىكەنلىكىدىن خەۋەر تېپىپ،
شۇ يەرگە كەلدى. ئۇلارنىڭ كېلىشى يالغۇز ئەيسانى دەپلا ئەمەس، يەنە
ئۇ ئۆلۈمدىن تىرىلدۈرگەن لازارۇسنىمۇ كۆرۈش ئۈچۈن ئىدى. 10 لېكىن باش
كاھىنلار بولسا لازارۇسنىمۇ ئۆلتۈرۈشنى مەسلىھەتلەشكەنىدى؛ 11 چۈنكى
ئۇنىڭ سەۋەبىدىن نۇرغۇن يەھۇدىيلار ئۆزلىرىدىن چېكىنىپ ئەيساغا ئېتىقاد
قىلىشىۋاتاتتى.

221 «بىر قاداق» (گرېك تىلىدا «بىر لىترا») — رىملىقلارنىڭ قادىقى، تەخمىنەن 325 گرام.
222 ياكى «ۋە چاچلىرى بىلەن ئەتىرنى پۇتلىرىغا سۈردى».
223 «ئۈچ يۈز دىنار» — شۇ چاغدا ئاددىي بىر ئىشچىنىڭ يىللىق كىرىمىگە تەڭ بولاتتى.
224 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئۇ شۇنداق قىلىپ مېنىڭ دەپنە كۈنۈمگە تەييارلىق قىلىۋاتىدۇ».

يېرۇسالېمغا تەنتەنىلىك بىلەن كىرىش

12 ئەتىسى، «ئۆتۈپ كېتىش ھېيتى»نى ئۆتكۈزۈشكە كەلگەن زور بىر توپ
خالايىق ئەيسانىڭ يېرۇسالېمغا كېلىۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ، 13 قوللىرىغا خورما
شاخلىرىنى تۇتۇشقان ھالدا ئۇنى قارشى ئالغىلى چىقىشتى ۋە: «تەشەككۈر-
ھوسانناǃ[225] پەرۋەردىگارنىڭ نامىدا كەلگۈچى، ئىسرائىلنىڭ پادىشاھىغا
مۇبارەك بولغايǃ» دەپ ۋارقىراشتى.
14 ئەيسا بىر تەخەينى تېپىپ، ئۇنىڭغا مىندى؛ خۇددى مۇقەددەس
يازمىلاردا مۇنداق پۈتۈلگەندەك: ـ

15 «قورقما، ئى زىئون قىزىǃ مانا، پادىشاھىڭ ئېشەك تەخيىگە مىنىپ
كېلىۋاتىدۇǃ».[226]

16 ئەينى چاغدا ئۇنىڭ مۇخلىسلىرى بۇ ئىشلارنى چۈشەنمەيتتى، لېكىن
ئەيسا شان-شەرەپتە ئۇلۇغلانغاندىن كېيىن[227]، بۇ سۆزلەرنىڭ ئۇنىڭ
توغرۇلۇق پۈتۈلگەنلىكىنى، شۇنداقلا بۇ ئىشلارنىڭ دەرۋەقە ئۇنىڭدا شۇنداق يۈز
بەرگەنلىكىنى ئېسىگە كەلتۈردى.
17 ئەمدى ئۇ لازارۇسنى قەبرىدىن چاقىرىپ تىرىلدۈرگەن چاغدا ئۇنىڭ
بىلەن بىللە بولغان خالايىق بولسا، بۇ ئىشقا گۇۋاھلىق بېرىۋاتاتتى. 18 ئەيسا
ياراتقان بۇ مۆجىزىلىك ئالامەتنىمۇ ئاڭلىغاچقا، ئۇنى قارشى ئېلىشقا شۇ بىر
توپ ئادەملەر چىقىشقانىدى. 19 پەرىسىيلەر بولسا بىر-بىرىگە:
ـ قاراڭلار، بارلىق قىلغىنىڭلار بىكار كەتتىǃ مانا ئەمدى پۈتكۈل جاھان
ئۇنىڭغا ئەگەشمەكتەǃ ـ دېيىشتى.

---

225 بۇ سۆزلەر «زەب.» 118:25-26دىكى بېشارەتتىن ئېلىنغان. «ھوسانّنا» دېگەن سۆز «قۇتقۇزغايسەن، ئى پەرۋەردىگار» دېگەن مەنىدە. ئىنجىل دەۋرىگە كەلگەندە مەنىسى «خۇداغا تەشەككۈر-مەدھىيە»مۇ بولۇپ قالغانىدى. «زەبۇر» 118-كۈيدىكى ئىزاھاتلارنىمۇ كۆرۈڭ.

226 «زەك.» 9:9. «زىئون قىزى» يېرۇسالېمدا تۇرۇۋاتقانلارنى، شۇنداقلا بارلىق يەھۇدىي خەلقىنى كۆرسىتىدۇ.

227 «ئەيسا شان-شەرەپتە ئۇلۇغلانغاندىن كېيىن» — ئۇنىڭ ئۆلۈمدىن تىرىلىپ ئەرشكە كۆتۈرۈلگەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

گرېكلارنىڭ ئەيسا بىلەن كۆرۈشۈشنى تەلەپ قىلىشى — ئۆنىڭ ئۆز ئۆلۈمى توغرۇلۇق سۆزلىشى

20 ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىدا ئىبادەت قىلغىلى كەلگەنلەر ئارىسىدا بىرنەچچە
گرېكلارمۇ بار ئىدى. 21 بۇلار ئەمدى گالىلىيەنىڭ بەيت-سائىدا يېزىسىدىن
بولغان فىلىپنىڭ يېنىغا كېلىپ:
— ئەپەندىم، بىز ئەيسا بىلەن كۆرۈشسەك، — دەپ تەلەپ قىلىشتى[228].
22 فىلىپ بېرىپ بۇنى ئاندرىياسقا ئېيتتى. ئاندىن ئاندرىياس ۋە فىلىپ
ئىككىسى ئەيساغا مەلۇم قىلدى.
23 لېكىن ئەيسا ئۇلارغا جاۋابەن مۇنداق دېدى:
— «ئىنسانئوغلىنىڭ شان-شەرەپتە ئۇلۇغلىنىدىغان ۋاقىت-سائىتى
يېتىپ كەلدى[229]. 24 بەرھەق، بەرھەق، مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ
قويايكى، بۇغداي دېنى تۇپراق ئىچىگە چۈشۈپ ئۆلمىگۈچە، ئۆزى
يەنىلا يالغۇز قالىدۇ[230]؛ لېكىن ئۆلسە، مول ھوسۇل بېرىدۇ. 25 كىمدەكىم
ئۆز ھاياتىنى ئايىسا[231] ئۇنىڭدىن مەھرۇم بولىدۇ؛ لېكىن بۇ دۇنيادا ئۆز
ھاياتىدىن نەپرەتلەنسە، ئۇنى مەڭگۈلۈك ھاياتلىققا ساقلىيالايدۇ. 26
كىمدەكىم خىزمىتىمدە بولۇشنى خالىسا، ماڭا ئەگەشسۇن. مەن قەيەردە
بولسام، مېنىڭ خىزمەتچىممۇ شۇ يەردە بولىدۇ. كىمدەكىم مېنىڭ
خىزمىتىمدە بولسا، ئاتا ئۇنىڭغا ئىززەت قىلىدۇ.

---

228 «فىلىپ» دېگەن گرېكچە ئىسىم بولغاچقا، بۇ گرېكلەر ئۇنى بەلكىم بىزگە ياردەم بېرىدۇ، دەپ ئويلىشى مۇمكىن.

229 گرېكلەرنىڭ شۇ تەلىپىگە بۇ سىرلىق سۆزلەر قانداق جاۋاب بولىدۇ؟ بۇنىڭ توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.

230 مەسىھنىڭ «ئۇرۇقنىڭ ئۆلۈشى» دېگىنى بىرخىل ئوخشىتىشتۇر. ئۇرۇق يەرگە چۈشۈپ «ئۆلمىسە» بىر تال پېتى قېلىۋېرىدۇ. تۇپراققا چۈشكەندە «ئۆلسە»، ئۇنىڭدىن نۇرغۇن ئۇرۇق مېۋىلەيدۇ.

231 گرېك تىلىدا «سۆيسە» ياكى «ئامراق بولسا».

27 ھازىر جېنىم قاتتىق ئازابلىنىۋاتىدۇ. مەن نېمە دېيىشىم كېرەك؟ «ئاتا، مېنى بۇ سائەتتىن[232] قۇتقۇزغىن!» دەيمۇ؟ لېكىن مەن دەل مۇشۇ ۋاقىت-سائەت ئۈچۈن كەلدىم. 28 ئاتا، نامىڭغا شان-شەرەپ كەلتۈرگىن!».
شۇئان، ئاسماندىن بىر ئاۋاز ئاڭلىنىپ:
— ئۇنىڭغا شان-شەرەپ كەلتۈردۈم ۋە يەنە ئۇنىڭغا شان-شەرەپ كەلتۈرىمەن!» — دېيىلدى.
29 بۇنى ئاڭلىغان شۇ يەردە تۇرغان خالايىق:
— ھاۋا گۈلدۈرلىدى، — دېيىشتى.
يەنە بەزىلەر بولسا:
— بىر پەرىشتە ئۇنىڭغا گەپ قىلدى، — دېيىشتى.
30 ئەيسا بولسا جاۋابەن: — بۇ ئاۋاز مېنى دەپ ئەمەس، سىلەرنى دەپ چۈشتى. 31 ئەمدى دۇنيانىڭ ئۈستىگە ھۆكۈم چىقىرىلىش ۋاقتى كەلدى؛ ھازىر بۇ دۇنيانىڭ ھۆكۈمدارىنىڭ تاشقىرىغا قوغلىنىش ۋاقتى كەلدى[233]. 32 ۋە مەن بولسام، يەرنىڭ ئۈستىدىن كۆتۈرۈلگىنىمدە، پۈتكۈل ئىنسانلارنى ئۆزۈمگە جەلپ قىلىپ تارتىمەن، — دېدى 33 (ئۇنىڭ بۇنى دېگىنى ئۆزىنىڭ قانداق ئۆلۈم بىلەن ئۆلىدىغانلىقىنى كۆرسەتكىنى ئىدى).
34 خالايىق بۇنىڭغا جاۋابەن ئۇنىڭدىن:
— بىز مۇقەددەس قانۇندىن مەسىھنىڭ ئەبەدگىچە قالىدىغىنىنى ئاڭلىغان؛ سەن قانداقسىگە «ئىنسانئوغلى كۆتۈرۈلۈشى كېرەك» دەيسەن؟! بۇ قانداقمۇ «ئىنسانئوغلى» بولسۇن؟ — دەپ سورىدى[234].
35 شۇڭا ئەيسا ئۇلارغا: — نۇرنىڭ ئاراڭلاردا بولىدىغان ۋاقتى ئۇزۇن بولمايدۇ. شۇڭا قاراڭغۇلۇقنىڭ سىلەرنى بېسىۋالماسلىقى ئۈچۈن، نۇر بار ۋاقتىدا ئۇنىڭدا

---

232 بۇ «سائەت» ئۇنىڭ كېلىدىغان ئازاب-ئوقۇبەتلەرنى تارتىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.
233 «بۇ دۇنيانىڭ ھۆكۈمدارى» — شەيتاننى كۆرسىتىدۇ. بۇ ئايەت توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە توختىلىمىز.
234 خالايىقنىڭ «ئىنسانئوغلى» (مەسىھ) توغرۇلۇق كۆزدە تۇتقىنى مەسىھنىڭ ئۇلۇغلۇقىنى كۆرسىتىدىغان «يار.» 10:49، «زەب.» 35:89-37، 2:110، «يەش.» 7:9، «ئەز.» 25:37، «دان.» 14:7 ئىدى.

مېڭىشلار؛ قاراڭغۇلۇقتا ماڭغان كىشى ئۆزىنىڭ قەيەرگە كېتىۋاتقانلىقىنى بىلمەيدۇ. [36] نۇر ئاراڭلاردا بار ۋاقىتتا، ئۇنىڭغا ئىشىنىڭلار؛ بۇنىڭ بىلەن نۇرنىڭ پەرزەنتلىرى بولىسىلەر، ــ دېدى.

ئەيسا بۇ سۆزلەرنى قىلغاندىن كېيىن، ئۇلاردىن ئايرىلىپ يوشۇرۇنۇۋالدى.

يەھۇدىي خەلقىنىڭ مەسىھنى رەت قىلىشى

[37] گەرچە ئۇ ئۇلارنىڭ كۆز ئالدىدا شۇنچە تولا مۆجىزىلىك ئالامەت كۆرسەتكەن بولسىمۇ، ئۇلار تېخى ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلمىدى. [38] شۇنىڭ بىلەن يەشايا پەيغەمبەرنىڭ يازمىسىدا ئالدىنئالا كۆرسىتىلگەن بېشارەت ئەمەلگە ئاشۇردى:

«ئى پەرۋەردىگار، بىزنىڭ يەتكۈزگەن خەۋىرىمىزگە كىممۇ ئىشەنگەن؟
ھەم «پەرۋەردىگارنىڭ بىلىكى» بولغۇچى كىمگىمۇ ئايان قىلىنغان؟»[(235)]

[40-39] خالايىقنىڭ ئېتىقاد قىلمىغىنىنىڭ سەۋەبى دەل شۇكى (خۇددى يەشايا پەيغەمبەر يەنە ئالدىنئالا ئېيتقاندەك):

«پەرۋەردىگار [(236)] ئۇلارنىڭ كۆزلىرىنى كور،
قەلبىنى تاش قىلدى؛
مەقسەت، ئۇلارنىڭ كۆزلىرىنىڭ كۆرۈپ،
قەلبىنىڭ چۈشىنىپ،
گۇناھلىرىدىن يېنىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈندۇر؛
بولمىسا، مەن ئۇلارنى ساقايتقان بولاتتىم، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار».[(237)]

---

[235] «يەش.» 1:53. «پەرۋەردىگارنىڭ بىلىكى» ــ بىر زات ، يەنى دەل خۇدانىڭ مەسىھى بولسا كېرەك («يەش.» 2:53-، 3-ئايەتنىمۇ كۆرۈڭ).
[236] گرېك تىلىدا «ئۇ».
[237] «يەش.» 10:6.

41 بۇ سۆزلەرنى يەشايا پەيغەمبەر مەسىھنىڭ[238] شان-شەرىپىنى كۆرۈپ ئۇنىڭغا قارىتا ئالدىنئالا سۆز قىلغىنىدا ئېيتقانىدى.
42 ۋەھالەنكى، گەرچە ھەتتا يەھۇدىي ئاقساقاللىرىدىنمۇ نۇرغۇنلىغان ئادەملەر ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلغان بولسىمۇ، ئۇلار پەرىسىيلەر ۋەجىدىن قورقۇپ، ئۆزلىرىنىڭ سىناگوگتىن قوغلاپ چىقىرىۋېتىلمەسلىكى ئۈچۈن ئۇنى ئېتىراپ قىلمىدى[239].
43 بۇنىڭ سەۋەبى، ئۇلار ئىنسانلاردىن كېلىدىغان ئىززەت-شۆھرەتنى خۇدادىن كېلىدىغان ئىززەت-شۆھرەتتىن ياخشى كۆرەتتى.
44 بىراق ئەيسا يۇقىرى ئاۋاز بىلەن مۇنداق دېدى:
— ماڭا ئېتىقاد قىلغۇچى ماڭىلا ئەمەس، بەلكى مېنى ئەۋەتكۈچىگە ئېتىقاد قىلغۇچىدۇر.
45 كىمكى مېنى كۆرگۈچى بولسا، مېنى ئەۋەتكۈچىنى كۆرگۈچى بولىدۇ.
46 مەن ماڭا ئېتىقاد قىلغۇچىلار قاراڭغۇلۇقتا قالمىسۇن دەپ، نۇر سۈپىتىدە دۇنياغا كەلدىم.
47 بىرسى سۆزلىرىمنى ئاڭلاپ، ئۇلارنى تۇتمىسا، ئۇنى سوراققا تارتمايمەن؛ چۈنكى مەن دۇنيادىكىلەرنى سوراققا تارتقىلى ئەمەس، بەلكى دۇنيادىكىلەرنى قۇتقۇزغىلى كەلدىم.
48 بىراق مېنى چەتكە قاققۇچىنى، شۇنداقلا سۆزلىرىمنى قوبۇل قىلمىغاننى بولسا، ئۇنى سوراققا تارتقۇچى بىرسى بار. ئۇ بولسىمۇ، مەن ئېيتقان سۆز-كالامىمدۇر. ئۇ ئاخىرقى كۈنى ئۇنى سوراققا تارتىدۇ.
49 چۈنكى مەن ئۆزلۈكۈمدىن سۆزلىگىنىم يوق، بەلكى مېنى ئەۋەتكەن ئاتا مېنىڭ نېمىنى دېيىشىم ۋە قانداق سۆزلىشىم[240] كېرەكلىكىگە ئەمر بەرگەن.
50 ئۇنىڭ ئەمرىنىڭ مەڭگۈلۈك ھاياتلىق ئىكەنلىكىنى بىلىمەن. شۇڭا نېمىنى سۆزلىسەم، ئاتا ماڭا بۇيرۇغىنىدەك سۆزلەيمەن.

238 «گرېك تىلىدا «ئۇنىڭ». ئېنىقكى، «ئۇنىڭ» مۇشۇ يەردە مەسىھنىڭ ئۆزىنى كۆرسىتىدۇ. 37-، 39- ۋە 42-ئايەتنى كۆرۈڭ (كىمگە ئېتىقاد قىلىش كېرەك؟). تولۇق ئىش «يەش.» 1:6-13دە خاتىرىلىنىدۇ. يەشايا بۇ بېشارەتنى بەرگەن چاغدا پەرۋەردىگار خۇدانىڭ شان-شەرىپىنى كۆرگەچكە، خۇلاسىمىز شۇكى، «مەسىھ ئۆزى خۇدانىڭ شان-شەرىپى ۋە ئىپادىسى»دىن ئىبارەتتۇر.

239 مۇشۇ يەردە «سىناگوگ» يەھۇدىيلارنىڭ ئومۇمىي جەمئىيىتىنى كۆرسىتىدۇ. «سىناگوگتىن چىقىرىلىش» — كىمكى سىناگوگدىن چىقىرىۋېتىلسە، يەھۇدىيلار جەمئىيىتىدىكىلەر ئۇلار بىلەن ھېچ باردى-كەلدى قىلمايتتى.

240 ياكى بولمىسا «نېمە تەلىم-ئەمر بېرىشىم ۋە نېمىنى سۆزلىشىم».

ئەيسانىڭ مۇخلىسلىرىنىڭ پۇتىنى يۇيۇشى

13

1 ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىدىن ئىلگىرى، ئەيسا بۇ دۇنيادىن
ئايرىلىپ، ئاتىسىنىڭ يېنىغا بارىدىغان ۋاقىت-سائەتنىڭ يېتىپ
كەلگەنلىكىنى بىلدى ۋە شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ دۇنيادىكى ئۆز ئادەملىرىگە
كۆرسىتىپ كەلگەن مېھىر-مۇھەببىتىنى ئاخىرغىچە تولۇق كۆرسىتىپ
تۇردى[241]. 2 ئەمدى كەچلىك تاماق يېيىلىۋاتقاندى؛ ئىبلىس ئاللىبۇرۇن
سىموننىڭ ئوغلى يەھۇدا ئىشقارىيوتنىڭ كۆڭلىگە ئەيساغا ساتقۇنلۇق
قىلىش ۋەسۋەسىسىنى سالغانىدى. 3 ئەيسا ئاتىسىنىڭ ھەر ئىشنى ئۇنىڭ
قولىغا تاپشۇرغىنىنى، ۋە ئۆزىنىڭ خۇدانىڭ يېنىدىن كېلىپ، خۇدانىڭ
يېنىغا قايتىدىغانلىقىنى بىلگەچكە، 4 داستىخاندىن تۇرۇپ، تون-كۆڭلىكىنى
يېشىپ، بىر لۆڭگە بىلەن بېلىنى باغلىدى. 5 ئاندىن جاۋۇرغا سۇ قۇيۇپ،
مۇخلىسلارنىڭ پۇتلىرىنى يۇيۇشقا ۋە بېلىگە باغلىغان لۆڭگە بىلەن سۈرتۈپ
قۇرۇتۇشقا باشلىدى. 6 نۆۋەت سىمون پېترۇسقا كەلگەندە، پېترۇس ئۇنىڭغا:
— ئى رەب، پۇتۇمنى سەن يۇساڭ قانداق بولغىنى؟! — دېدى.
7 ئەيسا ئۇنىڭغا:
— نېمە قىلىۋاتقىنىمنى ھازىر بىلمەيسەن، لېكىن كېيىن بىلىسەن، — دېدى.
8 پېترۇس: — سەن مېنىڭ پۇتۇمنى يۇساڭ ھەرگىز بولمايدۇ! — دېدى.
ئەيسا ئۇنىڭغا جاۋابەن: — سېنى يۇمىسام، مېنىڭ بىلەن تەڭ نېسىۋەڭ بولمايدۇ، — دېدى.
9 سىمون پېترۇس:

---

241 «بۇ دۇنيادىكى ئۆز ئادەملىرىگە كۆرسىتىپ كەلگەن مېھىر-مۇھەببىتىنى ئاخىرغىچە تولۇق كۆرسىتىپ تۇردى» — بۇ مۇھەببەت بەلكىم تۆۋەندىكى 1-20-ئايەتلەردە مۇخلىسلىرىنىڭ پۇتلىرىنى يۇيۇشى، شۇنداقلا 13-18-بابلاردا خاتىرىلەنگەندەك ئۇلارغا كۆرسەتكەن سەۋر-تاقەت، كەچۈرۈم، مېھرىبانلىقىنى، ئاندىن ئاخىردا ئۇلار ئۈچۈن ئۆزىنى پىدا قىلىشىنىڭ ھەممىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بولسا كېرەك.

ــ ئى رەب، ئۇنداقتا پەقەت پۇتلىرىمنىلا ئەمەس، قوللىرىمنىمۇ، بېشىمنىمۇ يۇغايسەن! ــ دېدى.
10 ئەيسا ئۇنىڭغا:
ــ بەدىنى يۇيۇلۇپ، تامامەن پاكىز بولغان ئادەم پەقەت پۇتلىرىنى يۇسىلا قايتا يۇيۇنۇشنىڭ ھاجىتى بولمايدۇ. سىلەر پاكىز، لېكىن ھەممىڭلار ئەمەس، ــ دېدى[242] 11 (چۈنكى ئۇ ئۆزىنى كىمنىڭ تۇتۇپ بېرىدىغانلىقىنى بىلەتتى؛ شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ «ھەممىڭلارلا پاكىز ئەمەس» دېگەنىدى). 12 شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۇلارنىڭ پۇتلىرىنى يۇيۇپ بولغاندىن كېيىن، تون-كۆڭلىكىنى كىيىپ، يەنە داستىخانغا ئولتۇرۇپ ئۇلارغا مۇنداق دېدى:
ــ سىلەرگە نېمە قىلغىنىمنى ئۇقتۇڭلارمۇ؟ 13 سىلەر مېنى «ئۇستاز» ۋە «رەب» دەيسىلەر ۋە راست ئېيتىسىلەر، مەن شۇنداقتۇرمەن. 14 ئەگەر مەن رەب ۋە ئۇستازىڭلار تۇرۇقلۇق[243]، پۇتلىرىڭلارنى يۇغانىكەنمەن، سىلەرمۇ بىر-بىرىڭلارنىڭ پۇتلىرىنى يۇيۇشۇڭلار كېرەك. 15 مەن سىلەرگە قىلغاندەك سىلەرنىڭمۇ ھەم شۇنداق قىلىشىڭلار ئۈچۈن بۇ ئۈلگىنى قالدۇردۇم. 16 بەرھەق، بەرھەق، مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، قۇل خوجايىنىدىن ئۇستۈن تۇرمايدۇ، ئەلچىمۇ ئۆزىنى ئەۋەتكۈچىدىن ئۇستۈن تۇرمايدۇ. 17 بۇ ئىشلارنى بىلگەنىكەنسىلەر، شۇنداق قىلساڭلار بەختلىكسىلەر!

ئەيسانىڭ ساتقۇنلۇق بىلەن تۇتۇلۇشىنى ئالدىن ئېيتىشى

18 مەن بۇلارنى ھەممىڭلارغا قارىتىپ ئېيتمىدىم. مەن تاللىغانلىرىمنى بىلىمەن، لېكىن مۇقەددەس يازمىلاردا ئالدىن پۈتۈلگەن: «مەن بىلەن

[242] «بەدىنى يۇيۇلۇپ، تامامەن پاكىز بولغان ئادەم پەقەت پۇتلىرىنى يۇسىلا قايتا يۇيۇنۇشنىڭ ھاجىتى بولمايدۇ» دېگەن بۇ سىرلىق گەپنىڭ مەنىسى نېمە؟ بىزنىڭچە قۇتقۇزغۇچىمىزنىڭ «پۇت يۇيۇش» دېگەن بۇ ھەرىكىتى ئۆزىنى ئەڭ تۆۋەن دەرىجىگە چۈشۈرۈپ كرېستلىنىشنى قوبۇل قىلىشىغا بېشارەت بولىدۇ. شۇڭا، مۇخلىسلار بۇنى قوبۇل قىلمىسا بولمايدۇ. «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.
[243] ئوقۇرمەنلەر مۇخلىسلارنىڭ مەسىھنى «ئۇستاز» ۋە «رەب» دەيدىغانلىقىنى، لېكىن مەسىھ بولسا ئۆزىنى «رەب» ۋە «ئۇستاز» دەيدىغانلىقىنى بايقىيالايدۇ (13-14-ئايەت) ۋە شۇنداقلا تەرتىپىنىڭ ئوخشىماسلىقىنىڭ سەۋەبىنى ئويلىيالايدۇ.

ھەمداستىخان بولۇپ نېنىمنى يېگەنمۇ ماڭا پۇت ئاتتى!»[244] دېگەن بۇ سۆز
ئەمەلگە ئاشۇرۇلماي قالمايدۇ. 19 مەن بۇ ئىش يۈز بېرىشتىن ئاۋۋال ئۇنى
سىلەرگە ئېيتىپ قويايكى، ئۇ ئىشلار يۈز بەرگەندە مېنىڭ «بار بولغۇچى»[245]
ئىكەنلىكىمگە ئىشىنىسىلەر. 20 بەرھەق، بەرھەق، سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ
قويايكى، كىمكى مەن ئەۋەتكەن ھەرقانداق بىرسىنى قوبۇل قىلغان بولسا،
مېنى قوبۇل قىلغان بولىدۇ؛ ۋە مېنى قوبۇل قىلغۇچىلار مېنى ئەۋەتكۈچىنى
قوبۇل قىلغان بولىدۇ.
21 ئەيسا بۇ سۆزلەرنى ئېيتقاندىن كېيىن، روھتا قاتتىق پىغان چېكىپ،
مۇنداق گۇۋاھلىق بەردى:
— بەرھەق، بەرھەق، مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، ئاراڭلاردا
بىرەيلەن ماڭا ساتقۇنلۇق قىلىدۇ!
22 مۇخلىسلار كىمنى دەۋاتقانلىقىنى بىلەلمەي، بىر-بىرىگە قاراشتى.
23 ئەمدى داستىخاندا مۇخلىسلىرىدىن بىرى ئەيسانىڭ مەيدىسىگە يۆلىنىپ
ياتقانىدى؛ ئۇ بولسا «ئەيسا سۆيىدىغان مۇخلىس»[246] ئىدى. 24 سىمون
پېترۇس ئۇنىڭدىن ئەيسانىڭ كىمنى دەۋاتقىنىنى سوراپ بېقىشنى ئىشارەت
قىلدى.
25 شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئەيسانىڭ مەيدىسىگە يۆلىنىپ تۇرۇپ ئۇنىڭدىن:
— ئى رەب، ئۇ كىمدۇر؟ — دەپ سورىدى.
26 ئەيسا جاۋاب بېرىپ:
— بۇ بىر چىشلەمناننى ئاشقا تۆگۈرۈپ كىمگە سۇنسام[247]، شۇدۇر، — دېدى.
شۇنىڭ بىلەن ئۇ بىر چىشلەم ناننى ئاشقا تۆگۈرۈپ، سىموننىڭ ئوغلى يەھۇدا
ئىشقارىيوتقا سۇندى. 27 يەھۇدا ناننى ئېلىشىدى، شەيتان ئۇنىڭ ئىچىگە كىردى.

---

244 «زەب.» 41:9نى كۆرۈڭ.
245 ياكى «مېنىڭ «ئۇ» (يەنى، مەسىھ) ئىكەنلىكىمگە ئىشىنىسىلەر».
246 «ئەيسا سۆيىدىغان مۇخلىس» بەلكىم بۇ «بايان»نىڭ مۇئەللىپى روسۇل يۇھاننا. «كىرىش سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ.
247 داستىخاندا ئولتۇرۇپ بىرسىگە بىر چىشلەم ناننى ئاشقا تۆگۈرگەن ھالدا سۇنۇش چوڭقۇر مۇھەببىتىنى بىلدۈرۈش ھەرىكىتى ئىدى.

ــ قىلىدىغىنىڭنى چاپسان قىل، ــ دېدى ئەيسا ئۇنىڭغا.
28 (ئەمدى داستىخاندا ئولتۇرغانلارنىڭ ھېچقايسىسى ئۇنىڭ يەھۇداغا بۇ سۆزلەرنى نېمە ئۈچۈن دېگىنىنى بىلمىدى. 29 يەھۇدا ئۇلارنىڭ ئورتاق ھەميانىنى تۇتقىنى ئۈچۈن، بەزىلەر ئەيسا ئۇنىڭغا: «بىزگە كېرەكلىك ھېيتلىق نەرسىلەرنى ئېلىپ كەل» ياكى «كەمبەغەللەرگە بىرەر نەرسە بەر» دەۋاتسا كېرەك، دەپ ئويلاشتى).
30 يەھۇدا بۇ بىر چىشلەمناننى ئېلىپلا تاشقىرىغا چىقىپ كەتتى (بۇ چاغ كېچە ئىدى[248]).

يېڭى ئەمر

31 يەھۇدا تاشقىرىغا چىقىپ كەتكەندىن كېيىن، ئەيسا مۇنداق دېدى:
ــ ئەمدى ئىنسانئوغلى ئۇلۇغلىنىدىغان ۋاقىت-سائەت يېتىپ كەلدى ۋە خۇدا ئۇ ئارقىلىق ئۇلۇغلىنىدۇ. 32 ۋە ئەگەر خۇدا ئۇنىڭدا ئۇلۇغلانسا، خۇدامۇ ئۆزىدە[249] ئۇنى ئۇلۇغلايدۇ[250]، شۇنداقلا دەرھال ئۇنى ئۇلۇغلايدۇ. 33 باللىرىم، سىلەر بىلەن بىللە بولىدىغان يەنە ئازغىنا ۋاقتىم قالدى. سىلەر مېنى ئىزدەيسىلەر، لېكىن مېنىڭ يەھۇدىيلارغا: «مەن بارىدىغان يەرگە سىلەر بارالمايسىلەر» دەپ ئېيتقىنىمدەك، بۇنى سىلەرگىمۇ ئېيتىمەن.
34 سىلەرگە يېڭى بىر ئەمر تاپشۇرىمەنكى، «بىر-بىرىڭلارنى سۆيۈڭلار». سىلەرنى سۆيگىنىمدەك، سىلەرمۇ بىر-بىرىڭلارنى سۆيۈڭلار. 35 ئاراڭلاردا بىر-بىرىڭلارغا مېھىر-مۇھەببىتىڭلار بولسا، ھەممە ئادەم سىلەرنىڭ مېنىڭ مۇخلىسلىرىم ئىكەنلىكىڭلارنى بىلىدۇ.

---

248 «بۇ چاغ كېچە ئىدى» دېگەنىنىڭ ئەسلى مەنىسىدىن باشقا، كۆچمە مەنىسى باردۇر. يۇقىرىدىكى 5:9، 9:11-10، 35:12-36دە ئەيسانىڭ «كۈندۈز» ۋە «قاراڭغۇلۇق» ياكى «كېچە» توغرۇلۇق سۆزلىرىنى كۆرۈڭ.
249 بىزنىڭ قارىشىمىزچە «ئۆزىدە» مۇشۇ يەردە «خۇدا ئۆزىدە» دېگەننى كۆرسىتىدۇ. بەزى ئالىملار مۇشۇ يەردە «ئۆزىدە» «مەسىھنىڭ ئۆزىدە» دېگەننى بىلدۈرىدۇ، دەپ قارايدۇ.
250 «خۇدامۇ ئۆزىدە ئۇنى ئۇلۇغلايدۇ» — ياكى (يۇقىرىقى ئىزاھاتتا ئېيتىلغاندەك) «خۇدا ئۇنى (ئىنسانئوغلىنىڭ) ئۆزىدە ئۇلۇغلايدۇ». بۇ مۇھىم 31-32-ئايەتلەر ئۇستىدە «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە توختىلىمىز.

ئەيسانىڭ پېترۇسنىڭ تانىدىغانلىقىنى ئالدىن ئېيتىشى

36 سىمون پېترۇس ئۇنىڭدىن:
ــ ئى رەب، قەيەرگە بارىسەن؟ ــ دەپ سورىدى.
ئەيسا جاۋابەن: ــ مەن كېتىدىغان يەرگە ھازىرچە ئەگىشىپ بارالمايسەن، لېكىن كېيىن ماڭا ئەگىشىپ بارىسەن[251]، ــ دېدى.
37 پېترۇس ئۇنىڭغا:
ــ ئى رەب، نېمە ئۈچۈن ھازىر سېنىڭ كەينىڭدىن ئەگىشىپ بارالمايمەن؟ سەن ئۈچۈن جېنىمنى پىدا قىلاي! ــ دېدى.
38 ئەيسا جاۋابەن مۇنداق دېدى:
ــ مەن ئۈچۈن راستىنلا جېنىڭنى پىدا قىلامسەن؟ بەرھەق، بەرھەق، ساڭا ئېيتىپ قويايكى، خوراز چىللىغۇچە، سەن مەندىن ئۈچ قېتىم تانىسەن![252]

ئەيسا سۆزىنى داۋام قىلىدۇ ـــ «يول، ھەقىقەت ۋە ھاياتلىقتۇرمەن»

14

1 كۆڭلۈڭلارنى پاراكەندە قىلماڭلار! خۇداغا ئىشىنىسىلەر، ماڭىمۇ ئىشىنىڭلار. 2 ئاتامنىڭ ئۆيىدە نۇرغۇن ماكانلار بار. بولمىغان بولسا، بۇنى سىلەرگە ئېيتقان بولاتتىم؛ چۈنكى مەن ھەربىرىڭلارغا

---

251 «كېيىن ئەگىشىپ بارىسەن» ــ جىسمانىي تەرەپتىن (ئۆلۈمدىن تىرىلىپ ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈش يولىدا) پېترۇس رەبگە ئەگىشەلمىدى، ئەلۋەتتە. لېكىن ئەيسانىڭ كۆزدە تۇتقىنى روھىي جەھەتتىكى «خۇدانىڭ يولىدا پىدا بولۇش» ئىدى. شۇ تەرەپتىمۇ پېترۇس ئەيساغا ئەگىشىشكە تەييار بولمىدى. ئۇ ئاۋۋال ئەيسادىن تېنىپ، ئاندىن قاتتىق تووۋا قىلىش جەريانى ئارقىلىق، شۇنداقلا مۇقەددەس روھنىڭ كېلىشى بىلەن ئۇ «كېيىن» تەييار بولىدۇ. مەسىھنىڭ «كېيىن ماڭا ئەگىشىسەن» دېگىنى بولسا، پېترۇس قاتتىق تېيىلىپ كەتكەن ۋاقتىدا ئۇنىڭغا تەسەللىي يەتكۈزىدىغان قىممەتلىك ۋەدە بولىدۇ.
252 گرېك تېكىستىدا «سەن مەندىن ئۈچ قېتىم تانمىغۇچە، خوراز چىللىمايدۇ».

ئورۇن تەييارلاش ئۈچۈن شۇ يەرگە كېتىپ بارىمەن[253]. 3 مەن سىلەرگە
ئورۇن تەييارلىغىلى بارىدىغانىكەنمەن، چوقۇم قايتىپ كېلىپ، سىلەرنى
ئۆزۈمگە ئالىمەن؛ شۇنىڭ بىلەن، مەن قەيەردە بولسام، سىلەرمۇ شۇ يەردە
بولىسىلەر[254]. 4 سىلەر مېنىڭ قەيەرگە كېتىدىغانلىقىمنى ۋە ئۇ يەرگە
بارىدىغان يولنى بىلىسىلەر.
5 توماس ئۇنىڭغا: ــ ئى رەب، سېنىڭ قەيەرگە كېتىدىغانلىقىڭنى بىلمەيمىز.
شۇنداق ئىكەن، يولنى قانداق بىلىمىز؟ ــ دېدى.
6 ئەيسا ئۇنىڭغا:
ــ يول، ھەقىقەت ۋە ھاياتلىق ئۆزۈمدۇرمەن. مېنىڭسىز ھېچكىم ئاتىنىڭ
يېنىغا بارالمايدۇ[255]. 7 ئەگەر مېنى تونۇغان بولساڭلار، ئاتامنىمۇ تونۇغان
بولاتتىڭلار. ھازىردىن باشلاپ ئۇنى تونۇدۇڭلار ھەم ئۇنى كۆردۈڭلار، ــ دېدى.
8 ئى رەب، ئاتىنى بىزگە كۆرسىتىپ قويساڭلا، شۇ كۇپايە، ــ دېدى فىلىپ.
9 ئەيسا ئۇنىڭغا مۇنداق دېدى: ــ «ئى فىلىپ، سىلەر بىلەن بىرگە
بولغىنىمغا شۇنچە ۋاقىت بولدى، مېنى تېخىچە تونۇمىدىڭمۇ؟ مېنى كۆرگەن
كىشى ئاتىنى كۆرگەن بولىدۇ. شۇنداق تۇرۇقلۇق، سەن نېمىشقا يەنە: «بىزگە
ئاتىنى كۆرسەتكەيسەن» دەيسەن؟ 10 مەن ئاتىدا، ئاتا مەندە ئىكەنلىكىگە
ئىشەنمەمسەن؟ سىلەرگە ئېيتقان سۆزلىرىمنى ئۆزلۈكۈمدىن ئېيتقىنىم يوق؛
بەلكى مەندە تۇرۇۋاتقان ئاتا ئۆز ئەمەللىرىنى قىلىۋاتىدۇ. 11 مېنىڭ ئاتىدا
بولغانلىقىمغا، ئاتىنىڭ مەندە بولغانلىقىغا ئىشىنىڭلار. ياكى ھېچبولمىغاندا،
مېنىڭ قىلغان ئەمەللىرىمدىن ماڭا ئىشىنىڭلار[256].

253 «ئاتامنىڭ ئۆيىدە نۇرغۇن ماكانلار بار». بۇ سۆزلەر جەننەتنى كۆرسىتەمدۇ؟ ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئېسىدە باركى، ئەيسا 2-بابتا ئۆز تېنىنى «خۇدانىڭ ئۆيى» (ئىبادەتخانا) دەپ سۈرەتلىدى، شۇنداقلا 8:35دە «خۇدانىڭ ئۆيى»نى روھىي جەھەتتىن تىلغا ئالدى. بۇنىڭغا قارىغاندا «تۇرالغۇ-ماكان»نى روھىي جەھەتتىن چۈشىنىش كېرەك. «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە بۇ توغرىسىدا توختىلىمىز.

254 مەسىھنىڭ بۇ «قايتىپ كېلىش»ى مەسىھنىڭ قىيامەتتە دۇنياغا كېلىشى ياكى مۇقەددەس روھنىڭ ئەۋەتىلىشىنى كۆرسىتەمدۇ؟ بۇ ئۈچىنچى ئايەت ئۈستىدىمۇ «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە توختىلىمىز.

255 مەسىھ ئۈچۈن ئاتىنىڭ يېنىغا بارىدىغان يول كرېستتىكى ئۆلۈم ئارقىلىق بولاتتى؛ ئۆزىگە ئېتىقاد قىلغۇچىلارغا نىسبەتەن، مەسىھنىڭ ئۆزى ئاتىنىڭ ئالدىغا بارىدىغان يولدۇر.

256 11- ۋە 12-ئايەتلەردە «ئەمەللەر» ئەيسا ياراتقان مۆجىزىلىك ئالامەتلەر.

12 بەرھەق، بەرھەق، مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، ماڭا ئىشەنگەن
كىشى مېنىڭ قىلىۋاتقان ئەمەللىرىمنى قىلالايدۇ؛ ۋە بۇلاردىنمۇ تېخىمۇ ئۇلۇغ
ئەمەللەرنى قىلىدۇ، چۈنكى مەن ئاتىنىڭ يېنىغا قايتىپ كېتىمەن[257]. 13
ۋە ئاتىنىڭ ئوغۇلدا ئۇلۇغلىنىشى ئۈچۈن، ھەرنېمىنى مېنىڭ نامىم بىلەن
تىلىسەڭلار، شۇلارنى ئىجابەت قىلىمەن. 14 مېنىڭ نامىم بىلەن ھەرقانداق
نەرسىنى تىلىسەڭلار، مەن سىلەرگە شۇنى ئىجابەت قىلىمەن».

ئەيسانىڭ مۇقەددەس روھنى ئەۋەتىشى؛ ئۇنىڭ قىلىدىغان ئىشلىرى

15 «مېنى سۆيسەڭلار، ئەمرلىرىمگە ئەمەل قىلىسىلەر. 16 مەنمۇ ئاتىدىن
تىلەيمەن ۋە ئۇ سىلەرگە باشقا بىر ياردەمچى ئاتا قىلىدۇ[258]. ئۇ سىلەر بىلەن
ئەبەدگىچە بىرگە بولىدۇ. 17 ئۇ بولسىمۇ ھەقىقەتنىڭ روھىدۇر[259]. ئۇنى بۇ
دۇنيادىكىلەر قوبۇل قىلالمايدۇ، چۈنكى ئۇنى نە كۆرمەيدۇ، نە تونۇمايدۇ. بىراق
سىلەر ئۇنى تونۇيسىلەر، چۈنكى ئۇ سىلەر بىلەن بىللە تۇرۇۋاتىدۇ ھەم سىلەردە
ماكان قىلىدۇ[260].

---

257 بۇ «تېخىمۇ ئۇلۇغ ئەمەللەر» ئۈستىدە «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە توختىلىمىز.

258 «باشقا بىر ياردەمچى». بىرىنچى «ياردەمچى» بولسا ئەيسا مەسىھنىڭ ئۆزى، ئەلۋەتتە. «ياردەمچى» گرېك تىلىدىكى «پاراكلېتوس» دېگەن سۆزنىڭ مەنىسىنى تولۇق ئىپادىلەپ بېرەلمەيدۇ. گرېك تىلىدىكى «پاراكلېتوس»نىڭ تولۇق مەنىسى «مەلۇم بىراۋنىڭ يېنىغا ياردەم بېرىشكە چاقىرىلغۇچى»، يەنى «تەسەللى بەرگۈچى»، «ھەمراھ»، «مەسلىھەتچى»، «كۆچەيتكۈچى»، «ئادۋوكات-ئاقلىغۇچى» قاتارلىقلاردۇر. «باشقا بىر...» دېگىنى بىزگە شۇنى كۆرسىتىدۇكى، ئەيسا مۇخلىسلار بىلەن بىرگە بولغان ۋاقتىدا، ئۇلارغا قانداق جەھەتلەردىن «ياردەمچى» بولغان بولسا، ئۇ ئۇلاردىن ئايرىلغاندا، مۇقەددەس روھ ئۇلارغا ئەيسانىڭ تولۇق ۋەكىلى بولۇپ، ئىككىنچى «ياردەمچى» رولىدا بولىدۇ، دېگەن قىممەتلىك ۋەدىنى بىلدۈرىدۇ.

259 «ھەقىقەتنىڭ روھى» — ياكى «ھەقىقەتكە باشلىغۇچى روھ».

260 «سىلەر ئۇنى تونۇيسىلەر، چۈنكى ئۇ سىلەر بىلەن بىللە تۇرۇۋاتىدۇ» — ئۇلار قايسى يول بىلەن مۇقەددەس روھنى تونۇيدۇ؟ ئۇ شۇ چاغدا قانداق يول بىلەن «ئۇلار بىلەن بىللە تۇرىدۇ»؟ جاۋاب شۈبھىسىزكى، ئۇلار ئەيسانى تونۇغاچقا، مۇقەددەس روھنىمۇ تونۇغان بولىدۇ؛ ئەيسا ئۇلار بىلەن بىللە تۇرغاچقا، مۇقەددەس روھمۇ ئۇلار بىلەن بىللە تۇرۇۋاتاتتى. لېكىن ئەيسا ئۇلاردىن

18 مەن سىلەرنى يېتىم قالدۇرمايمەن، يېنىڭلارغا يەنە قايتىپ كېلىمەن. 19
ئازغىنا ۋاقىتتىن كېيىن، بۇ دۇنيا مېنى كۆرمەيدۇ، لېكىن سىلەر كۆرۈۋسىلەر.
مەن ھايات بولغانلىقىم ئۈچۈن، سىلەرمۇ ھايات بولىسىلەر. 20 شۇ كۈندە مېنىڭ
ئاتامدا بولغانلىقىم، سىلەرنىڭ مەندە بولغانلىقىڭلار ۋە مەنمۇ ھەم سىلەردە
بولغانلىقىمنى بىلىسىلەر. 21 كىم ئەمرلىرىمگە ئىگە بولۇپ ئۇلارنى تۇتسا، مېنى
سۆيگۈچى شۇ بولىدۇ. مېنى سۆيگۈچىنى ئاتاممۇ سۆيىدۇ، مەنمۇ ئۇنى سۆيىمەن
ۋە ئۆزۈمنى ئۇنىڭغا ئايان قىلىمەن». 22 يەھۇدا (يەھۇدا ئىشقارىيوت ئەمەس)
ئۇنىڭدىن:
— ئى رەب، سەن ئۆزۈڭنى بۇ دۇنيادىكىلەرگە ئايان قىلماي، بىزگىلا ئايان
قىلىشىڭ قانداق ئىش؟ — دەپ سورىدى[261].
23 ئەيسا ئۇنىڭغا جاۋابەن مۇنداق دېدى:
— «بىركىم مېنى سۆيسە، سۆزۈمنى تۇتىدۇ؛ ئاتاممۇ ئۇنى سۆيىدۇ ۋە ئاتام
بىلەن ئىككىمىز[262] ئۇنىڭ يېنىغا بېرىپ، ئۇنىڭ بىلەن بىللە ماكان قىلىمىز.
24 مېنى سۆيمەيدىغان كىشى سۆزلىرىمنى تۇتمايدۇ؛ ۋە سىلەر ئاڭلاۋاتقان بۇ
سۆز بولسا مېنىڭ ئەمەس، بەلكى مېنى ئەۋەتكەن ئاتىنىڭكىدۇر. 25 مەن
سىلەر بىلەن بىللە بولۇۋاتقان چېغىمدا، بۇلارنى سىلەرگە ئېيتتىم. 26 لېكىن
ئاتا مېنىڭ نامىم بىلەن ئەۋەتىدىغان ياردەمچى، يەنى مۇقەددەس روھ سىلەرگە
ھەممىنى ئۆگىتىدۇ ھەم مېنىڭ سىلەرگە ئېيتقان ھەممە سۆزلىرىمنى
ئېسىڭلارغا كەلتۈرىدۇ.
27 سىلەرگە خاتىرجەملىك قالدۇرىمەن، ئۆز خاتىرجەملىكىمنى سىلەرگە
بېرىمەن؛ مېنىڭ سىلەرگە بەرگىنىم بۇ دۇنيادىكىلەرنىڭ بەرگىنىدەك
ئەمەستۇر[263]. كۆڭلۈڭلارنى پاراكەندە قىلماڭلار ۋە جۈرئەتسىز بولماڭلار.

ئايرىلغاندىن كېيىن مۇقەددەس روھ ئۇلارنىڭ «ئىچىدە، قەلبىدە، روھىدا» ماكان قىلىدۇ.

261 شۇبھىسىزكى، مۇخلىسلار ئۇنى دەرھال ئۆزىنى پۈتكۈل دۇنياغا ئايان قىلىدۇ، دەپ ئويلاتتى.

262 «ئاتام بىلەن ئىككىمىز» — گرېك تىلىدا «بىز».

263 «مېنىڭ سىلەرگە بەرگىنىم بۇ دۇنيانىڭ ئادەملىرىنىڭ بەرگىنىدەك ئەمەستۇر» — بۇ دۇنيادىكى ئادەملەر بىر نەرسە بەرگىنىدە دائىم دېگۈدەك خالاپ بەرمەيدۇ — ئالدامچىلىق، يالغانچىلىق ۋە نۇرغۇن شەرتلەر بىلەن بېرىدۇ. لېكىن خۇدا بىزگە بىر نەرسە بەرسە بەرسە ئۇنى قايتۇرغۇزمايدۇ.

28 سىلەر مېنىڭ: «مەن سىلەردىن ئايرىلىپ كېتىمەن، كېيىن يېنىڭلارغا يەنە قايتىپ كېلىمەن» دېگىنىمنى ئاڭلىدىڭلار. مېنى سۆيگەن بولساڭلار، ئاتىنىڭ يېنىغا كېتىدىغانلىقىم ئۈچۈن خۇرسەن بولاتتىڭلار. چۈنكى ئاتا مەندىن ئۇلۇغدۇر. 29 سىلەرنىڭ بۇ ئىشلار يۈز بەرگىنىدە ئىشىنىشىڭلار ئۈچۈن بۇ ئىشلار يۈز بېرىشتىن ئاۋۋال سىلەرگە ئېيتتىم[264]. 30 مۇندىن كېيىن سىلەر بىلەن كۆپ سۆزلەشمەيمەن؛ چۈنكى بۇ دۇنيانىڭ ھۆكۈمدارى[265] كېلىش ئالدىدا تۇرىدۇ ۋە مەندىن كىرگۈدەك ھېچ يوچۇق تاپالمايدۇ. 31 لېكىن بۇ دۇنيانىڭ ئادەملىرىنىڭ مېنىڭ ئاتىنى سۆيىدىغانلىقىمنى بىلىشى ئۈچۈن ئاتا ماڭا نېمە ئەمر قىلغان بولسا، مەن دەل شۇنى ئەمەلگە ئاشۇرىمەن[266]. تۇرۇڭلار، بۇ جايدىن كېتەيلى».

ئەيسا ــ ھەقىقىي ئۈزۈم تېلىدۇر؛ ئۇنىڭ سۆزىنىڭ داۋامى

15

1 «ھەقىقىي ئۈزۈم تېلى» ئۆزۈمدۇرمەن، ئاتام بولسا باغۋەندۇر[267]. 2 باغۋەن مەندىكى مېۋە بەرمەيدىغان ھەربىر شاخنى كېسىپ تاشلايدۇ[268]. مېۋە بەرگەنلىرىنى بولسا تېخىمۇ كۆپ مېۋە بەرسۇن دەپ، پاك قىلىپ پۇتاپ تۇرىدۇ[269]. 3 ئەمدى سىلەر مەن سىلەرگە يەتكۈزگەن سۆزۈم

264 «بۇ ئىشلار» ــ ئەيسانىڭ تۇتۇلۇپ ئۆلتۈرۈلۈشى («سىلەردىن ئايرىلىپ كېتىشىم») ئۇلارنىڭ ئېتىقادىغا دەھشەتلىك زەرب بولىدۇ.

265 «بۇ دۇنيانىڭ ھۆكۈمدارى» ــ شەيتاننى كۆرسىتىدۇ.

266 «ئاتا ماڭا نېمە ئەمر قىلغان بولسا، مەن دەل شۇنى ئەمەلگە ئاشۇرىمەن» ــ 30-ئايەت بىلەن زىچ باغلىنىدۇ. دېمەك، ئەيسانىڭ ئۆزىنىڭ تۇتۇلۇشى، سوتلىنىشى، ھاقارەتلىنىشى ئاندىن كرېستلىنىشنى ئىختىيارى بىلەن قوبۇل قىلىشىنىڭ تۈپ مەقستى بولسا، ئىبلىسنىڭ ئۈستىدىن قانداقتۇر بىر ھوقۇققا ئىگە بولۇش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى ئاتىنىڭ ئىرادىسى ئۈچۈن بولىدۇ.

267 «ھەقىقىي ئۈزۈم تېلى» بولغاندىن كېيىن، ساختا ياكى پور-پۇچەك ئۈزۈم تېلىمۇ بارمۇ؟ بۇنىڭ توغرىسىدا «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.

268 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى «ئۇ كۆتۈرۈپ (باراڭغا) ئېسىپ قويىدۇ». لېكىن 6-ئايەتكە قارىغاندا تەرجىمىمىز توغرا بولسا كېرەك.

269 «پۇتاپ تۇرىدۇ» ــ گرېك تىلىدا «تازىلايدۇ» ياكى «پاكلايدۇ» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. 4-ئايەتنى كۆرۈڭ.

ئارقىلىق ئاللىبۇرۇن پاك[270] بولدۇڭلار. 4 سىلەر مەندە ئىزچىل تۇرۇڭلار، مەنمۇ سىلەردە ئىزچىل تۇرىمەن. شاخ تالدا تۇرماي، ئۆزى مېۋە بېرەلمەيدىغىنىدەك، سىلەرمۇ مەندە ئىزچىل تۇرمىساڭلار، مېۋە بېرەلمەيسىلەر.
5 «ئۈزۈم تېلى» ئۆزۈمدۇرمەن، سىلەر بولساڭلار شاخلىرىدۇرسىلەر. كىم مەندە ئىزچىل تۇرسا، مەنمۇ شۇنداقلا ئۇنىڭدا تۇرغىنىمدا، ئۇ كۆپ مېۋە بېرىدۇ. چۈنكى مەنسىز ھېچنېمىنى قىلالمايسىلەر. 6 بىرسى مەندە تۇرمىسا، ئۇ كېرەكسىز شاختەك تاشلىنىپ، قۇرۇپ كېتىدۇ. بۇنداق شاخلار يىغىپ كېلىنىپ ئوتقا تاشلىنىدۇ. 7 سىلەر مەندە ئىزچىل تۇرساڭلار ۋە سۆزلىرىم سىلەردە ئىزچىل تۇرسا، نېمىنى تەلەپ قىلساڭلار، سىلەرگە شۇ ئىجابەت بولىدۇ. 8 سىلەرنىڭ كۆپ مېۋى بېرىشىڭلار، شۇنداقلا مېنىڭ مۇخلىسلىرىم ئىكەنلىكىڭلارنى ئىسپاتلىشىڭلار بىلەن شان-شەرەپ ئاتامغا كەلتۈرۈلىدۇ[271].
9 ئاتام مېنى سۆيگىنىدەك، مەنمۇ سىلەرنى سۆيدۈم؛ مېنىڭ مېھىر-مۇھەببىتىمدە ئىزچىل تۇرۇڭلار. 10 ئەگەر ئەمرلىرىمنى تۇتساڭلار، خۇددى مەن ئاتامنىڭ ئەمرلىرىنى تۇتقان ۋە ھەمىشە ئۇنىڭ مېھىر-مۇھەببىتىدە تۇرغىنىمدەك، سىلەرمۇ ھەمىشە مېنىڭ مېھىر-مۇھەببىتىمدە تۇرىسىلەر.
11 مېنىڭ خۇشاللىقىم سىلەردە بولسۇن ۋە شۇنىڭدەك خۇشاللىقىڭلار تولۇپ تاشسۇن دەپ، مەن بۇلارنى سىلەرگە ئېيتتىم. 12 مېنىڭ ئەمرىم شۇكى، مەن سىلەرنى سۆيگىنىمدەك، سىلەرمۇ بىر-بىرىڭلارنى سۆيۈڭلار. 13 ئىنسانلارنىڭ ئۆز دوستلىرى ئۈچۈن جېنىنى پىدا قىلىشتىن چوڭقۇر مېھىر-مۇھەببىتى يوقتۇر. 14 سىلەرگە بۇيرۇغان ئەمرلىرىمنى ئادا قىلساڭلار، مېنىڭ دوستلىرىم بولىسىلەر.[272] 15 ئەمدى مۇندىن كېيىن مەن سىلەرنى «قۇل»[273] دەپ

270 «پاك» مۇشۇ يەردە يەنە «پۇتالغان» دېگەن مەنىسىنىمۇ بىلدۈرۈشى مۇمكىن. بىراق مۇھىم مەنىسى «پاك» ئىكەنلىكىگە شۈبھىسى يوقتۇر (31:10نى كۆرۈڭ).
271 7-8 ئايەتكە قارىغاندا، مۇخلىسلار خۇداغا چىقارغان، ئۇنى خۇرسەن قىلىدىغان مېۋە ئۇنۇملۇك دۇئا-تىلاۋەتلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.
272 13-14-ئايەتتە خۇدانىڭ مۇھەببىتىنىڭ ئۇلۇغلۇقى ئايان قىلىنىدۇ. «مەسىھنىڭ دوستلىرى» ئۇنىڭ ئەمرلىرىنى ئادا قىلغۇچىلاردۇر. لېكىن مەسىھ بارلىق كىشىلەر، جۈملىدىن ئۆز ئەمرلىرىنى ئادا قىلمىغۇچىلار، يەنى دۈشمەنلىرى ئۈچۈن جېنىنى پىدا قىلغاندۇر.
273 ياكى «چاكار».

ئاتمايمەن. چۈنكى قۇل خوجايىنىنىڭ نېمە قىلىۋاتقىنىنى بىلمەيدۇ. ئۇنىڭ ئورنىغا سىلەرنى «دوست» دەپ ئاتىدىم، چۈنكى ئاتامدىن ئاڭلىغانلىرىمنىڭ ھەممىسىنى سىلەرگە يەتكۈزدۈم. 16 سىلەر مېنى تاللىغىنىڭلار يوق، ئەكسىچە مەن سىلەرنى تاللىدىم ۋە سىلەرنى بېرىپ مېۋە بەرسۇن[274] ھەمدە مېۋىلىرىڭلار دائىم ساقلانسۇن، مېنىڭ نامىم بىلەن ئاتىدىن نېمە تىلىسەڭلار، ئۇ سىلەرگە بەرسۇن دەپ سىلەرنى تىكلىدىم. 17 سىلەرگە شۇنى[275] ئەمر قىلىمەنكى، بىر-بىرىڭلارنى سۆيۈڭلار.

دۇنيادىكىلەرنىڭ ئەيساغا بولغان نەپرىتى

18 بۇ دۇنيادىكىلەر سىلەردىن نەپرەتلەنسە، سىلەردىن ئاۋۋال مەندىن نەپرەتلەنگەنلىكىنى بىلىڭلار. 19 سىلەرمۇ بۇ دۇنيادىكىلەردىن بولغان بولساڭلار، بۇ دۇنيادىكىلەر سىلەرنى ئۆزىمىزنىڭكى دەپ، سۆيگەن بولاتتى[276]. بىراق سىلەر بۇ دۇنيادىن بولمىغاچقا، بەلكى مەن سىلەرنى بۇ دۇنيادىن ئايرىپ تاللىغانلىقىم ئۈچۈن، ئەمدى بۇ دۇنيادىكىلەر سىلەردىن نەپرەتلىنىدۇ. 20 مەن سىلەرگە ئېيتقان سۆزنى ئېسىڭلاردا تۇتۇڭلار: «قۇل خوجايىنىدىن ئۈستۈن تۇرمايدۇ». ئۇلار ماڭا زىيانكەشلىك قىلغان بولسا، سىلەرگىمۇ زىيانكەشلىك قىلىدۇ. مېنىڭ سۆزۈمنى تۇتقان بولسا، ئۇلار سىلەرنىڭكىنىمۇ تۇتىدۇ.

21 بىراق مېنىڭ نامىم تۈپەيلىدىن ئۇلار سىلەرگىمۇ شۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى قىلىدۇ، چۈنكى ئۇلار مېنى ئەۋەتكۈچىنى تونۇمايدۇ. 22 ئەگەر مەن كېلىپ ئۇلارغا سۆز قىلمىغان بولسام، ئۇلاردا گۇناھ يوق دەپ ھېسابلىناتتى. لېكىن ھازىر گۇناھى ئۈچۈن ئۇلارنىڭ ھېچ باھانىسى يوقتۇر. 23 كىمدەكىم مەندىن

---

274 «بېرىپ مېۋە بەرسۇن» — بۇ ئىبارە بەلكىم، مۇخلىسلار خۇداغا چىقارغان، ئۇنى خۇرسەن قىلىدىغان مېۋە بولسا، پۈتۈن دۇنياغا بېرىپ خۇش خەۋەر ئارقىلىق باشقىلارنى خۇدانىڭ يولىغا كەلتۈرۈشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ، دەپ كۆرسەتسە كېرەك.

275 گرېك تىلىدا «شۇلارنى».

276 گرېك تىلىدا «سىلەرمۇ بۇ دۇنيادىن بولغان بولسا، بۇ دۇنيا سىلەرنى ئۆزىنىڭكى دەپ سۆيگەن بولاتتى».

نەپرەتلەنسە ئاتامدىنمۇ نەپرەتلەنگەن بولىدۇ. 24 مەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدا باشقا ھېچكىم قىلىپ باقمىغان ئەمەللەرنى قىلمىغان بولسام، ئۇلاردا گۇناھ يوق دەپ ھېسابلىناتتى. لېكىن ئۇلار ھازىر ئەمەللىرىمنى كۆرگەن تۇرۇقلۇق، يەنىلا ھەم مەندىن ھەم ئاتامدىن نەپرەتلەندى. 25 لېكىن بۇ ئىشلار ئۇلارغا تەۋە بولغان تەۋرات قانۇنىدا[277]: «ھېچقانداق سەۋەبسىزلا مەندىن نەپرەتلەندى»[278] دەپ پۈتۈلگەن سۆز ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇشى ئۈچۈن شۇنداق يۈز بەردى.

26 لېكىن مەن سىلەرگە ئاتىنىڭ يېنىدىن ئەۋەتىدىغان ياردەمچى، يەنى ئاتىنىڭ يېنىدىن چىققۇچى ھەقىقەتنىڭ روھى كەلگەندە[279]، ئۇ ماڭا گۇۋاھلىق بېرىدۇ. 27 سىلەرمۇ ماڭا گۇۋاھلىق بېرىسىلەر، چۈنكى سىلەر باشتىن تارتىپ مەن بىلەن بىللە بولدۇڭلار.

كېلىدىغان زىيانكەشلىكلەر

16

1 سىلەرنىڭ پۇتلىشىپ كەتمەسلىكىڭلار ئۈچۈن بۇلارنى سىلەرگە ئېيتتىم. 2 ئۇلار سىلەرنى سىناگوگلارنىڭ جامائەتلىرىدىن قوغلاپ چىقىرىۋېتىدۇ[280]؛ ھەمدە شۇنداق بىر ۋاقىت-سائەت كېلىدۇكى، سىلەرنى ئۆلتۈرگۈچى ئۆزىنى خۇداغا خىزمەت قىلىۋاتىمەن، دەپ ھېسابلايدۇ. 3 ئۇلار بۇلارنى يا ئاتىنى، يا مېنى تونۇمىغانلىقى ئۈچۈن قىلىدۇ.

277 «ئۇلارغا تەۋە بولغان تەۋرات قانۇنى» ــ ھەجۋىي، كىنايىلىك سۆز. 17:8 ۋە ئىزاھاتىنى كۆرۈڭ.

278 «زەب.» 35:7، 19 ۋە 69:4.

279 «ئاتىنىڭ يېنىدىن چىققۇچى ھەقىقەتنىڭ روھى» ــ مۇشۇ ئايەتتىن مۇقەددەس روھنىڭ شەخس ئىكەنلىكى كۆرۈنۈپ تۇرىدۇ. مەسىھ ئۇنى «ئاتىنىڭ يېنىدىن» ئەۋەتىدۇ؛ مۇشۇ يەردە مۇقەددەس روھ يەنە «ئاتىنىڭ يېنىدىن چىقىدۇ» دېيىلىدۇ. گرېك تىلىدا «چىقىدۇ» دېگەن پېئىل «ھازىرقى زامان» شەكلىدە بولغاچقا، مۇقەددەس روھنىڭ ھەردائىم شۇ ھەرىكەتنى قىلىۋاتقىنى كۆرسىتىلىدۇ.

280 يۇقىرىقى باشقا ئىزاھاتلاردا ئېيتقىنىمىزدەك، يەھۇدىي خەلقى بىرسىنى «سىناگوگتىن چىقىرىۋەتسە»، كېيىن ئۇنىڭ بىلەن ھېچقانداق باردى-كەلدى قىلماي، بەلكى ئۇنىڭغا تېخىمۇ زىيانكەشلىك قىلىشىمۇ مۇمكىن.

4لېكىن مەن بۇ ئىشلارنى سىلەرگە ئېيتتىمكى، ۋاقىت-سائىتى كەلگەندە[281]،
مەن شۇنداق ئالدىنئالا ئېيتقىنىمنى ئېسىڭلارغا كەلتۈرەلەيسىلەر.

مۇقەددەس روھنىڭ يېتەكچى ۋە ئۇستاز بولىدىغانلىقى

– مەن باشتا بۇلارنى سىلەرگە ئېيتمىدىم، چۈنكى مەن سىلەر بىلەن
بىللە ئىدىم. 5 لېكىن ئەمدى مېنى ئەۋەتكۈچىنىڭ يېنىغا قايتىپ كېتىمەن.
شۇنداق تۇرۇقلۇق، ئاراڭلاردىن ھېچكىم مەندىن: «نەگە كېتىسەن؟» دەپ
سورىمايۋاتىدۇ. 6 ئەكسىچە، سىلەرگە بۇلارنى ئېيتقىنىم ئۈچۈن، قەلبىڭلار
قايغۇغا چۆمۈپ كەتتى. 7 ئەمما مەن سىلەرگە ھەقىقەتنى ئېيتىپ قويايكى،
مېنىڭ كېتىشىم سىلەرگە پايدىلىقتۇر. چۈنكى ئەگەر كەتمىسەم، ياردەمچى
سىلەرگە كەلمەيدۇ. ئەمما كەتسەم، ئۇنى سىلەرگە ئەۋەتىمەن. 8 ئۇ كەلگەندە،
بۇ دۇنيادىكىلەرگە گۇناھ توغرىسىدا، ھەققانىيلىق توغرىسىدا ۋە ئاخىرەت
سورىقى توغرىسىدا ھەقىقەتنى بىلگۈزىدۇ. 9 ئۇ ئۇلارنى گۇناھ توغرىسىدا
بىلگۈزىدۇ[282]، چۈنكى ئۇلار ماڭا ئېتىقاد قىلمىدى. 10 ئۇلارنى ھەققانىيلىق
توغرىسىدا بىلگۈزىدۇ، چۈنكى ئاتامنىڭ يېنىغا قايتىپ بارىمەن ۋە سىلەر
مېنى يەنە كۆرەلمەيسىلەر. 11 ئۇلارنى ئاخىرەت سورىقى توغرىسىدا بىلگۈزىدۇ،
چۈنكى بۇ دۇنيانىڭ ھۆكۈمدارى[283] ئۈستىگە ھۆكۈم چىقىرىلدى[284].
12 سىلەرگە ئېيتىدىغان يەنە كۆپ سۆزلىرىم بار ئىدى؛ لېكىن سىلەر
ئۇلارنى ھازىرچە كۆتۈرەلمەيسىلەر[285]. 13 لېكىن ئۇ، يەنى ھەقىقەتنىڭ روھى

281 «... ۋاقىت-سائىتى كەلگەندە» — دېمەك، يەھۇدىي خەلقىدىن ۋە كېيىن باشقىلار تەرىپىدىن بولغان زىيانكەشلىكلەر كەلگەندە.

282 ياكى «ئۇ ئۇلارنى ئۆز گۇناھى توغرۇلۇق بىلگۈزىدۇ» ياكى «ئۇ ئۇلارنى گۇناھنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلگۈزىدۇ». دېگەندەك ئۈچ تەرجىمىسى بولۇشى مۇمكىن، لېكىن ئومۇمىي مەنىسى ئاساسەن ئوخشاش.

283 «بۇ دۇنيانىڭ ھۆكۈمدارى» — شەيتان، ئەلۋەتتە.

284 9-11-ئايەتتىكى «گۇناھ توغرىسىدا... ھەققانىيلىق توغرىسىدا... ۋە ئاخىرەت سورىقى توغرىسىدا...» دېگەنىنىڭ ئۈستىدە «قوشۇمچە سۆز»دە ئازراق توختىلىمىز.

285 مۇخلىسلار قانداق سۆزلەرنى كۆتۈرەلمەيدۇ؟ بۇ توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.

كەلگەندە، ئۇ سىلەرنى بارلىق ھەقىقەتكە باشلاپ بارىدۇ. چۈنكى ئۇ ئۆزلۈكىدىن
سۆزلىمەيدۇ، بەلكى نېمىنى ئاڭلىغان بولسا[286]، شۇنى سۆزلەيدۇ ۋە كەلگۈسىدە
بولىدىغان ئىشلاردىن سىلەرگە خەۋەر بېرىدۇ[287]. 14 ئۇ مېنى ئۇلۇغلايدۇ؛
چۈنكى ئۇ مەندە بار بولغاننى تاپشۇرۇۋېلىپ، سىلەرگە جاكارلايدۇ. 15 ئاتىدا
بار بولغانلىكى ھەممىسى ھەم مېنىڭكىدۇر؛ مانا شۇنىڭ ئۈچۈن مەن: «ئۇ مەندە
بار بولغاننى تاپشۇرۇۋېلىپ، سىلەرگە جاكارلايدۇ» دەپ ئېيتتىم[288].

غەم-قايغۇلىرىڭلار مەڭگۈ خۇشاللىققا ئايلىنىدۇ

16 ئاز ۋاقىتتىن كېيىن، مېنى كۆرمەيسىلەر؛ ۋە يەنە بىرئاز ۋاقىت ئۆتكەندىن
كېيىن، مېنى قايتا كۆرىسىلەر، چۈنكى مەن ئاتامنىڭ يېنىغا كېتىمەن»[289].
17 شۇڭا مۇخلىسلارنىڭ بەزىلىرى بىر-بىرىگە:
— بىزلەرگە: — «ئاز ۋاقىتتىن كېيىن، مېنى كۆرمەيسىلەر؛ يەنە بىرئاز ۋاقىت
ئۆتكەندىن كېيىن، مېنى قايتا كۆرىسىلەر» ۋە يەنە «چۈنكى مەن ئاتامنىڭ يېنىغا
كېتىمەن» دېگىنى نېمە دېگىنىدۇ؟ 18 «ئاز ۋاقىتتىن كېيىن» دېگەن سۆزنىڭ
مەنىسى نېمە؟ ئۇنىڭ نېمىلەرنى دەۋاتقانلىرىنى بىلمىدۇق، — دېيىشىدۇ.
19 ئەيسا ئۇلارنىڭ ئۆزىدىن نېمىنى سورىماقچى بولغىنىنى بىلىپ ئۇلارغا
مۇنداق دېدى:
— «مېنىڭ «ئاز ۋاقىتتىن كېيىن، مېنى كۆرمەيسىلەر؛ يەنە بىرئاز
ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن، مېنى كۆرىسىلەر» دېگىنىمنىڭ مەنىسىنى بىر-
بىرىڭلاردىن سوراۋاتامسىلەر؟[290] 20 بەرھەق، بەرھەق، مەن سىلەرگە شۇنى
ئېيتىپ قويايكى، سىلەر يىغا-زار كۆتۈرۈسىلەر، لېكىن بۇ دۇنيادىكىلەر خۇشال

286 «نېمىنى ئاڭلىغان بولسا» — دېمەك، مۇقەددەس روھنىڭ خۇدا ۋە ئۇنىڭ كالامىدىن ئاڭلىغىنى.
287 بۇ مۇھىم ۋەدە توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.
288 بۇ مۇھىم ۋەدە توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.
289 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «چۈنكى مەن ئاتامنىڭ يېنىغا كېتىمەن» دېگەن سۆز تېپىلمايدۇ.
لېكىن بىزنىڭچە 17-ئايەت ئۇنىڭ ئەسلىدە بارلىقىنى ئىسپاتلايدۇ.
290 «مېنى كۆرمەيسىلەر... كۆرۈسىلەر» دېگىنىدە كۆزدە تۇتقىنى، بىزنىڭچە، ئۇنىڭ ئۆلۈمى، دەپنە
قىلىنىشى ۋە ئۆلۈمدىن تىرىلىپ مۇخلىسلىرىغا ئۆزىنى ئايان قىلىشىدىن ئىبارەت.

بولۇشۇپ كېتىدۇ؛ سىلەر قايغۇرىسىلەر، لېكىن قايغۇلىرىڭلار شادلىققا ئايلىنىدۇ.
21 ئايال كىشى تۇغۇتتا ئازابلىنىدۇ، چۈنكى ئۇنىڭ ۋاقىت-سائىتى يېتىپ
كەلگەن؛ لېكىن بوۋىقى تۇغۇلۇپ بولغاندىن كېيىن، بىر پەرزەنتنىڭ دۇنياغا
كەلگەنلىكىنىڭ شادلىقى بىلەن تارتقان ئازابىنى ئۇنتۇپ كېتىدۇ. 22 شۇنىڭغا
ئوخشاش، سىلەرمۇ ھازىر ئازابلىنىۋاتىسىلەر، لېكىن مەن سىلەر بىلەن قايتا
كۆرۈشىمەن، قەلبىڭلار شادلىنىدۇ ۋە شادلىقىڭلارنى ھېچكىم سىلەردىن
تارتىۋالالمايدۇ. 23 شۇ كۈندە سىلەر مەندىن ھېچنەرسە سورىمايسىلەر.
بەرھەق، بەرھەق، مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، مېنىڭ نامىم بىلەن
ئاتىدىن نېمىنى تىلىسەڭلار، ئۇ شۇنى سىلەرگە بېرىدۇ. 24 ھازىرغىچە مېنىڭ
نامىم بىلەن ھېچنېمە تىلىمىدىڭلار. ئەمدى تىلەڭلار، ئېرىشىسىلەر، بۇنىڭ
بىلەن شادلىقىڭلار تولۇپ تاشىدۇ!

بۇ دۇنيا ئۈستىدىن غەلىبە قىلىش

25 سىلەرگە بۇلارنى تەمسىللەر بىلەن ئېيتىپ بەردىم[291]. بىراق شۇنداق بىر
ۋاقىت كېلىدۇكى، ئۇ چاغدا سىلەرگە يەنە تەمسىللەر بىلەن سۆزلىمەيمەن،
ئاتا توغرۇلۇق سىلەرگە ئوچۇق ئېيتىمەن. 26 شۇ كۈنى تىلەكلىرىڭلارنى مېنىڭ
نامىم بىلەن ئىلتىجا قىلىسىلەر. مەن سىلەر ئۈچۈن ئاتىدىن تەلەپ قىلىمەن،
دەپ ئېيتمايمەن؛ 27 چۈنكى ئاتا ئۆزىمۇ سىلەرنى سۆيىدۇ؛ چۈنكى سىلەر مېنى
سۆيىسىلەر ۋە مېنىڭ خۇدانىڭ يېنىدىن كەلگەنلىكىمگە ئىشەندىڭلار.
28 مەن ئاتىنىڭ يېنىدىن چىقىپ بۇ دۇنياغا كەلدىم؛ ئەمدى مەن يەنە بۇ
دۇنيادىن كېتىپ ئاتىنىڭ يېنىغا بارىمەن».
29 مۇخلىسلىرى:

291 «تەمسىللەر بىلەن» — تەمسىللەردىن بولغان بىرنەچچە مىساللار 10-بابتىن («قويلارنىڭ ئىشىكى» ۋە «ياخشى پادىچى» توغرۇلۇق) 13-بابتىن (ئۇلارغا «پۇت يۇيۇش» توغرۇلۇق تەمسىل ۋە ئۈلگە) 15-بابتىن («ھەقىقىي ئۈزۈم تېلى» توغرۇلۇق) ۋە 21-ئايەتتىن («تۇغۇتتا بولغان ئايال» توغرۇلۇق) تېپىلىدۇ.

ــ مانا سەن ھازىر ئوچۇق ئېيتىۋاتىسەن، تەمسىل كەلتۈرۈپ سۆزلىمىدىڭ![292]
30 بىز سېنىڭ ھەممىنى بىلگىنىڭنى، شۇنداقلا ھېچكىمنىڭ سەندىن سوئال
سورىشىنىڭ ھاجىتى يوقلۇقىنى ئەمدى بىلىپ يەتتۇق[293]. شۇنىڭدىن سېنىڭ
خۇدانىڭ يېنىدىن كەلگەنلىكىڭگە ئىشەندۇق، ــ دېيىشتى.
31 ئەيسا جاۋابەن ئۇلارغا:
ــ ھازىر ئىشەندىڭلارمۇ؟ 32 مانا، شۇنداق ۋاقىت-سائىتى كېلەي دەپ
قالدى، شۇنداقلا كېلىپ قالدىكى، ھەممىڭلار مېنى يالغۇز تاشلاپ ھەربىرىڭلار
ئۆز يوللىرىڭلارغا[294] تارقىلىپ كېتىسىلەر. بىراق مەن يالغۇز ئەمەسمەن،
چۈنكى ئاتا مەن بىلەن بىللىدۇر. 33 سىلەرنىڭ مەندە خاتىرجەملىككە ئىگە
بولۇشۇڭلار ئۈچۈن بۇلارنى سىلەرگە ئېيتتىم. بۇ دۇنيادا تۇرۇپ ئازاب-ئوقۇبەت
تارتىسىلەر، ئەمما غەيرەتلىك بولۇڭلار! مەن بۇ دۇنيا ئۈستىدىن غەلبە
قىلدىم!

ئەيسانىڭ مۇخلىسلىرى ئۈچۈن دۇئا قىلىشى

17

1 ئەيسا بۇ سۆزلەرنى قىلغاندىن كېيىن، كۆزلىرىنى ئەرشكە
تىكىپ، مۇنداق دۇئا قىلدى:
ــ ئى ئاتا، ۋاقىت-سائەت يېتىپ كەلدى؛ سەن ئوغلۇڭنى
ئۇلۇغلاتقۇزغايسەن؛ بۇنىڭ بىلەن ئوغلۇڭمۇ سېنى ئۇلۇغلاتقۇزىدۇ؛ 2 يەنى،
ئۇنىڭ سەن ئۇنىڭغا تاپشۇرغان ئىنسانلارغا[295] مەڭگۈلۈك ھايات ئاتا قىلىشى
ئۈچۈن، ئۇنىڭغا پۈتكۈل ئەت ئىگىلىرىدىن ئۈستۈن ھوقۇق ئاتا قىلغىنىڭدەك،
ئۇنى ئۇلۇغلاتقۇزغايسەن. 3 مەڭگۈلۈك ھايات شۇكى، بىردىنبىر ھەقىقىي خۇدا
ــ سېنى ۋە سەن ئەۋەتكەن ئەيسا مەسىھنى تونۇشتىن ئىبارەتتۇر. 4 مەن

292 مۇخلىسلارنىڭ ھەقىقىي چۈشەنگەن-چۈشەنمىگىنى 31-ئايەتتىن كۆرۈنىدۇ.

293 «ھېچكىمنىڭ سەندىن سوئال سورىشىنىڭ ھاجىتى يوق» دېگىنى بەلكىم مەسىھنىڭ ئۇلارنىڭ ئۆزىدىن سورىماقچى بولغان سوئاللىرىنى تېخى سورىماي تۇرۇپلا، ئۇلارنىڭ سورىماقچى بولغىنىنى ئاللىقاچان بىلگەنلىكىنى كۆزدە تۇتىدۇ.

294 ياكى «ئۆزۈڭلارنىڭكىگە» (دېمەك، ئۆز ئۆيۈڭلارغا). «ماتتا» 26:56، «مار.» 14:50نى كۆرۈڭ

295 گرېك تىلىدا «ئۇنىڭغا بەرگەن بارلىق ئىنسانلارغا» ــ دېمەك، مەسىھكە ئېتىقاد قىلغۇچىلار.

سىنىڭ ئەمەل قىلىشىم ئۈچۈن تاپشۇرغان ئىشنى ئورۇندىشىم بىلەن سېنى
يەر يۈزىدە ئۇلۇغلاتقۇزدۇم. 5 ئى ئاتا، سېنىڭ ئالەم ئاپىرىدە بولۇشتىن بۇرۇن
مەن ئۆزۈڭنىڭ يېنىڭدا ئىگە بولغان شان-شەرەپ بىلەن مېنى ئۆزۈڭنىڭ
يېنىڭدا ئۇلۇغلاتقۇزغايسەن[296].
6 سەن بۇ دۇنيادىن ماڭا تاللاپ بەرگەن ئادەملەرگە سېنىڭ نامىڭنى
ئايان قىلدىم[297]. ئۇلار سېنىڭكى ئىدى، سەن ئۇلارنى ماڭا بەردىڭ ۋە ئۇلار
سېنىڭ سۆز-كالامىڭنى تۇتۇپ كەلدى. 7 ئۇلار ھازىر سەن ماڭا بەرگەن
ھەممە نەرسىلەرنىڭ سېنىڭدىن كەلگەنلىكىنى بىلدى. 8 چۈنكى سەن ماڭا
تاپشۇرغان سۆزلەرنى ئۇلارغا يەتكۈزدۇم؛ ئۇلارمۇ بۇلارنى قوبۇل قىلدى، شۇنىڭ
بىلەن سەندىن چىققىنىمنى ھەقىقەتەن بىلىپ يەتتى ھەمدە سېنىڭ مېنى
ئەۋەتكەنلىكىڭگىمۇ ئىشەندى. 9 بۇلارغا دۇئا قىلىمەن؛ بۇ دۇنيادىكى ئادەملەرگە
ئەمەس، بەلكى سەن ماڭا بەرگەن ئادەملەرگە دۇئا قىلىمەن؛ چۈنكى ئۇلار
سېنىڭكىدۇر. 10 مېنىڭ بارلىقىم سېنىڭكىدۇر ۋە سېنىڭ بارلىقىڭ بولسا
مېنىڭكىدۇر ۋە مەن ئۇلاردا[298] شەرەپ تاپتىم.
11 مەن ئەمدى بۇ دۇنيادا تۇرۇۋەرمەيمەن؛ لېكىن ئۇلار بۇ دۇنيادا قالدى ۋە
مەن سېنىڭ يېنىڭغا كېتىۋاتىمەن. ئى مۇقەددەس ئاتا، سەن ماڭا بەرگەن
نامىڭ ئارقىلىق ئۇلارنى ساقلىغىنىكى[299]، بىز ئىككىمىز بىر بولغىنىمىزدەك،
ئۇلارمۇ بىر بولغاي. 12 مەن ئۇلار بىلەن بىللە بولغان ۋاقتىمدا، سەن ماڭا

---

296 ياكى بولمىسا «ئى ئاتا، مەن سەن بىلەن بىرگە ئىگە بولغان شان-شەرەپ بىلەن مېنى ئۆزۈڭ بىلەن تەڭ ئۇلۇغلاندۇرغايسەن».

297 «سېنىڭ نامىڭنى ئايان قىلدىم» — تەۋرات-زەبۇردا خۇدانىڭ نۇرغۇن ناملىرى (پەرۋەردىگار (ياھۋەھ)، خۇدا (ئەلوھىم)، رەب (ئادوناي) قاتارلىقلار) ئايان قىلىنغاندىن كېيىن مەسىھ قايسى نامنى ئۇلارغا ئايان قىلغان؟ ئۇ «ئاتا» ئەمەسمۇ؟

298 «ئۇلاردا» ـــ مۇشۇ يەردە كۆزدە تۇتۇلغىنى بەلكىم «سەن ماڭا بەرگەن ئادەملەردە» بولسا كېرەك.

299 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «سەن نامىڭ بىلەن ماڭا تاپشۇرۇپ بەرگەنلەرنىڭ ساڭا بولغان سادىقلىقىنى ساقلىغىنىكى،... ». مۇشۇ يەردە «سەن ماڭا تاپشۇرۇپ بەرگەن نامىڭ» بولسا يەنىلا خۇدائاتىنىڭ ئۆز مەسىھگە ئىنسانلارغا ئۆگىتىش ئۈچۈن تاپشۇرغان «ئاتا» (ئىبرانىي تىلىدا «ئابىا») دېگەن قىممەتلىك نامىدۇر.

بەرگەن نامىڭ بىلەن ئۇلارنى ساقلىدىم ھەم قوغدىدىم[300]؛ ۋە مۇقەددەس
يازمىلاردىكى بېشارەتنىڭ ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇشى يولىدا، ئۇلارنىڭ ئىچىدىن
ھالاكەتكە خاس بولغان كىشىدىن باشقا بىرىمۇ يوقالمىدى[301]. 13 مانا ئەمدى
سېنىڭ يېنىڭغا بارىمەن. مېنىڭ شادلىقىم ئۇلاردا تولۇپ تاشسۇن دەپ،
بۇ سۆزلەرنى دۇنيادىكى ۋاقتىمدا سۆزلىدىم. 14 مەن ئۇلارغا سۆز-كالامىڭنى
تاپشۇردۇم. مەن بۇ دۇنيادىن[302] بولمىغىنىمدەك، ئۇلارمۇ بۇ دۇنيادىن بولمىغىنى
ئۈچۈن، بۇ دۇنيانىڭ ئادەملىرى ئۇلاردىن نەپرەتلىنىدۇ. 15 ئۇلارنى بۇ دۇنيادىن
ئايرىۋەتكەيسەن دەپ تىلىمەيمەن، بەلكى ئۇلارنى رەزىل بولغۇچىدىن[303]
ساقلىغايسەن، دەپ تىلەيمەن. 16 مەن بۇ دۇنيادىن بولمىغىنىمدەك، ئۇلارمۇ
بۇ دۇنيادىن ئەمەستۇر. 17 ئۇلارنى ھەقىقەت ئارقىلىق ئۆزۈڭگە مۇقەددەس
قىلىپ ئاتىغۇزغايسەن[304]، چۈنكى سۆز-كالامىڭ ھەقىقەتتۇر. 18 سەن مېنى
دۇنياغا ئەۋەتكىنىڭدەك، مەنمۇ ئۇلارنى دۇنياغا ئەۋەتتىم. 19 ئۇلارمۇ ھەقىقەتتە
مۇقەددەس قىلىنىپ ئۆزۈڭگە ئاتالسۇن[305] دەپ، ئۆزۈمنى ساڭا خاس ئاتايمەن.
20 مەن يالغۇز ئۇلار ئۈچۈنلا ئەمەس، يەنە ئۇلارنىڭ سۆزى ئارقىلىق ماڭا
ئېتىقاد قىلىدىغانلار ئۈچۈنمۇ دۇئا قىلىمەن. 21 ئۇلارنىڭ ھەممىسى بىر بولغاي؛
ئى ئاتا، سەن مەندە، مەن سەندە بولغاندەك، ئۇلارمۇ بىزدە بىر بولغاي؛ شۇنداق

300 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «سېنىڭ نامىڭ بىلەن ئۇلارنى ساقلىدىم؛ سەن ماڭا تاپشۇرۇپ بەرگەنلەرنىڭ ساڭا بولغان سادىقلىقىنى قوغدىدىم،... ». بۇ «نام» يەنىلا يۇقىرىقى ئىزاھاتتا ئېيتقىنىمىزدەك «ئاتا» بولسا كېرەكتۇر.

301 «ھالاكەتكە خاس بولغان كىشى» گرېك تىلىدا «ھالاكەتنىڭ ئوغلى» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ، ئۇ يەھۇدا ئىشقارىيوتنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە. مەسىھكە ساتقۇنلۇق قىلغان كىشىنىڭ ھالاكەتكە يۈزلىنىشى توغرۇلۇق بېشارەتلەر بەلكىم «زەب.» 9:41، 109:1-20 ۋە «پەند.» 22:24 (LXX)نى ئۆز ئىچىگە ئالسا كېرەك.

302 ياكى «دۇنياغا مەنسۇپ».

303 «رەزىل بولغۇچى» ــ شەيتان، ئىبلىس.

304 «ئۆزۈڭگە مۇقەددەس قىلىپ ئاتىغۇزغايسەن» گرېك تىلىدا «مۇقەددەسلەشتۈرگەيسەن» دېگەن بىرلا سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. ئىنجىلدا ھەم تەۋراتتا «مۇقەددەس» دېگەن سۆز «پاك» ھەم «خۇداغا ئالايىتەن ئاتالغان» دېگەن ئىككى ئۇقۇمنى بىلدۈرىدۇ.

305 «مۇقەددەس قىلىنىپ ئۆزۈڭگە ئاتالسۇن» گرېك تىلىدا «مۇقەددەسلەشتۈرۈلسۇن» دېگەن بىرلا سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. يۇقىرىقى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.

بولغاندا، بۇ دۇنيادىكىلەر مېنى سېنىڭ ئەۋەتكەنلىكىڭگە ئىشىنىدۇ. 22 سەن
ماڭا ئاتا قىلغان شان-شەرەپنى ئۇلارغا ئاتا قىلدىمكى، بىز ئىككىمىز بىر
بولغاندەك، ئۇلارمۇ بىر بولغاي؛ 23 يەنى مەن ئۇلاردا، سەن مەندە بولۇپ، ئۇلار
بىرلىكتە كامىل قىلىنغاي. شۇ ئارقىلىق بۇ دۇنيادىكىلەر مېنى ئەۋەتكەنلىكىڭنى
ھەم مېنى سۆيگىنىڭدەك ئۇلارنىمۇ سۆيگەنلىكىڭنى بىلىدۇ.
24 ئى ئاتا، سەن ماڭا بەرگەنلىرىڭنىڭ ھەممىسىنىڭ مەن بولغان يەردە
مەن بىلەن بىرگە بولۇشىنى، شۇنداقلا مېنىڭ شان-شەرىپىمنى، يەنى سەن
ئالەم ئاپىرىدە بولۇشتىن بۇرۇن مېنى سۆيگەنلىكىڭ ئۈچۈن، ماڭا بەرگەن
شان-شەرەپنى ئۇلارنىڭ كۆرۈشىنى خالايمەن.
25 ئى ھەققانىي ئاتا، بۇ دۇنيادىكىلەر سېنى تونۇمىغان، ئەمما مەن سېنى
تونۇيمەن ۋە بۇلارمۇ مېنى سېنىڭ ئەۋەتكەنلىكىڭنى بىلدى. 26 ۋە مەن سېنىڭ
نامىڭنى ئۇلارغا ئايان قىلدىم(306) ۋە يەنە داۋاملىق ئايان قىلىمەن. شۇنىڭ
بىلەن، سېنىڭ ماڭا كۆرسەتكەن مېھىر-مۇھەببىتىڭ ئۇلاردا بولىدۇ ۋە مەنمۇ
ئۇلاردا بولاي.

ئەيسانىڭ تۇتقۇن قىلىنىشى

18
1 ئەيسا بۇلارنى ئېيتقاندىن كېيىن، مۇخلىسلىرى بىلەن
بىللە تاشقىرىغا چىقىپ(307) كىدرون جىلغىسىنىڭ ئۇ قېتىغا
ئۆتتى. ئۇ يەردە بىر باغچە بار ئىدى. ئەيسا بىلەن مۇخلىسلىرى ئۇ باغچىگە
كىردى. 2 ئۇنىڭغا ساتقۇنلۇق قىلىدىغان يەھۇدامۇ ئۇ يەرنى بىلەتتى، چۈنكى
ئەيسا مۇخلىسلىرى بىلەن پات-پات ئۇ يەردە يىغىلىپ ئولتۇراتتى. 3 شۇنىڭ
بىلەن يەھۇدا بىر توپ رىم لەشكەرلىرى بىلەن باش كاھىنلار ھەم پەرىسىيلەر
ئەۋەتكەن قاراۋۇللارنى باشلاپ بۇ يەرگە كەلدى. ئۇلارنىڭ قوللىرىدا پانۇس،
مەشئەل ۋە قوراللار بار ئىدى. 4 ئەيسا بېشىغا چۈشىدىغانلارنىڭ ھەممىسىنى
بىلىپ، ئۇلارنىڭ ئالدىغا چىقىپ:

306 «مەن سېنىڭ نامىڭنى ئۇلارغا ئايان قىلدىم» — 6-ئايەت ۋە ئۇنىڭدىكى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.

307 مۇشۇ يەردىكى «تاشقىرىغا چىقىپ» زىياپەت بولغان ئۆيدىن ياكى يېرۇسالېم شەھىرىنىڭ ئۆزىدىن چىقىشنى بىلدۈرىدۇ. كىدرون ۋادىسى بولسا شەھەرنىڭ سىرتىدا (شەرق تەرەپتە) ئىدى.

ــ كىمنى ئىزدەيسىلەر؟ ــ دەپ سورىدى.
5 ناسارەتلىك ئەيسانى، ــ دەپ جاۋاب بېرىشتى ئۇلار.
ئەيسا ئۇلارغا:
ــ مانا مەن بولىمەن، ــ دېدى.
(ئۇنىڭغا ساتقۇنلۇق قىلغان يەھۇدامۇ ئۇلارنىڭ ئارىسىدا تۇراتتى). 6 ئەيسا:
«مانا مەن بولىمەن» دېۋىدى، ئۇلار ئارقىسىغا يېنىپ يەرگە يىقىلىشتى[308].
7 شۇنىڭ بىلەن ئەيسا ئۇلاردىن يەنە بىر قېتىم:
ــ كىمنى ئىزدەيسىلەر؟ ــ دەپ سورىدى.
ــ ناسارەتلىك ئەيسانى، ــ دېيىشتى ئۇلار.
8 ئەيسا: ــ سىلەرگە ئېيتتىمغۇ، مەن شۇ بولىمەن. ئەگەر ئىزدىگىنىڭلار
مەن بولسام، بۇلارنى كەتكىلى قويۇڭلار، ــ دېدى.
9 بۇنىڭ بىلەن ئۆزىنىڭ: «ئاتا، سەن ماڭا بەرگەنلەردىن ھېچقايسىسىنى
يىتتۈرمىدىم» دېگەن سۆزى ئەمەلگە ئاشۇرۇلدى[309].
10 سىمون پېترۇسنىڭ يېنىدا بىر قىلىچ بولغاچ، ئۇ شۇئان ئۇنى سۇغۇرۇپ،
باش كاھىنىنىڭ چاكىرىغا بىرنى ئۇرۇپ، ئوڭ قۇلىقىنى شىلىپ چۈشۈرۈۋەتتى.
چاكارنىڭ ئىسمى مالكۇس ئىدى. 11 ئەيسا پېترۇسقا:
ــ قىلىچنى غىلاپقا سال! ئاتا ماڭا تاپشۇرغان قەدەھنى[310] ئىچمەمدىم؟
ــ دېدى.

[308] «يۇھاننا»دىكى باشقا بەزى يەرلەردىكى «مەن بولىمەن» دېگەن سۆز خۇدانىڭ «مەن ئەزەلدىن بار بولغۇچىدۇرمەن» دېگەن نامىنى بىلدۈرىدۇ. بىزنىڭچە مۇشۇ يەردە ««مانا مەن بولىمەن» دېگەنمۇ شۇ مەنىنى بىلدۈرىدۇ؛ چۈنكى ئاڭلىغۇچىلار ئۇنى ئاڭلاپلا «ئارقىلىرىغا يېنىپ يەرگە يىقىلىشتى».

[309] ياكى «ئەمەلىيەتتە ئىسپاتلاندى». بۇ سۆزلەر ئاساسەن ھەم 39:6 ھەم 12:17دە تېپىلىدۇ.

[310] بۇ «قەدەھ» ئۆزى تارتىش كېرەك بولغان ئازاب-ئوقۇبەتلەرنى كۆرسىتىدۇ. «مات.» 39:26، «مار.» 36:14 ۋە لۇقا» 42:22نى كۆرۈڭ.

ئەيسانىڭ ئانناسنىڭ ئالدىغا ئېلىپ بېرىلىپ، سوراق قىلىنىشى

12 شۇنىڭ بىلەن، لەشكەرلەر توپى بىلەن مىڭبېشى ھەم يەھۇدىيلارنىڭ
قاراۋۇللىرى ئەيسانى تۇتۇپ باغلاشتى. 13 ئاندىن ئۇنى ئالدى بىلەن ئانناسنىڭ
ئالدىغا ئېلىپ بېرىشتى. ئانناس بولسا شۇ يىلى باش كاھىن بولۇپ تۇرغان
قاياپانىڭ قېيىنئاتىسى ئىدى. 14 بۇرۇن يەھۇدىي كېڭەشمىسىدىكىلەرگە:
«پۈتۈن خەلقنىڭ ھالاك بولۇشىنىڭ ئورنىغا، بىرلا ئادەمنىڭ ئۇلار ئۈچۈن ھالاك
بولۇشى ياخشى» دەپ مەسلىھەت بەرگەن كىشى دەل شۇ قاياپا ئىدى[311].

پېترۇسنىڭ ئەيسادىن تېنىشى

15 ئەمدى سىمون پېترۇس بىلەن يەنە بىر مۇخلىس[312] ئەيسانىڭ
كەينىدىن ئەگىشىپ بارغانىدى. ئۇ مۇخلىس باش كاھىنغا تونۇش بولغاچقا،
باش كاھىننىڭ سارىيىغا ئەيسا بىلەن تەڭ كىردى[313]. 16 لېكىن پېترۇس
بولسا دەرۋازىنىڭ سىرتىدا قالدى. شۇڭا باش كاھىنغا تونۇش بولغان ھېلىقى
مۇخلىس تاشقىرىغا چىقىپ، دەرۋازىۋەن قىز بىلەن سۆزلىشىپ، پېترۇسنى
ئىچكىرىگە باشلاپ كىردى. 17 دەرۋازىۋەن بولغان شۇ دېدەك پېترۇستىن:
— سەنمۇ[314] بۇ ئادەمنىڭ مۇخلىسلىرىدىن ئەمەسمۇ؟ — دەپ سورىدى.
— ياق، ئەمەس، — دېدى پېترۇس.
18 ئەمدى ھاۋا سوغۇق بولغانلىقى ئۈچۈن، چاكارلار ۋە قاراۋۇللار شاخاردىن
گۇلخان ياققان بولۇپ، ئۇنىڭ چۆرىسىدە ئىسسىنىپ تۇرۇشاتتى. پېترۇسمۇ
ئۇلارنىڭ يېنىدا تۇرۇپ ئىسسىنىدى.

---

311 49:11-50نى كۆرۈڭ.

312 «يەنە بىر مۇخلىس» — گرېك تىلىدا «ھېلىقى مۇخلىس». يۇھاننا پات-پات ئۆزىنى نامسىز كۆرسىتىپ «ھېلىقى مۇخلىس» دەيدۇ (16:18، 2:20، 3، 4 ۋە 8نى كۆرۈڭ).

313 ئالىملار نامسىز «ئۇ مۇخلىس»نى يۇھاننا دەپ بىلىدۇ. چۈنكى ئۇشبۇ بايانىدا بولغاندەك ئۇ دائىم پەقەت «ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆرگەنلىرىم»نىلا ئاساس قىلىدۇ ۋە شۇنداقلا ئۆزىنى پەقەت «ھېلىقى مۇخلىس» دەپ بايان قىلىدۇ. 24:21نى كۆرۈڭ.

314 «سەنمۇ» دېگەن سۆز بەلكىم بىرىنچى مۇخلىس ئۆزىنىڭ ئەيسانىڭ مۇخلىسى ئىكەنلىكىنى بۇ قىزغا ئېتىراپ قىلغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

باش كاھىن ئانناسنىڭ ئەيسانى سوراق قىلىشى

19 باش كاھىن بولسا ئەيسادىن مۇخلىسلىرى توغرۇلۇق ۋە تەلىمى توغرۇلۇق سوئال سوراشقا باشلىدى. 20 ئەيسا ئۇنىڭغا جاۋابەن مۇنداق بەردى:
— مەن خەلق-ئالەم ئالدىدا ئاشكارا سۆز قىلغانمەن، بارلىق يەھۇدىيلار يىغىلىدىغان سىناگوگلاردا ۋە ئىبادەتخانىدا دائىم تەلىم بېرىپ كەلدىم، مەن يوشۇرۇن ھېچنېمە دېمىدىم. 21 بۇلارنى نېمىشقا مەندىن سورايسەن؟ ئېيتقان سۆزلىرىمنى ئاڭلىغانلاردىن سورىغىن؛ مانا، ئۇلار نېمە دېگەنلىكىمنى بىلىدۇ.
22 ئەيسا بۇ سۆزلەرنى قىلغاندا، يېنىدا تۇرغان قاراۋۇللاردىن بىرى ئۇنى بىر كاچات ئۇرۇپ:
— باش كاھىنغا مۇشۇنداق جاۋاب قايتۇرامسەن؟ — دېدى.
23 ئەگەر يامان سۆز قىلغان بولسام، ئۇنىڭ يامان ئىكەنلىكىنى كۆپچىلىكنىڭ ئالدىدا كۆرسەتكىن. ئەمما ئېيتقانلىرىم دۇرۇس بولسا، مېنى نېمە ئۈچۈن ئۇرىسەن؟ — دېدى ئەيسا ئۇنىڭغا.
24 بۇنىڭ بىلەن ئانناس ئۇنى باغلاقلىق پېتى باش كاھىن قايافاغا[315] يوللىدى.

پېترۇسنىڭ ئەيسادىن يەنە ئىككى قېتىم تېنىشى

25 سىمون پېترۇس ئوتنىڭ ئالدىدا ئىسسىنىپ تۇرۇۋاتاتتى. يېنىدىكىلەر[316]:
— سەنمۇ ئۇنىڭ مۇخلىسلىرىدىن ئەمەسمىدىڭ؟ — دېيىشتى.
— ياق، ئەمەسمەن، — دەپ تاندى پېترۇس.
26 ئۇ يەردە باش كاھىننىڭ چاكارلىرىدىن، پېترۇس قۇلىقىنى كېسىپ تاشلىغان كىشىگە تۇغقان بىرسى بار ئىدى. ئۇ پېترۇسقا:

315 بۇ ئايەتكە قارىغاندا ئىككى باش كاھىن بار ئىدى. 22-ئايەتتە ئانناسمۇ «باش كاھىن» دېيىلىدۇ. مۇمكىنچىلىكى باركى، ئۇلار نۆۋەت بويىچە باش كاھىنلىق ۋەزىپىسىنى ئۆتەۋاتاتتى. 21:19نىمۇ كۆرۈڭ.
316 گرېك تىلىدا «ئۇلار».

ــ باغچىدە سىېنى ئۇنىڭ بىلەن بىللە كۆرگەنىدىمغۇ؟! ــ دېدى.
27 پېترۇس يەنە تاندى. دەل شۇ چاغدا خوراز چىلىلدى.

ئەيسانىڭ ۋالىي پىلاتۇس ئالدىدا سوراق قىلىنىشى

28 ئاندىن ئۇلار ئەيسانى قاياپانىڭ يېنىدىن رىملىق ۋالىينىڭ ئوردىسىغا ئېلىپ كەلدى (شۇ چاغدا تاڭ ئاتقانىدى). ئۇنى ئېلىپ كەلگەن يەھۇدىيلار بولسا ئۆزىمىزنى ناپاك قىلىپ بۇلغىمايلى دەپ، ئوردىغا كىرمىدى. بولمىسا ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىنىڭ داستىخىنىدىن غىزالىنالمايتتى[317].
29 شۇڭا ۋالىي پىلاتۇس سىرتقا چىقىپ، ئۇلارنىڭ ئالدىغا بېرىپ ئۇلارغا:
ــ بۇ ئادەمنىڭ ئۈستىدىن نېمە ئەرز قىلىسىلەر؟ ــ دەپ سورىدى.
30 ئۇلار:
ــ بۇ ئادەم جىنايەتچى[318] بولمىسا، ئۇنى سىزگە تاپشۇرمىغان بولاتتۇق، ــ دەپ جاۋاب بېرىشتى.
31 ئۇنى ئۆزۈڭلار ئېلىپ كېتىپ، ئۆز قانۇنۇڭلار بويىچە ھۆكۈم چىقىرىڭلار!
ــ دېدى پىلاتۇس ئۇلارغا.
يەھۇدىيلار:
ــ بىزنىڭ ھېچكىمنى ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلىش ھوقۇقىمىز يوق تۇرسا، ــ دېيىشتى.

317 مۇشۇ ئايەتتىكى «ئۆتۈپ كېتىش ھېيتى» بولسا «پېتىر نان ھېيتى»نىڭ بىرىنچى كۈنى (يەنى بىرخىل «شابات كۈنى» دەپ ھېسابلىناتتى)نى كۆرسىتىدۇ. 14:19دىكى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ. «ئۆزىمىزنى ناپاك قىلىپ بۇلغىمايلى». ئۇلارنىڭ كۆزقارىشى: «يەھۇدىي ئەمەسلەرنىڭ ئۆيىگە كىرسەك بولمايدۇ؛ چۈنكى ئۇلار بەلكىم «ناپاك بىر نەرسە» (مەسىلەن بىر جەسەت ياكى ئۆلۈك نەرسە)گە تەگكەن بولۇشى مۇمكىن؛ بىز ئۇلارغا تەگسەك ئۇلاردىكى «ناپاكلىق» بىزگىمۇ يۇقتۇرۇلۇشى مۇمكىن» دېگەندەك ئىدى. دېمىسەكمۇ، ئۇلار كۆڭۈل بۆلگەن بۇ «تاھارەتلەر» تەۋراتتىكى مۇقەددەس قانۇندىكى «ناپاكلىق» توغرۇلۇق بەلگىلىمىلەردىن كۆپ ئېشىپ كەتكەنىدى. قىزىق يېرى شۇكى، ئۇلار «بۇلغىنىش»تىن قورقۇپ ئۆز «پاكلىقىنى» بۇلغىماسلىققا قىزغىنلىق بىلەن تىرىشقىنى بىلەن، يەنە خۇدا ئەۋەتكەن قۇتقۇزغۇچى-مەسىھنى ئۆلتۈرۈش ئالدىدا تۇراتتى.
318 ياكى «رەزىل قىلغۇچى».

32 بۇ ئىشلار ئەيسانىڭ ئۆزى قانداق ئۆلۈم بىلەن ئۆلىدىغىنىنى توغرىسىدىكى
ئالدىن ئېيتقان بېشارەتلىك سۆزىنىڭ ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇشى ئۈچۈن يۈز
بەردى[319].
33 ئاندىن پىلاتۇس يەنە ئوردىسىغا كىرىپ، ئەيسانى چاقىرتىپ، ئۇنىڭدىن:
― سەن يەھۇدىيلارنىڭ پادىشاھىمۇ؟ ― دەپ سورىدى.
34 ئەيسا ئۇنىڭغا:
― بۇ سوئالنى ئۆزۈڭ سوراۋاتامسەن، ياكى باشقىلار مەن توغرۇلۇق ساڭا
شۇنداق ئېيتقانمۇ؟ ― دېدى.
35 مەن بىر يەھۇدىيمۇ؟ ![320] سېنى ماڭا تاپشۇرغانلار ئۆز خەلقىڭ ۋە باش
كاھىنلارغۇ! نېمە جىنايەت ئۆتكۈزگەنىدىڭ؟ ― دېدى پىلاتۇس.
36 ئەيسا جاۋابەن: ― مېنىڭ پادىشاھلىقىم بۇ دۇنياغا تەۋە ئەمەستۇر[321].
ئەگەر بۇ دۇنياغا تەۋە بولغان بولسا، خىزمەتچىلىرىم مېنىڭ يەھۇدىيلارغا
تاپشۇرۇلماسلىقىم ئۈچۈن جەڭ قىلىشىۋاتقان بولاتتى. ھالبۇكى، مېنىڭ
پادىشاھلىقىم بۇ يەرگە تەۋە ئەمەستۇر، ― دېدى.
37 شۇڭا پىلاتۇس ئۇنىڭغا: ―
― ئۇنداقتا، سەن پادىشاھمۇ؟
ئەيسا جاۋابەن: ― شۇنداق، ئېيتقىنىڭدەك[322]، پادىشاھمەن. مەن
شۇنىڭغا تۇغۇلغانمەن، ۋە شۇنىڭغا دۇنياغا كەلدىم: ― ھەقىقەتكە گۇۋاھلىق
بېرىشىم ئۈچۈندىن ئىبارەتتۇر. ھەقىقەتكە تەۋە بولغان ھەربىر كىشى بولسا
مېنىڭ ئاۋازىمغا قۇلاق سالىدۇ، ― دېدى.

---

[319] ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئېسىدە باركى، مەسىھ بىرنەچچە قېتىم يەھۇدىي خەلقىنىڭ ئۆزىنى ئۆلتۈرۈش ئۈچۈن ئېتىقادسىز يەھۇدىي ئەمەسلەرنىڭ قولىغا تاپشۇرىدىغانلىقىنى ۋە شۇنىڭدەك ئۆزىنىڭ رىملىقلار ئىجاد قىلغان كرېستتە ئۆلىدىغانلىقىنى ئېيتقانىدى (مەسىلەن، «مات.» 19:20، 2:26، «لۇقا» 32:18-33، «يۇھ.» 14:3، 32:12-33،).

[320] «مەن بىر يەھۇدىيمۇ؟» دېگەن سۆز ــ «مەن يەھۇدىي ئەمەس، خەلقىڭ سەن توغرۇلۇق بىرنېمە دېمىگەن بولسا، مەنمۇ ھېچنېمە دېمەيمەنغۇ!» دېگەن پۇرىقى بار سوئالدۇر.

[321] ياكى «بۇ دۇنيادىن ئەمەستۇر».

[322] «شۇنداق، ئېيتقىنىڭدەك» دېگەن جاۋابنىڭ گرېك تىلىدا «شۇنداق، لېكىن ئەھۋال دەل سېنىڭ ئويلىغىنىڭدەك ئەمەس» دېگەن پۇرىقى چىقىدۇ.

38 پىلاتۇس ئۇنىڭدىن:
ــ «ھەقىقەت» دېگەن نېمە؟ ــ دەپ سورىدى.
پىلاتۇس مۇشۇلارنى دەپ، يەنە تاشقىرىغا، يەھۇدىيلارنىڭ ئالدىغا چىقىپ
ئۇلارغا:
ــ مەن ئۇنىڭدىن ھېچقانداق جىنايەت تاپالمىدىم. 39 لېكىن ھەر يىلى
ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىدا سىلەر ئۈچۈن مەھبۇسلاردىن بىرنى قويۇپ بېرىش
قائىدەم بار(323). شۇڭا بۇ «يەھۇدىيلارنىڭ پادىشاھى»نى سىلەرگە قويۇپ
بېرىشىمنى خالامسىلەر؟ ــ دېدى.
40 ئۇلارنىڭ ھەممىسى جاۋاب بېرىپ:
ــ بۇ ئادەمنى ئەمەس، باراباسنى قويۇپ بېرىڭ! ــ دەپ قىيقاس-سۈرەن
سېلىشتى (باراباس بولسا بىر قاراقچى ئىدى).

ئەيسانىڭ ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىنىشى

19
1 شۇنىڭ بىلەن، پىلاتۇس ئەيسانى ئېلىپ بېرىپ
قامچىلاتتى(324). 2 لەشكەرلەر تىكەنلىك شاخلارنى ئۆرۈپ، بىر
تاج ياساپ، ئۇنىڭ بېشىغا كىيدۈرۈشتى ۋە ئۇنىڭغا شاھانە سۆسۈن رەڭلىك
بىر تون كىيدۈرۈپ، 3 ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ:
ــ ياشىغايلا، ئى يەھۇدىيلارنىڭ «پادىشاھى!» ــ دەپ مەسخىرە
قىلىشىپ، ئۇنىڭ يۈزىگە قايتا-قايتا كاچات سالدى.
4 پىلاتۇس بولسا يەنە ئوردىسىدىن چىقىپ، خالايىققا:
ــ مانا! ئۇنىڭدىن ھېچقانداق جىنايەت تاپالمىغانلىقىمنى بىلىشىڭلار ئۈچۈن،
ئۇنى سىلەرنىڭ ئالدىڭلارغا ئېلىپ چىقتىم، ــ دېدى.
5 بۇنىڭ بىلەن ئەيسا بېشىغا تىكەنلىك تاج ۋە ئۈچىسىغا سۆسۈن تون

323 ياكى: «سىلەر ئۈچۈن مەھبۇسلاردىن بىرنى قويۇپ بېرىش بىر ئادىتىم بار».
324 مۇشۇ خىل «قامچىلاش» ئادەتتە كرېستلىنىشتىن ئاۋۋالقى جازا ئىدى. جازا ئەسۋابى تۆمۈر
ياكى سۆڭەك پارچىلىرى باغلانغان نەچچە تانىلىق قامچا ئىدى. بۇ جازانىڭ ئۆزى شۇنچە ئېغىركى،
جازالانغۇچى گاھى ۋاقىتلاردا تېخى كرېستلەنمەي تۇرۇپلا، ئۇنىڭدىن ئۆلۈپ كېتەتتى.

كىيگۈزۈلگەن ھالدا تاشقىرىغا ئېلىپ چىقىلدى. پىلاتۇس ئۇلارغا:
— قاراڭلار، ئۇ ئادەمگە! — دېدى[325].
6 باش كاھىنلار ۋە قاراۋۇللار ئۇنى كۆرۈپ:
— ئۇنى كرېستلەڭ، كرېستلەڭ! — دەپ ۋارقىراشتى.
پىلاتۇس ئۇلارغا: — ئۇنى ئېلىپ بېرىپ ئۆزۈڭلار كرېستلەڭلار! چۈنكى مەن
ئۇنىڭدىن ھېچقانداق جىنايەت تاپالمىدىم! — دېدى.
7 يەھۇدىيلار ئۇنىڭغا جاۋابەن:
— بىزدە شۇنداق بىر قانۇن بار. شۇ قانۇنىمىزغا ئاساسەن ئۇ ئۆلۈمگە مەھكۇم
قىلىنىشى كېرەك، چۈنكى ئۇ ئۆزىنى خۇدانىڭ ئوغلى دەپ ئاتىۋالدى.
8 پىلاتۇس بۇ سۆزنى ئاڭلاپ تېخىمۇ قورقۇپ[326]، 9 يەنە ئوردىسىغا كىرىپ،
ئەيسادىن:
— سەن زادى قەيەردىن كەلگەن؟ — دەپ سورىدى.
لېكىن ئەيسا ئۇنىڭغا جاۋاب بەرمىدى.
10 شۇڭا پىلاتۇس ئۇنىڭغا: — سەن ماڭا گەپ قىلمامسەن؟ سېنى قويۇپ
بېرىشكە ھوقۇقۇم بارلىقىنى، شۇنداقلا كرېستلەشكىمۇ ھوقۇقۇم بارلىقىنى
بىلمەمسەن؟ — دېدى.
11 ئەيسا جاۋابەن: — ساڭا ئەرشتىن[327] بېرىلمىگەن بولسا، مېنىڭ
ئۈستۈمدىن ھېچقانداق ھوقۇقۇڭ بولمىغان بولاتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن مېنى ساڭا
تاپشۇرۇپ بەرگەن ئادەمنىڭ[328] گۇناھى تېخىمۇ ئېغىردۇر، — دېدى.

---

325 پىلاتۇس مۇشۇ يەردە بىلمىگەن ھالدا زەكەرىيا پەيغەمبەرنىڭ شۇ بېشارىتىنى ئاغزىغا ئالغان ئىدى: «قاراڭلار، «شاخ» دەپ ئاتالغان ئادەم!» («زەك.» 8:3، 12:6).

326 پىلاتۇس نېمىشقا قورقتى؟ ئەگەر بىرسى ئۆزىنى رىملىق ئىمپېراتور قەيسەرگە باراۋەر قىلىپ «مەن خۇدانىڭ ئوغلى» دېسە، «قەيسەرنىڭ دۈشمىنى» دەپ ھېسابلىنىشى مۇمكىن؛ شۇڭا گەرچە ئۇنىڭ ئەيسانى قويۇۋەتكۈسى بولسىمۇ، يەنىلا شۇنداق قىلىشتىن قورقاتتى. ئۇ يەنە بىر تەرەپتىن، يەنى ئايالىنىڭ ئەيسا توغرۇلۇق ئاگاھلاندۇرۇشىدىن قورقىشىمۇ مۇمكىن ئىدى («مات.» 19:27).

327 گرېك تىلىدا «يۇقىرىدىن». مۇشۇ يەردە شۈبھىسىزكى، ئەرشنىڭ ئۆزىنى كۆرسىتىدۇ.

328 «مېنى ساڭا تاپشۇرۇپ بەرگەن ئادەم» مۇشۇ يەردە يەھۇدا ئەمەس، بەلكى باش كاھىن قاياپا ئىدى. قاياپا يەھۇدىيلارنىڭ ئۆزلىرىنىڭ قۇتقۇزغۇچى-مەسىھنى ئېتىقادسىز رىملىقلارغا تاپشۇرغاندا، ئەمەلىيەتتە ئۇ پۈتكۈل يەھۇدىي خەلقىنىڭ ۋەكىلى بولغانىدى.

12 شۇ چاغدىن تارتىپ، پىلاتۇس ئۇنى قويۇۋېتىشكە ئامال ئىزدەيتتى.
لېكىن يەھۇدىيلار ۋارقىرىشىپ:
— بۇ ئادەمنى قويۇۋەتسىڭىز، سىز قەيسەرنىڭ دوستى[(329)] بولمىغان
بولىسىز! ئۆزىنى پادىشاھ دېگەن ھەربىر كىشى قەيسەرگە قارشى چىققان
بولىدۇ! — دەپ چۇقان سېلىشتى.
13 پىلاتۇس بۇ سۆزلەرنى ئاڭلاپ، ئەيسانى تاشقىرىغا چىقاردى ۋە «تاش
تاختايلىق ھويلا» دەپ ئاتالغان، ئىبرانيي تىلىدا «گاباباتا» دەپ ئاتالغان يەردە
«سوراق تەختى»گە ئولتۇردى 14 (ئۇ ۋاقىت ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىنىڭ تەييارلىق
كۈنىنىڭ ئالتىنچى سائىتى ئەتراپىدا ئىدى[(330)]). پىلاتۇس يەھۇدىيلارغا:
— مانا بۇ سىلەرنىڭ پادىشاھىڭلاردۇر! — دېدى.
15 لېكىن ئۇلار ۋارقىرىشىپ: — يوقىتىڭ، يوقىتىڭ، ئۇنى كرېستلەڭ! —
دېدى.
پىلاتۇس ئۇلارغا: — مېنى پادىشاھىڭلارنى كرېستلىگىن، دەمسىلەر؟ —
دېدى.
باش كاھىنلار جاۋابەن:
— قەيسەردىن باشقا ھېچقانداق پادىشاھىمىز يوقتۇر! — دەپ تۇۋلاشتى.
16-17 بۇنىڭ بىلەن پىلاتۇس ئۇنى كرېستلەشكە ئۇلارغا تاپشۇرۇپ بەردى.

---

329 «قەيسەر» بولسا رىم ئىمپېراتورىنىڭ ئۇنۋانى. «قەيسەرنىڭ دوستى» — بۇ مەخسۇس بىر ئۇنۋان ئىدى. پىلاتۇس بەلكىم مىڭ تەسلىكتە شۇ ئالاھىدە ئۇنۋانغا ئېرىشكەن بولۇشى مۇمكىن. ئۇ يەنە شۇنداق يۇقىرى ئۇنۋاندىن مەھرۇم بولۇشتىن ئىنتايىن قورقاتتى.
330 مۇشۇ ئايەتتىكى «ئۆتۈپ كېتىش ھېيتى» بولسا «پېتىر نان ھېيتى»نىڭ بىرىنچى كۈنى (يەنى بىرخىل «شابات كۈنى» دەپ ھېسابلىناتتى)نى كۆرسىتىدۇ. بۇ كۈندىكى ھېيت «چاگگاھ» دەپ ئاتىلاتتى («قان.» 16:1-3، «2 تار.» 35:1، 2، 6 ۋە 18نى كۆرۈڭ).
«ئالتىنچى سائەت» باشقا ئىزاھاتلىرىمىزدا ئېيتقىنىمىزدەك، رىم ۋاقتىنى كۆرسىتىدۇ. بۇ ئەتىگەن سائەت ئالتە ئىدى.

ئەيسانىڭ كرېستلىنىشى

لەشكەرلەر ئەيسانى ئېلىپ ماڭدى. ئۇ ئۆز كرېستىنى يۈدۈپ، «باش
سۆڭەك جايى» (ئىبرانىي تىلىدا «گولگوتا») دېگەن يەرگە باردى. [18] ئۇلار
ئۇنى شۇ يەردە يەنە ئىككى كىشى بىلەن تەڭ كرېستكە تارتتى؛ بۇ تەرىپىدە
بىرسى، ئۇ تەرىپىدە بىرسى ۋە ئەيسا ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىدا كرېستكە تارتىلدى.
[19] پىلاتۇس تاختىغا ئىلان يېزىپ كرېستكە بېكىتىپ قويدى. ئۇنىڭغا: ــ
«ناسارەتلىك ئەيسا ــ يەھۇدىيلارنىڭ پادىشاھى» دەپ يېزىلغانىدى. [20] ئەيسا
كرېستلىنىدىغان يەر شەھەرگە يېقىن بولغاچقا، نۇرغۇن يەھۇدىيلار تاختىدىكى
سۆزلەرنى ئوقۇدى. تاختىدىكى سۆزلەر ئىبرانىيچە، لاتىنچە ۋە گرېكچە يېزىقتا
يېزىلغانىدى. [21] شۇڭا يەھۇدىيلارنىڭ باش كاھىنلىرى پىلاتۇسقا:
ــ «يەھۇدىيلارنىڭ پادىشاھى» دەپ يازماڭ، بەلكى «ئۇ ئۆزىنى مەن
يەھۇدىيلارنىڭ پادىشاھى، دېگەن» دەپ يېزىڭ، ــ دېيىشتى.
[22] پىلاتۇس جاۋابەن:
ــ يازىدىغاننى يېزىپ بولدۇم! ــ دېدى.
[23] لەشكەرلەر ئەيسانى كرېستلىگەندىن كېيىن، ئۇنىڭ كىيىملىرىنى
ئېلىپ، تۆتكە بۆلۈپ، ھەربىر لەشكەر بىر ئۈلۈشتىن ئېلىشتى؛ ئۇلار ھەم
ئىچىدىكى ئۇزۇن كۆڭلەكنىمۇ ئېلىشتى؛ لېكىن بۇ كۆڭلەك تىكىلمىگەن،
ئۈستىدىن ئايىغىغىچە بىر پۈتۈن توقۇلغانىدى. [24] شۇنىڭ ئۈچۈن لەشكەرلەر
بىر-بىرىگە:
ــ بۇنى يىرتمايلى، بەلكى چەك تارتىشايلى، كىمگە چىقسا شۇ ئالسۇن،
ــ دېيىشتى.
بۇ ئىشلار مۇقەددەس يازمىلاردىكى مۇنۇ سۆزلەر ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇش ئۈچۈن
يۈز بەردى: ــ

«ئۇلار مېنىڭ كىيىملىرىمنى ئۆز ئارىسىدا ئۈلەشتى،
مېنىڭ كۆڭلىكىمگە[331] ئېرىشىش ئۈچۈن چەك تاشلاشتى»[332].
دەرۋەقە، لەشكەرلەر شۇنداق قىلىشتى.
25 ئەيسانىڭ كرېستىنىڭ يېنىدا ئانىسى، ئانىسىنىڭ سىڭلىسى، كلوپاسنىڭ
ئايالى مەريەم ۋە ماگداللىق مەريەملەر تۇراتتى[333]. 26 ئەيسا ئانىسى بىلەن ئۆزى
سۆيىدىغان مۇخلىسىنىڭ[334] بىرگە تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ، ئانىسىغا:
— ئى خانىم، مانا سىنىڭ ئوغلۇڭ! — دېدى.
27 ئاندىن ئۇ بۇ مۇخلىسقا:
— مانا سىنىڭ ئاناڭ! — دېدى.
شۇندىن ئېتىبارەن، ئۇ مۇخلىس ئۇنى ئۆزىنىڭ ئۆيىدە تۇرغۇزدى.

ئەيسانىڭ ئۆلۈمى

28 ئاندىن ئەيسا ھەممە ئىشلارنىڭ تامام بولغىنىنى بىلىپ (مۇقەددەس
يازمىلاردىكى بېشارەت ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇش ئۈچۈن):
— ئۇسساپ كەتتىم! — دېدى[335].
29 ئۇ يەردە سىركە شاراب بىلەن تولدۇرۇلغان بىر كوزا بار ئىدى. ئۇلار بىر
پارچە بۇلۇتنى سىركە شارابقا چىلاپ، بىر لېپەككۈل غولىغا باغلاپ، ئەيسانىڭ
ئاغزىغا تەڭلىدى. 30 ئەيسا سىركە شارابنى ئىچكەندىن كېيىن:

331 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «چاپان». زەبۇردا («زەب.» 15:22) ئىبرانىي تىلى بويىچە «چاپان» ياكى «كۆڭلەك»نى كۆرسىتىدۇ.
332 «زەب.» 15:22.
333 بۇ ئايەتنى «مات.» 56:27 بىلەن بىرلەشتۈرۈپ قارىغاندا، «ئەيسانىڭ ئانىسىنىڭ سىڭلىسى»، يەنى مەريەمنىڭ سىڭلىسى بولسا زەبەدىينىڭ ئايالى، شۇنداقلا روسۇللاردىن يۇھاننا بىلەن ياقۇپنىڭ ئانىسى بولۇش مۇمكىنچىلىكى باردۇر. «مار.» 40:15دە ئۇ «سالومى» دەپ ئاتىلىدۇ.
334 «ئۆزى سۆيىدىغان مۇخلىسى» بەلكىم بۇ باياننىڭ مۇئەللىپى يۇھاننا بولۇشى مۇمكىن. «كىرىش سۆز»نىمۇ كۆرۈڭ.
335 «زەب.» 15:22 ياكى 21:69نى كۆرۈڭ.

ــ تامام بولدى! ــ دېدى-دە، بېشىنى تۆۋەن قىلىپ، روھىنى تاپشۇرۇپ بەردى[(336)].

ئەيسانىڭ بىقىنىغا نەيزە سانجىلىشى

31 ئۇ كۈنى ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىنىڭ تەييارلىق كۈنى[(337)] بولغاچقا، كرېستلەنگەنلەرنىڭ جەسەتلىرىنى شابات كۈنىدە كرېستتە قالدۇرۇرماسلىق ئۈچۈن (شابات كۈنى «ئۇلۇغ كۈن» ھېسابلانغاچقا[(338)]) يەھۇدىيلار پىلاتۇستىن كرېستلەنگەنلەرنىڭ پۇتلىرىنى چېقىپ ئاندىن جەسەتلىرىنى كرېستتىن تېزرەك چۈشۈرۈۋېتىشنى تەلەپ قىلدى[(339)]. 32 شۇنىڭ بىلەن لەشكەرلەر بېرىپ ئەيسا بىلەن بىللە كرېستلەنگەن بىرىنچى ئاندىن ئىككىنچى ئادەمنىڭ پۇتلىرىنى چاقتى. 33 لېكىن ئەيساغا كەلگەندە، ئۇنىڭ ئاللىقاچان ئۆلگەنلىكىنى كۆردى، شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ پۇتىنى چاقمىدى. 34 ئەمما لەشكەرلەردىن بىرى ئۇنىڭ بىقىنىغا نەيزىنى سانجىۋىدى، شۇئان قان ۋە سۇ ئېقىپ چىقتى[(340)].

336 ئەيسا «بېشىنى تۆۋەن چۈشۈردى» ئاندىن، «روھىنى تاپشۇرۇپ بەردى». ئادەتتىكى ئادەم بولسا، ئاۋۋال «روھىنى بېرىدۇ» ئاندىن «بېشىنى تۆۋەن چۈشۈرىدۇ». دېمەك، ئەيسا ئۆزى ئۆلۈشىنىڭ دەقىقىسىنى تاللىۋالدى، ئۆزلۈكىدىن ئۆلدى (10:17-18نى كۆرۈڭ).

337 مۇشۇ ئايەتتىكى «ئۆتۈپ كېتىش ھېيتى» بولسا «پېتىر نان ھېيتى»نىڭ بىرىنچى كۈنى (يەنى بىرخىل «شابات كۈنى» دەپ ھېسابلىناتتى). 14-ئايەت ۋە ئىزاھاتىنى كۆرۈڭ.

338 يۇقىرىقى ئىزاھاتتا ئېيتقىنىمىزدەك، «پېتىر نان ھېيتى»نىڭ بىرىنچى كۈنى «شابات كۈنى» دەپ ھېسابلىناتتى. شۇڭلدەك بۇ كۈنى ئادەتتىكى بىر شابات كۈنى (ھەپتىنىڭ يەتتىنچى كۈنى، يەنى شەنبە كۈنى) بولغان بولۇشىمۇ مۇمكىن. ئىككى تەرەپتىن «شابات» كۈنى بولغاچقا، بەلكىم «ئۇلۇغ كۈن» دېيىلىشى مۇمكىن ئىدى.

339 «قان.» 21:22-23 ۋە «يەشۇئا» 8:29دە يەھۇدىي خەلقى ئۈچۈن بېكىتىلگەن قانۇن بويىچە، ئۆلۈم جازاسى بېرىلگەن بىرسىنىڭ جەستى تۇۋرۇك ياكى دەرەختە كەچكىچە ئېسىقلىق تۇرماسلىقى كېرەك ئىدى؛ بولمىسا «زېمىنىڭلار ناپاك بولىدۇ» دەپ بېكىتىلگەن. كرېستكە تارتىلغانلار بەزى ۋاقىتلاردا ئىككى-ئۈچ كۈن ئېسىلغاندىن كېيىنلا ئۆلەتتى. ئەگەر پۇتلىرى سۇنۇلغان بولسا، كۆكسىنى تولۇق كۆتۈرەلمەسلىكى تۈپەيلىدىن نەپەس ئالالماي تېزلا ئۆلەتتى.

340 «1يۇھ.» 5:6-8نى كۆرۈڭ. «قان ۋە سۇ»نىڭ تەڭ چىقىشى ئادەمنىڭ ھەقىقىي ئۆلگەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

35 بۇنى كۆرگۈچى سىلەرنىڭ ئىشىنىشىڭلار ئۈچۈن گۇۋاھلىق بېرىدۇ؛ كۆرگۈچىنىڭ گۇۋاھلىقى ھەقتۇر، ئۇ ئۆزىنىڭ ئېيتقانلىرىنى ھەق دەپ بىلىدۇ.
37-36 بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسى مۇقەددەس يازمىلاردا: «ئۇنىڭ بىر تال سۆڭىكىمۇ سۇندۇرۇلمايدۇ»[341] ۋە يەنە بىر بېشارەتتە: «ئۇلار ئۆزلىرى سانجىغان ئادەمگە قارايدۇ»[342] دەپ ئالدىن ئېيتىلغانلارنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن يۈز بەردى.

ئەيسانىڭ دەپنە قىلىنىشى

38 بۇ ئىشلاردىن كېيىن، ئارىماتىيالىق يۈسۈپ پىلاتۇستىن ئەيسانىڭ جەسىتىنى ئېلىپ كېتىشنى تەلەپ قىلدى (يۈسۈپ ئەيسانىڭ مۇخلىسلىرىدىن ئىدى، لېكىن يەھۇدىيلاردىن قورققىنى ئۈچۈن بۇنى مەخپىي تۇتاتتى)؛ پىلاتۇس رۇخسەت بەردى، شۇنىڭ بىلەن يۈسۈپ بېرىپ ئەيسانىڭ جەسىتىنى ئېلىپ كەتتى. 39 بۇرۇن بىر كېچىسى ئەيسانىڭ يېنىغا كەلگەن ھېلىقى نىكودىمۇ[343] مۇرمەككى بىلەن سەبرە ئارىلاشتۇرۇلغان خۇشبۇي دورا-دەرماندىن يۈز جىڭچە[344] ئېلىپ، ئۇنىڭ بىلەن بىللە كەلدى. 40 ئىككىيلەن ئەيسانىڭ جەسىتىنى يەھۇدىيلارنىڭ دەپنە قىلىش ئادىتى بويىچە دورا-دەرمانلارنى چېچىپ، كاناپ رەختلەر بىلەن ئوراپ كېپەنلىدى. 41 ئەيسا كرېستلەنگەن يەردە بىر باغ بولۇپ، باغنىڭ ئىچىدە تېخى ھېچكىم يەرلەنمىگەن يېڭى بىر بوش يەرلىك بار ئىدى[345]. 42 بۇ يەھۇدىيلارنىڭ ھېيتنىڭ تەييارلىق كۈنى بولغاچقا ھەم بۇ يەرلىك يېقىن جايدا بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇلار ئەيسانى شۇ يەرلىككە قويدى[346].

---

341 «مىس.» 10:12، 46:12 ، (LXX)، «چۆل.» 12:9، «زەب.» 20:34.
342 «زەك.» 10:12.
343 «يۇھ.» 3:1-15نى كۆرۈڭ.
344 شۇ چاغدىكى «جىڭ» بەلكىم 0.325 كىلوگرام ئىدى، شۇڭا دورا-دەرمانلار 32 كىلوچە ئىدى.
345 ئىنجىلدىكى باشقا بايانلاردىن ئېنىقكى، بۇ قەبرە (يەرلىك) تاش ئۆڭكۈر ئىدى. «ھېچكىم شۇ يەرگە قويۇلمىغان» بولغاچقا، شۇ يەر تەۋرات قانۇنى بويىچە پۈتۈنلەي «پاكىز بىر جاي» (ھېچ ئۆلۈك تېگىپ باقمىغان) دەپ ھېسابلىناتتى.
346 «ھېيت» — «پېتىر نان ھېيتى». ئۇنىڭ بىرىنچى كۈنى بىلەن شابات كۈنى ئوخشاشلا شۇ كۈنى كەچ سائەت 6-دە باشلىناتتى، شۇڭا تېزرەك دەپنە قىلىنىش كېرەك ئىدى.

ئەيسانىڭ تىرىلىشى

20

1 ھەپتىنىڭ بىرىنچى كۈنى[347] تاڭ سەھەر، ماگداللىق
مەريەم قەبرىگە باردى ۋە قەبرىنىڭ ئاغزىدىكى[348] تاشنىڭ
ئېلىۋېتىلگەنلىكىنى كۆردى. 2 شۇڭا ئۇ يۈگۈرگىنىچە كېلىپ سىمون پېترۇس
ۋە ئەيسا سۆيگەن ھېلىقى مۇخلىسنىڭ يېنىغا كېلىپ، ئۇلارغا:
— ئۇلار رەببىنى قەبرىدىن يۆتكىۋېتىپتۇ، ئۇنى قەيەرگە قويغىنىنى بىلمىدۇق!
— دېدى[349].
3 پېترۇس بىلەن ھېلىقى مۇخلىس تاشقىرىغا چىقىپ، قەبرىگە
قاراپ يول ئالدى. 4 ئىككىيلەن تەڭ يۈگۈرۈپ ماڭدى، لېكىن ھېلىقى
مۇخلىس پېترۇستىن تېز يۈگۈرۈپ، قەبرىگە بىرىنچى بولۇپ يېتىپ باردى.
5 ئۇ ئېڭىشىپ ئىچىگە قاراپ، كاناپ كېپەنلەرنىڭ ئۇ يەردە يېيىقلىق
تۇرغانلىقىنى كۆردى، لېكىن ئىچكىرىگە كىرمىدى. 6 ئۇنىڭغا ئەگىشىپ
كەلگەن سىمون پېترۇس يېتىپ كېلىپ، قەبرىگە كىردى ۋە ئۇ يەردە
يېيىقلىق تۇرغان كاناپ كېپەنلەرنى، 7 شۇنداقلا ئەيسانىڭ بېشىغا ئورالغان
ياغلىقنىمۇ كۆردى. ياغلىق كېپەنلەر بىلەن بىر يەردە ئەمەس، بەلكى ئايرىم
يەردە يۆگەكلىك تۇراتتى.
8 ئاندىن قەبرىگە ئاۋۋال كەلگەن ھېلىقى مۇخلىسمۇ قەبرىگە كىرىپ،
ئەھۋالنى كۆرۈپ ئىشەندى[350] 9 (چۈنكى ئۇلار ئۇنىڭ ئۆلۈمدىن قايتا
تىرىلىشىنىڭ[351] مۇقەررەرلىكى ھەققىدە مۇقەددەس يازمىلاردىكى بېشارەتنى

347 يەنى يەكشەنبە كۈنى.
348 قەبرە ئۆڭكۈر ئىدى («مات.» 60:27، «لۇقا» 53:23).
349 مۇشۇ ئايەتتىكى «بىز» ئىسپاتلايدۇكى، ئىنجىلدىكى باشقا «بايانلار»دا ئېيتىلغاندەك، ئەسلىدە مەريەم بىلەن بىللە يەنە باشقا ئاياللارمۇ بار ئىدى («مات.» 1:28، «مار.» 1:16-2، «لۇقا» 54:23-1:24نى كۆرۈڭ).
350 «ھېلىقى مۇخلىس» (يۇھاننا) نېمىگە ئىشەندى؟ ئۇ شۇ كېپەنلەرنى ۋە ياغلىقنىڭ شۇنداق رەتلىك قويۇلغانلىقىنى كۆرۈپ، ئەيسانىڭ جەسىتىنى ھېچكىم ئوغرىلىمىدى، بەلكى ئۇ چوقۇم ئۆلۈمدىن تىرىلدى، دەپ ئىشەندى.
351 گرېك تىلىدا «ئۆلگەنلەرنىڭ ئارىسىدىن تىرىلىشى».

تېخىچە چۈشەنمەيتتى[352]). 10 شۇنىڭ بىلەن ئىككىيلەن ئۆز تۇرالغۇلىرىغا[353]
قايتىشتى.

ئەيسانىڭ ماگداللىق مەريەمگە كۆرۈنۈشى

11 ئەمما مەريەم بولسا قەبرىنىڭ سىرتىدا تۇرۇپ يىغلاۋاتاتتى. ئۇ يىغلاپ
تۇرۇپ قەبرىنىڭ ئىچىگە ئېڭىشىپ قارىۋىدى، 12 مانا ئاق كىيىم كىيگەن
ئىككى پەرىشتە تۇراتتى؛ ئۇلارنىڭ بىرى ئەيسانىڭ جەسىتى قويۇلغان يەرنىڭ
باش تەرىپىدە، يەنە بىرى ئاياغ تەرىپىدە ئولتۇراتتى.
13 ئۇلار مەريەمدىن:
— خانىم، نېمىشقا يىغلايسەن؟ — دەپ سورىدى.
— رەببىمنى ئېلىپ كېتىپتۇ، ئۇنى نەگە قويغانلىقىنى بىلەلمەيۋاتىمەن، —
دېدى ئۇ ئۇلارغا.
14 ئۇ شۇ سۆزلەرنى قىلىپلا، كەينىگە بۇرۇلۇۋىدى، ئەيسانىڭ شۇ يەردە
تۇرغانلىقىنى كۆردى. لېكىن ئۇ ئۇنىڭ ئەيسا ئىكەنلىكىنى بىلمىدى.
15 ئەيسا ئۇنىڭدىن — خانىم، نېمىشقا يىغلايسەن، كىمنى ئىزدەيسەن؟ —
دەپ سورىدى. مەريەم ئۇنى باغۋەن شۇ، دەپ ئويلاپ:
— تەقسىر، ئەگەر ئۇنى سىز شۇ يەردىن يۆتكىۋەتكەن بولسىڭىز، قەيەرگە
قويغانلىقىڭىزنى ئېيتىپ بەرگەيسىز. مەن ئۇنى ئېلىپ كېتىمەن، — دېدى.
16 مەريەم! — دېدى ئەيسا ئۇنىڭغا.
مەريەم بۇرۇلۇپلا، ئىبرانىي تىلىدا:
— راببونى! — دېدى (بۇ سۆز «ئۇستاز» دېگەن مەنىدە).
17 ئەيسا ئۇنىڭغا : — ماڭا ئېسىلمىغىن![354] چۈنكى مەن تېخى ئاتامنىڭ

---

352 بىز باشقا يەرلەردە كۆرسەتكىنىمىزدەك، تەۋرات-زەبۇردا مەسىھنىڭ ئۆلۈمدىن تىرىلىشىنى كۆرسىتىدىغان نۇرغۇن بېشارەتلەر باردۇر.

353 گرېك تىلىدا «ئۆزلىرىنىڭكىگە» ياكى «ئۆزلىرىنىڭكىلەرگە».

354 ياكى «ماڭا قول تەگكۈزۈۋەرمە». كېيىنكى سۆزلەر بۇنىڭ مەنىسىنىڭ «ئېسىلمىغىن» ئىكەنلىكىنى ئېنىق كۆرسىتىدۇ.

يېنىغا چىقمىدىم. بىرىپ قېرىنداشلىرىمغا: مېنى «سىلەرنىڭمۇ ئاتاڭلارنىڭ، يەنى مېنىڭ ئاتامنىڭ، سىلەرنىڭ خۇدايىڭلارنىڭ، يەنى مېنىڭ خۇدايىمنىڭ يېنىغا چىقىمەن!» دەيدۇ، ــ دەپ يەتكۈزگىن، دېدى[355].
18 شۇنىڭ بىلەن ماگداللىق مەريەم مۇخلىسلارنىڭ يېنىغا بېرىپ، ئۇلارغا: «رەببىنى كۆردۈم!» دېدى ۋە شۇنداقلا ئەيسا ئۆزىگە ئېيتقان ئۇ سۆزلەرنى ئۇلارغا يەتكۈزدى.

ئەيسانىڭ مۇخلىسلىرىغا كۆرۈنۈشى

19 شۇ كۈنى كەچتە، يەنى ھەپتىنىڭ بىرىنچى كۈنى كەچتە، يەھۇدىيلاردىن قورققانلىقى ئۈچۈن مۇخلىسلار يىغىلغان ئۆيدە ئىشىكلىرىنى ھەم تاقىۋالغانىدى؛ شۇ ۋاقىتتا، ئەيسا كېلىپ ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىدا كۆرۈنۈپ، ئۆرە تۇرغان ھالدا ئۇلارغا:
ــ سىلەرگە ئامان-خاتىرجەملىك بولغاي![356] ــ دېدى. 20 بۇنى دەپ، قوللىرىنى ۋە بىقىنىنى ئۇلارغا كۆرسەتتى. شۇنىڭ بىلەن مۇخلىسلار رەببىنى كۆرگىنىدىن شادلاندى. 21 شۇڭا ئەيسا ئۇلارغا يەنە:
ــ سىلەرگە ئامان-خاتىرجەملىك بولغاي! ئاتا مېنى ئەۋەتكىنىدەك، مەنمۇ سىلەرنى ئەۋەتىمەن، ــ دېدى.
22 بۇ سۆزنى ئېيتقاندىن كېيىن، ئۇ ئۇلارنىڭ ئۈستىگە بىر پۈۋلەپ:
ــ مۇقەددەس روھنى قوبۇل قىلىڭلار. 23 كىمنىڭ گۇناھلىرىنى كەچۈرسەڭلار، ئۇنىڭ گۇناھى كەچۈرۈم قىلىنىدۇ؛ كىمنىڭ گۇناھلىرىنى تۇتۇۋالساڭلار، شۇنىڭ گۇناھى تۇتۇۋېلىنىدۇ![357] ــ دېدى.

355 ئەيسانىڭ ماگداللىق مەريەمگە كۆرۈنۈشى توغرۇلۇق ۋە ئۇنىڭغا ئېيتقان بۇ مۇھىم سۆزلىرى توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.
356 «سىلەرگە خاتىرجەملىك بولغاي» ئىبرانىي تىلىدا «شالوم ئەلەيقۇم!» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ، ئەرەب تىلىدا «ئەسسالامۇئەلەيكۇم».
357 بۇ روسۇللارنىڭ كىشىلەرنىڭ گۇناھىنى تولۇق كەچۈرۈم قىلىش ھوقۇقى بار، دېگەنلىك ئەمەس. ئۇنداق ھوقۇق پەقەت خۇداغىلا تەۋەدۇر. «مات.» 16:19 ۋە 18:18نى كۆرۈڭ. بىزنىڭچە، بۇ «گۇناھلارنى كەچۈرۈم قىلىش» جامائەتنىڭ تەرتىپىگە باغلىقتۇر. ئېغىر گۇناھ سادىر قىلغان

ئەيسانىڭ توماسقا كۆرۈنۈشى

24 ئەمما ئون ئىككىيلەننىڭ بىرى، يەنى «قوشكېزەك»[358] دەپ ئاتالغان
توماس ئەيسا كەلگەندە ئۇلارنىڭ يېنىدا ئەمەس ئىدى. 25 شۇڭا باشقا
مۇخلىسلار ئۇنىڭغا:
— بىز رەببىنى كۆردۇق! — دېيىشتى. لېكىن توماس ئۇلارغا:
— ئۇنىڭ قوللىرىدا مىخلارنىڭ ئىزىنى كۆرمىگۈچە، مىخلارنىڭ ئىزىغا ئۆز
بارمىقىمنى ۋە بىقىنىغا ئۆز قولۇمنى تىقىپ باقمىغۇچە، ھەرگىز ئىشەنمەيمەن،
— دېدى.
26 سەككىز كۈندىن كېيىن، مۇخلىسلار يەنە شۇ ئۆي ئىچىدە جەم بولغاندا،
توماسمۇ ئۇلار بىلەن بىللە ئىدى. ئىشىكلەر تاقاقلىق تۇرسىمۇ، ئەيسا كېلىپ
ئۇلارنىڭ ئارىسىدا تۇرۇپ:
— سىلەرگە ئامان-خاتىرجەملىك بولغاي! — دېدى. 27 ئاندىن ئۇ توماسقا:
— بارمىقىڭنى بۇ يەرگە تەگكۈزۈپ، قوللىرىمغا قارا. قولۇڭنى ئۇزىتىپ،
بىقىنىمغا تىقىپ، گۇماندا بولماي، ئىشەنگۈچى بولغىن! — دېدى.
28 توماس ئۇنىڭغا: — مېنىڭ رەببىم ھەم مېنىڭ خۇدايىمسەن[359]! — دەپ
جاۋاب بەردى.
29 ئەيسا ئۇنىڭغا:
— مېنى كۆرگەنلىكىڭ ئۈچۈن ئىشەندىڭ. كۆرمەي تۇرۇپ ئىشەنگۈچىلەر
بەختلىكتۇر! — دېدى.

ئېتىقادچىلار جامائەتكە قاتنىشىۋېرەمدۇ؟ رەببىمىز «مات.» 18:15-20دە بۇ مەسىلە توغرۇلۇق ئەمر بېرىدۇ؛ بۇ ئەمر بويىچە جامائەتنىڭ گۇناھ سادىر قىلغان ئەمما تovۋا قىلمىغان قېرىنداشلىرىنى جامائەتتىن چىقىرىش ھوقۇقى باردۇر. «كورىنتلىقلارغا (1) ۋە (2)»دىكى «قوشۇمچە سۆز»نىمىزنى كۆرۈڭ، بولۇپمۇ «2كور.» 2:11 توغرۇلۇق چۈشەندۈرۈشىمىزنى كۆرۈڭ.
358 گرېك تىلىدا «دىدىمۇس».
359 گرېك تىلىدا «مېنىڭ رەببىم ھەم مېنىڭ خۇدايىم!». ھازىر بارلىق مۇخلىسلار مەسىھنىڭ تولۇق سالاھىيىتىنى تونۇپ يەتكەنىدى.

ئۇشبۇ كىتابنىڭ مەقستى

30 ئەيسا مۇخلىسلىرىنىڭ ئالدىدا بۇ كىتابتا خاتىرىلەنمىگەن باشقا نۇرغۇن
مۆجىزىلىك ئالامەتلەرنىمۇ كۆرسەتتى. 31 لېكىن مۇشۇلار سىلەرنى ئەيسانىڭ
مەسىھ، شۇنداقلا خۇدانىڭ ئوغلى ئىكەنلىكىگە ئىشىنىشۇن ھەم بۇ ئارقىلىق
ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلىپ، ئۇنىڭ نامى ئارقىلىق ھاياتلىققا ئېرىشىشۇن، دەپ يېزىلدى.

ئەيسانىڭ يەتتە مۇخلىسىغا كۆرۈنۈشى

21
1 بۇ ئىشلاردىن كېيىن، ئەيسا تىبېرىياس دېڭىزىنىڭ[360] بويىدا
مۇخلىسلىرىغا يەنە بىر قېتىم كۆرۈندى. ئۇنىڭ بۇ قېتىمقى
كۆرۈنۈشى مۇنداق بولدى: 2 سىمون پېترۇس، «قوشكېزەك» دەپ ئاتالغان
توماس، گالىلىيەدىكى كانالىق ناتانىيەل، زەبەدىينىڭ ئوغۇللىرى ۋە باشقا
ئىككى مۇخلىس بىللە ئىدى. 3 سىمون پېترۇس:
— مەن بېلىق تۇتقىلى بارىمەن، — دېدى.
كۆپچىلىك:
— بىزمۇ سەن بىلەن بىللە بارىمىز، — دېيىشتى.
ئۇلار تاشقىرىغا چىقىپ، كېمىگە ئولتۇردى، لېكىن شۇ بىر كېچە ھېچنەرسە
تۇتالمىدى. 4 تاڭ ئاتاي دېگەندە، ئەيسا قىرغاقتا تۇراتتى، بىراق مۇخلىسلار
ئۇنىڭ ئەيسا ئىكەنلىكىنى بىلمىدى. 5 شۇڭا ئەيسا:
— باللار، سىلەردە يېگۈدەك بىر نەرسە[361] يوقمۇ؟ — دەپ سورىدى.
— يوق، — دەپ جاۋاب بەردى ئۇلار.
6 ئەيسا ئۇلارغا — تورنى كېمىنىڭ ئوڭ تەرىپىگە تاشلاڭلار، شۇنداق
قىلساڭلار تۇتىسىلەر، — دېدى[362].

[360] «تىبېرىياس دېڭىزى» گالىلىيەدە بولۇپ، «گالىلىيە دېڭىزى» ۋە «خىننەسەرەت كۆلى» دەپمۇ ئاتىلىدىغان چوڭ كۆلدۇر.
[361] «يېگۈدەك بىر نەرسە» — گرېك تىلىدا «بېلىق تۇتتۇڭلارمۇ؟» دېگەننى پۈرىتىدۇ.
[362] گالىلىيە دېڭىزىدىكى بېلىقلار كۈندۈزى دېڭىز ئاستىغا چۆشۈۋالىدىغىنى تۈپەيلىدىن، شۇ ۋاقىتتا بېلىق تۇتۇش زادى مۇمكىن ئەمەس ئىدى.

شۇنىڭ بىلەن ئۇلار تورنى شۇ ياققا تاشلاپ، شۇنداق كۆپ بېلىق تۇتتىكى،
ھەتتا تورنى تارتىپ چىقىرالماي قالدى. 7 ئەيسا سۆيگەن مۇخلىس پېترۇسقا:
– بۇ رەببىمىز! – دېدى.
سىمون پېترۇس ئۇنىڭ ئەيسا ئىكەنلىكىنى ئاڭلاپ، تونىنى ئۆزىگە يۆگەپ
(چۈنكى بېلىنىڭ ئاستى يالىڭاچ ئىدى) ئۆزىنى دېڭىزغا تاشلىدى. 8 قىرغاقتىن
ئانچە يىراق ئەمەس بولۇپ، تەخمىنەن ئىككى يۈز گەز[363] يىراقلىقتا بولغاچقا،
قالغان مۇخلىسلار بېلىق بىلەن تولغان تورنى تارتىپ كىچىك كېمىسى بىلەن
قىرغاققا كەلدى. 9 ئۇلار قىرغاققا چىققاندا، شاخاردىن يېقىلغان، ئۈستىدە
بېلىق قويۇقلۇق گۈلخاننى ۋە ناننى كۆردى. 10 ئەيسا:
– ئەمدى تۇتقان بېلىقىڭلاردىن ئەكېلىڭلار، – دېدى.
11 سىمون پېترۇس كېمىگە چىقىپ، تورنى قىرغاققا تارتىپ چىقاردى.
تور چوڭ بېلىقلار بىلەن تولغان بولۇپ، جەمئىي بىر يۈز ئەللىك ئۈچ بېلىق بار
ئىدى. بېلىق شۇنچە كۆپ بولغىنى بىلەن، تور يىرتىلمىغانىدى[364]. 12 ئەيسا:
– كېلىڭلار، ناشتا قىلىڭلار، – دېدى. مۇخلىسلارنىڭ ئىچىدىن ھېچكىم
ئۇنىڭدىن:
– سەن كىم بولىسەن؟ – دەپ سوراشقا پېتىنالمىدى. چۈنكى ئۇلار
ئۇنىڭ رەب ئىكەنلىكىنى بىلدى[365]. 13 ئەيسا ناننى ئەكىلىپ ئۇلارغا بەردى
ھەم بېلىقلارنىمۇ شۇنداق قىلدى. 14 مانا بۇ ئەيسانىڭ ئۆلگەندىن كېيىن
تىرىلىپ[366]، ئۆزىنى مۇخلىسلىرىغا ئۈچىنچى قېتىم ئايان قىلىشى ئىدى[367].

---

363 «ئىككى يۈز گەز» — يۈز مېتردەك.
364 «بېلىق شۇنچە كۆپ بولسىمۇ، تور يىرتىلمىغانىدى» — بۇنىڭ ئەھمىيىتى توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.
365 رەب ئەيسا ئۇلارغا تونۇش بولغان قىياپەتتىن باشقا بىرخىل قىياپەتتە ئۇلارغا كۆرۈنگەن بولسا كېرەك.
366 گرېك تىلىدا «ئۆلگەنلەر ئىچىدىن تىرىلىپ،...».
367 «ئۆزىنى مۇخلىسلىرىغا ئۈچىنچى قېتىمقى ئايان قىلىشى» — بەلكىم ئۇنىڭ ئون بىرەيلەننىڭ جەم بولغان ۋاقتىدا ئۇلارغا نىسبەتەن ئۈچىنچى قېتىمقى كۆرۈنۈشىنى كۆرسىتىدۇ.

ئەيسانىڭ پېترۇسنىڭ ئۆزىدىن ئۈچ قېتىم تېنىششىدىن كېيىن ئۇنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشى

15 ئۇلار ناشتا قىلغاندىن كېيىن، ئەيسا سىمون پېترۇستىن:
ــ يۇنۇسنىڭ[368] ئوغلى سىمون، سەن مېنى بۇلاردىنمۇ چوڭقۇر سۆيەمسەن؟[369] ــ دەپ سورىدى.
ــ شۇنداق رەب، مېنىڭ سېنى سۆيىدىغانلىقىمنى[370] سەن بىلىسەن! ــ دېدى پېترۇس.
ئەيسا ئۇنىڭغا:
ــ ئۇنداقتا، قوزىلىرىمنى ئوتلىتىپ باق! ــ دېدى.
16 ئۇ ئىككىنچى قېتىم يەنە ئۇنىڭدىن:
ــ يۇنۇسنىڭ ئوغلى سىمون، مېنى سۆيەمسەن؟ ــ دەپ سورىدى.
پېترۇس يەنە:
ــ شۇنداق، رەب، مېنىڭ سېنى سۆيىدىغانلىقىمنى[371] بىلىسەن، ــ دېدى.
ئەيسا ئۇنىڭغا:
ــ ئۇنداقتا، قويلىرىمنى باق، ــ دېدى.
17 ئۈچىنچى قېتىم ئۇنىڭدىن يەنە:

---

368 «يۇنۇس» ــ گرېك تىلىدا ۋە ئىبرانىي تىلىدا «يوناھ» (ئەرەبچە «يۇنۇس»). بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «يۇھاننا» دېيىلىدۇ.

369 «مېنى بۇلاردىنمۇ چوڭقۇر سۆيەمسەن» دېگەن سوئالدا «بۇلار» كىمنى بىلدۈرىدۇ؟ بىزنىڭچە ئەينى يەردە تۇرغان باشقا مۇخلىسلارنى كۆرسىتىدۇ. «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە يەنە توختىلىمىز.

370 «سۆيىدىغانلىقىم» مۇشۇ يەردە ئادەتتە «دوست تۇتۇش» دېگەن بىر پېئىل بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. بۇ سۆزنىڭ مەنىسى گرېك تىلىدىكى «سۆيۈش»تىن ئاجىز بولغاچقا، بەزى ئالىملار پېترۇسنىڭ سۆزى «مېنىڭ ساڭا بولغان مۇھەببىتىمنى «سۆيۈش» دېگىلى بولمايدۇ، پەقەت «دوست تۇتۇش» دېگىلى بولىدۇ» دېگەندەك كىچىك پېئىللىقنى بىلدۈرىدۇ ياكى بولمىسا پېترۇسنىڭ ئۆزىنىڭ ئەيساغا بولغان مۇھەببىتىگە گۇمانى بارلىقىنى بىلدۈرىدۇ، دەپ قارايدۇ. بىز بۇ كۆزقاراشقا قايىلمىز.

371 «سۆيىدىغانلىقىم» ــ 15-ئايەتتىكىدەك «دوست تۇتۇش» دېگەن پېئىل بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

ــ يۇنۇسنىڭ ئوغلى سىمون، مېنى سۆيەمسەن؟[372] ــ دەپ سورىدى.
پېترۇس ئەيسانىڭ ئۈچىنچى قېتىم ئۆزىدىن: «مېنى سۆيەمسەن؟» دەپ
سورىغانلىقىغا كۆڭلى يېرىم بولۇپ:
ــ رەب، سەن ھەممىنى بىلىسەن، سېنى سۆيىدىغانلىقىمنىمۇ بىلىسەن[373]،
ــ دېدى.
ئەيسا ئۇنىڭغا:
ــ ئۇنداقتا، قويلىرىمنى ئوتلات. 18 بەرھەق، بەرھەق، ساڭا شۇنى ئېيتىپ
قويايكى، ياش ۋاقتىڭدا بېلىڭنى ئۆزۈڭ باغلاپ، قەيەرگە باراي دېسەڭ شۇ
يەرگە ماڭاتتىڭ؛ لېكىن ياشانغاندا، قوللىرىڭنى ئۇزىتىسەن ۋە باشقا بىرسى
سېنى باغلاپ، سەن خالىمايدىغان يەرگە ئېلىپ كېتىدۇ، ــ دېدى.
19 ئەيسا بۇ سۆزنى پېترۇسنىڭ قانداق ئۆلۈش ئارقىلىق خۇداغا شان-شەرەپ
كەلتۈرىدىغانلىقىنى ئېنىق بىلدۈرۈش ئۈچۈن ئېيتتى[374]. ئاندىن، ئۇنىڭغا يەنە:
ــ ماڭا ئەگەشكۈچى بولغىن، ــ دېدى.
20 پېترۇس كەينىگە بۇرۇلۇپ، ئەيسا سۆيىدىغان مۇخلىسنىڭ[375] ئەگىشىپ
كېلىۋاتقانلىقىنى كۆردى (بۇ مۇخلىس كەچلىك تاماقتا ئەيسانىڭ قۇچىقىغا
يۆلىنىپ: «ئى رەب، سېنى تۇتۇپ بېرىدىغان كىمدۇ؟» دەپ سورىغان
مۇخلىس ئىدى). 21 پېترۇس ئۇنى كۆرۈپ، ئەيسادىن:
ــ ئى رەب، بۇ ئادەم كېيىن قانداق بولار؟ ــ دەپ سورىدى.
22 ئەيسا ئۇنىڭغا: ــ ئەگەر مەن قايتا كەلگۈچە ئۇنىڭ تىرىك قېلىشىنى
خالىسامму، سېنىڭ بۇنىڭ بىلەن نېمە كارىڭ؟! ماڭا ئەگەشكۈچى بولغىن،
ــ دېدى.

---

[372] «سۆيەمسەن» ــ ئەيسا بۇ قېتىم «سۆيۈش»نى بىلدۈرۈش ئۈچۈن (15-ئايەتتىكى) «دوست تۇتۇش» دېگەن پېئىلنى ئىشلىتىدۇ.

[373] بۇ ئايەتتىكى «سۆيەمسەن؟» ۋە «سۆيىدىغانلىقىم» ئىككىسى يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان «دوست بولۇش» دېگەن پېئىل بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

[374] بەزى كونا تارىخلار بويىچە، روسۇل پېترۇس ئاخىردا رەببى ئەيسادەك كرېستلەنگەن (رىم شەھرىدە).

[375] يۇقىرىدا ئېيتقىنىمىزدەك، «ئەيسا سۆيىدىغان مۇخلىس» روسۇل يۇھاننادۇر.

23 بۇنىڭ بىلەن قېرىنداشلار ئارىسىدا «ھېلىقى مۇخلىس ئۆلمەيدۇ» دېگەن
گەپ تارقالدى. لېكىن ئەيسا پېترۇسقا: «ئۇ ئۆلمەيدۇ» دېمىگەندى، بەلكى
پەقەت: «ئەگەر مەن قايتا كەلگۈچە ئۇنىڭ تۇرۇپ قېلىشىنى خالىسامۇ،
سېنىڭ بۇنىڭ بىلەن نېمە كارىڭ؟!» دېگەندى.

خاتىمە

24 بۇ ئىشلارغا گۇۋاھلىق بەرگۈچى ھەمدە بۇ ئىشلارنى خاتىرىلىگۈچى ئەنە
شۇ مۇخلىستۇر. ئۇنىڭ گۇۋاھلىقىنىڭ ھەقىقەت ئىكەنلىكىنى بىلىمىز.
25 ئەيسا بۇلاردىن باشقا نۇرغۇن ئىشلارنىمۇ قىلغانىدى؛ ئەگەر ئۇلارنىڭ
ھەممىسى بىر-بىرلەپ يېزىلغان بولسا، مېنىڭچە يېزىلغان كىتابلار پۈتكۈل
ئالەمنىڭ ئۆزىگە سىغمايتتى!

قوشۇمچە سۆز

1:1 «كالام»

«ھەممىدىن بۇرۇن «كالام» بار ئىدى؛ كالام خۇدا بىلەن بىللە ئىدى ھەم كالام خۇدا ئىدى».

رەببىمىز نېمىشقا «كالام» ياكى «خۇدانىڭ كالامى» دەپ ئاتىلىدۇ؟

يالغۇز مۇشۇ ئۆلۈغ تېمىنىڭ ئۆزى ئۈستىدە ھەتتا مىڭلىغان كىتاب يېزىلغان دېسەك، ئاشۇرۇۋەتكەن بولمايمىز. مۇقەددەس كىتابنىڭ بىرىنچى جۈملىسىدىن خۇدا بارلىق مەۋجۇداتلارنى سۆز قىلىشى ئارقىلىق، قىسقىچە سۆزى بىلەن ياراتتىدۇ، دەپ ئۆگىنىمىز: —

«خۇدا: — «نۇر بولسۇن» دېدى. ۋە نۇر بولدى».

سۇلايمان پادىشاھ «خۇدا بارلىق شەيئىيلەرنى ئۆز دانالىقى بىلەن ياراتقان» دېگەن ۋەھيىنى بىزگە يەتكۈزىدۇ. «پەند-نەسىھەتلەر»دىكى 8-9-بابلاردا بۇ «دانالىق»نىڭ ئەمەلىيەتتە بىر زات ئىكەنلىكى بىزگە ئايان قىلىنىدۇ. يۇھاننا مۇشۇ يەردە بۇ زاتنىڭ يەنە «كالام» دەپ ئاتىلىدىغانلىقىنى ئۇقتۇرىدۇ.

«يۇھاننا»دىكى مۇشۇ 1-باپتا «خۇدانىڭ كالامى»نىڭ خۇدالىق تەبىئىتى ئايان قىلىنىدۇ. ئۇ ئۆزى ھېچ يارىتىلغان ئەمەس، بەلكى خۇدا بىلەن ئەزەلدىن بىللە بولۇپ كەلگەندۇر. بۇ ئىش بولۇپمۇ 3-ئايەتتىن كۆرۈنىدۇ: —

«ئۇ ئارقىلىق بارلىق مەۋجۇداتلار يارىتىلدى ۋە بارلىق يارىتىلغانلارنىڭ ھېچبىرى ئۇنىڭسىز يارىتىلغان ئەمەس». بۇنداق دېيىشنىڭ مەقسىتى، «كالام»نى ھېچ يارىتىلغان ئەمەس، دەپ چۈشىنىشىمىز ئۈچۈن، شۇنداقلا 1-ئايەتنى بىزگە چۈشەندۈرۈش ئۈچۈندۇر: —

«ھەممىدىن بۇرۇن «كالام» بار ئىدى؛ كالام خۇدا بىلەن بىللە ئىدى ھەم كالام خۇدا ئىدى».

بۇ بايان بىزگە چۈشىنىش تەس ياكى چۈشىنىش مۇمكىن ئەمەس تۇيۇلغىنى بىلەن، لېكىن ئۇنىڭغا: — «ھەممىگە قادىر قاچان ئۆز سۆزىسىز بولغان؟» دېگەن بۇ سوئالنى قويساق، بەلكىم چۈشىنىشلىكرەك بولىدۇ. «خۇدا مەلۇم ۋاقىتلاردا ھېچنېمە ئويلىمايدۇ»

دېگىلى بولمىغىنىغا ئوخشاش «خۇدا ئۆز سۆزىسىز مەۋجۇت تۇردۇ» دېيىشكە بولمايدۇ.

قانداقلا بولمىسۇن، چۈشەنسەكمۇ، چۈشەنمىسەكمۇ، ئاددىي ئىنسان بولغان بىزلەر خۇدانىڭ روھى بىلەن تولغان روسۇللىرى ئارقىلىق ئېيتقان ئۆزى توغرىسىدىكى بارلىق بايانلىرىنى شەرتسىز قوبۇل قىلىشىمىز ھەم شۇ بايانلارغا تولۇق ئىشىنىشىمىز لازىمدۇر. ئىشەنسەك، ئاندىن كېيىن چۈشىنىمىز، دەپ قارايمىز.

«ئىبرانىيلارغا»نىڭ مۇئەللىپى مۇشۇ ئىشلارنى مۇنداق ئىپادىلەيدۇ: —

«خۇدا بۇرۇنقى زامانلاردا ئاتا-بوۋىلارغا پەيغەمبەرلەر ئارقىلىق تۈركۈم-تۈركۈم بويىچە ۋە نۇرغۇن يوللار بىلەن سۆز قىلغان بولۇپ، مۇشۇ ئاخىرقى كۈنلەردە بولسا بىزگە ئوغلى ئارقىلىق سۆزلىدى. ئۇ ئوغلىنى پۈتكۈل مەۋجۇداتنىڭ مىراسخورى قىلىپ بېكىتكەن، ئۇنىڭ ئارقىلىق كائىناتلارنى ياراتقان» («ئىبر.» 1:1-2).

بۇ ئىشلاردىن ھەم سۆزلەردىن خۇدا بىز بىلەن شەخسەن ئالاقە قىلىشنى خالايدىغانلىقىنى كۆرىمىز. ئۆز پەيغەمبەرلىرىنىڭ ئاغزى بىلەن ئېيتقان سۆزلەر ئارقىلىق ئۇ «ئىنسانلار مېنىڭ بىلەن تولۇق ئالاقىدە بولسۇن» دېگەن مەقسەتكە يېتەلمىگەنلىكى ئۈچۈن، ئۇ ھەتتا ئۆزىنى بىزگە «تىرىك كالام» بىلەن ئىپادىلىمەكچى بولدى. بۇ تىرىك كالام «ئىنسان بولدى» (14:1) ۋە ئۇ: «مېنى كۆرگەن كىشى ئاتىنى كۆرگەن بولىدۇ» (9:14) دېگەندى. ئۇنىڭ بارلىق سۆزلىرى ھەمدە بارلىق ئىش-ھەرىكەتلىرى، ئەمەللىرى خۇدانىڭ دەل قانداق بىر خۇدا ئىكەنلىكىنى روشەن كۆرسىتىپ بېرىدۇ.

3-باب 3-8-ئايەتلەر

«يۇقىرىدىن تۇغۇلۇش» ياكى «قايتىدىن تۇغۇلۇش» ياكى «سۇدىن ھەم روھتىن تۇغۇلۇش»

باشقا يەرلەردە (مەسىلەن ئەزاكىيال ۋە يەرەمىيا پەيغەمبەرلەردىكى «قوشۇمچە سۆز»نى كۆرۈڭ) بىز خۇدانىڭ قەدىمكى خەلقىگە ۋەدە قىلغان، ئۇلار بىلەن تۈزمەكچى بولغان «يېڭى ئەھدە»سى توغرۇلۇق تەپسىلىي توختالدۇق. شۇ «يېڭى ئەھدە» بويىچە ئادەملەر روھىي ھاياتقا ئىگە بولۇپ، شۇ ھايات ئارقىلىق خۇدانىڭ ئالاقىسىدە ياشىيالايتتى. ئۇنداق يېڭى ھاياتتا خۇدانى خۇرسەن قىلىش ئۈچۈن، ئىنسانلارنىڭ تىرىشىپ-تىرمىشىشى

كېرەك ئەمەس بولىدۇ؛ خۇدا ئۆزى بىزلەردە ياشىشى بىلەن ئۆز-ئۆزىنى خۇرسەن قىلىدۇ. روسۇل پاۋلۇس بۇ ئەھدىنىڭ ئۆزىدە بولغان ئەمەلىيىتىنى كۆرسىتىپ: — «مەن مەسىھ بىلەن بىللە كرېستلەنگەنمەن، لېكىن مانا، ياشاۋاتىمەن! لېكىن ياشاۋاتقىنى مەن ئەمەس، بەلكى مەندە تۇرۇۋاتقان مەسىھدۇر. ۋە مېنىڭ ھازىر ئەتلىرىمدە ياشاۋاتقان ھايات بولسا، مېنى سۆيگەن ۋە مەن ئۈچۈن ئۆزىنى پىدا قىلغان خۇدانىڭ ئوغلىنىڭ ئىمان-ئېتىقادىدىندۇر» — دەيدۇ («گال.» 2:20).

يۇھاننا 3-بابتا خاتىرىلەنگەن، رەببىمىزنىڭ نىكودىمغا ئېيتقان سۆزلىرى شۇ روھىي ھاياتنىڭ ئادەمدە باشلىنىشىنى كۆرسىتىدۇ؛ بۇنداق «تۇغۇلۇش» جىسمانىي تۇغۇلۇشقا ئوخشاش ئەمەلىي ۋە روشەن بولىدۇ؛ پەقەت ئۇ ئادەمنىڭ تېنىدە ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭ روھىدا يۈز بېرىدۇ. شۇ تۇغۇلۇش بولغاندىن كېيىن بىر كىشىنى «يۇقىرىدىن تۇغۇلغان» ياكى «قايتىدىن تۇغۇلغان» دېگىلى بولىدۇ.

رەببىمىز «بەرھەق، بەرھەق، مەن ساڭا شۇنى ئېيتىپ قويايكى، ھەم سۇدىن، ھەم روھتىن تۇغۇلمىغىچە، ھېچكىم خۇدانىڭ پادىشاھلىقىغا كىرەلمەس!» دېگەن ئىبارە بىلەن نېمىنى كۆرسەتتى؟

بۇ سۆز قارىتىلغان كىشى نىكودىم ئىدى. ئۇ كىم؟ ئۇ پەرىسىي، يەنى يەھۇدىي خەلقى ئىچىدە مۇقەددەس قانۇنىدا ئەڭ قاتتىق تۇرىدىغان مەزھەپتىن ئىدى. رەببىمىزنىڭ ئۇنى «سەن ئىسرائىلنىڭ ئۆلىماسى تۇرۇپ ...سەن؟» دېگىنى ئۇنىڭ ئاز دېگەندىمۇ يەھۇدىي ئۆلىمالىرى ۋە تەۋرات ئۇستازلىرى ئىچىدە ئەڭ بىلىملىك ئادەملەردىن بىرى (ھەتتا ئەڭ بىلىملىك ئادەمنىڭ ئۆزى) ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

ئەمدى ئەيسانىڭ ئۇنىڭغا ئېيتقان سۆزلىرىگە يەنە قارايلى: —

«سەن ئىسرائىلنىڭ ئۆلىماسى تۇرۇپ، بۇنىمۇ بىلمەمسەن؟ بەرھەق، بەرھەق، مەن ساڭا شۇنى ئېيتىپ قويايكى، بىز بىلگىنىمىزنى ئېيتىمىز ۋە كۆرگىنىمىزگە گۇۋاھلىق بېرىمىز، لېكىن سىلەر بىزنىڭ گۇۋاھلىقىمىزنى قوبۇل قىلمايسىلەر. سىلەرگە زېمىندىكى ئىشلارنى ئېيتسام ئىشەنمىگەن يەردە، ئەرشتىكى ئىشلارنى ئېيتسام قانداقمۇ ئىشىنىسىلەر؟».

بىرىنچى سوئال، 11-ئايەتتىكى «بىز» كىمنى كۆرسىتىدۇ؟ بىزنىڭچە رەببىمىز مۇشۇ

سۆز بىلەن ئۆزىنىڭ ئالدىدا ماڭغان ئۇلۇغ «جار قىلغۇچى» يەھيا پەيغەمبەر (ۋە شۇنداقلا بەلكىم باشقا ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەر) بىلەن بىرلىكنى ئىپادىلەۋاتىدۇ، دەپ ئويلايمىز.

ئىككىنچى سوئال، نېمىشقا رەببىمىز داۋقى چىققان بۇ ئۆلىما نىكودىمغا شۇنداق قاتتىق تەنبىھ تەلەپپۇزى بىلەن سۆز قىلىدۇ؟

بىز رەببىمىزنىڭ يەھۇدىي ئاقساقاللار ۋە باش كاھىنلار بىلەن بولغان سۆزلىشىشلىرىدىن («مات.» 21:23-27) ئېنىق كۆرىمىزكى، بۇ ئادەملەر يەھيانىڭ «گۇناھلارغا كەچۈرۈم ئېلىپ كېلىدىغان، تۇۋا قىلىشنى بىلدۈرىدىغان «چۆمۈلدۈرۈش»» سۈغا خەۋىرىنى («لۇقا» 3:3) رەت قىلىپ، ئۇنىڭ «چۆمۈلدۈرۈش»نى قوبۇل قىلمىغانىدى. ئۇلار بىرىنچىدىن، ئۆزلىرىنى ھەققانىي ئادەملەر دەپ قاراپ، «يەنە نېمە ئىشلارغا تۇۋا قىلىشىمىزنىڭ ھاجىتى بار» دەپ ئويلايدۇ. ئىككىنچىدىن، «خۇدا مۇسا پەيغەمبەر ئارقىلىق بېكىتكەن، مۇقەددەس ئىبادەتخانىدىكى «قۇربانلىق تۈزۈمى»دىن ھالقىپ، سۇغا چۆمۈلدۈرۈلۈشنىڭ نېمە ھاجىتى بار؟»، «ئىنسان گۇناھ قىلسا، خۇدا ئەسلىدە بېكىتكەن بۇ قۇربانلىقلار ئارقىلىق كەچۈرۈمگە ئېرىشىپ، پاك قىلىنىدىغۇ؟!»، دەپ ئويلاپ، ئىبادەتخانىدىن چىقىپ، يېرۇسالېمنى تاشلاپ، چۆل-باياۋانغا ئۆزۈن سەپەر قىلىپ تۆگە تېرىسى بىلەن كىيىنگەن، چېكەتكە ۋە ھەرە ھەسلى يەيدىغان مۇشۇنداق ياۋايى بىر كىشىنى ئىزدەپ، ئۇنىڭ ئالدىدا ئۆزىنى تۆۋەن قىلىشىنىڭ نېمە ھاجىتى؟ — دېگەنىدى.

نىكودىمنى يەھيانىڭ گۇۋاھلىقىغا ئىشەنمىگەن بۇ تۈركۈم ئادەملەرنىڭ ئىچىدە بار، دەپ قارايمىز؛ شۇنىڭ بىلەن رەببىمىز بۇ ئەڭ ئاساسىي خەۋەرنى قوبۇل قىلمىغانلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭغا تەنبىھ بېرىدۇ: —

«سىلەرگە زېمىندىكى ئىشلارنى ئېيتسام ئىشەنمىگەن يەردە، ئەرشتىكى ئىشلارنى ئېيتسام قانداقمۇ ئىشىنىسىلەر؟»

شۇ سەۋەبتىن «سۇدىن ۋە روھتىن تۇغۇلۇش»تىكى سۇنى بولسا، مۇشۇ يەردە يەھيا پەيغەمبەر ئېلىپ كەلگەن «چۆمۈلدۈرۈش» سۈيى دەپ قارايمىز. بۇ سۇ تۇۋا قىلىشنى ۋە خۇدانىڭ سۆزىگە ئىتائەت قىلىشنى بىلدۈرىدۇ (خۇدانىڭ سۆزى بەزى ۋاقىتتا ««داستىنىڭ سۈيى» بولغان سۆز-كالام» دەپ ئاتىلىدۇ «ئەف.» 26:5). نىكودىم «ئىسرائىلنىڭ ئۆلىماسى» بولۇپ، خۇدانىڭ يەرەميا ۋە ئەزاكىيال پەيغەمبەرلەر ئارقىلىق ئايان قىلغان «يېڭى ئەھدە»سىدىكى روھىي ھايات تۇغرۇلۇق ۋەدىلىرىنى، شۇنداقلا شۇ روھىي ھاياتنىڭ مۇتلەق زۆرۈر ئىكەنلىكىنى چۈشىنەلىشى كېرەك ئىدى.

بىرسى بۇ ھەقىقەتنى ئىنتايىن ئاددىي سۆزلەر بىلەن ئىپادىلىگەن: —
«ئەگەر شۇ دەسلەپكى ئەھدە (يەنى مۇسا ئارقىلىق كەلگەن مۇقەددەس قانۇن) كەم-كۈتىسىز بولسا ئىدى، كېيىنكىسى (ئىككىنچىسى، يېڭىسى) ئۈچۈن ئورۇن ئىزدەشنىڭ ھېچقانداق ھاجىتى بولمىغان بولاتتى» «ئىبر.» 7:8.

نىكودىم يېڭى ئەھدىدىكى روھىي ھاياتقا ئېرىشىشكە «سۇدا چۈمۈلدۈرۈش» دېگەن بىرىنچى قەدەمنى بېسىشقا رازى بولمىغان يەردە، قانداقمۇ ئۇنىڭدا ئەھدىنىڭ ئىككىنچى قىسمى، يەنى «روھتىن تۇغۇلۇش» بولسۇن؟

ئەمەلىيەت بۈگۈنكى كۈندىمۇ شۇنداق. روھتا تۇغۇلۇش، يەنى روھىي ھاياتقا ئېرىشىش توۋا قىلمىغان ياكى خۇدانىڭ سۆز-كالامىغا كەمتەرلىك بىلەن بويسۇنمىغان كىشىدە ھەرگىز بولمايدۇ. خۇدا «روھىمنى سۇغا چۈمۈلدۈرۈلمىگەن كىشىگە بەرمەيمەن» دېمىگەن؛ لېكىن ئۆزى ئەمر قىلغاندەك سۇغا چۈمۈلدۈرۈشنى قوبۇل قىلىشقا، شۇنداقلا خەلق-ئالەم ئالدىدا مەسىھكە بولغان ئېتىقادىنى ئېتىراپ قىلىشقا نارازى بولغان كىشىگە بولسا ئۇ مەڭگۈلۈك ھاياتنى ھەرگىز ئاتا قىلمايدۇ، دەپ ئىشىنىمىز («مار.» 16:16).

«ئەفەسۇسلۇقلارغا»، «كولوسسىلىكلەرگە» ۋە «پېترۇس (1)»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە «چۈمۈلدۈرۈش» توغرىسىدا قىلغان بايانلىرىمىزنىمۇ كۆرۈڭ.

(ئىزاھات: — 11-ئايەتتىكى «بىز» توغرۇلۇق بەزى ئالىملار ئەيسانىڭ بۇ سۆزى ئۆزىنى ھەم ئاتىنى كۆرسىتىدۇ، دەپ قارايدۇ. ئۆزى ھەم خۇدا توغرۇلۇق سۆزلىگەن كىشى «بىز» دەپ ئېيتسا، ئۇنداقتا ئۇ ئۆزىنى خۇداغا ھەمراھ قىلغان بولىدۇ، ئەلۋەتتە. ھەتتا مۇسا پەيغەمبەرمۇ ئۆزىنى خۇدا بىلەن يېقىن ئالاقىدە قويۇپ «بىز» (يەنى، «خۇدا ۋە مەن»، دېمەكچى) دېسە بولمايتتى («چۆل.» 12-10:20 ۋە «قان.» 51:32). ھالبۇكى، رەببىمىز شۇنداق دېيەلەيتتى، دەپ قارايمىز («يۇھ.» 22-20:17). شۇنداقتىمۇ، رەببىمىز خىزمىتىنىڭ بۇ ئاۋۋالقى باسقۇچلىرىدا «بىز» دېگەن سۆز بىلەن ئۆزى بىلەن خۇدانى كۆرسەتكەن بولسا، نىكودىمغا چۈشىنىشلىك بولاتتىمۇ؟ بىز ئۇنىڭغا چۈشىنىشلىك بولمايتتى، دەپ قارايمىز).

مول ھوسۇل ئۇچۇن كىم «تېرىغۇچى»؟ (4:35-38)

«سىلەر: «ھوسۇل يىغىشقا يەنە تۆت ئاي قالدى» دەۋاتامسىلەر؟ مانا، سىلەرگە ئېيتايكى، بېشىڭلارنى كۆتۈرۈپ ئېتىزلارغا قاراڭلار، زىرائەتلەر سارغىيىپ ئورۇشقا تەييار بولدى! ۋە ئورمىچى ئىش ھەققىنى ئالىدۇ ۋە مەڭگۈلۈك ھاياتقا توپلانغان ھوسۇلنى يىغىدۇ، شۇنىڭ بىلەن تېرىغۇچى بىلەن ئورمىچى تەڭ شادلىنىدۇ. چۈنكى بۇ ئىشتا «بىرى تېرىيدۇ، يەنە بىرى يىغىدۇ» دېگەن سۆز ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدۇ. مەن سىلەرنى ئۆزۈڭلار ئەمگەك سىڭدۈرمىگەن ھوسۇلنى يىغىشقا ئەۋەتتىم؛ باشقىلار ئەمگەك قىلدى ۋە سىلەر ئۇلارنىڭ ئەمگىكىنىڭ مېۋىسىنى ئېلىشقا نېسىپ بولدۇڭلار».

بۇ ئايەتكە بەرگەن ئىزاھاتىمىزنى قايتىلايمىز: ــ مەسىھنىڭ بۇ سۆزى بويىچە، كىم «تېرىغان»؟ بىزنىڭچە ئۇلار: (1) تەۋرات دەۋرىدىكى خۇدانىڭ مۇقەددەس بەندىلىرى، بولۇپمۇ پەيغەمبەرلەر؛ (2) پەيغەمبەرلەرنىڭ بېشارەتلىرىنى ئەتىۋارلاپ ئۇلارنى كۆچۈرگەن ۋە ئىسرائىللارغا (شۇنداقلا سامارىيەلىكلەرگىمۇ) ھەم ئۆگەتكەن، خۇداغا سادىق بولغان تەۋرات ئۇستازلىرى؛ (3) يەھيا پەيغەمبەر ۋە مۇخلىسلىرى بولسا كېرەك. بۇ ئۈچ تۈركۈم كىشىلەرنىڭ ھەممىسى خەلققە خۇدانىڭ سۆز-كالامىنى ئامانەت قىلىپ قالدۇرۇپ، ئۇلارنى مەسىھنىڭ كېلىشىگە، شۇنداقلا ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلىشقا تەييارلىغانىدى. (4) بۇلاردىن باشقا يەنە مەسىھنىڭ ئۆزىمۇ «تېرىغۇچى» ئىدى.

مەسىھنىڭ تېرىغىنى (1) ئىسرائىلغا خۇدانىڭ سۆز-كالامىنى تېرىشى؛ (2) ئۆزىنى «ئۇرۇق»تەك يەردە قىلىپ، قۇربانلىققا تېرىشى ئىدى. ئىككىنچى «تېرىش» ئەڭ چوڭ ۋە ئەڭ ئۇلۇغ «تېرىش» بولۇپ، پۈتكۈل دۇنيا ئۇچۇن خۇداغا يېقىن مۇناسىۋەتتە بولۇشقا يول ئاچقانىدى. «يۇھ.» 24:12دە كۆرسىتىلگەنىكى ــ «بەرھەق، بەرھەق، مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، بۇغداي دېنى تۇپراق ئىچىگە چۈشۈپ ئۆلمىگۈچە، ئۇ ئۆزى يەنىلا يالغۇز قالىدۇ؛ لېكىن ئۆلسە، مول ھوسۇل بېرىدۇ».

مۇقەددەس روھ ئۆزلىرىگە كەلگەندىن كېيىن روسۇللار بۇ «تېرىش» دېگەن سۆزنىڭ

مەنىسىنى تېخىمۇ چوڭقۇر چۈشەنگەن بولسا كېرەك. چۈنكى ئۇلار خۇش خەۋەرنى دەسلەپكى ۋاقىتلاردا جار قىلىشلىرى بىلەنلا، زور «ھوسۇل»نى ئورغان. مەسىلەن، «روس.» 41:2دە 3000 كىشى، 4:4دە 5000 ئەركەك كىشى ئېتىقاد قىلغانلىقى بايان قىلىنغان.

رەببىمىزنىڭ «تېرىغۇچى»لار توغرۇلۇق بۇ سۆزلىرى «يۇھاننا» 4-بابتا خاتىرىلەنگەن ۋەقەلەر بىلەنمۇ زىچ مۇناسىۋەتلىك بولسا كېرەك، ئەلۋەتتە. كېيىن سامارىيە شەھىرىدە ۋە ئەتراپىدا فىلىپنىڭ خۇش خەۋەرنى يەتكۈزۈشىنىڭ ۋاستىسى بىلەن كۆپ ئادەملەر مەسىھكە ئېتىقاد قىلىشى بىلەن شۇ يەردىمۇ «مول ھوسۇل» بولغان («روس.» 1:8-25).

سامارىيەدە بولغان بۇ «مول ھوسۇل»نىڭ تېرىغۇچىسى شۈبھىسىزكى، رەببىمىز ئۆزىدۇر. «يۇھاننا» 4-بابتا خاتىرىلەنگەندەك، ھوسۇلنىڭ ئۇرۇقى بولسا دەل ئۇنىڭ يالغۇز بۇ ھاجەتمەن سامارىيەلىك ئايال بىلەن بولغان سۆزلىشىشىدىن ئىبارەت، خالاس.

11:10، 14 «ياخشى پادىچى ئۆزۈمدۇرمەن»

«ياخشى پادىچى» ۋە باشقا «قويچىلار» توغرۇلۇق

گرېك تىلىنى ئۆگەنگەنلەر بىلىدۇكى، بۇ سۆزلەر رەببىمىزنىڭ «مەن بىردىنبىر ياخشى قويچى» دېگەن مەنىنى روشەن كۆرسىتىدۇ. ئۇنىڭ بۇ سۆزلىرى بىلەن ئۆزىنىڭ تەۋراتتىكى «يەر.» 23:1-8 ۋە «ئەزاكىيال» 34-بابتا ئېيتىلغان بېشارەتلەردە دەل ئالدىن ئېيتىلغان پادىچى بولغانلىقىنى كۆرسەتكەن، دەپ ئىشىنىمىز. تەۋراتتىكى بۇ ئىككى قىسىمدا خۇدا «ئىسرائىلنى بېقىش» ۋەزىپىسىنى ئۆز ئۈستىگە ئېلىشى كېرەك بولغان «قويچىلار»نى، يەنى ئۇلارنىڭ پادىشاھلىرى، كاھىنلىرى ۋە پەيغەمبەرلىرىنى ئەيىبلەيدۇ. ئۇلار بېقىشنىڭ ئورنىدا ھوقۇقلىرىنى ئۆزىنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن ئىشلەتكەنىدى. بۇ ئەھۋالغا ئاساسەن، خۇدا يەرەمىيا پەيغەمبەر ئارقىلىق: (1) ئۆزىنىڭ ئىسرائىلنى بېقىش ئۈچۈن داۋۇتنىڭ نەسلىدىن بولغان «ھەققانىي شاخ» دەپ ئاتىلىدىغان بىرسىنى تۇرغۇزىدىغانلىقىنى؛ (2) شۇنداقلا، ئىسرائىلنىڭ بۇ كىشىنى «پەرۋەردىگار ھەققانىيلىقىمىز» دەپ ئاتايدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. ئەزاكىيال ئارقىلىق پەرۋەردىگار ئۆزىنىڭ كېلىپ ئىسرائىلنى باقىدىغان قويچى بولىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

شۇڭا، رەببىمىزنىڭ «ياخشى قويچى ئۆزۈمدۇرمەن» دېگەن مۇشۇ باياني: ــ (1) ئىسرائىلغا قويچى بولۇشقا تېگىشلىك بولغانلارنى (ئىسرائىلنىڭ كاھىنلىرى ۋە ئۇستازلىرى، يەنى پەرىسىيلەر ھەم سادۇقىيلارنى) ئەيىبلەش؛ (2) شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئۆزىنىڭ خۇدالىق تەبىئىيتىنى كۆرسىتىشى ئىدى.

مەسىھنىڭ سۆزلىرى يەنە «ھەقىقىي قويچى» ۋە ئۇنىڭ ئەمەللىرى، شۇنداقلا ئۇنىڭ بىشىغا چۈشىدىغان پاجىئەلىك ۋەقەلەرنى كۆرسەتكەن تەۋراتتىكى باشقا بېشارەتلەر بىلەن باغلىقتۇر ــ «زەبۇر» 23-كۈي، 1:80، «يەش.» 11:40، «مىك.» 1:5-4 ۋە «زەك.» 7:13 ۋە باشقىلار. ئوقۇرمەنلەر ئۆزى مۇشۇلارنى كۆرۈپ يېتەلەيدۇ.

(35:11) نېمىشقا ئەيسا لازارۇسنىڭ قەبرىسى ئالدىدا كۆز يېشى قىلدى؟

بىز رەببىمىزنىڭ كۆز ياشلىرىنىڭ سەۋەبلىرىنى چۈشەنسەكمۇ، چۈشەنمىسەكمۇ، ھەربىر ھېسسىيات ئىگىسى ئۇنىڭ دوستى لازارۇسنىڭ قەبرىسىنىڭ ئالدىغا كەلگىنىدە كۆز يېشى قىلغانلىقىنى ئوقۇغىنىدا تەسىرلەنمەي قالمايدۇ. بۇ ئىشتا رەببىمىزنىڭ ھەقىقىي ئىنسان ئىكەنلىكىنى سېزىمىز ۋە شۇنداقلا قەلبىمىزدە خۇدا بىزنىڭ دەرد-ئەلەملىرىمىزنى بىز ئويلىمىغان دەرىجىدە چوڭقۇر چۈشىنىدۇ، دېگەن بىر ئۈمىد پەيدا بولىدۇ.

بۇنداق سېزىمگە كېلىشىمىز توغرىدۇر. 33:11دە ۋە 38دە رەببىمىزنىڭ «روھىدا قاتتىق پىغان چېكىپ، كۆڭلى تولىمۇ بىئارام بولغانلىقى» توغرۇلۇق ئوقۇيمىز. گرېك تىلىدا «پىغان چېكىش» بەزىدە «زور غەزەپلىنىش» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ. شۇڭا بەزى ئالىملارنىڭ: «رەببىمىز لازارۇسنىڭ ئۆلۈشى ۋە دەپنە قىلىنىشىدا پۈتكۈل ئىنسانىيەتنىڭ پاجىئەلىك ئەھۋالىنى كۆرگەن ــ دېمەك، ئۇلارنىڭ شەيتاننىڭ ئالدامچىلىقى بىلەن گۇناھقا تېيىلىپ كېتىشى ۋە بۇنىڭدىن چىققان بارلىق گۇناھلىرى، ئازاب-ئوقۇبەتلىرى ۋە ئۆلۈمنى بىر دەقىقىلا كۆرۈپ، بۇ پاجىئەگە قاتتىق غەزەپلەنگەن» دېگىنى شۈبھىسىزكى، خاتا ئەمەس. ئىنسانلارنىڭ تېيىلىپ كېتىشىنى تۈگىتىش، ئۇلارنى قۇتقۇزۇش مەسىھنىڭ پۈتكۈل ئۆمرىنىڭ تۈپ تۈرتكىسى ۋە مەقسەت-مۇددىئاسى ئىدى. كرېستتىكى ئۆلۈمى بولسا بۇلارنىڭ ئۇلۇغ ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇشى ۋە غەلىبىسىدۇر.

ئەمما ئۇنىڭ كۆز ياشلىرىدا يەنە باشقا ئامىللار بارمىدۇ؟

بەزىلەر ئەيسانىڭ كۆز يېشى مارتا، مەريەم ۋە ماتەم تۇتقان باشقا يەھۇدىيلارنىڭ قەلبىدىكى ئېتىقادسىزلىقدىن بولغان ئازاب-ئوقۇبەتتى تۆپەيلىدىن ئىدى، دەيدۇ. ئۇلارنىڭ دېمەكچى بولغىنى، مارتا، مەريەم قاتارلىقلار خۇدا كەلگۈسىدە ئۇزىگە سادىقلارنى ئۆلۈمدىن تىرىلدۈرىدىغانلىقىغا تولۇق ئىشەنمىدى. ئەمما بىزنىڭچە، مارتانىڭ سۆزلىرىگە قارىغاندا (24-ئايەت) ئۇ بۇ ھەققەتتىن گۇمانلانغان ئەمەس.

دەرۋەقە، باشقا بىرسىنىڭ ئۆلۈمگە يۈزلىگىنىدە، يەنى يائىرۇسنىڭ كىچىك قىزىنى ئۆلۈمدىن تىرىلدۈرۈشكە ماڭغاندا («ماتتا» 9-، «ماركۇس» 5-، «لۇقا» 8-باب) ئەيسا ھازا تۇتقۇچىلاردىن «نېمىشقا يىغلايسىلەر؟ ئۇ ئۇخلاۋاتىدۇغۇ» دەپ ئەيىب تەرزىدە سورىغان ۋە شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئۇنى مازاق قىلغان («مار.» 39:5). شۇ سورۇندىكىلەردە، شۈبھىسىزكى، سەبىي باللار ئۆلگەندە، روھلىرى خۇدانىڭ دەرگاھىغا ھايالسىز بارىدىغانلىقىدىن گۇمان قىلىدىغان ئىمانسىزلىق مەۋجۇت ئىدى.

چۈنكى ئىنسانلارنىڭ قەبرىسىنىڭ يېنىدا ئىككى خىل يىغلاش باردۇر. بەزىلىرى ئۈمىدسىزلىكتىن «ئۆلگۈچى زادى قەيەرگە بارىدىغاندۇ؟» دەپ يىغا-زار قىلىشىدۇ. يەنە بەزىلەر «سۆيۈملۈك ئادىمىمىز مەسىھگە ئېتىقادىنى باغلىغان، شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇنىڭ روھى بۇ دۇنيادىن كەتكەندە مەسىھ بىلەن بىللە ئارامدا بولىدۇ» دەپ بىلىپ، يىغلىشى مۇمكىن. بۇ ھەر ئىككىلىسىدە نورمال جۇدالىق ئەلىمى مەۋجۇتتۇر. بۇنداق ئىشنى روسۇللىرىمىزدا كۆرمەمدۇق؟ پاۋلۇس قەدىرلىك دوستى ئېپافرودىتنىڭ سەكراتقا چۈشۈپ قالغانلىقى توغرۇلۇق سۆزلەپ: —

«ئۇ دەرۋەقە كېسەل بولۇپ ئەجەلگە يېقىنلىشىپ قالدى؛ لېكىن خۇدا ئۇنىڭغا رەھىم قىلدى؛ ھەم مېنىڭ دەردىمنىڭ ئۈستىگە دەرد بولمىسۇن دەپ يالغۇز ئۇنىڭغىلا ئەمەس، بەلكى ماڭىمۇ رەھىم قىلدى»

— دەيدۇ («فىل.» 27:2). ئېپافرودىت ئۆلۈپ كەتكەن بولسا، پاۋلۇس ئۇنىڭ كېتىشىگە يىغلىماسمىدى؟ ئۇزىگە يېقىن بولغانلاردىن، ھەتتا قىسقا ۋاقىت ئايرىلىپمۇ، ئۇ دەرد-ئەلەمدە قالمىغانمىدى؟ («1تىس.» 17:2) ۋە ئەگەردە بۇنداق ئايرىلىش قەبرە بىلەن بولغان بولسا قانداق بولاتتى؟

تېسالونىكالىقلارنىڭ جامائىتىگە ئۇزلىرىنىڭ بۇ دۇنيادىن كەتكەن سۆيۈملۈك قېرىنداشلىرى توغرۇلۇق روسۇل پاۋلۇس مۇنداق يازىدۇ: —

«ئەي قېرىنداشلار، ئۆلمىدسىزلىك ئىچىدە ياشاۋاتقان باشقا

ھەممىسدەك، ئاراڭلاردىكى ئۆلۈمدە ئۇخلاپ قالغانلارغا قايغۇرۇپ ھەسرەت چەكمەسلىكىڭلار ئۈچۈن ئۇلارنىڭ ھالى توغرۇلۇق خەۋەرسىز قېلىشىڭلارنى خالىمايمىز» (13:4). شۇنىڭ بىلەن بۇ سۆزلەردىن ئۇنىڭ «ھېچ ماتەم قىلىپ يىغلىماڭلار» دەپ ئەمەس، بەلكى «ئېتىقادسىزلاردەك ماتەم قىلىپ يىغلىماڭلار» دېگەنلىكىنى چۈشىنىمىز. چۈنكى ئۇلارنىڭ روھى مەسىھنىڭ ھۇزۇرىدا مەڭگۈلۈك شادلىق ۋە ئاراملىققا ئۆتتى، دەپ بىلىپ ئېتىقادتا ئۆلگەنلەر ئۈچۈن خۇشال بولۇشىمىزغا توغرا كېلىدۇ؛ لېكىن ئۆزىمىز ئۇلاردىن ۋاقىتلىق جۇدا بولغاچقا ئەلۋەتتە قايغۇرىمىز. بىز كۆپ باشقا ئەھۋاللاردا ئوخشاشلا كۆز يېشى قىلغان ھالدا خۇشال بولۇشىمىز مۇمكىن؛ خۇددى روسۇل پاۋلۇسنىڭ بىر قېتىم ئېيتقىنىدەك: «دەرد-ئەلەم تارتقىنىمىز بىلەن، ئەمما دائىم شاد-خۇرامدا تۇرىمىز» («2كور.» 10:6).

ئەمدى رەببىمىزنىڭ كۆز ياشلىرى نېمە سەۋەبتىن چىققان؟ يۇقىرىدا ئېيتقىنىمىزدەك، ئۇنىڭ بۇ كۆز ياشلىرى ئۇنىڭ مارتا، مەريەم قاتارلىقلارنىڭ خۇدانىڭ مۇقەددەس بەندىلىرىنى قايتىدىن تىرىلدۈرمەن دېگەن ۋەدىسىگە بولغان قانداقتۇر بىرخىل ئىشەنمەسلىكىدىن ئەمەس ئىدى.

بىز ئەيسا «سەن سۆيگەن دوستۇڭ كېسەل بولۇپ قالدى» دېگەن خەۋەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، لازارۇسنىڭ ئەھۋالى، شۇنداقلا ئۇنىڭ ئىككى سۆيۈملۈك ھەدىسىنىڭ ھالى ئەيسانىڭ كۆڭلىدىن بىر دەقىقە چىقىپ كەتكەن، دەپ خىيال قىلىپ قالامدۇق؟ ھالبۇكى، بىز بىرگە غەلىتە تۇيۇلىدىغان مۇنداق سۆزلەرنى ئوقۇيمىز: —

«ئەيسا مارتا، سىڭلىسى ۋە لازارۇسنى تولىمۇ سۆيەتتى. شۇڭا ئۇ لازارۇسنىڭ كېسەل ئىكەنلىكىنى ئاڭلىغان بولسىمۇ، ئۆزى تۇرۇۋاتقان جايدا يەنە ئىككى كۈن تۇردى» (5-6-ئايەت).

ئۇ مۇخلىسلىرىغا چۈشەندۈرۈپ: —

«بۇ كېسەلدىن ئۆلۈپ كەتمەيدۇ، بەلكى بۇ ئارقىلىق خۇدانىڭ ئوغلى ئۇلۇغلىنىپ، خۇدانىڭ شان-شەرىپى ئايان قىلىنىدۇ»، دەيدۇ (4-ئايەت). ئۇ ئۆزى نېمە قىلىدىغانلىقىنى بىلەتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن 6-ئايەتتە: «شۇڭا ئۇ لازارۇسنىڭ كېسەل ئىكەنلىكىنى ئاڭلىغان بولسىمۇ، ئۆزى تۇرۇۋاتقان جايدا يەنە ئىككى كۈن تۇردى» دېگەنلەرنى ئوقۇيمىز. ئۇ: «مارتا ۋە مەريەمنىڭ ئىنىسىنى ئۆلۈمدىن تىرىلدۈرۈشۈمدىن بولىدىغان خۇشاللىقى مەن ھازىر بېرىپ، ئىنىسىنى كېسەلدىن

ساقايتىشمەدىن بولىدىغان خۇشاللىقىدىن كۆپتىن كۆپ زىيادە بولىدۇ» دەپ بىلەتتى. ھالبۇكى، ئۇ دوستىنىڭ كېسەل ئازابلىرى، ئۇنىڭغا قاراپ تۇرۇۋاتقان ئىككى ھەدىسىنىڭ دەرد-ئەلەملىرى، دوستىنىڭ سەكراتتا بولغان ئازابلىرى ۋە ئاخىردا ھەدە-سىڭلىنىڭ ئۇنى يەرلىككە قويغاندا بولغان قايغۇسىنى ئويلىسا، ئۇنىڭغا ئېغىر كەلمەمتى؟ ئەمدى ھازىر سۆيۈملۈك مارتا ۋە مەريەمنىڭ يېنىغا كەلگەندە، ئۇلارنىڭ بېشىدىن ئۆتكۈزگەن غەم-قايغۇ ۋە ئىنىسىدىن جۇدا بولغىنىدىن ھازىر بولغان قايغۇسىنى سەزگەندە ئۇ تەسىرلەنمەي قالامتى؟ ئەيسانىڭ يىغلىشى ئۇنىڭ ئۇلارنىڭ قايغۇسى بىلەن تولۇق بىر ئىكەنلىكىنى بىزگە كۆرسەتمەمدۇ؟ گەرچە ئۇلار ھازىرلا زور خۇشاللىققا چۆمۈپ كېتىدىغان بولسىمۇ، شۇ خۇشاللىق يېرىگە يېتىش ئۈچۈن ئۇلار «يىغلاش جىلغىسى»دىن ئۆتكەن ئەمەسمۇ؟

ئۇنداقتا، خۇدا گەرچە ئۆزىنىڭ نامەلۇم، ھەتتا چۈشەندۈرگۈسىز سەۋەبلىرى بىلەن ئۆز مۇقەددەس بەندىلىرىنى ھەرخىل ئازاب-ئوقۇبەتلەر ۋە سىناقلاردىن ئۆتكۈزىدىغان بولسىمۇ، ئۇ بىزنىڭ تارتقان بارلىق ئوقۇبەتلىرىمىزدە بىز بىلەن بىللە بولۇپ، بىز بىلەن تەڭ ئازابلىنىدۇ (ھەتتا بىز ئازابلانغان دەرىجىدىن ئارتۇق ئازابلىنىدۇ) دەپ ئىشەنمەمدۇق؟ («يەش.» 5:63). چۈنكى مەسىھنى كۆرگەن ئادەم ئاتىنى كۆرگەنمۇ بولىدۇ. ۋە بۇنداق ئېتىقادتا بىباھا تەسەللى بولمامدۇ؟ بۇنداق ئېتىقادتا لازارۇس، مارتا ۋە مەريەم كۆرگەندەك، خۇدانىڭ يولىدا «بىزنىڭ بىر دەقىقىلىك ۋە يېنىك جاپا-مۇشەققەتلىرىمىز»نىڭمۇ ئۇلۇغ، شان-شەرەپلىك نەتىجىسى بولىدۇ، دېگەن ئۈمىدىمىز بار بولمامدۇ؟ («2كور.» 17:4).

20:12-21 نىمىشقا ئەيسا ئۆزىنى ئىزدەپ كەلگەن گرېكلەر بىلەن كۆرۈشۈشنى لايىق كۆرمەي، شۇ ۋاقىتتا مۇنداق سىرلىق سۆزلەرنى ئېيتتى: ــ

«ئىنسانئوغلىنىڭ شان-شەرەپتە ئۇلۇغلىنىدىغان ۋاقىت-سائىتى يېتىپ كەلدى. بەرھەق، بەرھەق، مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، بۇغداي دېنى تۇپراق ئىچىگە چۈشۈپ ئۆلمىگۈچە، ئۇ ئۆزى يەنىلا يالغۇز قالىدۇ؛ لېكىن ئۆلسە، مول ھوسۇل بېرىدۇ» (23-24)؟.

رەببىمىزنىڭ ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىغا كەلگەن بۇ گرېكلەر (شۈبھىزسىكى، تەۋرات

ئېتىقادىنى قوبۇل قىلغان گرېكلەر)نىڭ ئۆزىنى ئىزدىگىنىنى ئاڭلاپ كۆڭلىدە خۇشال بولغانلىقىغا گۇمان قىلمايمىز. لېكىن ئۇنىڭغا نىسبەتەن بۇ ئىش ئۇنىڭ ۋاقتى-سائىتى كەلگەنلىكىگە يەنە بىر ئىشارەت ئىدى. چۈنكى ئۇ ئىلگىرى: «مەن پەقەت يولدىن تېنىگەن قوي پادىلىرى بولغان ئىسرائىل جەمەتىدىكىلەرگە ئەۋەتىلگەنمەن» دېگەنىدى («مات.» 24:15). شۇڭا بۇ ئىش ئۇنىڭ ۋەزىپىسىنىڭ ھازىر تاماملىنىشقا ئاز قالغانلىقىنى بىلدۈردى. پەيغەمبەرلەرنىڭ بېشارەتلىرىدىن ئېنىقكى، مەسىھنىڭ ۋەزىپىسىنىڭ «يات ئەللەر» (يەھۇدىي ئەمەسلەر)گە بولغان ئىككىنچى قىسمى ئۇنىڭ ئۆلۈمدىن تىرىلىشى بىلەن باشلىنىدۇ؛ دېمەك، مەسىھ روھى بىلەن خىزمەتكارلىرى ئارقىلىق نىجاتنى يات ئەللىكلەرگە جاكارلايدۇ. «ئەف.» 17:2، «زەب.» 22:21-31، 96-، 98-، 100-كۈي، «يەش.» 42:6-12، 49:1-5 ۋە باشقىلارنى كۆرۈڭ.

شۇنىڭ بىلەن ئەيسا خۇدانىڭ شۇ نىجات پىلانىنىڭ ئىككىنچى قىسمىنىڭ ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇشى ئۈچۈن ئۆزىنىڭ ئۆلۈش ۋاقتىنى يېتىپ كەلدى، دەپ بىلگەچكە، «بۇغداي دېنى تۇپراق ئىچىگە چۈشۈپ... ئۆلۈشى كېرەك...» دېگەن سۆزلەرنى ئېيتتى. ئۇ ئۆلسە، روھ كېلىدۇ؛ روھ كەلسە روسۇللىرى ۋە مۇخلىسلىرى نىجاتنى بارلىق ئەللەرگە (جۈملىدىن ھازىر «بىز ئەيسا بىلەن كۆرۈشسەك...» دېگەن مۇشۇ گرېكلەرگە) جاكارلاشتىن ئىبارەت ئۇلۇغ ۋەزىپىنى باشلايدۇ. مۇشۇ گرېكلەر دەرۋەقە «ئەيسا بىلەن كۆرۈشىدۇ» — بىراق روھىي جەھەتتىن ئېيتقاندا، پەقەت مەسىھ خۇدا ئۆزىگە تاپشۇرغىنىغا ئۆلۈم ئارقىلىق تولۇق ئىتائەت قىلسا، ئاندىن بۇ ئىمكانىيەت بولاتتى.

مۇشۇ يەردە يەنە ئېيتماقچىمىزكى، رەببىمىز مۇشۇ يەردە باشقىلارنى شەيتاننىڭ پادىشاھلىقىدىن قۇتقۇزۇش ۋە ئۇلارنى خۇدانىڭ پادىشاھلىقىدا روھىي ھاياتتا مۇستەھكەم قىلىشقا بىردىنبىر يولنى بىزگە ئاشكارە قىلدى. بىز باشقىلارنىڭ نىجات تېپىشى ئۈچۈن مەسىھ ئۆزى قىلغاندەك، ئۆزىمىزنى پىدا قىلىپ «بۇغداي دېنى يەرگە چۈشۈش»كە رازى بولۇشىمىز لازىمدۇر.

31:12 «ئەمدى دۇنيانىڭ ئۈستىگە ھۆكۈم چىقىرىلىش ۋاقتى كەلدى» قايسى تەرەپتە «دۇنيانىڭ ئۈستىگە ھۆكۈم چىقىرىلىش ۋاقتى كەلدى» ۋە شۇنداقلا «ھازىر بۇ دۇنيانىڭ ھۆكۈمدارىنىڭ تاشقىرىغا قوغلىنىش ۋاقتى

كەلدى»؟ شەيتان ھازىرمۇ دۇنيادا كۆپ ھەرىكەتلەرنى قىلىدۇ ئەمەسمۇ؟ ئۇ تېخىچە ئۆزىنىڭ «ئەللەرنى ئازدۇرۇش»تىن ئىبارەت رەزىللىكىنى داۋام قىلمامدۇ؟ ئۇنىڭ ئاخىرقى سوراقتا تارتىلىشى مۇقەددەس يازمىلاردا، بولۇپمۇ ئىنجىلنىڭ «ۋەھىي» قىسمىدا ئايان قىلىندى، ئەلۋەتتە؛ بىراق روشەنكى، ئۇنىڭ مەسىھنىڭ مىڭ يىللىق سەلتەنىتى ئۈچۈن «باغلىنىش»ى ۋە ئاخىر بېرىپ «ئوت كۆلى»گە تاشلىنىشى پەقەت مەسىھنىڭ دۇنياغا قايتا كېلىشىدىن كېيىنلا بولىدۇ.

شۈبھىسىزكى، رەببىمىز يۇقىرىقى بۇ باياننى بىلەن كرېستتىكى ئازابى ۋە ئۆلۈمىنىڭ نەتىجىسىنى كۆزدە تۇتىدۇ. مەسىھنىڭ بۇ باياننى چۈشىنىشىمىز ئۈچۈن بىزمۇ ئۇنىڭ ئۆلۈمىنى ۋە نەتىجىسىنى كۆزدە تۇتۇشىمىز لازىم.

بىرىنچىدىن، ئۇنىڭ ئۆلۈمى بىلەن «دۇنيانىڭ ئۈستىگە ھۆكۈم چىقىرىلىش» يۈز بېرىدۇ. بۇنداق «ھۆكۈم چىقىرىلىش»نى مەسىھنىڭ دۇنياغا قايتىپ كەلگەندىن كېيىنكى «سوراق تەختى» ئالدىدا ئىنسانلارنىڭ ئەمەللىرىنىڭ ئۈستىگە چىقىرىدىغان ھۆكۈم ۋە جازا چۈشۈرۈشى («ماتتا» 25-باب، «ۋەھىي» 19-باب) ئەمەس دەپ قارايمىز. بەلكى مەسىھنىڭ ئۆلۈمى ئارقىلىق بۇ دۇنيانىڭ خۇداغا ۋە ئۇنىڭ شاپائىتى بىلەن قارشىلاشقانلىقى ۋە ھەقىقىي تەبىئىتى پاش قىلىنىپ، خۇدانىڭ دۇنيانىڭ ئۈستىدىكى ھۆكۈمىنىڭ تېگىشلىك ئىكەنلىكى ئاشكارىلىنىدۇ. مەسىھدە خۇدانىڭ تولۇپ مېھرىبانلىقى مۇجەسسەملەشتۈرۈلۈپ ئىنسانىيەتكە يېقىن كەلدى — «قول تەگكۈدەك يېقىن» دېگىلى بولىدۇ — ئىنسان بولغان مەسىھ ئەيسادىن ئۆزگە يولۇققانلارغا پەقەت ئىلتىپات، رەھىم-شەپقەت ۋە مېھرىبانلىق كېلەتتى. ئۇ قەيەرگە بارمىسۇن ئۇلار شىپا، تەسەللى تاپاتتى، تۈرلۈك جىن-شەيتانلاردىن قۇتۇلۇپ چىقاتتى. ئۇ ئۆزى خۇدانىڭ ئىنسانىيەتكە باغلىقان مېھىر-مۇھەببىتىنىڭ رەددىيىسىز ئىسپاتىدۇر. بىراق ئومۇمەن ئېيتقاندا، ئىنسانىيەت («دۇنيا») ئۇنىڭغا قانداق ئىنكاس بىلدۈردى؟ — رەت قىلىپ ئۆلتۈرۈش، خالاس.

ئۇنى ئوچۇق-ئاشكارە رەت قىلغان يەھۇدىي خەلقىنى ھەممىدىن رەزىل بىر تۈركۈمى دەپ قارىماسلىقىمىز كېرەك — مۇقەددەس كىتاب بويىچە ئۇلار مۇشۇ جەھەتتە پەقەت پۈتكۈل ئىنسانىيەتنىڭ ۋەكىلى بولغان، خالاس. ھەرقانداق باشقا مىللەتمۇ شۇنداق قىلماي قالمايتتى. پۈتكۈل دۇنيانىڭ ۋەكىلى بولغان يەھۇدىي خەلقى بارلىق بېشارەتلەر، چۈمۈلدۈرگۈچى يەھيانىڭ گۇۋاھلىقى ۋە مەسىھنىڭ ئۆزىنىڭ مۆجىزىلىرىنى كۆرۈپ تۇرۇپ، ئۇنىڭدا خۇدانىڭ مېھرىبانلىقىنىڭ مۇجەسسەملەشكىنىنى بىلىپ تۇرۇپ، ئۇنى چەتكە

قاققان. شۇنىڭدەك، ئىنسانىيەت ئۆز ۋەكىلى ئارقىلىق خۇدانى، يەنى خۇدانىڭ ۋەكىلى مەسىھنى رەت قىلىپلا قالماي، بەلكى ئۇنى ئەڭ رەھىمسىز، ئەڭ ئادالەتسىز، ئەڭ يىرگىنچلىك يول بىلەن رەت قىلغان. يەھۇدىيلارنىڭ قانۇنى بويىچە مەسىھنىڭ سوراققا تارتىلىشىنى ئوتتۇز تەرەپتە قانۇنسىز ھېسابلاش كېرەك ئىدى؛ ھەتتا رىم قانۇنى بويىچە مەسىھنىڭ سوراققا تارتىلىشى مۇتلەق قانۇنسىز ئىدى.

بۇ ئىشلارغا قاراپ مۇقەددەس يازمىلاردا دائىم ئۇچرايدىغان «دۇنيا» ياكى «بۇ دۇنيا» دېگەن ئاتالغۇنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى چۈشىنىپ يېتىمىز. «دۇنيا» خۇداغا ۋە خەلقىگە، شۇنداقلا ئۇنىڭ نىجات نىشانلىرىغا دائىم قارشى تۇرىدىغان تۈزۈمدۇر. ئۇنىڭغا ئىسلاھات ئېلىپ بېرىش ياكى ئۇنى ئۆزگەرتىشنىڭ مۇمكىنچىلىكى يوق؛ ۋەھالەنكى، خۇدانىڭ خەلقىنىڭ سادىقلىقى ۋە گۇۋاھلىقى بىلەن ئۇنىڭدا بولغان رەزىللىكنى تىزگىنلەش ياكى بەزىدە ۋاقىتلىق چېكىندۇرۇش مۇمكىن بولىدۇ. مەسىلەن، 18- ۋە 19-ئەسىردە ياۋرۇپا ۋە ئامېرىكىدىكى جامائەتلەرنىڭ ئوتتۇرىدىكى ئويغىنىشلىرى ۋە ھەرىكەتلىرى بىلەن دۇنيادىكى قۇللۇق تۈزۈم كۆپ يەرلەردە يوق قىلىنغان. ھازىر بولسا قۇللۇق تۈزۈم ئىسلامىيەت دۇنياسىدىكى بەزى يەرلەردىلا تېپىلىدۇ؛ بىراق غەربىي دۆلەتلەرنىڭ ئاھالىلىرى خۇدانىڭ سۆز-كالامىنى داۋاملىق رەت قىلسا (ھازىر قىلىۋاتقىنىدەك) ئۇ يەرلەردىمۇ بۇ تۈزۈم تېز ئارىدا قايتىدىن پەيدا بولىدۇ.

ئەمدى «ھازىر بۇ دۇنيانىڭ ھۆكۈمدارىنىڭ تاشقىرىغا قوغلىنىش ۋاقتى كەلدى» دېگەننى قانداق چۈشىنىشىمىز كېرەك؟

بىز بۇ باياننىڭ مەنىسىنى: ــ (1) شەيتاننىڭ شىكايەت ۋە تۆھمەت قىلغىلى خۇدانىڭ دەرگاھىغا كىرىش پۇرسەتلىرى چەكلەندى؛ (2) ئۇنىڭ ئىنسانلارنىڭ ھەقىقەتنى بىلىپ يېتىشىگە توسقۇنلۇق قىلىش ئۈچۈن ئوي-پىكىرلىرىنى كونترول قىلىپ باغلىۋېلىشى چەكلەندى، دەپ قارايمىز.

بىرىنچى جەھەتتىن ئايۇپنىڭ دەۋرىدە شەيتاننىڭ خۇدانىڭ ئالدىغا ئەركىن ھالدا كىرىپ، مۇقەددەس بەندىلىرى (بولۇپمۇ ئايۇپ)نىڭ ئۈستىدىن شىكايەت قىلىش ھوقۇقى بولغان بولۇشى مۇمكىن، دەپ ئەسلەيمىز. ئەمەلىيەتتە شەيتاننىڭ شىكايەتلىرى خۇدانىڭ دەسلەپتە ئۇنى ئەرشتىن ھەيدىۋەتكەنلىكىنىڭ ئۈستىدە قىلىنغاندى: «قارا، سەن ئايۇپقا باشپاناھ بولسەن، ئۇنى قوغدايسەن. لېكىن ئۇ سېنى ھەقىقىي سۆيمەيدۇ. ئۇ باشقا ئىنسانلارغا ئوخشاش بىر گۇناھكار، خالاس. ئۇنى كەچۈرۈم قىلغان ۋە باشقا ئىنسانلارنى

كەچۈرۈم قىلغان يەردە، مېنى ئەرشتىن قوغلىۋېتىشكە نېمە ھەددىڭ بار؟ ئۇنىڭدا نېمە ھەققانىيلىق بار؟» ــ دېگەنىدەك.

مەسىھنىڭ كرېستتە بولغان ئۆلۈمى ئەلۋەتتە بۇ شىكايەتكە تولۇق رەددىيىدۇر. خۇدا ئىنسانلارنى كەچۈرۈم قىلالايدۇ، چۈنكى ئۇ ھەققانىيلىق بىلەن ئۇلارنىڭ تېگىشلىك جازاسىنى مەسىھ ئارقىلىق ئۆز ئۈستىگە ئېلىپ بەدەل تۆلىگەن. كرېستتىن كېيىن ئىبلىس خۇدانىڭ كەچۈرۈمى توغرىسىدا شىكايەت قىلغۇدەك ھېچقانداق باھانە-سەۋەب تاپالماي قالدى. ھەتتا ئەرشلەرنىڭ ئۆزىمۇ ئۇنىڭ تۆھمەت-شىكايەتلىرىدىن پاكلاندى («ئىبر.» 23:9).

ئىككىنچى جەھەتتە، مەسىھنىڭ كرېستتىكى ئۆلۈمى شەيتاننىڭ قانداقتۇر «ئادەمئاتا ۋە ھاۋائانا گۇناھ سادىر قىلىپ ماڭا بويسۇنغان بولغاچقا، پۈتكۈل ئىنسانىيەت مېنىڭكىدۇر» دېگەن ئاغزىنى تۇۋاقلاپ، ئۇنىڭ ئولجىسى بولغان ئىنسانىيەتنى ئۇنىڭدىن تارتىۋالغان، دەپ ئىشىنىمىز («كول.» 15:2). شۇڭا جامائەت خوش خەۋەر جاكارلىغاندا ئاڭلىغۇچىلار ھەقىقىي چۈشەنسۇن، شەيتاننىڭ ئولجىسى خۇداغا قايتۇرۇلسۇن، دەپ دۇئا قىلىشنىڭ ئاساسى باردۇر. بۇ ئىش 9:16-11دە تىلغا ئېلىنغان مۇقەددەس روھنىڭ خىزمىتىگىمۇ باغلىق، تۆۋەندە ئۇ توغرۇلۇق توختىلىمىز.

13-باب: رەببىمىزنىڭ مۇخلىسلىرىنىڭ پۇتلىرىنى يۇيۇشى - ئۇنىڭ ئەھمىيىتى نېمە؟

8-ئايەتتە پېترۇس رەببىمىزنىڭ ئۇنىڭ پۇتلىرىنى يۇيۇشىنى رەت قىلىدۇ. رەبنىڭ ئۇنىڭغا بولغان جاۋابى مۇتلەق قەتئىي ئىدى: ــ

«پېترۇس: ــ سەن مېنىڭ پۇتۇمنى يۇساڭ ھەرگىز بولمايدۇ! ــ دېدى. ئەيسا ئۇنىڭغا جاۋابەن: ــ سېنى يۇمىسام، مېنىڭ بىلەن تەڭ نېسىۋەڭ بولمايدۇ، ــ دېدى»

بۇ جاۋاب بىزگە رەببىمىزنىڭ بۇ قىلغىنى پەقەت كىچىك پېئىللىق بىرخىل خىزمەتلا ئەمەسلىكىنى كۆرسىتىدۇ. پەقەت كىچىك پېئىللىقلا ئۇلگە بولغان بولسىمۇ، بۇ ئىش بارلىق مۆمىن بەندىلىرىگە كىچىك پېئىللىق بىلەن بىر-بىرىمىزنىڭ خىزمىتىدە بولۇشقا مەڭگۈلۈك قىممەتلىك ئۈلگە بولاتتى. «ئاراڭلاردا كىم ئۇلۇغ بولاي دېسە، ھەممىڭلارغا

قۇل بولسۇن» دېگۈچى بولسا ئۆزى بۇ سۆزنىڭ ھەممىدىن ئۈستۈن تۇرىدىغان ئۆلگىسىدۇر. لېكىن رەببىمىزنىڭ پېترۇسقا: «سېنى يۇمىسام، مېنىڭ بىلەن تەڭ نېسىۋەڭ بولمايدۇ» دېگەن مۇتلەق جاۋابى بىزگە بۇ ئىشتا تېخىمۇ چوڭقۇر بىر گەپ بار، دېگەننى كۆرسىتىدۇ. «يۇھاننا»نىڭ باياندىكى بۇ قىسىم «بۇ دۇنيادىكى ئۆز ئادەملىرىگە كۆرسىتىپ كەلگەن مېھىر-مۇھەببىتىنى ئاخىرغىچە تولۇق كۆرسىتىپ تۇردى» دېگەن تونۇشتۇرۇش سۆزى بىلەن باشلانغاچقا، ئۇنىڭ بۇ جاۋابى ۋە ئۇلارنىڭ پۇتلىرىنى يۇيۇشىنى ئۇنىڭ ئۆلۈمى بىلەن باغلىق دەپ ئويلىماي قالمايمىز. 12-ئايەتتە: «ــ سىلەرگە نېمە قىلغىنىمنى ئۇقتۇڭلارمۇ؟» دېگەن سوئالى بۇ چوڭقۇر مەنىنى كۆرسىتىدۇ. شۇڭا، ئۇنىڭ پېترۇسقا: «بەدىنى يۇيۇلۇپ، تامامەن پاكىز بولغان ئادەم پەقەت پۇتلىرىنى يۇسىلا قايتا يۇيۇنۇشىنىڭ ھاجىتى بولمايدۇ» (10:13) دېگەن سىرلىق گېپىنى ئۇنىڭ ئۆلۈمى بىلەن باغلاپ چۈشىنىش كېرەك.

ئۇ 3:15دە ئۇلارغا: «سىلەر مەن سىلەرگە يەتكۈزگەن سۆزۈم ئارقىلىق ئاللىبۇرۇن پاك بولدۇڭلار» دەيدۇ. دېمەك، ئۇلار مەسىھنىڭ سۆزىگە ئىشىنىپ قوبۇل قىلغانلىقى تۈپەيلىدىن خۇدانىڭ ئالدىدا پاك ۋە ھەققانىي دەپ ھېسابلىنىدۇ. لېكىن كامىل بولۇش ئۈچۈن يەنە بىر قەدەم مېڭىشى كېرەك ئىدى ــ ئۇلار ئۇنىڭ ئۆزلىرى ئۈچۈن خار قىلىنغان ئۆلۈمىنى قوبۇل قىلىشى كېرەك بولىدۇ. بۇنى قوبۇل قىلمىسا ئەيسا دېگەندەك ئۇلارنىڭ «مېنىڭ بىلەن تەڭ نېسىۋىسى بولمايدۇ».

ۋە ھەربىر ئىنسان ئوخشاشلا كىشىنىڭ ئىشەنگۈسى كەلمەيدىغان ئاشۇ ئىشقا ئىشەنچىنى باغلىشى كېرەككى، خۇدانىڭ ئوغلى بىزنى ھەممە داغ-نۇقساندىن پاكلاندۇرۇش ئۈچۈن ئۆزىنى تۆۋەن قىلىپ كرېستتىكى ئۆلۈمدە بىزنىڭ خىزمىتىمىزدە بولغان. كرېستلەپ ئۆلتۈرۈش جازاسى ئىنسانلار ئىجاد قىلغان بارلىق ئۆلۈم جازالىرى ئىچىدە ئادەمنى ئەڭ خار قىلغۇچى جازادۇر. روسۇل پاۋلۇسنىڭ دېگىنىدەك، ھەممىمىز «كرېست بىزارلىقى»نى رەت قىلماي، خۇدانىڭ شۇ يولدا بىزنى سۆيگەنلىكىنى قوبۇل قىلىشىمىز كېرەك؛ بولمىسا، بىزنىڭ «ئۇنىڭ بىلەن تەڭ نېسىۋىمىز بولمايدۇ».

رەببىمىز ئاخىردا، ھەممىمىز ئوخشاش يولدا بىر-بىرىمىزگە خىزمەت قىلىشىمىز كېرەك، دەيدۇ. بۇ سۆزى بىزنى پەقەت كىچىك پېئىللىق خىزمەت كۆرسىتىپلا قالماي، بەلكى ئۆزىنىڭ بىز ئۈچۈن قىلغىنىدەك، بىر-بىرىمىز ئۈچۈن پىدا بولۇپ، ھەتتا خارلىنىپ ئۆلۈشكە تەييار بولۇشىمىزنى چاقىرىدۇ.

32-31:13 «يەھۇدا تاشقىرىغا چىقىپ كەتكەندىن كېيىن، ئەيسا مۇنداق دېدى:
— ئەمدى ئىنسانئوغلى ئۇلۇغلىنىدىغان ۋاقىت-سائەت يېتىپ كەلدى ۋە خۇدا ئۇ ئارقىلىق ئۇلۇغلىنىدۇ. ۋە ئەگەر خۇدا ئۇنىڭدا ئۇلۇغلانسا، خۇدامۇ ئۆزىدە ئۇنى ئۇلۇغلايدۇ، شۇنداقلا دەرھال ئۇنى ئۇلۇغلايدۇ».

ئەيسا قانداق يولدا «ئۇلۇغلىنىدۇ» ۋە خۇدا قانداق تەرەپتە «ئۇنىڭدا ئۇلۇغلىنىدۇ»؟

بۇ سۆزلەرنى ئوقۇغىنىمىزدا خىياللىرىمىز بەلكىم مەسىھنىڭ ئۆلۈمدىن تىرىلىشى ۋە ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈشىگە ئاتلاپ ئۆتۈپ، بۇ ئىشلار ئۇنىڭ ئۇلۇغلىنىشى بولسا كېرەك دېيىشىمىز مۇمكىن. لېكىن ئۇنىڭ كرېستتىكى ئۆلۈمىدىمۇ بىرخىل شان-شەرەپ يوقمۇ؟ خۇدا ئەزەلدىن ئۇنىڭ بۇ ئۆلۈم يولىدىكىدەك ئۇلۇغلىنىپ باقمىغان ۋە كېيىن يەنە شۇ يولدا ئۇلۇغلىنامدۇ؟

مەسىھنىڭ بېشىغا تاقىغان تىكەنلىك تاج ۋە ئۇنىڭ ئۈستىگە بېكىتكەن تاختاي، شۈبھىسىزكى، ئۇنىڭغا رەھىمسىز ئاھانەت كەلتۈرۈش ئۈچۈن قىلىنغان؛ لېكىن ھەممىگە قادىر بۇ ئىشلارنى پۈتۈنلەي باشقا مەنىدە ئالللقاچان بېكىتكەنىدى. ئىنسانلار كېيگەن تاجلار ئىچىدە ئەيسا كىيگەن تىكەنلىك تاجدىن شەرەپلىك تاج بولۇپ باققانمۇ؟ تىكەنلەر بولسا ئىنساننىڭ گۇناھىنىڭ نەتىجىسى بولغان لەنەتنى كۆرسىتىدۇ («يار.» 18:3). ئۇ بىزنى دەپ شۇ لەنەتنى كۆتۈردۇ — لېكىن پادىشاھ سۈپىتىدە كۆتۈردى. ھەرقانداق جەڭ مەيدانىدا ئەيسانىڭ كرېستتە گۇناھ، ئىبلىس ۋە ئۆلۈمنىڭ ئۈستىدىن قازانغان غەلىبىسىدىن ئۇلۇغ بىر غەلىبە بولۇپ باققانمۇ؟ شۇنىڭدەك مەسىھنىڭ كرېستىدىن ھەرقانداق پادىشاھنىڭ تەختى شەرەپلىك بولۇپ باققانمۇ؟ مۇتلەق خار قىلىنىشقا يۈزلەنگەندە شۇنداق سالاپەت ۋە شاھانىلىك بىلەن ئۆزىنى تۇتۇۋالغان ئەيساغا تەڭداش كىشى بولۇپ باققانمۇ؟

خۇدانىڭ كرېستتە ئۇلۇغلىنىشىغا كەلسەك، ئۇنىڭ مېھىر-مۇھەببىتىنىڭ ئۇزۇنلۇقى، كەڭلىكى، چوڭقۇرلۇقى ۋە ئېگىزلىكى ھېچقانداق باشقا يەردە ئۇنداق روشەن نامايان قىلىنىپ باققان ئەمەس. ئۇنىڭ گۇناھقا قاراتقان نەپرىتى، ئۇنىڭ مۇكەممەل پاك-مۇقەددەسلىكى ۋە ھەققانىيلىقى بىزنىڭ گۇناھلىرىمىزنى ئۆز ئۈستىگە ئالغان ئوغلىغا قاراتقان جازاسىدەك شۇنداق روشەن نامايان قىلىنىپ باققان ئەمەس. ئۇنىڭ ھەقىقەتەن

ھەممىگە قادىر ئىكەنلىكى ئوغلىنىڭ ئۆلۈمدە نەچچە يۈزلىگەن بېشارەتلەر ۋە مۇقەددەس قانۇندىكى بېشارەتلىك بەلگىلىملەرنىڭ ئەمەلگە ئاشۇرۇلغانلىقى بىلەن شۇنداق مۇكەممەل ۋە ئاجايىب ھالدا كۆرۈنۈپ باققان ئەمەس. ئۇنىڭ كرېستتە كۆرسەتكەن سەۋر-تاقىتى باشقا يەردە ھېچقاچان شۇنداق ئايان قىلىنىپ باققان ئەمەس.

ئەيسا مەسىھنىڭ ئۆلۈمدىن تىرىلىشىدە خۇدا دەرۋەقە ئۇنى ئۇلۇغلايدۇ ــ مۇخلىسلىرى، پەرىشتىلەر ۋە بارلىق ئەرش-ئاسمانلارنىڭ كۈچ-ھوقۇق ئىگىلىرىنىڭ كۆز ئالدىدا ئۇنى ئۇلۇغلايدۇ. ئاندىن ئۇنى ئەرشكە كۆتۈرۈشى بىلەن بۇ ئۇلۇغلاش جەريانى يەنە بىر باسقۇچ ئالغا بېسىلىدۇ («فىل.» 2:1-11). رەببىمىزنىڭ ئۇلۇغلىنىشى ئۇنىڭ ئىنسان سۈپىتىدە ئاتىغا بولغان مۇكەممەل ئىتائەتمەنلىكى تۈپەيلىدىن بولغانلىقىنى ھەرگىز ئۇنتۇمايلى ــ رەببىمىز ۋە ئاكىمىز ئەيسا مەسىھ خۇدانىڭ ئوڭ يېنىدا ئولتۇرغۇزۇلغاندۇر («ئىبر.» 2:11). ئۇنىڭ ئۈستىگە مۇقەددەس روھ جامائەتكە كەلگەندە ئۇنىڭ شان-شەرەپلىرى ۋە پەزىلەتلىرىنى ئاۋۋال بىزگە ئايان قىلىپ، ئاندىن بىز ئارقىلىق دۇنياغا كۆرسەتكىنىدە، ئۇ دۇنيا ئالدىدا يەنە بىر يولدا ئۇلۇغلىنىدۇ.

ئالدىمىزدا مەسىھنىڭ تېخى ئايان قىلىنمىغان كۆپ شان-شەرەپلىرى ــ مىڭ يىللىق سەلتەنىتى ۋە ئۇنىڭدىن يىراق ئۆتۈپ، «يېڭى ئاسمان، يېڭى زېمىن»دا بولىدىغان، ھازىر ئىنسانىي كۆزلەر يېتەلمەيدىغان شەرەپلىرى بىزنى كۈتىدۇ. ئامىن!

4-2:14 «ئاتامنىڭ ئۆيىدە نۇرغۇن ماكانلار بار. بولمىغان بولسا، بۇنى سىلەرگە ئېيتقان بولاتتىم؛ چۈنكى مەن ھەربىرىڭلارغا ئورۇن تەييارلاش ئۈچۈن شۇ يەرگە كېتىپ بارىمەن. مەن سىلەرگە ئورۇن تەييارلىغىلى بارىدىغانىكەنمەن، چوقۇم قايتىپ كېلىپ، سىلەرنى ئۆزۈمگە ئالىمەن؛ شۇنىڭ بىلەن، مەن قەيەردە بولسام، سىلەرمۇ شۇ يەردە بولىسىلەر. سىلەر مېنىڭ قەيەرگە كېتىدىغانلىقىمنى ۋە ئۇ يەرگە بارىدىغان يولنى بىلىسىلەر».

ئىزاھاتىمىزدا كۆرسەتكىنىمىزدەك، رەببىمىزنىڭ بۇ سۆزلىرى ئېتىقاد قىلغۇچىلار ئۈچۈن ئۆزىنىڭ كرېستتىكى ئۆلۈمدىن كېيىن ۋۇجۇدقا كەلگەن يېڭى ئەھۋالغا باغلىق، دەپ قارايمىز. ھەربىر ئېتىقاد قىلغۇچى ئۈچۈن ھازىر بىر «روھىي تۇرالغۇ» بار ــ خۇدا بىلەن يېڭى ئالاقىدە بولۇش. بۇ ئالاقە ھەربىر ئېتىقاد قىلغۇچى ئۈچۈن باشقا-باشقا بولۇپ،

خۇدا ئۆيىدە تۇرغاندەك بىزدە تۇرىدىغان ۋە بىز ئۇنىڭدا تۇرىدىغان ھالەتتىن ئىبارەت. بۇ سۆزلەردە كۆزدە تۇتۇلغىنى جەننەتتە بولغان مەلۇم بىر جىسمانىي ئۆي-ئورۇن ئەمەس، بەلكى يېڭى ھايات، يېڭى بىرخىل ھاياتنى ئۆتكۈزۈشتىن ئىبارەت. دەرۋەقە، خۇدانىڭ تاللىغانلىرى ئۈچۈن جەننەتتە مۇشۇنداق جىسمانىي ئورۇنلار بار بولۇشى مۇمكىن؛ لېكىن مۇشۇنداق «ئورۇنلار» ئەيسا ئۆلۈپ، مۇقەددەس روھ كەلگەندىن كېيىنكى، خۇدا بىلەن بولىدىغان يېڭى مۇناسىۋەتنىڭ چوڭقۇرلۇقى ھەم قىممەتلىكى بىلەن سېلىشتۇرغاندا، ھامان ئىككىنچى ئورۇندا تۇرىدۇ. شۇنداق بولۇپلا قالماي، بۇ كۆپ «روھىي تۇرالغۇ»لار جىپسالاشتۇرۇلغاندا خۇدانىڭ ئۆيى (جامائەت) بولىدۇ؛ بىزنىڭ خۇدا بىلەن يېڭى مۇناسىۋەتىمىز باردۇر، بىر-بىرىمىز بىلەن يېڭى مۇناسىۋەتىمىز باردۇر.

12:14 «بەرھەق، بەرھەق، مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، ماڭا ئىشەنگەن كىشى مېنىڭ قىلغۇاتقان ئەمەللىرىمنى قىلالايدۇ؛ ۋە بۇلاردىنمۇ تېخىمۇ ئۇلۇغ ئەمەللەرنى قىلىدۇ، چۈنكى مەن ئاتىنىڭ يېنىغا قايتىپ كېتىمەن»

رەببىمىزنىڭ «تېخىمۇ ئۇلۇغ ئەمەللەر» دېگىنىدە قانداق ئەمەللەرنى كۆزدە تۇتىدۇ؟ بىز ئۇنىڭ ياراتقان مۆجىزىلەردىن تېخىمۇ ئۇلۇغ مۆجىزىلەرنى كۆرىستىمىزمۇ؟ ئۇنىڭ سۆزلىرىگە قارىغاندا جاۋابىمىز «شۇنداق» بولۇشى كېرەكتۇر. ئىنجىلدىكى «روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى»گە قارىغاندا، روسۇللار دەرۋەقە شۇ چاغلاردا خۇدانىڭ كۈچ-قۇدرىتىنى ئايان قىلغان كۆپ كارامەت مۆجىزىلەرنى كۆرسەتكەنىدى ۋە بۇ مۆجىزىلەرنىڭ رەببىمىز يەر يۈزىدە يۈرگۈزگەن مۆجىزىلەرگە ئوخشاپ كېتىدىغانلىقى بىزگە ئايان بولىدۇ. مەسىلەن، ئۆلارنىڭ ئارىسىدا كېسەللەرنى ساقايتىش، جىنلارنى ھەيدىۋېتىش ۋە ھەتتا ئادەملەرنى ئۆلۈمدىن تىرىلدۈرۈش بار ئىدى. بۇ ئالامەت-كارامەتلەر روسۇللارنىڭ يەتكۈزگەن ئەيسا توغرۇلۇق خۇش خەۋەرنى تەستىقلىغان ئاجايىب ئىسپات بولۇپ، ھەممىمىز ئۇلارنى مىننەتدارلىق بىلەن قوبۇل قىلىمىز، ئەلۋەتتە. ھالبۇكى، بۇ مۆجىزىلەرنى رەببىمىزنىڭ ئەمەللىرىگە «ئوخشاپ كېتىدىغان» دېگىنىمىز بىلەن راستتىن ئېيتساق «تېخىمۇ ئۇلۇغ» دېگىلى بولامدۇ؟ شۇنداق بىر خۇلاسىگە كېلىشىمىز كېرەككى، رەببىمىزنىڭ بۇ سۆزلىرى پۈتۈنلەي باشقىچە بىر ئىشنى — يەنى مۇقەددەس روھنىڭ كۈچ-قۇدرىتى بىلەن خۇش خەۋەرنى يەتكۈزۈپ، كىشىلەرنى يېڭى ھاياتقا ئېرىشتۈرۈش ۋاستىسى بولۇشىمىزنى

كۆرسىتىدۇ.

رەببىمىزنىڭ دەرۋەقە تەلىم بېرىپ سۆز قىلىشى، شۈبھىسىزكى، ئاڭلىغۇچىلار ئۈچۈن ئۆمۈرۋايەت ئەڭ ئاجايىپ ئىش بولغان بولسىمۇ، كرېستتىكى ئۆلۈمىدىن ئىلگىرى ئۇ ھېچكىمنى ئۆزىنىڭ ئاتا بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى ئىچىگە كىرگۈزەلمەيتتى. لېكىن مۇقەددەس روھ تۆكۈلگەندىن كېيىن ھەربىر خۇش خەۋەرچى ۋە تەلىم بەرگۈچىنىڭ ئادەملەرنى خۇدا بىلەن بىللە بولۇش ئۈچۈن مەڭگۈلۈك ھاياتقا كىرگۈزۈش ۋاستىسى بولۇشتەك بىباھا شەرىپى باردۇر. بۇنىڭ سەۋەبى «چۈنكى مەن ئاتىنىڭ يېنىغا قايتىپ كېتىمەن» ــ ۋە ئۇ ئاتىنىڭ يېنىغا بارغانلىقى تۈپەيلىدىن، مۇقەددەس روھ كېلىدۇ.

1:15 رەببىمىز «ھەقىقىي ئۈزۈم تېلى» بولغاندىن كېيىن، «ساختا» ياكى پۇر-پۇچەك ئۈزۈم تېلى بولامدۇ؟

رەببىمىزنىڭ «ھەقىقىي ئۈزۈم تېلى ئۆزۈمدۇرمەن» دەپ ئېلان قىلغىنى بىزگە تەۋرات دەۋرىدە خۇدا ئەسلىدە كۆپ قېتىم ئىسرائىلغا «سەن مېنىڭ ئۈزۈم تېلىمسەن» دېگەنلىكىنى ئەسلىتىدۇ. خۇدانىڭ ئىسرائىلغا بولغان مۇھىم بىر مەقسىتى شۈبھىسىزكى، ئۇلارنىڭ باشقىچە ئىش-ھەرىكەتلىرى ئارقىلىق دۇنيادىكى بارلىق ئەللەرگە ئۆز گۇۋاھچىلىرى ۋە ۋەكىللىرى بولۇشىدىن ئىبارەت ئىدى. ئۇ ئىبراھىمغا «سەن ئارقىلىق يەر يۈزىدىكى بارلىق ئەل-جەمەتلەر بەخت-بەرىكەت تاپىدۇ» («يار.» 2:12) دېگەن ئەمەسمۇ؟ بۇ ۋەدىگە ئىبراھىمنىڭ ئەۋلادلىرى بولغان ئىسرائىل ۋارىسلىق قىلغان ئەمەسمۇ؟ ئۇ ئەسلىدە ئىسرائىلغا «سەن مېنىڭ قۇلۇم ئىسرائىل، سەندە ئۇلۇغلىنىمەن» دېمەكچى بولغان ئەمەسمۇ؟ («يەش.» 3:49). بۇ تېمىدا يەنە «2تار.» 33-32:6، «مىك.» 5-1:4، «يەش.» 5-2:2، «زەك.» 23:8نى كۆرۈڭ.

ھالبۇكى، ئىسرائىل كۆپ ۋاقىتلاردا خۇداغا ئىبادەت قىلىپ ئۇنىڭ ئۈچۈن يات ئەللەردە گۇۋاھچى ۋە ئۈلگە بولۇشنىڭ ئورنىغا، ئەكسىچە بۇتلارغا چوقۇنۇپ، ئىش-ھەرىكەتلىرى ئەتراپتىكى بۇتپەرەس ئەللەرنىڭكىدىن تېخىمۇ بۇلغىنىپ كەتكەنىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن خۇدا ئۇلارغا ئەزاكىيال پەيغەمبەر ئارقىلىق مۇنداق سۆزلەرنى قىلىشقا مەجبۇر بولىدۇ: —

«مەن بۇ ئىشنى سىلەرنى دەپ ئەمەس، ئى ئىسرائىل جەمەتى، بەلكى سىلەر بارغان ئەللەر ئارىسىدا بۇلغىغان ئۆز پاك-مۇقەددەس نامىم ئۈچۈن

قىلمەن» («ئەز.» 23:8).

دېمەك، ئىسرائىل خۇدانىڭ خۇرسەنلىكى ئۈچۈن مېۋە بېرىدىغان ئۈزۈم تېلى بولمىدى («يەشايا» 5-باب، «يەر.» 2:21-22، «ئەز.» 15-باب، «ھوش.» 1:10، «زەب.» 80:8-18نى كۆرۈڭ). ھالبۇكى، ئىسرائىل گۇناھقا پېتىپ خۇدانىڭ مەقستىنى ئورۇنلىمىغاچقا، مەسىھ ئۆزى خۇدانىڭ بارلىق ئارزۇ-ئىستەكلىرىنى ئەمەلگە ئاشۇرىدۇ، ئۇنىڭدا تۇرغانلار «كۆپ مېۋە بەرگۈچىلەر» بولىدۇ («يۇھ.» 5:15، 8). ئۇ «ھەقىقىي ئۈزۈم تېلى» بولىدۇ.

مۇقەددەس روھنىڭ خىزمىتى (16:7-11)

«ئەمما مەن سىلەرگە ھەقىقەتنى ئېيتىپ قويايكى، مېنىڭ كېتىشىم سىلەرگە پايدىلىقتۇر. چۈنكى ئەگەر كەتمىسەم، ياردەمچى سىلەرگە كەلمەيدۇ. ئەمما كەتسەم، ئۇنى سىلەرگە ئەۋەتىمەن. ئۇ كەلگەندە، بۇ دۇنيادىكىلەرگە گۇناھ توغرىسىدا، ھەققانىيلىق توغرىسىدا ۋە ئاخىرەت سورىقى توغرىسىدا ھەقىقەتنى بىلگۈزىدۇ. ئۇ ئۇلارنى گۇناھ توغرىسىدا بىلگۈزىدۇ، چۈنكى ئۇلار ماڭا ئېتىقاد قىلمىدى. ئۇلارنى ھەققانىيلىق توغرىسىدا بىلگۈزىدۇ، چۈنكى ئاتامنىڭ يېنىغا قايتىپ بارىمەن ۋە سىلەر مېنى يەنە كۆرەلمەيسىلەر. ئۇلارنى ئاخىرەت سورىقى توغرىسىدا بىلگۈزىدۇ، چۈنكى بۇ دۇنيانىڭ ھۆكۈمدارى ئۈستىگە ھۆكۈم چىقىرىلدى»

ئەيسانىڭ: «مېنىڭ كېتىشىم سىلەرگە پايدىلىق» دېگىنى شۈبھىسىزكى، روسۇللارغا (ھەم بىزگىمۇ) بەك ھەيران قالارلىق ئىش بولدى. چۈنكى ئۇ ئۇلارغا ھەمراھ بولغىنىدا ھەممە ئىش ئوڭۇشلۇق ئىدى؛ «ئۇستازىمىز ھەرقانداق قىيىن ئەھۋالغا تاقابىل تۇرالايدۇ» دېگەندەك ئۇلاردا ئۇنىڭ ئارقىلىق بىرخىل ئىشەنچ-خاتىرجەملىك بار ئىدى. ھالبۇكى، ئۇ ئۇلاردىن ھەتتا قىسقا بىر ۋاقىت ئايرىلسا، ئۇلار كۈچسىز قالغاندەك بولاتتى. مەسىلەن، ئۇ ئۇلاردىن ئايرىلىپ تاغقا چىقىپ قايتىپ كەلگەندە، ئۇلارنىڭ جىن چاپلاشقان بىر بالىغا مەدەت يەتكۈزەلمىگەنلىكى كۆرۈنىدۇ («مات.» 1:17-22). ئۇنىڭ ھازىرلىقى ئۇلارنىڭ بارلىقى ئىدى ــ ئۇ ئۇلارنىڭ ئۇستازى، يولباشچىسى، باشپاناھى، رىغبەتلەندۈرگۈچىسى، قۇتقۇزغۇچىسى ۋە ھەممىدىن بەك ئۇلارنىڭ تەسەللى

بەرگۈچىسى، كۈچەيتكۈچىسى ۋە دوستى ئىدى. ئۇ قانداقىسىگە «مېنىڭ كېتىشىم سىلەرگە پايدىلىق» دېسۇن؟

ئەلۋەتتە، ئۇ ئۆزى بۇ ئىشنى چۈشەندۇردى. ئۇ «كېتىشى» كېرەك ــ ئاۋۋال بىر يولىلا ئىنسانلارنىڭ گۇناھىنىڭ مەسىلىسىنى بىر تەرەپ قىلغىلى كرېستكە كېتىشى كېرەك، ئاندىن ئۆزىگە ئېتىقاد قىلغۇچىلارغا مۇقەددەس روھنى ئەۋەتكىلى كرېستتىن قەبرى ئارقىلىق ئەرشكە، ئاتىسىنىڭ يېنىغا كېتىشى كېرەك ئىدى. چۈنكى ئۇنىڭ كرېستتىكى ئۆلۈمى ئادەملەرنىڭ مۇقەددەس روھنى قوبۇل قىلىشىغا ئىمكانىيەت يارىتىپ بېرىدۇ. بۇ شۇنىڭغا بەدەل تۆلىگىنى ئىدى. بىز مۇنداق بىر خۇلاسىگە كەلمەي قالمايمىز: —

(1) خۇدا مەسىھنى ئۆز ۋەكىلى بولۇشقا ئەۋەتتى؛ ئۇ بولسا «سۆز-كالام»دۇر.

(2) رەببىمىز مۇقەددەس روھنى جامائىتىگە ئۆز ۋەكىلى بولۇشقا ئەۋەتىدۇ. ئەيسا روسۇللىرىغا ھەمراھ بولغاندا ئۇلارغا نېمە بولغان بولسا مۇقەددەس روھ جامائەتكىمۇ شۇ بولىدۇ. ئۇنىڭ دېگىنىدەك: «مەن سىلەرگە باشقا بىر ياردەمچى ئەۋەتىمەن» (16:14). گرېك تىلىدا «باشقا بىر...» بولسا «ماڭا ئوپ-ئوخشاش باشقا بىر» دېگەن ئۇقۇمنى كۆرسىتىدۇ. دېمەك، مۇقەددەس روھ ئۇلارغىمۇ «ئۇستاز، يولباشچى، باشپاناھ، رىغبەتلەندۈرگۈچى، ساقايتقۇچى، تەسەللى بەرگۈچى، كۈچەيتكۈچى ۋە دوستى بولىدۇ. چوڭ پەرقى شۇ بولىدۇكى، ئەيسا ئۇلار «بىلەن بىللە» ئىدى، لېكىن مۇقەددەس روھ «ئۇلاردا» يەنى «ئۇلارنىڭ ئىچىدە» ياشايتتى. بۇ ئۇنىڭدىن تېخىمۇ چەكسىز ئەۋزەل بولمامدۇ؟

(3) مەسىھ جامائىتىنى ئۆزىگە ۋەكىل بولۇشقا ۋە شۇنداقلا ئاتىغا ۋەكىل بولۇشقا «پۈتكۈل دۇنيا»غا ئەۋەتىدۇ.

جامائەت مەسىھنى دۇنياغا جاكارلىغاندا مۇقەددەس روھ رەببىمىز 8-11دە ئېيتقان خىزمەتلەرنى قىلىپ، ئادەملەرگە بۇ خەۋەرنىڭ راست ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق ۋە جەزملىك يەتكۈزىدۇ: —

(1) ئۇ بۇ دۇنيادىكى كىشىلەرنى گۇناھ توغرىسىدا بىلگۈزىدۇ، «چۈنكى ئۇلار ماڭا ئېتىقاد قىلمىدى». ئادەملەرنى دوزاخقا ئەۋەتىدىغان گۇناھ دەل مۇشۇدۇر. ئادەملەرنىڭ دوزاخقا چۈشۈشىنىڭ بىرىنچى سەۋەبى گۇناھكار ئىكەنلىكى ئەمەس، بەلكى ئەيساغا ئېتىقاد قىلىشنى رەت قىلغانلىقى، يەنى خۇدانىڭ نىجاتىنى رەت قىلغانلىقى ئۇچۇندۇر.

(2) ئۇ ھەققانىيلىق توغرىسىدا بىلگۈزىدۇ، «چۈنكى ئاتامنىڭ يېنىغا قايتىپ

بارىمەن ۋە سىلەر مېنى يەنە كۆرەلمەيسىلەر».

رەببىمىز بۇ دۇنيادا بولغاندا ھەققانىيلىقىنىڭ مۇكەممەل ۋەكىلى ئىدى. لېكىن ئۇ بۇ دۇنيادا بولمىسا، ئادەملەر خۇدانىڭ ھەققانىيلىقىنى قانداق چۈشىنىدۇ؟ خۇدانىڭ بۇ مەسىلىگە بولغان جاۋابى بىرىنچىدىن جامائەت ئارقىلىق مەسىھنىڭ ھەققانىيلىقىنى ئايان قىلىشتىن ئىبارەت بولىدۇ. ئەيسا ئاۋۋال «مەن دۇنيانىڭ نۇرىمەن» دەيدۇ («يۇھ.» 12:8) بىراق ئاندىن «سىلەر دۇنيانىڭ نۇرىسىلەر» دەيدۇ («مات.» 14:5). جامائەت مۇقەددەس روھقا تولغان بولسا مەسىھنىڭ ھەققانىيلىقىنى ئايان قىلىدۇ؛ ئۇنىڭ ئۈستىگە جامائەت سادىقلىق بىلەن خۇدانىڭ سۆز-كالامىنى جاكارلىغاندا مۇقەددەس روھ ئۆزى ئادەملەرنىڭ ۋىجدانلىرىدا ئىشلەپ، ئۇلارنى قايىل قىلىپ، «خۇدانىڭ ھەققانىيلىقى» بولغان مەسىھ توغرۇلۇق بىۋاستە گۇۋاھلىق بېرىدۇ («1كور.» 30:1).

(3) ئۇ دۇنيادىكى كىشىلەرنى ئاخىرەت سورىقى توغرىسىدا بىلگۈزىدۇ، «چۈنكى بۇ دۇنيانىڭ ھۆكۈمدارى ئۈستىگە ھۆكۈم چىقىرىلدى».

يۇقىرىدا ئېيتقىنىمىزدەك، «بۇ دۇنيانىڭ ھۆكۈمدارى» (شەيتان) مەسىھنىڭ كرېستتىكى ئۆلۈمى ئارقىلىق پاش قىلىندى ۋە شۇنىڭدەك ئۇنىڭ خۇداغا ۋە ئىنسانلارغا قارا چاپلىماقچى بولغان بارلىق شىكايەتلىرى ۋە باھانىلىرى ئېلىپ تاشلاندى. رەببىمىزنىڭ ئازاب تارتىشى بىلەن شەيتان سوراققا تارتىلىپ ئۈستىگە چىقىرىلىدىغان ھۆكۈم-جازا ھەممىگە ئېنىق ئېلان قىلىنغاندۇر. ۋە شۇنداق بولغاندا، شەيتاننىڭ پادىشاھلىقى ئاستىدا ياشىغانلار (يەنى، مەسىھنىڭ ئېتىقادى ئارقىلىق خۇدانىڭ پادىشاھلىقىغا كىرمىگەنلەر)نىڭ ھەممىسى ئوخشاش سوراق ھۆكۈمى ئاستىدا تۇرماقتا. خۇدانىڭ سۆز-كالامى جاكارلانغاندا، مۇقەددەس روھ ئاڭلىغۇچىلارغا بۇ كېلىدىغان ھۆكۈم-جازا توغرۇلۇق ۋىجدانلىرىدا گۇۋاھلىق بېرىدۇ.

13-12:16 «سىلەرگە ئېيتىدىغان يەنە كۆپ سۆزلىرىم بار ئىدى؛ لېكىن سىلەر ئۇلارنى ھازىرچە كۆتۈرەلمەيسىلەر. لېكىن ئۇ، يەنى ھەقىقەتنىڭ روھى كەلگەندە، ئۇ سىلەرنى بارلىق ھەقىقەتكە باشلاپ بارىدۇ. چۈنكى ئۇ ئۆزلۈكىدىن سۆزلىمەيدۇ، بەلكى نېمىنى ئاڭلىغان بولسا، شۇنى سۆزلەيدۇ ۋە كەلگۈسىدە بولىدىغان ئىشلاردىن سىلەرگە خەۋەر بېرىدۇ».

تۆۋەندىكىدەك ئىككى سوئال مۇشۇ سۆزلەردىن چىقىدۇ: ــ

(1-سوئال) ئۇلار ئاگاھلاندۇرۇپ كۆتۈرۈلمەيدىغان ئىشلار نېمە؟ بىز بۇلارنى ھازىر بىلىمىزمۇ؟ بۇنىڭغا ئىنجىلنىڭ كېيىنكى قىسىملىرىدىن جاۋاب چىقىدۇ. روسۇللارغا نىسبەتەن بۇ ئىشلار بولۇپمۇ: — (1) مەسىھنىڭ ئۆز شەخسىيىتى توغرۇلۇق تولۇق ۋەھىي-ھەقىقەتلەر؛ (2) ئۇنىڭ كرېستتىكى قۇربانلىق خىزمىتى توغرۇلۇق ۋەھىي-ھەقىقەتلەر؛ (3) «يات ئەللىكلەر» (يەھۇدىي ئەمەسلەر)نىڭ جامائەتتە يەھۇدىي قېرىنداشلىرى بىلەن تەڭ مەسىھدە بولغان بايلىق ۋە مىراسقا ئورتاق مىراسخورلار ئىكەنلىكى توغرۇلۇق ۋەھىي-ھەقىقەتلەردىن ئىبارەت، دەپ قارايمىز. بۇ ئىشلار توغرۇلۇق «روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى»دىكى «كىرىش سۆز»ىمىزدە بولغان بايانلىرىمىزنىمۇ كۆرۈڭ.

بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى روسۇللارنىڭ ئۆزلىرى سالام خەتلىرىدە بىزگە شەرھ قىلىپ بېرىدۇ؛ چۈنكى رەببىمىز ئۇلارغا بۇلارنى جامائەتكە ئۆگىتىش ۋەزىپىسىنى قالدۇرغان (مەسىلەن، «ئەف.» 5:3نى كۆرۈڭ).

ئۇنىڭ ئۇستىگە ھەممىمىز ئۇچۇن خۇداغا ئىتائەت قىلغانسېرى ۋە ئۇنىڭ بىلەن ماڭغانسېرى ئۇنىڭدىن كەلگەن چۈشەنچىلەر ۋە بىلىملەر چوڭقۇرلىشىدۇ؛ شۇنىڭ بىلەن ھەربىرىمىز ئۇچۇنمۇ «سىلەرگە ئېيتىدىغان يەنە كۆپ سۆزلىرىم بار ئىدى؛ لېكىن سىلەر ئۇلارنى ھازىرچە كۆتۈرەلمەيسىلەر» دېگەن سۆزلەر بەلكىم توغرىدۇر... لېكىن كۆڭلىمىز تەييار بولغاندا «مۇقەددەس روھ ئۇلارنى ساڭا كۆرسىتىدۇ».

(2-سوئال) رەببىمىزنىڭ بۇ ئايەتلەردە: «لېكىن ئۇ، يەنى ھەقىقەتنىڭ روھى كەلگەندە، ئۇ سىلەرنى بارلىق ھەقىقەتكە باشلاپ بارىدۇ. چۈنكى ئۇ ئۆزلۈكىدىن سۆزلىمەيدۇ، بەلكى نېمىنى ئاڭلىغان بولسا، شۇنى سۆزلەيدۇ ۋە كەلگۈسىدە بولىدىغان ئىشلاردىن سىلەرگە خەۋەر بېرىدۇ» دەپ بەرگەن ۋەدىسى پەقەت بىرىنچى ئەسىردىكى شۇ ئون بىر روسۇللار ئۈچۈنلا (ۋە بەلكىم باشقا روسۇللار ئۈچۈن) ياكى بارلىق دەۋردىكى ئىشەنگۈچىلەر ئۈچۈن ئىناۋەتلىك بولامدۇ؟

بۇ ئاخىرقى سوئالغا يۇھاننانىڭ بىرىنچى سالام خېتىدىن سۆز ئالساق تولۇق جاۋاب بولىدۇ: —

«ۋە سىلەر بولساڭلار، سىلەر ئۇنىڭدىن قوبۇل قىلغان مەسىھلىگۈچى روھ سىلەردە تۇرۇۋېرىدۇ، سىلەر ھېچكىمنىڭ ئۆگىتىشىگە موھتاج ئەمەسسىلەر؛ بەلكى ئەنە شۇ مەسىھلىگۈچى روھ سىلەرگە بارلىق ئىشلار

توغرۇلۇق ئۆگىتىۋاتقاندەك (ئۇ ھەقتۇر، ھېچ يالغان ئەمەستۇر!) ــ ھەم ئۆگەتكەندەك، سىلەر داۋاملىق ئۇنىڭدا ياشايدىغان بولىسىلەر» («1يۇھ.» 27:2 ــ سەل ئاددىيلاشتۇرۇلغان).

بۇ سۆزلەر بىرىنچى ئەسىردىكى «ئاددىي» ئىشەنگۈچىلەرگە ۋە ئۇلاردىن كېيىنكى ھەربىر دەۋردىكى ئىشەنگۈچىلەرگە ئېيتىلغان (دېگۈمىز كېلىدۇكى، خۇدا ئالدىدا ھېچكىم «ئاددىي» ئەمەستۇر). شۈبھىسىزكى، مۇقەددەس روھنىڭ بىرىنچى روسۇللارغا بولغان يېتەكچىلىكى ۋە تەلىمى ئىنتايىن ئالاھىدە؛ بىز ئۇلارنىڭ سالام خەتلىرىدىن ئۇلار قوبۇل قىلغان شۇ ۋەھيي ۋە تەلىملەردىن بەھرىمەن بولىمىز. لېكىن روسۇل پاۋلۇس بىزگە ئېيتقاندەك: ــ «ئەمما «جانغا تەۋە» كىشى خۇدانىڭ روھىنىڭ ئىشلىرىنى قوبۇل قىلمايدۇ، چۈنكى بۇ ئىشلار ئۇنىڭغا نىسبەتەن ئەخمەقانىلىكتۇر؛ ئۇ ئۇلارنى ھېچ چۈشىنىپ يېتەلمەيدۇ، چۈنكى ئۇلار روھ بىلەن پەرق ئېتىلىپ باھالىنىشى كېرەكتۇر. روھقا تەۋە كىشى ھەممە ئىشلارغا باھا بېرەلەيدۇ...» («1كور.» 2:14، 15).

خۇدانىڭ سۆز-كالامىنى ھەقىقەت بىلەن چۈشىنىشىمىز ئۈچۈن، ئەسلىدە شۇ ھەقىقەتلەرنى قوبۇل قىلغان روسۇللارغا شۇلارنى ئۆگەتكەن مۇقەددەس روھقا تايانغاندەك، بىزنىڭمۇ ئۇنىڭغا تايىنىشىمىز لازىم.

ئۇنىڭ ئۇستىگە رەببىمىزنىڭ: «ئۇ، يەنى ھەقىقەتنىڭ روھى كەلگەندە، ئۇ سىلەرنى بارلىق ھەقىقەتكە باشلاپ بارىدۇ» دېگەن ۋەدىسىگە قايتىدىن قارىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ. دېمەك، ھەممىمىز ئۆزىمىزنىڭ ئۆگەنگۈچىلەرنىڭ ئورنىدا بولغانلىقىمىزنى بىلىپ يېتىشىمىز كېرەك («مۇخلىس» دېگەن سۆز «ئۆگەنگۈچى»دۇر). مەسىھدە بولۇپ بىز «ئاللىقاچان ئۆگەنگەنمەن» دېگەن بارلىق ئىشلارنى سەبىيي بالىدەك بولۇپ قايتىدىن ئۆگىنىشىمىز لازىم. خۇدا ئۆز روھى بىلەن پەقەت ئۇنىڭ سۆز-كالامىنى چۈشىنىشكىلا ئەمەس، بەلكى ئەمەلىيەتتە قانداق قىلىپ ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىشقا ئۆگەتمىسە بولمايدۇ. رازى بولساق ئۇ بىزگە ئىش-خىزمىتىمىزنى قانداق قىلىپ ئۆزىنىڭ شان-شەرىپىگە كەلتۈرۈش، ئائىلىدىكىلىرىمىزنى قانداق سۆيۈش، باشقىلارغا قانداق سۆز قىلىش، بالىلىرىمىزدىن قانداق خەۋەر ئېلىش، ۋاقتىلىرىمىزنى قانداق ئىشلىتىش، ۋەدىلىرىمىزدە قانداق تۇرۇش ۋە ئۇ بىزگە يولۇقتۇرغانلارنىڭ ھەممىسىگە قانداق مۇھەببەت كۆرسىتىشنى ئۆگىتىدۇ.

«ئۇ... كەلگۈسىدە بولىدىغان ئىشلاردىن سىلەرگە خەۋەر بېرىدۇ».

بىز بۇ ۋەدىنى بىرىنچىدىن، روھنىڭ روسۇللارغا كەلگۈسىدە بولىدىغان ئىشلارنى — بولۇپمۇ جامائەتكە مۇناسىۋەتلىك ئىشلارنى ئاشكارە قىلىشىنى كۆرسىتىدۇ، دەپ قارايمىز. بۇ ئىشلار بەلكىم جامائەتنىڭ ئۆسۈپ كېڭىيىشى، جامائەت ئىچىدە «چوڭ يېنىش (چېكىنىش)»نىڭ پەيدا بولۇشى ۋە مەسىھنىڭ تېز ئارىدا دۇنياغا قايتىپ كېلىش ۋاقتىغا ئاگاھ بولۇشنى كۆرسىتىدىغان ئالامەتلەرنىڭ كۆرۈنۈشىنى ئۆز ئىچىگە ئېلىشى مۇمكىن. ئىككىنچىدىن، بۇ ۋەدىنى خۇدانىڭ ھەقىقەتكە تەشنا بولغانلارغا بولغان چاقىرىقىغا، شۇنداقلا ئۇلارنىڭ ئۇنىڭ خىزمىتىدە قانداق رولدا بولىدىغانلىقىغا قارىتا بىرخىل چۈشەنچىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ، دەپ ئويلايمىز. بۇ ئىش خۇدا بىزدە كېلەچەك توغرۇلۇق بولغان قانداقتۇر بىر قىزىققاقلىقىمىزنى قانائەتلەندۇرۇش ئۈچۈن ئەمەس (گەرچە ئۇ بەزىدە خىزمەتكارلىرىغا كەلگۈسىدە يۈز بېرىدىغان بەزى ئىشلارنى كۆرسەتسىمۇ)، بەلكى ئالدىمىزدا تاللايدىغان يوللارغا ئەڭ ياخشى قارار چىقىرىشىمىز ئۈچۈندۇر.

ئەيسانىڭ تىرىلگەندە ماگداللىق مەريەمگە كۆرۈنۈشى ۋە ئۇنىڭغا دېگەنلىرى توغرۇلۇق(20:1-18)

«ئەيسا ئۇنىڭغا : — ماڭا ئېسىلمىغىن! چۈنكى مەن تېخى ئاتامنىڭ يېنىغا چىقمىدىم. بېرىپ قېرىنداشلىرىمغا: مېنى «سىلەرنىڭمۇ ئاتاڭلارنىڭ، يەنى مېنىڭ ئاتامنىڭ، سىلەرنىڭ خۇدايىڭلارنىڭ، يەنى مېنىڭ خۇدايىمنىڭ يېنىغا چىقىمەن!» دەيدۇ، — دەپ يەتكۈزگىن» — دېدى» (20:17).

نېمىشقا رەببىمىز مەريەمگە: «ماڭا ئېسىلمىغىن!» (گرېك تىلىدا «ماڭا تەگۋەرمە») دېدى؟ بىز بۇنى «مېنى كېچىكتۈرمىگىن» دەپ تەرجىمە قىلساقمۇ بولاتتى. رەببىمىزنىڭ بۇ گېپىنى سۆزمۇسۆز چۈشىنىش كېرەك، دەپ قارايمىز — دېمەك، ئۇ قەبرىدىن چىقىپ دەل ئەرش-ئاسمانلارنى شەيتاننىڭ ئەلمىساقتىن بۇيانقى ئاسىيلىقىدىن بولغان بۇلغاشلىرىدىن ۋە تۆھمەت-شىكايەتلەردىن پاكىزلاش ئۈچۈن ئاتىسىغا قايتىۋاتاتتى («ئىبر.» 10:23).

بۇ پىكىر شۇ ئاخشامدىكى ئىشلار بىلەن تەستىقلىنىدۇ؛ چۈنكى ئۇ مۇخلىسلىرىنىڭ يېنىغا كەلگەندە ئۇلارغا «ئېسىلما» (ياكى «تەگۋەرمە») دېگەندەك سۆزنى قىلماي،

بەلكى ئۆز قوللىرىغا ۋە بىقىنىغا قاراشقا ۋە تېگىشكە تەكلىپ قىلىدۇ («لۇقا» 33:24ـ49، «يۇھ.» 19:20ـ29). بۇنىڭ ئۈستىگە ئۇ شۇ كەچتە ئۇلارنىڭ ئۈستىگە پۈۋلەپ: «مۇقەددەس روھنى قوبۇل قىلىڭلار» دېدى. ئۇ ئەسلىدە ئۇلارغا چۈشەندۈرۈپ، ئاتامنىڭ يېنىغا قايتمىسام مۇقەددەس روھ سىلەرگە كەلمەيدۇ، دېگەنىدى؛ ۋە ئۇنىڭ مەريەمگە بولغان سۆزلىرى بويىچە ئۇ دەل ئاتىنىڭ يېنىغا قايتىۋاتقانىدى. بۇ «روھنى پۈۋلەپ بەرگىنى»دىن كېيىن ئۇ ئۇلارغا مۇقەددەس روھنىڭ ئۈستىگە تولۇق چۈشۈشىنى يېرۇسالېمدا كۈتۈشنى بۇيرۇدى («لۇقا» 49:24، «روس.» 4:1ـ8، 4:2). شۇڭا ئۇنىڭ ئۇلارغا بۇ «مۇقەددەس روھنى پۈۋلەپ بېرىشى» (گرېك تىلىدا ۋە ئىبرانىي تىلىدا «روھ» ۋە «نەپەس» دېگەنلەر بىر سۆز بىلەنلا ئىپادىلىنىدۇ) بولسا، بەلكىم ئۇلارغا كېلىدىغان روھتىن تېتىتىپ قويۇش ۋە ئۇلارغا روھنىڭ «تولۇق كېلىشى» ئۈچۈن ئۇلارنى تەييارلىغىنى بولسا كېرەك ئىدى.

شۇڭا بىز ئېتىقادچىلار ئادەتتە ئېيتىدىغان «رەببىمىزنىڭ ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈشى» دېگەن ئىش («لۇقا» 51:24، «روس.» 9:1) ئەمەلىيەتتە تەۋراتتىكى پەيغەمبەرلەر بېشارەت قىلغان مەسىھنىڭ «ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈشى» ئەمەس ئىدى، دەپ قارايمىز. رەببىمىز ئاللىقاچان مەريەمگە ئېيتقىنىدەك ئاسمانغا چىققان ۋە «خۇدانىڭ ئوڭ يېنىغا ئولتۇرغۇزۇلغان» ئىدى. لۇقا بىز ئۈچۈن خاتىرىلىگەن ئۇنىڭ «ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈشى» («لۇقا» 51:24)، روسۇللارغا ۋە مۇخلىسلىرىغا ئۇنىڭ دەرھەقىقەت «خۇدانىڭ ئوڭ يېنىغا ئولتۇرغۇزۇلغان»لىقىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن بولدى، دەپ قارايمىز.

بۇنىڭ بىلەن ئىنتايىن ھەيران قالارلىق شۇ خۇلاسىگە كەلمەي قالمايمىزكى، رەببىمىز ئاتىغا قايتىپ كۆتۈرۈلۈشنى ئۆزى ئۈچۈن قايغۇغا چۆمگەن «ئەرزىمەس» ھېسابلىنىدىغان بىر خوتۇنغا، يەنى «ئۇنىڭدىن يەتتە جىننى ھەيدىۋەتكەن ماگداللىق مەريەم»گە («لۇقا» 8:2) گەپ قىلىش ئۈچۈن توختىتىپ قويغان. بۇ مۇقەددەس تېما ئۈستىدە كۆپ سۆزلەرنى قىلالايدىغان بولساقمۇ، مۇشۇ يەردە پەقەت شۇنى بايقايمىزكى، ئۇنىڭ ئۆلۈمدىن تىرىلىشىگە بىرىنچى گۇۋاھچى بولۇش ئىمتىيازى ئۇنىڭ ئۇلۇغ روسۇللىرىنىڭ ھېچقايسىسىغا ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭ مۇھەببىتىدە كۆيۈپ پىشقان بىچارە بىر ئايالغا تەقدىم قىلىنغان. ئۇنىڭ مەسىھكە بولغان مۇھەببىتى شۇنچە كۈچلۈككى، ئۇنىڭسىز ئۇ ئۆزىنى يوقىتىپ، بارغۇدەك ھېچيېرى يوق بولۇپ قالغانىدى.

11:21 «سىمون پېترۇس كېمىگە چىقىپ، تورنى قىرغاققا تارتىپ چىقاردى. تور چوڭ بېلىقلار بىلەن تولغان بولۇپ، جەمئىي بىر يۈز ئەللىك ئۈچ بېلىق بار ئىدى. بېلىق شۇنچە كۆپ بولغىنى بىلەن، تور يىرتىلمىغانىدى».

نېمىشقا يۇھاننا مۇشۇ يەردە دىققىتىمىزنى «بېلىق شۇنچە كۆپ بولسىمۇ، تور يىرتىلمىغانىدى» دېگەن پاكىتقا تارتماقچى بولىدۇ؟ جەزملەشتۈرىمىزكى، ئۇ بۇ ئىش بىلەن ئىلگىرىكى بىر ئىشنى ئۇنىڭ ئېسىگە ئېنىق كەلتۈرىدۇ. شۇ چاغدا ئۆزى، ئىنىسى ياقۇپ، سىمون ۋە ئاندرىياس ئەيسانىڭ سۆزى بىلەنمۇ نۇرغۇن بېلىقلارنى تۇتقان: ــ

«ئۇ كېمىلەردىن بىرىگە، يەنى سىموننىڭكىگە چىقىپ، ئۇنىڭدىن كېمىنى قىرغاقتىن سەل يىراقلىتىشنى ئىلتىماس قىلدى. ئاندىن ئۇ كېمىدە ئولتۇرۇپ توپ-توپ خالايىققا تەلىم بەردى. سۆزى تۈگىگەندىن كېيىن، ئۇ سىمونغا:

ــ كېمىنى چوڭقۇرراق يەرگە ھەيدەپ بېرىپ، بېلىقلارنى تۇتۇشقا تورلىرىڭلارنى سېلىڭلار، ــ دېدى.

سىمون ئۇنىڭغا جاۋابەن: ــ ئۇستاز، بىز پۈتۈن كېچىچە جاپا تارتىپ ھېچ نەرسە تۇتالمىدۇق. بىراق سىنىڭ سۆزۈڭ بىلەن تورنى سالسام سالاي، دېدى.

ئۇلار شۇنداق قىلىۋىدى، نۇرغۇن بېلىقلار تورغا چۈشتى؛ تور سۆكۈلۈشكە باشلىدى» («لۇقا» 5:3-6).

شۇ چاغدا «تور يىرتىلىشقا باشلىدى». نېمىشقا؟ شۇ چاغدا مەسىھ پېترۇسقا «تورلىرىڭلارنى («تورۇڭلارنى» ئەمەس) سېلىپ، بېلىقلارنى تۇتۇڭلار» دېگەنىدى. پېترۇس بولسا: «ئۇستاز، بىز پۈتۈن كېچىچە جاپا تارتىپ، ھېچ نەرسە تۇتالمىدۇق. بىراق سەن دېگەنىكەنسەن، تورنى (بىر تورنى، دېمەك) سالسام سالاي» دېگەن جاۋابى بىلەن ئۆز ئىشەنچىمنى كۆرسەتتىم، دەپ ئويلىغان بولۇشى مۇمكىن ئىدى. بىراق ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ ئىشەنچى تولۇق ئەمەس ئىدى؛ ئۇ ئېھتىمال مەسىھنىڭ سۆزىگە ئانچە دىققەت قىلماي «تورلارنى» دېگەننى «تور» دەپ ئاڭلىغان ياكى ئېھتىمالغا تېخىمۇ يېقىن بولغىنى: «بۇ كىشىنىڭ بېلىقچىلىق توغرۇلۇق ئانچە خەۋىرى بولمىغاچقا، بىر تورنىلا تاشلىسام ئاندىن ئۇنى ئىسپاتلىيالايمەن» دېگەن

ئويدا بولغان بولۇشى مۇمكىن. چۈنكى گالىلىيە كۆلىدىكى بېلىقلار ئادەتتە كۈندۈزدە چوڭقۇرلۇقتا شۇڭغۇپ كېتىدۇ، شۇڭا كۈندۈزدە ئۇلارنى تۇتۇش مۇمكىن ئەمەس؛ كېچە بولسا بېلىقچىلىق ۋاقتىدۇر.

(ئىزاھات: ــ ئەك مۇكەممەل ۋە ئىشەنچلىك كونا كۆچۈرمىلەردە «لۇقا» 5:5-ئايەتتە «تورنى سالسام سالاي» دەپ پۈتۈلگەن. باشقا ئاز بىر قىسىم تېكىستلەردە «تورلارنى سالسام سالاي» دەپ پۈتۈلگەن).

ئالدىنقى قېتىم، ئۇ ۋە ھەمراھلىرى مەسىھنىڭ گېپىگە تولۇق كىرمەي، بېلىقلارنىڭ كۆپ بولۇشى تۈپەيلىدىن تورى يىرتىلىپ كېتىپ، پەقەت ئازراقلا بېلىق تۇتالىغانىدى. ئۇ چوقۇم بۇ ئىشتىن «ئۇستازىمىزنىڭ گېپىنى تولۇق ئاڭلىشىمىز كېرەك» دەپ چوڭ بىر ساۋاق ئالغانىدى.

ئىككىنچى قېتىم تورغا چۈشكەن بېلىقلار ئوخشاش كۆپ بولسىمۇ، لېكىن ئۇلارنىڭ تورى يىرتىلمىغانىدى. تورنىڭ يىرتىلماسلىقى قېرىنداشىمىز يۇھانناغا ئۆزلىرىنىڭ بېلىقنى تۇتقىنىغا ئوخشاش مۆجىزىلىك بىر ئىش كۆرۈنەتتى ۋە ئۇ بۇنى بىر ئۆچۈن خاتىرىلەيدۇ. لېكىن رەببىمىز بۇ قېتىمدا پەقەت «تورۇڭلارنى (بىر تور) سېلىڭلار» دېگەنىدى. ھالقىلىق ئىش ئۇنىڭ سۆزىدۇر.

خۇدا بىزگە دېگىنىنى تولۇق، توغرا ئاڭلىغۇدەك قۇلاقلارنى، شۇنداقلا ئۇنىڭ سۆز-كالامىغا بولغان تولۇق ئىمان-ئىشەنچنى بەرگەي!

15:21 «ئۇلار ناشتا قىلغاندىن كېيىن، ئەيسا سىمون پېترۇستىن: ــ يۇنۇسنىڭ ئوغلى سىمون، سەن مېنى بۇلاردىنمۇ چوڭقۇر سۆيەمسەن؟ ــ دەپ سورىدى».

بۇ سوئالدا «بۇلار» كىملەرنى ياكى نېمىلەرنى بىلدۈرىدۇ؟ بۇ ئۇلار تۇتقان بېلىقلارنى، ياكى بولمىسا پېترۇسنىڭ ئەسلىي كەسپى بولغان بېلىقچىلىقنىڭ ئۆزىنى كۆرسىتەمدۇ؟ بىز ئۇنداق ئويلىمايمىز. ئەمدى رەببىمىزنىڭ مەنىسى: «سېنىڭ مېنى سۆيگىنىڭ سېنىڭ بۇ مۇخلىسلارنى سۆيگىنىڭدىن ئارتۇقمۇ؟» دېگەندەك بولۇشى كېرەكمۇ؟ بىز يەنە ئۇنداق ئويلىمايمىز. چۈنكى پېترۇستا رەبنىڭ بىرىنچى ئورۇندا تۇرىدىغانلىقى ئۈستىدە ھېچقانداق مۇجمەللىك يوق ئىدى. لېكىن ئېسىمىزدە باركى، رەببىمىز ئۆزىنىڭ تۇتۇپ

بىرلىشى توغرۇلۇق سۆزلىگەندە ئۇلارغا: «ھەممىڭلار بۈگۈن كېچە مېنى تاشلاپ قېچىپ كېتىسىلەر» دەپ ئاگاھلاندۇرغاندىن كېيىن، پېترۇس بىرىنچى بولۇپ رەددىيە بەرگەن: —

«لېكىن پېترۇس ئۇنىڭغا:

— ھەممەيلەن تاندۇرۇلۇپ پۇتلاشسىمۇ، مەن ھەرگىز پۇتلاشمايمەن، دېدى.

ئەيسا ئۇنىڭغا: — مەن ساڭا بەرھەق شۇنى ئېيتىپ قويايكى، بۈگۈن، يەنى بۈگۈن كېچە خوراز ئىككى قېتىم چىللىغۇچە، سەن مەندىن ئۈچ قېتىم تانىسەن، — دېدى.

لېكىن پېترۇس تېخىمۇ قەتئىيلىك بىلەن ئۇنىڭغا:

— سەن بىلەن بىللە ئۆلىدىغان ئىش كېرەك بولسىمۇ، سەندىن ھەرگىز تانمايمەن، — دېدى. قالغان ھەممە مۇخلىسلارمۇ شۇنداق دېيىشتى» («مار.» 14:29-31).

شۇنىڭ بىلەن پېترۇسنىڭ: «ھەممەيلەن تېيىلىپ پۇتلاشسىمۇ، مەن ھەرگىز پۇتلاشمايمەن» دەپ تۇرۇپ، ئۆزىدىن ئۈچ قېتىم تانغىنىدىن كېيىن رەببىمىز ئۇنىڭغا بۇ ئاددىي سوئالنى قويىدۇ: —

«سەن مېنى بۇلاردىنمۇ چوڭقۇر سۆيەمسەن؟» — يەنى، «يۇنۇسنىڭ ئوغلى سىمون، سېنىڭ مېنى سۆيۈشۈڭ (چوڭ گەپ قىلغىنىڭ بىلەن) بۇلارنىڭ مېنى سۆيۈشىدىن چوڭقۇرمۇ؟».

پېترۇس ئۇنىڭدىن ئۈچ قېتىم تايانغاندىن كېيىن رەببىمىز بۇ سوئالنى ئۇنىڭغا ئۈچ قېتىم قويىدۇ.

خۇدا ئۆز يوللىرىدا بىزنىڭ ئۆز ئاجىز تەبىئىيتىمىز توغرۇلۇق ئۆز-ئۆزىمىزنى ئالدىشىمىزغا ياكى «ئىخلاسمەنلىكىمىز» ياكى «سادىقلىقىمىز» توغرۇلۇق پوچىلىق قىلىشنى داۋاملاشتۇرۇشىمىزغا يول قويمايدۇ. بۇنىڭغا بىز ئىنتايىن مىننەتدارمىز. ئۇ ھەتتا بىز پېترۇستەك ئۇنىڭدىن تېنىپ كەتكەسكەمۇ، بىزنى ئەسلىگە كەلتۈرەلەيدۇ. پەقەت ئۇنىڭ بىزدىن سورىغان سوئاللىرىغا سەممىيلىك بىلەن جاۋاب بېرىپ، گۇناھ-سەۋەنلىكىمىزنى ئوچۇق ئىقرار قىلساقلا، ئۇ بىزنى ئۆزگەرتەلەيدۇ. ئىنجىلدىكى «بايانلار»دا ئۇچرىغان ئىككىلىنىپ، تەمتىرەپ كەتكەن پېترۇسنى «روسۇللارنىڭ

پائالىيەتلىرى»دە ئۇچرىغان جاسارەتلىك دادىل پېترۇسقا ئايلاندۇرغۇچى خۇدا بىز ئۈچۈن ئوخشاش ئىشنى قىلىشقا قادىردۇر.